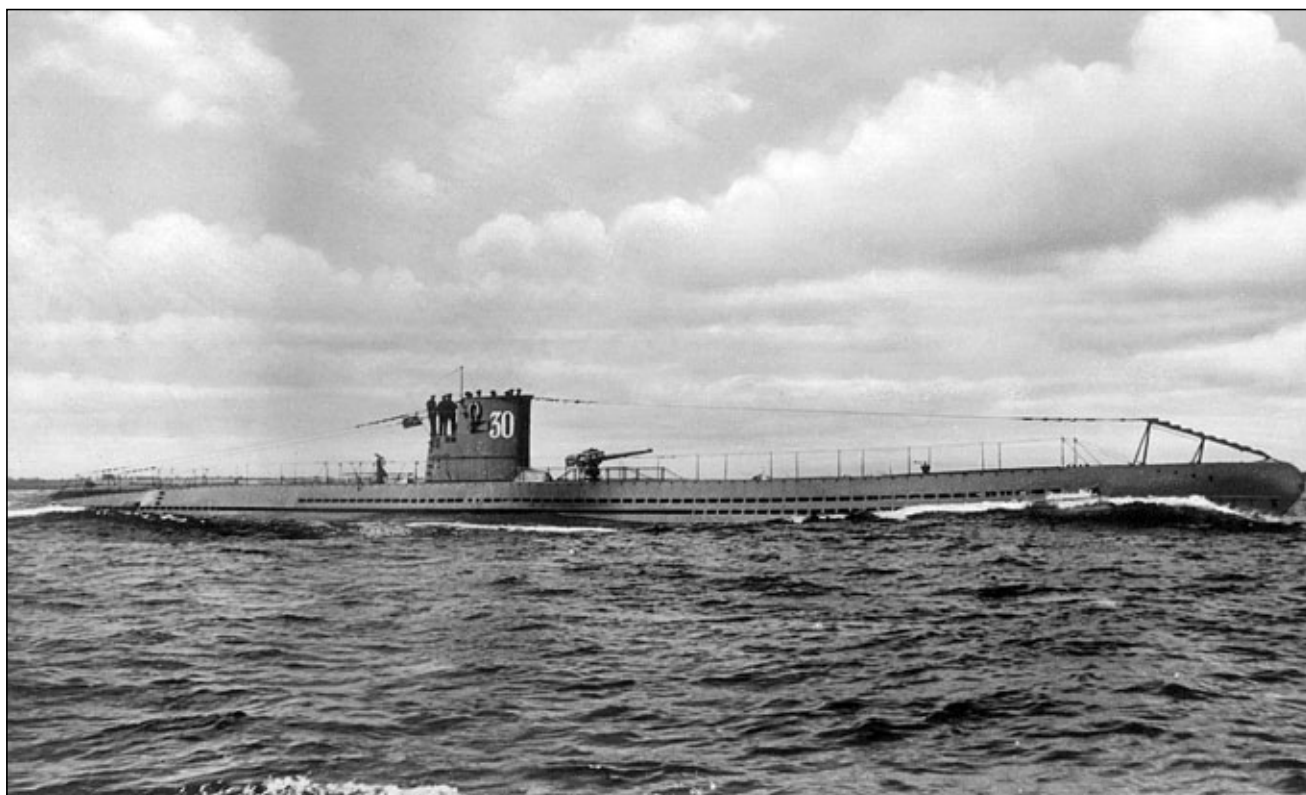

Przemysław Federowicz

U-booty typu VII

Triumf i klęska

Tarnowskie Góry 2007

Oktładka: U 552 dowodzony przez Ericha Toppa zatopił 30 statków (161 797 BRT) oraz niszczyciel. Z racji emblematu nazywany był „Der rote Teufel” co znaczy „Czerwony Diabeł”
Mal. Seweryn Fleischer

U-booty typu VII

Triumf i klęska

Przemysław Federowicz

Redaktor serii: Jarosław Malinowski

Rysunki: Waldemar Kaczmarczyk

Plansze kolorowe: Waldemar Kaczmarczyk

Rysunki wraków: Andrzej Rutkowiak

Tabele: Andreas Dwulecki

Opracowanie graficzne: Jarosław Malinowski

Skład, druk i oprawa: Drukpol, Tamowskie Góry

Źródła fotografii/Photo credit:

Arthur D. Baker III

Siegfried Breyer

Andreas Dwulecki

Tore Eggan

Przemysław Federowicz

Seweryn Fleischer

Leo van Ginderen

Pierre Hervieux

Steve Johnson

Paul Kemp

Reinhard Kramer

Borys Lemaczko

Jarosław Malinowski

Janusz Uklejewski

Centralne Archivum Wojskowe

ISBN EAN 9788391565391

ISSN 1231-014X

Copyright © Wydawnictwo „Okrety Wojenne” 2007

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej książki nie może być kopiowana w żadnej formie, ani żadnymi metodami mechanicznymi ani elektronicznymi, łącznie z wykorzystaniem systemów przechowywania i odtwarzania informacji bez pisemnej zgody właściciela praw autorskich.

All right reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or any information storage and retrieval system without written from copyright owner.

Druga część niniejszej monografii jest poświęcona losom niemieckich okrętów typu VII. Przy jej pisaniu starałem się korzystać z jak największej ilości materiałów aby zawarta tutaj wiedza była wiarygodna i pomocna przez lata. W tym miejscu chciałbym podziękować jak zawsze przychyłnej redakcji „Okrety Wojenne”, moim przyjaciołom i znajomym. Szczególne podziękowania należą się Andreasowi Dwuleckiemu znanemu ekspertowi od niemieckich okrętów podwodnych za ogromną pomoc oraz Jackowi Kwaśniewskiemu za ciągłą, krytykę moich prac :). Tradycyjne podziękowania dla Alicji, bez której życie nie miało by takiego smaku. Dziękuję Wam wszystkim.

Przemysław Federowicz

Objaśnienia skrótów

art.

A/S (Army Squadron)

b.g.

CG (Coast Guard)

FAA (Fleet Air Arm)

GMT (Greenwich Mean Time)

HKT (Höherer Kommandeur

der Torpedoschulen)

HMAS (His/Her Majesty Australian Ship)

HMCS (His/Her Majesty Canadian Ship)

HMS (His/Her Majesty Ship)

KNM (Kongelige Norske Marine)

OTU (Operational Training Unit)

OTU/C (Coastal Operational Training Unit)

RAF (Royal Air Force)

RAAF (Royal Australian Air Force)

RCAF (Royal Canadian Air Force)

SAAF (South African Air Force)

Support Group

TAF (Tactical Air Force)

ULD (U-Lehrdivision)

USAAF (United States Army Air Force)

UAS (U-boot Abwehr-Schule)

USN (United States Navy)

USS (United States Ship)

USSCGS (US Coast Guard Ship)

VB

VC

VP

~

– Artyleria

– Dywizjon Armii Lądowej

– Bomby głębinowe

– Straż Przybrzeżna

– Brytyjskie Lotnictwo Morskie

– Czas Greenwich

– Najwyższe Dowództwo Szkół Torpedowych

– Okręt Australijski Jej/Jego Królewskiej Mości

– Okręt Kanadyjski Jej/Jego Królewskiej Mości

– Okręt Brytyjski Jej/Jego Królewskiej Mości

– Norweska Marynarka Wojenna

– Bojowy Dywizjon Szkolny

– Bojowy Dywizjon Szkolny/Przybrzeżny

– Królewskie Brytyjskie Siły Powietrzne

– Królewskie Australijskie Siły Powietrzne

– Królewskie Kanadyjskie Siły Powietrzne

– Południowoafrykańskie Siły Powietrzne

– Grupa Wsparcia

– Taktyczne Siły Powietrzne

– Dywizjon Szkoleniowy Okrętów Podwodnych

– Lotnictwo Wojsk Lądowych Stanów

Zjednoczonych

– Szkoła obrony przed okrętami podwodnymi

– Marynarka Stanów Zjednoczonych

– Okręt Stanów Zjednoczonych

– Okręt Straży Przybrzeżnej Stanów

Zjednoczonych

– Dywizjon Bombowy U.S. Navy

– Grupa Lotnicza U.S. Navy

– Dywizjon Patrolowy U.S. Navy

– Przybliżona pozycja zatonięcia

Nazwy polsko-niemieckich miejscowości

Elbląg – Elbing, Gdańsk – Danzig, Gdynia – Gotenhafen, Hel – Hela, Kilonia – Kiel,

Kłajpeda – Memel, Królewiec – Königsberg, Krynica Morska – Kahlberg, Lipawa

– Libau, Lubeka – Lübeck, Łeba – Leba, Piława – Pillau, Świnoujście – Swinemünde,

Szczecin – Stettin.

Wydawca

Wydawnictwo „Okrety Wojenne”,

Krzywoustego 16, 42-605 Tamowskie Góry

tel. (032) 384-48-61

e-mail: okrety@ka.home.pl, www.okretywojenne.pl

Uwaga!

Niniejsza monografia zawiera jedną rozkładówkę z 2 planami okrętów w skali 1:150.

Stanowi ona jej integralną część i nie może być sprzedawana oddzielnie.

Losy końcowe okrętów

U 29 na ładnej nastrojowej fotografii.

Fot. zbiory Jarosław Malinowski

U 27 Zatopiony 20 września 1939 r. (godz. 03.15) b.g. niszczycieli HMS *Fortune* i HMS *Forester* na płn. Atlantyku na zach. od Szkocji (58°35'N/09°02'W, AM 2667). Cała załoga uratowana (38 ludzi). *U 27* wyruszył na swój ostatni patrol 23 sierpnia 1939 r. z Wilhelmshaven. Został zatopiony podczas powrotu z Kanału Północnego, podczas ataku na 7 bryt. niszczycieli zidentyfikowanych błędnie jako krążowniki¹.

U 28 Zatopiony 17 marca 1944 r. z powodu błędu załogi przy nabrzeżu U-bootów w Neustadt (54°07'N/10°50'E, AO 7766). 1 osoba zabita. Podniesiony w marcu 1944 r. Poza służbą 4 sierpnia 1944 r. Wykorzystywany jako jednostka szkoleniowa (bez załogi) w 3. ULD w Neustadt. Po wojnie złomowany.

U 29 Poza służbą 17 kwietnia 1944 r. w Gdyni. Wykorzystywany jako jednostka szkolna w 2. ULD w Gdyni. Skierowany do bazy we Flensburgu. W listopadzie 1944 r. planowano wykorzystać go jako pływającą stację torpedową dla HKT. Projekt niezrealizowany. Samozatopiony 5 maja 1945 r. w Zatoce Kupfermühlen koło Flensburga w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak nie wydobyty do dzisiaj. Inne źródła podają datę samozatopienia 4 maja 1945 r.

U 30 Poza służbą w styczniu 1945 r. w Kilonii. Skierowany do bazy we Flensburgu. Planowano wykorzystać go jako pływającą stację torpedową dla HKT. Projekt niezrealizowany. Samozatopiony

5 maja 1945 r. w Zatoce Kupfermühlen koło Flensburga w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 31 Zatopiony 11 marca 1940 r. (godz. 12.00) 2 bombami bryt. samolotu „Blenheim” O (82 Dywizjon RAF) na redzie portu Wilhelmshaven (53°37'N/08°10'E, AN 9512) podczas prób. Zginęła cała załoga wraz z 13 stoczniovcami i specjalistami od silników Diesla (58 ludzi). Podniesiony 24 marca 1940 r. z głębokości 17 m. Zadokowany w Wilhelmshaven. Poza służbą 24 marca 1940 r. Wyremontowany w Wilhelmshaven. Od 30 lipca 1940 r. ponownie w służbie. Zatopiony po raz kolejny 2 listopada 1940 r. b.g. i art. niszczyciela HMS *Antelope* na płn. Atlantyku na płn. zach. od Irlandii (56°26'N/10°18'W, AM 2999). 2 zabitych i 44 uratowanych. U-boot odbywał wówczas ostatni rejs bojowy z Lorient (19 października 1940 r.) podczas, którego zaatakował konwój „OB. 237”. Po powrocie do Niemiec miał zostać przekazany do flotylli szkolnej na Bałtyku.

U 32 Zatopiony 30 października 1940 r. b.g. i art. niszczycieli HMS *Harvester* i HMS *Highlander* na płn. Atlantyku na płn. zach. od Irlandii (55°37'N/12°20'W, AM 4374). 9 zabitych, 33 uratowanych. *U 32* wyruszył na swój ostatni patrol 24 października 1940 r. z Lorient. Po powrocie z patrolu miał zostać przekazany do flotylli szkol-

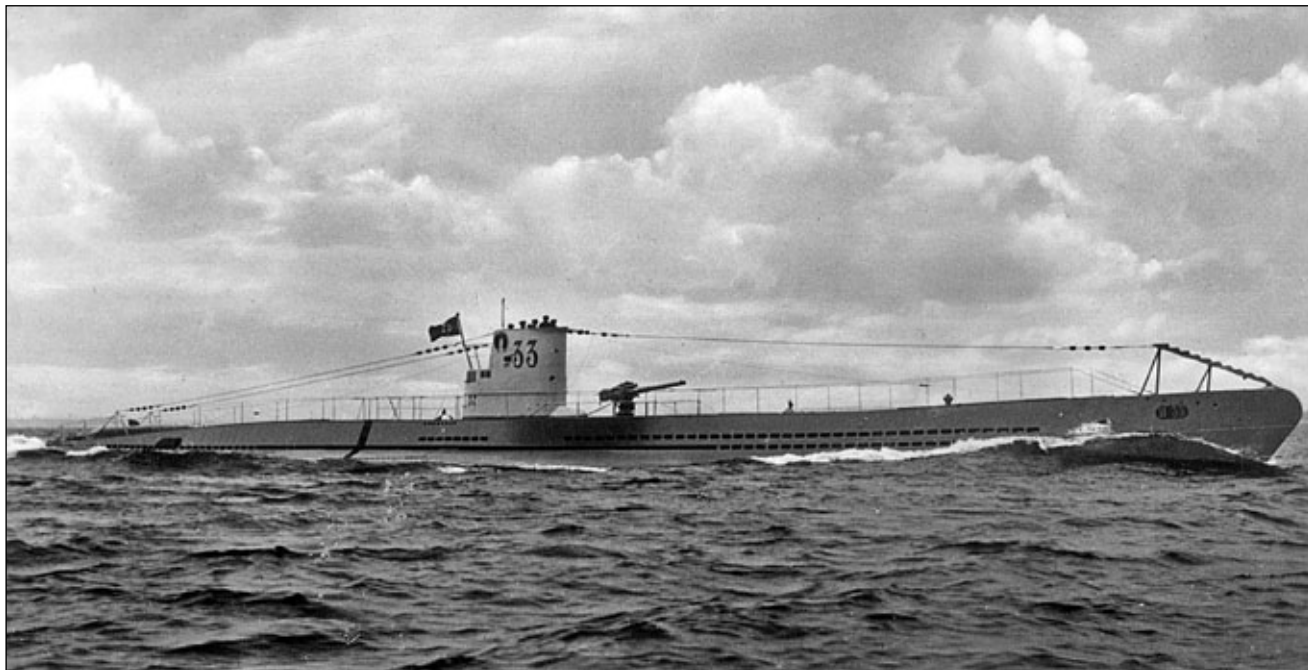
nej na Bałtyku. Podczas tegoż rejsu zatopił oceaniczny liniowiec *Empress of Britain* (42 348 BRT).

U 33 Zatopiony 12 lutego 1940 r. b.g. i art. trałowca HMS *Gleaner* na Kanaale Północnym, w rejonie Firth of Clyde (55°21,29'N/05°01,41'W, AM 6516)². 25 zabitych, 17 uratowanych. *U 33* wyruszył na swój ostatni patrol 5 lutego 1940 r. z Wilhelmshaven z zadaniem stawiania min typu TMC na wodach Firth of Clyde.

U 34 Zatopiony 5 sierpnia 1943 r. (godz. 21.55) po kolizji z tendrem U-bootów *Lech* na Morzu Bałtyckim koło Kłajpedy (55°43,7'N/21°06,5'E, AO 9391). 4 zabitych, 39 uratowanych. Służył wówczas w 24 flotylli szkolnej. Podniesiony 24 sierpnia 1943 r. Zadokowany w stoczni Lindenau-Werft w Kłajpedzie. Poza służbą 8 września 1943 r. Ponownie zatopiony 2 lutego 1944 r. (godz. 01.25) na Morzu Bałtyckim na płn. od Warnemünde (54°20,5'N/12°04,5'E, AO 7837) podczas holowania z Kłajpedy do Warnemünde. 4 zabitych, 40 uratowanych. Wydobyty w kwietniu 1953 r. i przeholowany do Stralsundu. Umieszczony na pochylni stoczni Volkswerft, gdzie został złomowany.

1. Opracowano na podstawie: Busch, Röhl *Der Ubootkrieg 1939 – 1945, Verluste*, Niestle *German U-Boat Losses during World War II Details of Destruction*, Wynn *U-Boat Operations of the Second World War* oraz informacji archiwalnych.

2. Za Busch, Röhl op.cit. Natomiast Niestle op.cit. podaje pozycję 55°23,4'N/05°08,2'W.

U 33 na przedwojennej fotografii.

Fot. zbiory Jarosław Malinowski

U 35 Zatopiony 29 listopada 1939 r. b.g. i art. niszczycieli HMS *Kingston*, HMS *Kashmir* i HMS *Icarus* na Morzu Północnym na płn. zach. od Bergen (60°49,25'N/02°54,16,6'E, AN 2321). Cała załoga uratowana (43 ludzi). Okręt uczestniczył wraz z *U 31*, *U 47* i *U 48* w operacji przeciwko brytyjskim okrętom liniowym na wsch. od Szetlandów. Jednostki brytyjskie miały zostać sprowokowane do wyjścia w morze poprzez rajd pancerników *Gneisenau* i *Scharnhorst* na Atlantyk. Wrak *U 35* został odnaleziony w 1986 r. w rejonie Viking Bank przez norweskie

biuro kontroli morskiej (Oljedirektoratet) podczas oczyszczania dna. Znajduje się on na głębokości 190 m.

U 36 Zatopiony 4 grudnia 1939 r. torpedą okrętu podwodnego HMS *Salmon* na Morzu Północnym na płd. zach. od Kristiansand, 75 Mm od latarni Lister (57°00'N/05°20'E, AN 3761). Cała załoga zginęła (40 ludzi). *U 36* wyruszył na swój ostatni patrol 2 grudnia 1939 r. z Kilonii.

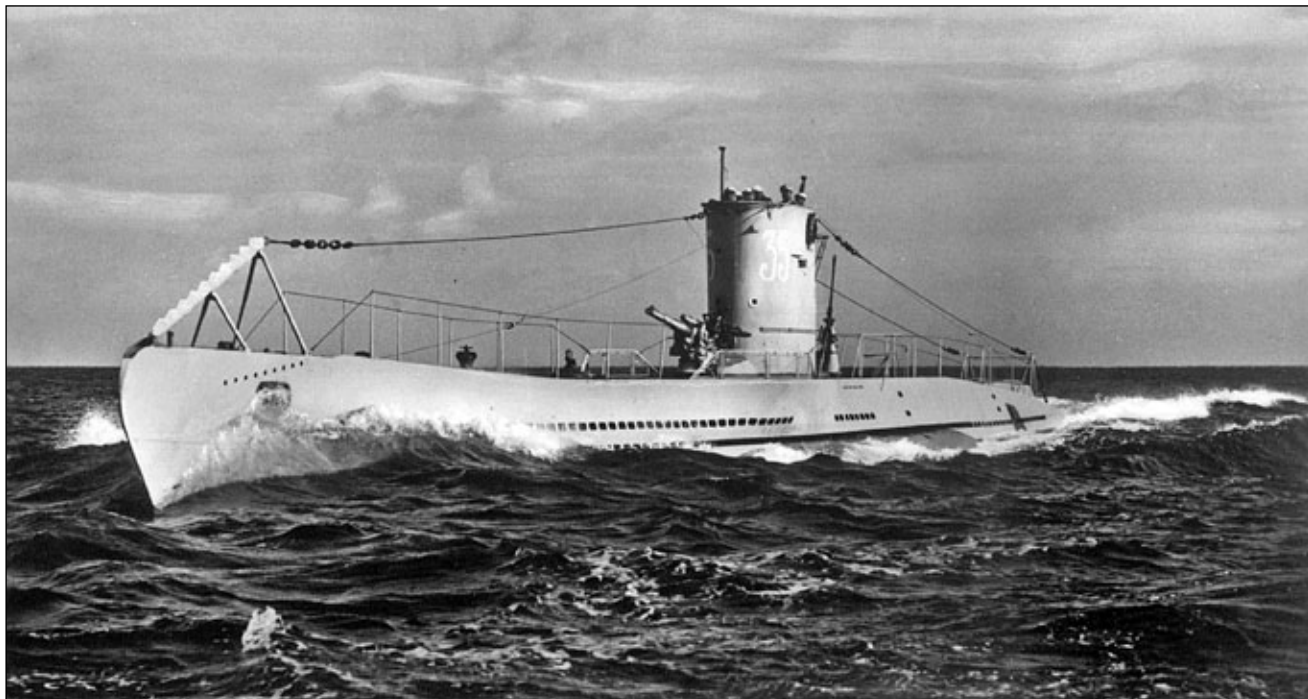
U 45 Zatopiony 14 października 1939 r. b.g. niszczycieli HMS *Inglefield*, HMS *Ivanhoe*, HMS *Intrepid* i HMS *Ica-*

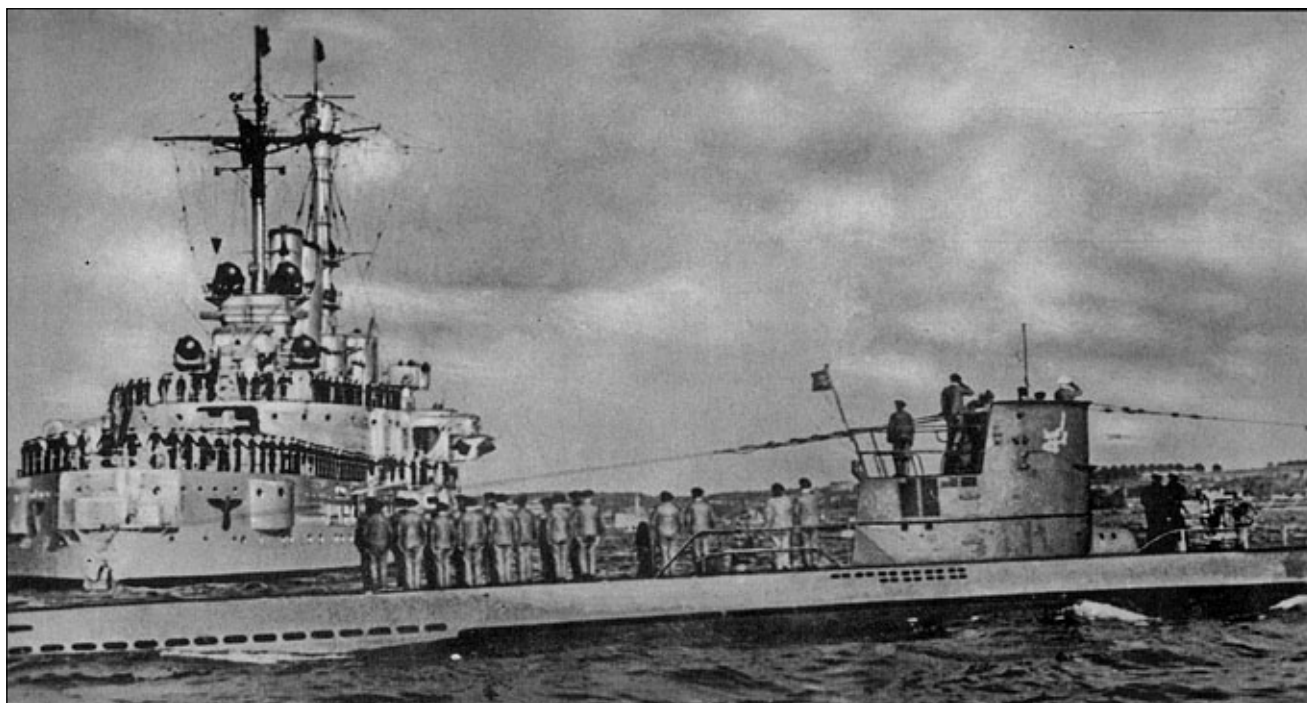
rus na płn. Atlantyku na płd. zach. od Irlandii (50°58'N /12°57'W, BE 3311). Cała załoga zginęła (38 ludzi). *U 45* atakował wówczas konwój „KJF 3”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 5 października 1939 r. z Kilonii.

U 46 Poza służbą 17 listopada 1943 r. w Neustadt. Od listopada 1943 r. używany jako jednostka szkolna w 3. ULD w Neustadt. Skierowany do bazy we Flensburgu. W listopadzie 1944 r. planowano go przebudować na szkoleniową wyrzutnię torped dla HKT. Projekt niezrealizowany. Samozatopiony

U 35 w marszu z dużą prędkością.

Fot. zbiory Jarosław Malinowski

Powitanie powracającego ze Scapa Flow U 47 na redzie Kilonii przez szkolny pancernik *Schleswig-Holstein* (23 październik 1939 r.).

Fot. zbiory Siegfried Breyer

5 maja 1945 r. w Zatoce Kupfermühlen koło Flensburga (54°50'N/09°29'E, AN 9493) w ramach operacji „Regenbogen”. Inne źródła podają datę samozatopienia w dniu 4 maja 1945 r.

U 47 Zatopiony około 7 marca 1941 r. na płn. Atlantyku na pld. od Islandii (~60°00'N/12°50'W, ~AM 1289)³. Możliwymi przyczynami zatonięcia były mina, własna torpeda lub atak korwet HMS *Camellia* i HMS *Arbutus*. Cała załoga zginęła (45 ludzi). U 47 atakował wówczas konwój „OB 293”. Ostatni meldunek nadał dnia 7 marca 1941 r. (godz. 03.43).

U 48 Poza służbą 25 września 1943 r. w Neustadt. Używany jako jednostka szkolna (bez załogi) w 3. ULD w Neustadt. Samozatopiony 3 maja 1945 r. w porcie Neustadt (54°07'N/10°50'E, AO 7766) celem jego blokady, w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany w 1946 r.

U 49 Zatopiony 15 kwietnia 1940 r. b.g. niszczycieli HMS *Fearless* i HMS *Brazen* na płn. wschód od Harstad, Vagsfjord (68°53'N/16°59'E, AG 1116). 1 osoba zabita, 41 uratowanych. U 49 uczestniczył w operacji obrony Narviku i atakował wówczas konwój „NP 1”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 3 kwietnia 1940 r. z Wilhelmshaven. Wrak został odnaleziony 3 marca 1993 r. przez norweski okręt podwodny *Skolpen* na głębokości 300 m.

U 50 Zatopiony 6 lub 7 kwietnia 1940 r. na Morzu Północnym na płn. od Terschelling (~54°14'N/05°06'E, AN

6943) prawdopodobnie na bryt. minie (zagroda minowa „Nr 7”)⁴. Cała załoga zginęła (44 ludzi). U 50 wyruszył na swój ostatni patrol 5 kwietnia 1940 r. z Kilonii. U-boot płynął na wyznaczoną pozycję bojową koło Namsos w Norwegii, gdzie miał atakować alianckie siły inwazyjne. 7 kwietnia zaobserwowano z niemieckiej jednostki patrolowej detonację bryt. miny w tym rejonie, co może sugerować przyczynę zatopienia U 50.

U 51 16 sierpnia 1940 r. ciężko uszkodzony przez bryt. łódź latającą „Sunderland” H P9624 (210 Dywizjon RAF). Podczas powrotu do bazy zatopiony 20 sierpnia 1940 r. 2 torpedami okrętu podwodnego HMS *Cachalot* na Zatoce Biskajskiej na zach. od St. Nazaire (47°06'N/04°51'W, BF 5527). Zginęła cała załoga (43 ludzi).

U 52 Od 1 lipca 1941 r. jako jednostka szkolna w 26, 24 i 23 flotylli. W 1942 na pokładzie U 52 testowano wiropląt FA 330. Poza służbą 22 października 1943 r. w Gdańsku. Przebazowany do Neustadt, gdzie był używany jako jednostka szkolna (bez załogi) w 3. ULD. Uszkodzony 3 maja 1945 r. rakietami 4 samolotów „Typhoon” (175 Dywizjon RAF) w Neustadt. Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Neustadt (54°07'N/10°50'E, AO 7766) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony i złomowany w latach 1946 – 1947.

U 53 Zatopiony 24 lutego 1940 r. b.g. niszczyciela HMS *Gurkha* na płn. Atlantyku na zach. od Orkadów (60°32'N/06°14'E, AM 3243). Cała załoga zginęła

(42 ludzi). U 53 wyruszył na swój ostatni patrol 2 lutego 1940 r. z Wilhelmshaven.

U 54 Zatopiony od 13 do 14 lutego 1940 r. na Morzu Północnym prawdopodobnie na bryt. minie (zagroda „Nr 4” lub „Nr 6”) na Zatoce Helgolandzkiej (54°58'18,6"N/05°28'24"E, AN 6649). Cała załoga zginęła (41 ludzi). Okręt został wysłany do akcji mimo nie ukończenia przeszkolenia załogi. Celem jego misji było przechwycenie okrętów HMS *Ark Royal*, HMS *Renown* i HMS *Exeter* płynących z pld. Atlantyku u zach. wejścia do Kanału La Manche. 14 i 15 lutego 1940 r. niemieckie okręty V 1101 i *Schiff* 37 znalazły zbiorniki pochodzące z zatopionego U 54. Jego wrak został odnaleziony w 1989 r.

U 55 Zatopiony 30 stycznia 1940 r. b.g. korwety HMS *Fowey*, niszczycieli HMS *Whitshed* i francuskich *Valmy*, *Guépard* oraz bryt. łodzi latającej „Sunderland” Y N9025 (228 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Wysp Scilly (48°37'N/07°48'W, BF 1958). 1 osoba zabita (dowódca Kptlt. W. Heidel), 41 uratowanych. U 55 atakował wówczas konwój „OA 80G”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 16 stycznia 1940 r. z Kilonii.

3. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 47 przez niszczyciel HMS *Wolverine* w dniu 8.03.1941 r. jest błędna. Okręt ten w rzeczywistości zaatakował U-boat U-A.

4. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 50 w dniu 10.04.1940 r. przez niszczyciel HMS *Hero* jest błędna. Prawdopodobnie był to błąd obsługi sonaru.

Widok z lotu ptaka na formujący się konwój brytyjski.

Fot. zbiory Janusz Uklejewski

U 69 Zatopiony 17 lutego 1943 r. b.g. niszczyciela HMS *Fame* na płn. Atlantyku na wsch. od Nowej Funlandii (50°36'N/41°07'W, BC 3243)⁵. Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 69* atakował wówczas konwój „ONS 165”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 2 stycznia 1943 r. z Lorient.

U 70 Zatopiony 7 marca 1941 r. (ok. godz. 13.00) b.g. korwet HMS *Arbatus* i HMS *Camellia* na pld. wsch. od Islandii (60°15'N/14°00'W, AM 1193). 20 zabitych, 25 uratowanych. *U 70* atakował wówczas konwój „OB 293”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 20 lutego 1941 r.

U 71 Poza służbę 27 lutego 1945 r. w Wilhelmshaven. Samozatopiony (wysadzony) 5 maja 1945 r. w służbie im. Wielkiego Admirała Readera w Wilhelmshaven, wejście zachodnie nr IV (53°31'N/08°10'E, AN 9815) w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany.

U 72 Uszkodzony 30 marca 1945 r. przez amerykań. samoloty (8. USAAF) przy nabrzeżu stoczni Deschimag AG w Bremen. Brak strat w ludziach. Samozatopiony (wysadzony) 2 maja 1945 r. w Bremen (53°08'N/08°46'E, AN 9858) w ramach operacji „Regenbogen”. Po wojnie złomowany.

U 73 Zatopiony 16 grudnia 1943 r. b.g. i art. niszczycieli USS *Trippe* i USS

Woolsey na Morzu Śródziemnym na płn. do Oranu (36°07'N/00°50'W, CH 7665). 16 zabitych, 34 uratowanych. *U 73* atakował wówczas konwój „GUS 24”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 4 grudnia 1943 r. z Tulonu.

U 74 Zatopiony 2 maja 1942 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” C (202 Dywizjon RAF) i niszczycieli HMS *Wishart* i HMS *Wrestler* na Morzu Śródziemnym na wsch. od Kartageny w Hiszpanii (37°32'N/00°10'E, CH 5797). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 74* wyruszył na swój ostatni patrol 23 kwietnia 1942 r. z La Spezia.

U 75 Zatopiony 28 grudnia 1941 r. b.g. niszczyciela HMS *Kipling* na Morzu Śródziemnym na płn. od Mersa Matruh (31°50'N/26°40'E, CO 9238). 14 zabitych, 30 uratowanych. *U 75* wyruszył na swój ostatni patrol 22 grudnia 1941 r. z Salamin.

U 76 Zatopiony 5 kwietnia 1941 r. b.g. niszczyciela HMS *Wolverine* i ślupa HMS *Scarborough* na płn. Atlantyku na pld. od Islandii (58°35'N/20°20'W, AL 2657). 1 osoba zabita, 42 uratowanych. *U 76* atakował wówczas rozproszony konwój „SC 26”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 28 marca 1941 r. z Bergen.

U 77 Zatopiony 29 marca 1943 r. (godz. 01.15) po wcześniejszym uszko-

dzeniu b.g. i art. bryt. samolotów „Hudson” V (48 Dywizjon RAF) i „Hudson” L (233 Dywizjon RAF) w dniu 28 marca 1943 r. na Morzu Śródziemnym na wsch. od Kartageny w Hiszpanii (37°42'N/00°10'E, CH 5791). 38 zabitych, 9 uratowanych. *U 77* wyruszył na swój ostatni patrol 3 marca 1943 r. z La Spezia.

U 78 Zatopiony 16 kwietnia 1945 r. art. radzieckich wojsk lądowych (godz. 21.50) w porcie w Piławie, Seebanhof (54°38'N/19°54'E, AO 9599). Cała załoga uratowana (36 ludzi). Wydobyty przez Rosjan i złomowany. Podczas służby w Piławie był używany jako pływająca elektrownia.

U 79 Zatopiony 23 grudnia 1941 r. b.g. niszczycieli HMS *Hasty* i HMS *Hotspur* na Morzu Śródziemnym na płn. od Sollum (32°15'N/25°19'E, CO 6794). Cała załoga uratowana (44 ludzi). *U 79* atakował wówczas konwój „AT 5”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 21 grudnia 1941 r. z Salamin.

U 80 Uszkodzony w 1941 r. na Bałtyku w wyniku eksplozji akumulatorów. Przekazany do celów szkoleniowych. Służył w 1, 21, 23, 24 i 26 flotylli. Zatopiony 28 listopada 1944 r. w wyniku

5. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 69* w dniu 17.02.1943 r. przez niszczyciel HMS *Viscount* na pozycji 50°50'N/40°50'W jest błędna. Niszczyciel ten w rzeczywistości zatopił *U 201*.

wypadku podczas zanurzania na zach. od Piławy (54°40'N/19°30'E, AO 9597). Cała załoga zginęła (52 ludzi). Inne źródła podają liczbę 50 zabitych.

U 81 Zatopiony 9 stycznia 1944 r. (godz. 11.30) przez ameryk. samoloty (15. USAAF) na Morzu Śródziemnym w bazie Pola (44°52'N/13°51'E, CJ 3175). 2 zabitych, 51 uratowanych. Podniesiony 22 kwietnia 1944 r. Zadokowany i po oględzinach (bardzo duży stopień zniszczenia) skreślony z listy floty. Złomowany do końca wojny.

U 82 Zatopiony 6 lutego 1942 r. b.g. słupa HMS *Rochester* i korwety HMS *Tamarisk* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Azorów (44°10'N/23°52'W, BE 7467). Cała załoga zginęła (45 ludzi). U-boot atakował wówczas konwój „OS 18”. U 82 wyruszył na swój ostatni patrol 11 stycznia 1942 r. z La Pallice.

U 83 Zatopiony 4 marca 1943 r. (godz. 12.05) 3 b.g. bryt. samolotu „Hudson” V (500 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym na pld. wsch. od Kartageny w Hiszpanii (37°10'N/00°05'E, CH 8153). Cała załoga zginęła (50 ludzi). U 83 wyruszył na swój ostatni patrol 1 marca 1943 r. z La Spezia.

U 84 Zatopiony po 7 sierpnia 1943 r. na płn. Atlantyku (~ 28°00'N/45°00'W, ~DF 7444). Pozycja, data i przyczyna nieznane⁶. Cała załoga zginęła (46 ludzi). U 84 wyruszył na swój ostatni patrol 10 czerwca 1943 r. z Brestu. Ostatni meldunek nadał 7 sierpnia 1943 r.

U 85 Zatopiony 14 kwietnia 1942 r. art. niszczyciela USS *Roper* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od przyl. Hatteras (35°55'N/75°13'W, CA 7693). Cała

załoga zginęła (46 osób). U 85 wyruszył na swój ostatni patrol 21 marca 1942 r. z St. Nazaire. Wrak osiadł na głębokości 32 m. Nurkowie U.S. Navy zdjęli z niego wszystkie elementy umieszczone na zewnątrz okrętu, nie dostając się jednak do środka zdeformowanego kadłuba.

U 86 Zatopiony po 28 listopada 1943 r. na płn. Atlantyku (~39°00'N i 17°00'W, ~CF 65). Przyczyna, data i pozycja nieznane⁷. Cała załoga zginęła (50 osób). U 86 wyruszył na swój ostatni patrol 11 listopada 1943 r. z Brestu. Ostatni meldunek nadał 28 listopada 1943 r. na pozycji 39°40'N i 17°10'W, kiedy to operował przeciwko konwojom „MKS 31” i „SL 140”.

U 87 Zatopiony 4 marca 1943 r. b.g. korwety HMCS *Shediac* oraz niszczyciela HMCS *St. Croix* na płn. Atlantyku na zach. od Leixoes (41°36'N/13°31'W, CG 1543). Cała załoga zginęła (49 osób). U 87 atakował wówczas konwój „KMS 10”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 9 stycznia 1943 r. z Brestu.

U 88 Zatopiony 12 września 1942 r. b.g. niszczyciela HMS *Faulknor* na Morzu Barentsa na pld. zach. od Spitsbergenu (75°04'N/04°49'E, AB 2739). Cała załoga zginęła (46 ludzi). U-boot atakował wówczas konwój „PQ 18”. U 88 wyruszył na swój ostatni patrol 25 sierpnia 1942 r. z Narviku.

U 89 Zatopiony 12 maja 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Swordfish” B (811 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Biter* oraz b.g. niszczyciela HMS *Broadway* i fregaty HMS *Lagan* na płn. Atlantyku (46°30'N/25°40'W, BD 6688). Cała załoga zginęła (48 ludzi). U 89 atakował

wówczas konwój „HX 237”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 25 kwietnia 1943 r. z La Pallice.

U 90 Zatopiony 24 lipca 1942 r. b.g. niszczyciela HMCS *St. Croix* na płn. Atlantyku na wsch. od Nowej Funlandii (48°12'N/40°56'W, BC 6221). Cała załoga zginęła (44 ludzi). U 90 uczestniczył w ataku na konwój „ON 113”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 25 kwietnia 1943 r. z La Pallice.

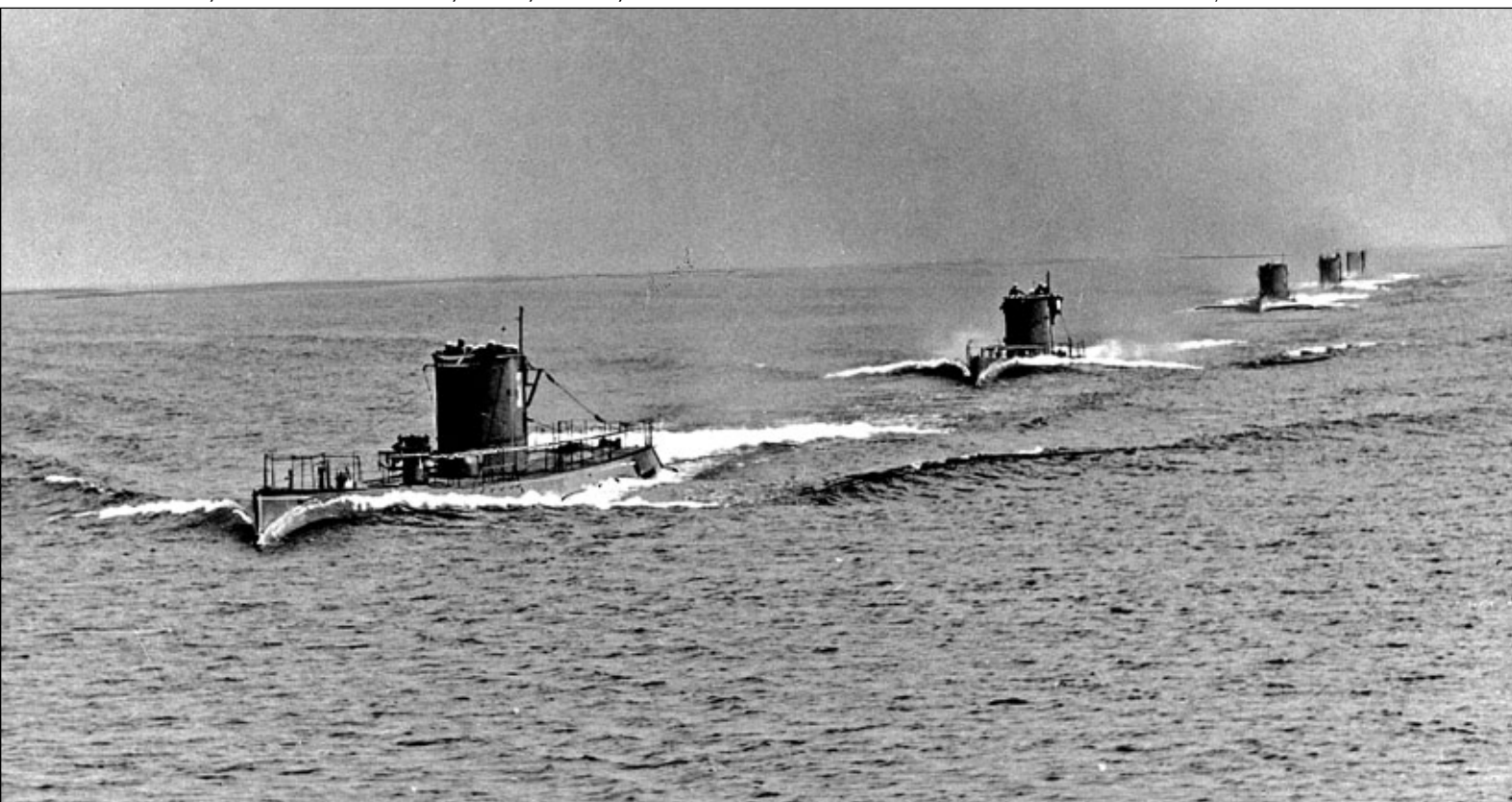
U 91 Zatopiony 26 lutego 1944 r. (godz. 04.10) b.g. fregat HMS *Affleck*, HMS *Gore* i HMS *Gould* na płn. Atlantyku (49°45'N/26°20'W, BD 3641). 36 zabitych, 16 uratowanych. U 91 operował przeciwko konwojowi „SC 153”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 25 stycznia 1944 r. z Brestu.

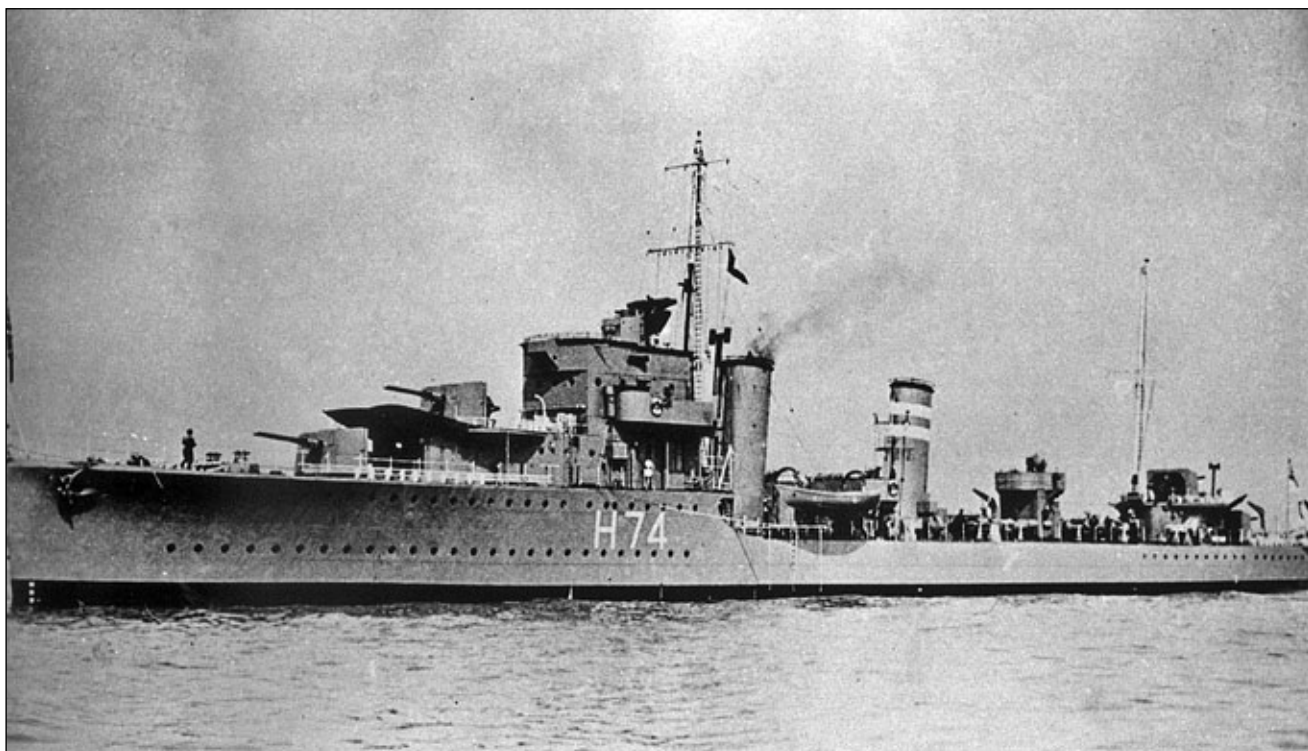
U 92 Uszkodzony (zniszczone akumulatory) 4 października 1944 r. (godz. 09.30) podczas bryt. i kanad. nalotu (6. RCAF i 6. RAF Group) w Bergen (60°24'N/05°19'W, AN 2464). Brak strat. Skreślony z listy floty 12 października 1944 r. w Bergen. Poddany kanibalizmowi w Trondheim. Zdobycz bryt. w maju 1945 r. w Trondheim. Złomowany.

U 93 Zatopiony 15 stycznia 1942 r. b.g. i staranowaniem przez niszczyciel HMS *Hesperus* na Atlantyku na płn.

6. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 84 w dniu 24.07.1943 r. przez samoloty z lotniskowca esk. USS *Core* na pozycji 27°09'N/37°03'W jest błędna. U 84 znajdował się wówczas zbyt daleko od rejonu tegoż ataku.

7. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 86 w dniu 29.10.1943 r. przez samoloty pokładowe z lotniskowca esk. USS *Bogue* jest błędna. W rzeczywistości zaatakowały one U 764.

W początkowym okresie wojny Brytyjczycy, z braku jednostek eskortowych, byli zmuszeni używać do osłony konwojów niszczycieli floty. Tutaj widoczny Forester typu „F”.

Fot. Centralne Archiwum Wojskowe

wsch. od Madery (36°10'N/15°52'W, CF 9654). 6 zabitych, 38 uratowanych. *U 93* atakował wówczas konwój „SL 97”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 23 grudnia 1941 r. z St. Nazaire.

U 94 Zatopiony 28 sierpnia 1942 r. b.g. ameryk. łodzi latającej „Catalina” (Dywizjon Patrolowy VP-92) i staranowaniem przez kanadyjską korwetę HMCS *Oakville* na Morzu Karaibskim na wsch. od Kingston (17°40'N/74°30'W, EC 1613). 19 zabitych, 26 uratowanych. U-boot przygotowywał się do ataku na konwój „TAW 15”. *U 94* wyruszył na swój ostatni patrol 3 sierpnia 1942 r. z St. Nazaire.

U 95 Zatopiony 28 listopada 1941 r. torpedą holenderskiego okrętu podwodnego *O 21* na Morzu Śródziemnym na płd. zach. od Almeria (36°24'N/03°20'W, CH 7435). 35 zabitych, 12 uratowanych. *U 95* wyruszył na swój ostatni patrol 19 listopada 1941 z Lorient. Został zatopiony krótko po sforsowaniu cieśn. Gibraltarskiej.

U 96 Poza służbą 15 lutego 1945 r. w Wilhelmshaven. Zatopiony 30 marca 1945 r. przez ameryk. samoloty (8. USAAF) w stoczni Deschimag w Wilhelmshaven, basen Hipper. Złomowany.

U 97 Zatopiony 16 czerwca 1943 r. b.g. australijskiego samolotu „Hudson” T (459 Dywizjon RAAF) na Morzu Śródziemnym na zach. od Hajfy (33°00'N/34°00'W, CP 5599). 27 zabitych, 21 uratowanych. *U 97* wyruszył na swój ostatni patrol 5 czerwca 1943 r. z bazy Pola.

U 98 Zatopiony 15 listopada 1942 r. b.g. niszczyciela HMS *Wrestler* na płn. Atlantyku na zach. od Gibraltaru (36°09'N/07°42'W, CG 9445)⁸. Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 98* wyruszył na swój ostatni patrol 22 października 1942 r. z St. Nazaire.

U 99 Zatopiony 17 marca 1941 r. (godz. 03.43) na płn. Atlantyku na płd. wsch. od Islandii (61°10'N/11°48'W, AE 8982) po wcześniejszym uszkodzeniu go b.g. niszczyciela HMS *Walker*. 3 zabitych, 40 uratowanych. *U 99* atakował wówczas konwój „HX 112”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 22 lutego 1941 r. z Lorient.

U 100 Zatopiony 17 marca 1941 r. (godz. 03.18) staranowaniem przez niszczyciel HMS *Vanoc* i b.g. niszczyciela HMS *Walker* na płn. Atlantyku na płd. wsch. od Islandii (61°04'N/11°30'W, AE 8986). 38 zabitych, 6 uratowanych. *U 100* atakował wówczas konwój „HX 112”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 9 marca 1941 r. z Kilonii.

U 97 (VIIC) zatopiony 16 czerwca 1943 r. koło Hajfy bombami głębinowymi australijskiego samolotu „Hudson”.

Fot. zbiory Siegfried Breyer

8. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 98* w dniu 19.11.1942 r. przez bryt. samolot „Hudson” C na pozycji 35°38'N/11°48'W jest błędna. Samolot ten w rzeczywistości zaatakował *U 413*.

U 101 Poza służbą 21 października 1943 r. w Neustadt. Używany do szkolenia (bez załogi) w 3. ULD w Neustadt. Samozatopiony (osadzony na mieliźnie i wysadzony) 3 maja 1945 r. po ataku rakietami 4 samolotów „Typhoon” (175 Dywizjon RAF) w kanale portowym Neustadt (54°07'N/10°50'E, AO 7766). Po wojnie wydobyty i złomowany.

U 102 Zatopiony 1 lipca 1940 r. b.g. niszczyciela HMS *Vansittart* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (48°33'N/10°26'W, BF 1791). Cała załoga zginęła (43 ludzi). *U 102* atakował wówczas konwój „SL 36”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 22 czerwca 1940 r. z Kilonii.

U 132 Zatopiony 4 listopada 1942 r. (godz. 00.20) na płn. Atlantyku na pld. wsch. od przyl. Farewell (~55°38'N/39°52'W, ~AK 4174) w wyniku eksplozji storpedowanego z bliskiej odległości transportowca *Hatimura* przewożącego materiały wybuchowe (200 t ładunku wybuch. TNT oraz 250 t prochu). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 132* atakował wówczas konwój „SC 107”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 6 października 1942 r. z La Pallice.

U 133 Zatopiony 14 marca 1942 r. (godz. 19.00) po błędzie nawigacyjnym i wpłynięciu na niemiecką zapórę minową ochraniającą port, na Morzu Śródziemnym koło bazy w Salaminie (37°50'N/23°33'E, CK 8948). Cała załoga zginęła (45 ludzi). Okręt wyszedł o godz. 17.00 z bazy w Salaminie na patrol na Morze Śródziemne.

U 134 Zatopiony 24 sierpnia 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Wellington” J (179 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej w rejonie Vigo w Hiszpanii (47°07'N/09°30'W, BF 4519). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 134* wyruszył na swój ostatni patrol 10 czerwca 1943 r. z La Pallice.

U 135 Zatopiony 15 lipca 1943 r. b.g. słupa HMS *Rochester*, korwet HMS *Mignonette* i HMS *Balsam* oraz amerykań. łodzi latającej „Catalina” (Dywizjon Patrolowy VP-92) na środk. Atlantyku w rejonie przyl. Juby w Afryce (28°20'N/13°17'W, DH 9625). 5 zabitych, 41 uratowanych. *U 135* atakował wówczas konwój „OS 51”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 7 czerwca 1943 r. z Lorient.

U 136 Zatopiony 11 lipca 1942 r. b.g. francuskiego niszczyciela *Leopard* oraz fregat HMS *Spey* i HMS *Pelican* na płn.

Atlantyku na zach. od Madery w Portugalii (33°30'N/22°52'W, DH 1452). Cała załoga zginęła (45 ludzi). U-boot atakował wówczas konwój „OS 33” wchodząc w skład wilczego stada „Hai”. *U 136* wyruszył na swój ostatni patrol 29 czerwca 1943 r. z St. Nazaire.

U 201 Zatopiony 17 lutego 1943 r. b.g. niszczyciela HMS *Viscount* na płn. Atlantyku (50°50'N/40°50'W, BC 3224)⁹. Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 201* atakował wówczas konwój „ONS 165”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 3 stycznia 1943 r. z Brestu.

U 202 Zatopiony 2 czerwca 1943 r. (godz. 00.30) b.g. i art. słupa HMS *Starling* na płn. Atlantyku na pld. wsch. od przyl. Farewell na Grenlandii (56°12'N/39°52'W, AK 4114). 18 zabitych, 30 uratowanych. *U 202* wyruszył na swój ostatni patrol 29 kwietnia 1943 r. z Brestu.

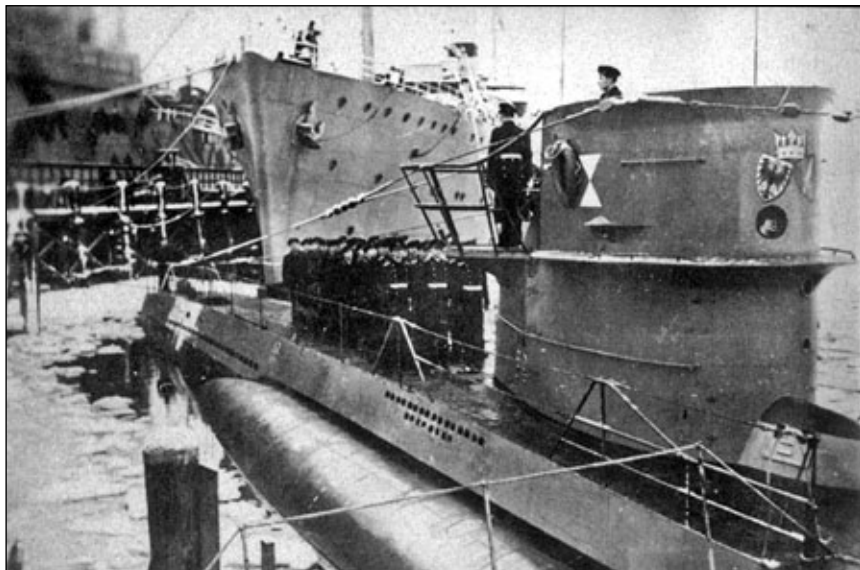
U 203 Zatopiony 25 kwietnia 1943 r. (godz. 16.25) b.g. bryt. samolotu „Swordfish” L (811 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Biter* oraz b.g. niszczyciela HMS *Pathfinder* na płn. Atlantyku na pld.

9. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 201* przez niszczyciel HMS *Fame* na pozycji 50°36'N/41°07'W jest błędna. Okręt ten zatopił *U 69*.

Dwa okręty podwodne podczas sztormu na Atlantyku.

Fot. zbiory Jarosław Malinowski

Uroczyste oddanie do służby U 203 w dniu 18 lutego 1941 r. Dobrze widoczne godło jednostki herb miasta Essen oraz biały znak stoczni Deutsche Werke po obu stronach kioska.

Fot. zbiory Siegfried Breyer

od przyl. Farewell (55°05'N/42°25'W, AJ 6554). 10 zabitych, 38 uratowanych. U 203 wyruszył na swój ostatni patrol 3 kwietnia 1943 r. z Brestu.

U 204 Zatopiony 19 października 1941 r. b.g. korwety HMS *Mallow* i słu-pa HMS *Rochester* na płn. Atlantyku koło Tangieru (35°46'N/06°02'W, CG 9588). Cała załoga zginęła (46 ludzi). U 204 wraz z innymi okrętami patrolował wejście do cieśn. Gibraltarskiej w oczekiwaniu na formujący się tam konwój „HG 75”. Został wykryty po zatopieniu bryt. zbiornikowca *Inverlee* (9200 BRT). U 204 wyruszył na swój ostatni patrol 20 września 1941 r. z Brestu.

U 205 Zatopiony 17 lutego 1943 r. b.g. niszczyciela HMS *Paladin* i bryt. samolotu „Bisley” W (15 Dywizjon SAAF) na Morzu Śródziemnym na płn. od Cyrenajki (32°56'N/22°01'E, CO 5733). 8 zabitych i 42 uratowanych. U-boot atakował wówczas konwój „TX 1”. U 205 wyruszył na swój ostatni patrol 2 lutego 1943 r. z Salamin.

U 206 Zatopiony 29 lub 30 listopada 1941 r. prawdopodobnie na bryt. minie (zagroda „Beech”) na Zatoce Biskajskiej na zach. od St. Nazaire (~47°05'N/02°40'W, ~BF 6442)¹⁰. Cała załoga zginęła (46 ludzi). Okręt wyruszył 29 listopada 1941 r. z St. Nazaire i kierował się na patrol na Morze Śródziemne.

U 207 Zatopiony 11 września 1941 r. b.g. niszczycieli HMS *Leamington* i HMS *Veteran* w cieśn. Duńskiej na pld. wsch. od Angmagssalik na Grenlandii (63°59'N/34°48'W, AD 4849). Cała załoga zginęła (41 ludzi). U 207 atakował wówczas konwój „SC 42”, z którego zatopił 2 frachtowce (9600 BRT). U-boot

wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 24 sierpnia 1941 r. z Trondheim.

Samoloty Avro „Anson” były od początku wojny przystosowane do patroli przybrzeżnych wokół Wysp Brytyjskich.

Fot. zbiory Seweryn Fleischer

U 208 Zatopiony 7 grudnia 1941 r. b.g. niszczycieli HMS *Harvester* i HMS *Hesperus* na płn. Atlantyku, 70 Mm na zach. od cieśn. Gibraltarskiej (35°51'N/07°45'W, CG 9475)¹¹. Zginęła cała załoga (45 ludzi). U 208 wyruszył na swój ostatni patrol 3 grudnia 1941 r. z Brestu.

U 209 Zatopiony około 7 maja 1943 r. na płn. Atlantyku na wsch. od Nowej Funlandii (~52°00'N/38°00'W, ~AK 7576)¹². Przyczyna, data i pozycja nieznane. Możliwe, że zatonął z powodu odniesionych uszkodzeń zadanych w dniu 4 maja 1943 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” W (5 Dywizjon

10. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 206 przez samolot bryt. samolot „Whitley” B na pozycji 46°55'N/07°16'W jest błędna. W rzeczywistości atak ten został przeprowadzony na U 71.

11. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 208 w dniu 11.12.1941 r. na pozycji 36°40'N/09°20'W przez korwetę HMS *Bluebell* jest błędna. Okręt ten atakował U 67.

12. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 209 przez HMS *Jed* i HMS *Sennen* w dniu 19.05.1943 r. jest błędna. Okręty te zatopiły w rzeczywistości U 954.

Pierwszymi masowo budowanymi przez Brytyjczyków okrętami przeznaczonymi do walki z U-bootami były korwety typu *Flower*. Na fotografii jedna z nich, *Lotus* w 1942 roku.

Fot. zbiory Steve Johnson

RCAF). Ostatni raz był widziany z pokładu *U 954* w dniu 6 maja 1943. *U 209* był uszkodzony i wracał do bazy. Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 209* wyruszył na swój ostatni patrol 6 kwietnia 1943 r. z Kilonii.

U 210 Zatopiony 6 sierpnia 1942 r. art. i staranowaniem przez niszczyciel HMCS *Assiniboine* na płn. Atlantyku na pld. od przyl. Farewell (54°24'N/39°37'W, AK 4716). 6 zabitych, 37 uratowanych. *U 210* atakował wówczas konwój „SC 94”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 18 lipca 1942 r. z Kilonii.

U 211 Zatopiony 19 listopada 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Wellington” F (179 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na wsch. od Azorów (40°15'N/19°18'W, CF 2988). Cała załoga zginęła (54 ludzi). *U 211* operował przeciwko konwojom „MKS 30” i „SL 139”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 11 października 1943 r. z Bergen.

U 212 Zatopiony 21 lipca 1944 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Curzon* i HMS *Ekins* na Kanale La Manche, 40 Mm na pld. od Brighton (50°27'N/00°13'W, BF 3258). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 212* wyruszył na swój ostatni patrol 5 lipca 1944 r. z Brestu.

U 213 Zatopiony 31 lipca 1942 r. b.g. słupów HMS *Erne*, HMS *Rochester* i HMS *Sandwich* na płn. Atlantyku na wsch. od Azorów (36°45'N/22°50'W,

CF 7385). Cała załoga zginęła (50 osób). *U 213* atakował wówczas konwój „OS 35”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 23 lipca 1942 r. z Brestu.

U 214 Zatopiony 26 lipca 1944 r. b.g. niszczyciela esk. HMS *Cooke* na Kanale La Manche na pld. wsch. od latarni Eddystone (49°58'N/03°30'W, BF 2616). Cała załoga zginęła (48 osób). *U 214* wyruszył na swój ostatni patrol 22 lipca 1944 r. z Brestu.

U 215 Zatopiony 3 lipca 1942 r. b.g. bryt. uzbrojonego trawlera HMS *Le Tiger* na płn. Atlantyku na wsch. od Bostonu (41°48'N/66°38'W, CB 1514). Cała załoga zginęła (48 osób). *U 215* atakował wówczas konwój „BX 2”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 9 czerwca 1942 r. z Kilonii. Wrak został zlokalizowany w 2004 r. na głębokości 90 m.

U 216 Zatopiony 20 października 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” H (224 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (49°21'N/19°25'W, BE 2494). Cała załoga zginęła (45 osób). Samolot także został uszkodzony siłą wybuchu swoich 6-ciu bomb głębinowych. *U 216* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 29 sierpnia 1942 r. z Kilonii.

U 217 Zatopiony 5 czerwca 1943 r. b.g. i art. ameryk. 2 samolotów „Avenger” i „Wildcat” (Grupa Lotnicza VC-9) z lotniskowca esk. USS *Bogue* na

środk. Atlantyku (30°18'N/42°50'W, DF 4598). Cała załoga zginęła (50 osób). *U 217* wchodził w skład wilczego stada „Trutz”, które atakowało konwój „USG 9”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 19 kwietnia 1943 r. z Brestu.

U 218 Koniec wojny w Bergen (8 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobycz wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (6-8 czerwca 1945 r.). Zatopiony 4 grudnia 1945 r. (godz. 12.08) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (11,2 Mm i 308° od latarni Inishtrabull).

U 221 Zatopiony 27 września 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Halifax” B HR 982 (58 Dywizjon RAF, pilot E. Hartley, samolot ten został przez artylerię U-Boota zestrzelony) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (47°00'N/18°00'W, BE 5553). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 221* wyruszył na swój ostatni patrol 20 września 1943 r. z St.Nazaire.

U 222 Zatopiony 2 września 1942 r. (godz. 21.50) po kolizji z *U 626* na Morzu Bałtyckim na zach. od Piławy (54°25'N/19°30'E, AO 9834). 42 zabitych, 3 uratowanych (przez *U 626*, w tym dowódca Kptlt. Ralf von Jessen). Wrak osiadł na głębokości 93 m. Wydobyty i przeholowany do Arsenalu Gotenhafen. Tam skreślony z listy floty i złomowany.

W początkowym okresie wojny U.S. Navy przekazała Royal Navy 50 starych niszczycieli typu „flush-deck”. Tutaj widoczny *Newport* w 1941 roku. Fot. zbiory Steve Johnson

U 223 Zatopiony 30 marca 1944 r. b.g. niszczycieli HMS *Laforey* i HMS *Tumult* oraz niszczycieli esk. HMS *Hambledon* i HMS *Blencathra* na Morzu Śródziemnym na płn. od Palermo (38°48'N/14°10'E, CJ 9454). 23 zabitych, 27 uratowanych. Polowanie na U 223 trwało 20 godzin. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 16 marca 1944 r. z Tulonu.

U 224 Zatopiony 13 stycznia 1943 r. b.g. i staranowaniem przez korwetę HMCS *Ville de Quebec* na Morzu Śródziemnym na wysokości Oranu (36°28'N/00°49'E, CH 8516). 45 zabitych, 1 uratowany (oficer wachtowy zmyty z pokładu podczas staranowania). Korweta należała do eskorty konwoju „T 13”. U 224 wyruszył na swój ostatni patrol 3 stycznia 1943 r. z St. Nazaire.

U 225 Zatopiony 15 lutego 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” S (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. wschód od Grenlandii (55°45'N/31°09'W, AK 5393)¹³. Cała załoga zginęła (46 ludzi). U 225 atakował wówczas konwój „SC 119”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 2 lutego 1943 r. z Brestu.

U 226 Zatopiony 6 listopada 1943 r. (godz. 07.33) b.g. słupów HMS *Kite*, HMS *Starling* i HMS *Woodcock* na płn. Atlantyku na wsch. od Nowej Funlandii (44°49'N/41°13'W, BC 9275). Cała załoga zginęła (51 ludzi). U 226 operował wówczas w rejonie przejścia konwoju „HX 264”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 5 października 1943 r. z Brestu.

U 227 Zatopiony 30 kwietnia 1943 r. b.g. australijskiego samolotu „Hampten” X AN149 (455 Dywizjon RAAF) na

płn. Atlantyku na płn. od Wysp Owczych (64°05'N/06°40'W, AE 6865). Cała załoga zginęła (49 ludzi). U 227 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 24 kwietnia 1943 r. z Kilonii.

U 228 Zatopiony 4 października 1944 r. (godz. 09.30) przez bryt. samoloty (93 samolotów „Halifax”, 47 „Lancaster” i 12 „Mosquito” z 6. RCAF i 8. RAF Group) wraz z pływającym dokiem (8500 t) w stoczni Laksevaag w Bergen (60°24'N/05°19'W, AN 2464). Brak strat. Podniesiony. 16 stycznia 1945 r. skreślony z listy floty. Zdobył bryt. w maju 1945 r. Złomowany.

U 229 Zatopiony 22 września 1943 r. b.g., art. i staranowaniem przez niszczyciel HMS *Keppel* na płn. Atlantyku na pld. wsch. od przyl. Farewell (54°36'N/36°25'W, AK 4687). Cała załoga zginęła (50 ludzi). U 229 atakował wówczas konwój „ON 202”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 31 sierpnia 1943 r. z La Pallice.

U 230 Samozatopiony (na mieliźnie) 21 sierpnia 1944 r. (godz. 00.30) na Morzu Śródziemnym na redzie Tulonu koło St. Mandrier (43°04'N/05°54'W, CH 3385) po wejściu wojsk francuskich do portu. Brak strat. Cała załoga uratowana (50 ludzi). Złomowany do 1953 r.

U 231 Samozatopiony 13 stycznia 1944 r. po ciężkim uszkodzeniu b.g. bryt. samolotu „Wellington” HF 168 „L” (172 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Azorów (44°15'N/20°38'W, BE 7666). 7 zabitych, 43 uratowanych. U 231 wyruszył na swój ostatni patrol 26 grudnia 1943 r. z La Pallice.

U 232 Zatopiony 8 lipca 1943 r. b.g. ameryk. samolotu „Liberator” Q (2 A/S Dywizjon USAAF) na płn. Atlantyku na

zach. od Oporto (40°37'N/13°41'W, CG 1845). Cała załoga zginęła (46 ludzi). U 232 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 8 maja 1943 r. z Kilonii.

U 235 Zatopiony 14 maja 1943 r. przez ameryk. samoloty (8. USAAF) w stoczni Germaniawerft w Kilonii. 2 zabitych. Podniesiony. Poza służbą 31 maja 1943 r. Wyremontowany w Kilonii. W służbie od 29 października 1943 r. Ponownie zatopiony 14 kwietnia 1945 r. (godz. 07.00) w wyniku pomyłki przez własny torpedowiec *T 17* w Kattégacie na płn. zach. od Skagens Horn (57°44'N/10°39'E, AO 4456). Cała załoga zginęła (47 ludzi). U 235 płynął do Norwegii. *T 17* i niszczyciel *Friedrich Ihn* eskortowały parowiec *Preussen*.

U 236 Zatopiony 14 maja 1943 r. przez ameryk. samoloty (8. USAAF) w stoczni Germaniawerft w Kilonii, dok nr V. Brak strat. Podniesiony 22 maja 1943 r. Poza służbą 25 maja 1943 r. Wyremontowany w stoczni Germaniawerft w Kilonii. Wcielony do służby 29 września 1943 r. Uszkodzony i osadzony na mieliźnie 4 maja 1945 r. (godz. 11.45) rakietami i art. samolotów (9. USAAF XXIX TAC, RAF/2 TAF/175 i 184 Dywizjon RAF). Samozatopiony 6 maja 1945 r. (godz. 02.00) na zach. od Schleimünde na Zatoce Kilońskiej (54°37'N/10°03'E, AO 7487) w ramach operacji „Regenbogen”. Cała załoga uratowana.

U 237 Zatopiony 14 maja 1943 r. przez ameryk. samoloty (8. USAAF) w do-

13. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 225 w dniu 21.02.1943 r. przez kuter straży przybrzeżnej USSCGS *John C. Spencer* na pozycji 51°25'N/27°28'W jest błędna. Okręt ten atakował wówczas U 604.

ku nr V stoczni Germaniawerft w Kilonii. Brak strat. Podniesiony 26 maja 1943 r. i wyremontowany w stoczni Germaniawerft w Kilonii. W służbie od 8 października 1943 r. jako jednostka szkolna. Ponownie zatopiony 4 kwietnia 1945 r. przez ameryk. samoloty (8. USAAF) przy nabrzeżu stoczni Germaniawerft w Kilonii. Brak strat. Po wojnie złomowany.

U 238 Zatopiony 9 lutego 1944 r. b.g. słupów HMS *Kite*, HMS *Magpie* i HMS *Starling* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (49°45'N/16°07'W, BE 2663). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 238* operował wówczas w rejonie przejścia konwojów „SL 147” i „MKS 38”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 27 stycznia 1944 r. z Brestu.

U 239 Zatopiony 24 lipca 1944 r. przez bryt. samoloty (RAF Bomber Command) przy nabrzeżu stoczni Deutsche Werke Kiel AG w Kilonii (54°19'N/10°10'E, AO 7728). Brak strat. Podniesiony. Skreślony z listy floty 5 sierpnia 1944 r. Złomowany do końca 1944 r. Załoga weszła w skład personelu okrętu *U 2536*.

U 240 Zatopiony po 14 maja 1944 r. na Morzu Norweskim na zach. od Norwegii (~60°00'N/03°00'E, ~AN 23). Pozycja, data i przyczyna nieznane¹⁴. Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 240* wyruszył na swój ostatni patrol 13 maja 1944 r. z Kristiansand i podążał do Narviku.

U 241 Zatopiony 18 maja 1944 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” S (210 Dywizjon RAF) na Morzu Norweskim na płn. wsch. od Wysp Owczych (63°36'N/01°42'E, AF 4988). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 241* wyruszył na swój ostatni patrol 4 maja 1944 r. z Bergen.

U 242 Zatopiony 5 kwietnia 1945 r. (godz. 07.15) na bryt. minie (zapora „QZX”) na Kanale Św. Jerzego (52°02,9'N/05°46,8'W, AM 9495)¹⁵. Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 242* wyruszył na swój ostatni patrol 4 marca 1945 r. z Kristiansand.

U 243 Zatopiony 8 lipca 1944 r. b.g. australijskiej łodzi latającej „Sunderland” H (10 Dywizjon RAAF) na Zatoce Biskajskiej na zach. od St. Nazaire (47°06'N/06°40'W, BF 5418). 11 zabitych, 38 uratowanych. *U 243* wyruszył na swój ostatni patrol 15 czerwca 1944 r. z Bergen.

U 244 Kapitulacja 14 maja 1945 r. w Loch Eriboll. Zdobył wojenna. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (15-15 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (18-19 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (29-29 grudnia 1945 r.). Zatopiony 30 grudnia 1945 r. (godz. 04.27) art. niszczyciela ORP *Piorun* w ramach operacji „Deadlight” (55°46'N/08°32'W).

U 245 Koniec wojny w Bergen (9 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-4 czerwca 1945 r.). Zatopiony 7 grudnia 1945 r. (godz. 04.11) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°25'N/06°19,10'W).

U 246 Zatopiony po 15 marca 1945 r. prawdopodobnie na minie lub w wyniku awarii na Morzu Irlandzkim na pld. od Isle of Man (~53°42'N/04°53'W, ~AM 6887). Przyczyna i data nieznane¹⁶. Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 246* wyruszył na swój ostatni pa-

trol 21 lutego 1945 r. z Bergen. Ostatni meldunek nadał 7 marca 1945 r. z pozycji 56°20'N i 12°50'W. Oficjalnie zaginiony 5 kwietnia 1945 r.

U 247 Zatopiony 1 września 1944 r. b.g. fregat HMCS *St John* i HMCS *Swansea* na Kanale La Manche na pld. od Lands End (49°54'N/05°49'W, BF 2435). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 247* wyruszył na swój ostatni patrol 26 sierpnia 1944 r. z Brestu.

U 248 Zatopiony 16 stycznia 1945 r. b.g. niszczycieli esk. USS *Hayter*, USS *Otter*, USS *Varian* i USS *Joseph C. Hubbard* na płn. Atlantyku (47°43'N/26°37'W, BD 6269). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 248* wyruszył na swój ostatni patrol 3 grudnia 1944 r. z Trondheim z misją meteorologiczną.

U 249 Skapitulował na morzu 9 maja 1945 r. Dzień później 10 maja 1945 r. wszedł do portu w Portland-Weymouth. Zdobył wojenna. Rejs z Portland do Loch Ryan (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Przemianowany na okręt testowy HMS *N 86*. Zatopiony 13 grudnia 1945 r. (godz. 10.15) torpedą okrętu podwodnego HMS *Tantivy* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

14. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 240* w dniu 16.05.1944 r. przez norweską łódź latającą „Sunderland” na pozycji 63°05'N/03°10'E jest błędna. Samolot ten atakował wówczas *U 668*. U-boot został z dniem 17.05.1944 urzędowo uznany jako zaginiony.

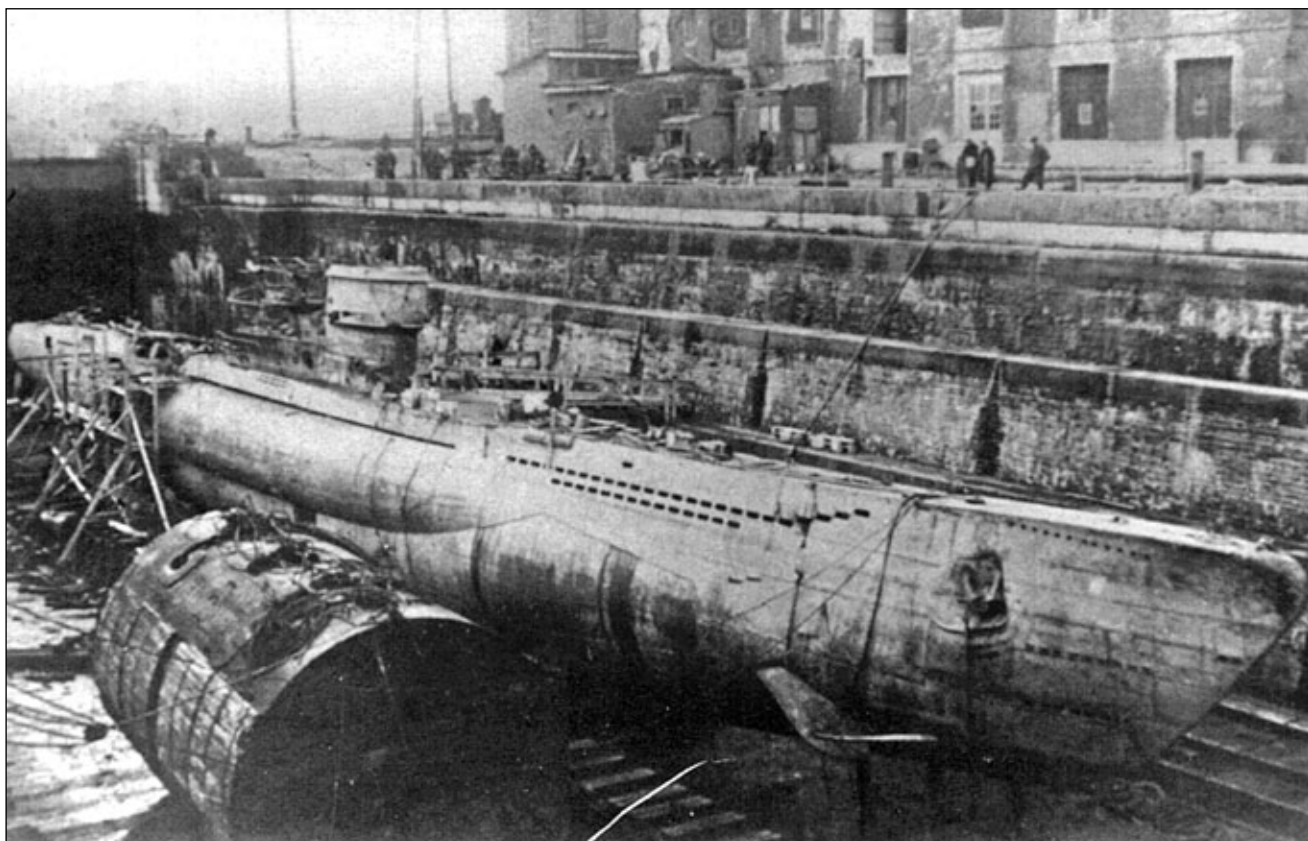
15. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 242* przez HMS *Hesperus* i HMS *Havelock* na Morzu Irlandzkim jest błędna. Okręty te zaatakowały wrak *U 246*.

16. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 246* w dniu 29.03.1945 r. przez fregatę HMS *Duckworth* na pozycji 49°58'N/05°25'W jest błędna. Fregata ta zatopiała wówczas *U 1169*.

Moment trafienia *U 243* przez australijską łódź latającą „Sunderland” w dniu 8 lipca 1944 r.

Fot. zbiory Andreas Dwulecki

Wrak U 250 podniesiony przez Rosjan z Zatoki Fińskiej. Zdjęcie wykonane w Kronsztadzie we wrześniu 1944 r. Fot. zbiory Borys Lemaczko

U 250 Zatopiony 30 lipca 1944 r. (godz. 19.25) b.g. radzieckiego ścigacza *MO 103* na Morzu Bałtyckim na Zatoce Fińskiej w Björkö Sund ($60^{\circ}27,9'N/28^{\circ}24,9'E$, AO 3355) po wykryciu go przez kuter trałowy *KM 910*. 46 zabitych, 6 uratowanych (w tym dowódca Kptlt. Werner-Karl Schmidt). W tym samym dniu *U 250* zatopił torpedą ścigacz *MO 105* na płn. od Koivisto. Wrak *U 250* został zlokalizowany w sierpniu 1944 r. na głębokości 27 m. Podniesiony przez Rosjan we wrześniu 1944 r. i przeholowany do Kronsztadu, gdzie 25 września 1944 r. został zadokowany. Wydobyto z niego m.in. nowy typ torpedy TV „Zaunkönig”. Okręt wszedł na listę floty 12 kwietnia 1945 r. jako *TS 14*. Przeprowadzano na nim testy na lądzie (nigdy nie pływał). Skreślony z listy floty 20 sierpnia 1945 r. Złomowany.

U 251 Zatopiony 19 kwietnia 1945 r. (godz. 17.04) rakietami i art. bryt. i norweskich samolotów „Mosquito” (143, 235, 248 i 333 Dywizjon RAF) na Morzu Bałtyckim w Kattegacie na pld. od Göteborga ($56^{\circ}37'N/11^{\circ}51'E$, AO 4873). 39 zabitych, 4 uratowanych. *U 251* wyruszył na swój ostatni patrol 16 kwietnia 1945 r. z Kilonii i podążał w konwoju wraz z *U 320*, *U 2502* i *U 2335* w asyście trałowca *M 430* do Norwegii. Wrak został zlokalizowany 13 Mm na pld.-

wschód od wyspy Anholt na dokładnej pozycji $56^{\circ}34,44'N/11^{\circ}44,99'E$. Leży na głębokości około 30 m.

U 252 Zatopiony 14 kwietnia 1942 r. (godz. 22.30) b.g. słupa HMS *Stork* i korywety HMS *Vetch* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii ($47^{\circ}00'N/18^{\circ}14'W$, BE 5552). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 252* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 30 marca 1942 r. z Heligoland. U-boot uczestniczył w operacji „Dana” (wysadzenie agenta wywiadu w Irlandii) a w drodze powrotnej śledził konwój „OG 82”.

U 253 Zatopiony 24-25 września 1942 r. prawdopodobnie na bryt. minie na płn. Atlantyku na płn. zach. od Islandii ($\sim 67^{\circ}00'N/23^{\circ}00'W$, $\sim AE 1725$). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 253* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 12 września 1942 r. z Kilonii. U-boot uczestniczył w operacji przeciwko konwojowi „QP 14”. Ostatni meldunek nadał 24 września 1942 r. o (godz. 06.30) z kwadratu AE 1586 (na pld. od Islandii).

U 254 Zatopiony 8 grudnia 1942 r. (godz. 21.34) po kolizji z *U 221* na płn. Atlantyku na pld. wsch. od przyl. Farewell na Grenlandii ($58^{\circ}44'N/33^{\circ}02'W$, AK 2551). 41 zabitych, 4 uratowanych. *U 254* atakował wówczas konwój „HX 217”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 21 listopada 1942 r. z Brestu.

U 255 Koniec wojny w St. Nazaire. Zdobycz wojenna. Rejs z St. Nazaire do Loch Eriboll (8-17 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (17-17 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (18-19 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1 września 1945 r.?). Zatopiony 13 grudnia 1945 r. (godz. 10.30) rakietami samolotów „Beaufighter” (254 Dywizjon RAF) w ramach operacji „Deadlight” ($55^{\circ}50'N/10^{\circ}05'W$).

U 256 Poza służbą 30 listopada 1942 r. w Breście z powodu odniesionych uszkodzeń b.g. samolotu „Wellington” Z (77 Dywizjon RAF) w dniu 2 września 1942 r. W maju 1943 r. przebudowany na *U-Flak 2* i wcielony ponownie do służby 16 sierpnia 1943 r. Od grudnia 1943 r. ponownie jako konwencjonalny U-boot. W czerwcu 1944 r. ponownie poza służbą w Breście po odniesieniu uszkodzeń b.g. samolotu „Liberator” M (224 Dywizjon RAF). Duży stopień uszkodzeń. Przebazowany do Bergen, gdzie skreślony z listy floty 23 października 1944 r. i przeznaczony do złomowania. Zdobycz bryt. w maju 1945 r. Poddany kanibalizmowi. Złomowany.

U 257 Samozatopiony 24 lutego 1944 r. po ataku b.g. fregat HMCS *Waskesiu* i HMS *Nene* na płn. Atlantyku ($47^{\circ}19'N/26^{\circ}00'W$, BD 6613). 30 zabitych, 19 uratowanych. *U 257* wyruszył

na swój ostatni patrol 2 stycznia 1944 r. z St. Nazaire. U-boot powracał do Francji, kiedy został wykryty w pobliżu konwoju „SC 153”.

U 258 Zatopiony 20 maja 1943 r. (godz. 17.12) b.g. bryt. samolotu „Liberator” P (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku (55°18'N/27°49'W, AK 6615). Cała załoga zginęła (49 ludzi). U 258 atakował wówczas konwój „SC 130”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 1 marca 1943 r. z La Pallice.

U 259 Zatopiony 15 listopada 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Hudson” S (500 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym na płn. od Algieru (37°20'N/03°05'E, CH 9415). Cała załoga zginęła (48 ludzi). U 259 wyruszył na swój ostatni patrol 5 listopada 1942 r. z La Pallice.

U 260 Samozatopiony 12 marca 1945 r. (godz. 22.30) na płn. Atlantyku na pld. od Glandore Cork w Irlandii (51°15'N/09°05'W, AM 8883) po wcześniejszym wejściu na minę znajdującą się na głębokości 80 m (zagroda „CF-2/A”). Cała załoga internowana w Irlandii (48 ludzi). U 260 wyruszył na swój ostatni patrol 18 lutego 1945 r. z Horten.

U 261 Zatopiony 15 września 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Whitley” VII Q BD426 (58 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na zach. od Wysp Szetlandzkich (59°49' N/09°28'W, AM 2425). Cała załoga zginęła (43 ludzi). U 261 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 8 września 1942 r. z Kilonii.

Inne źródła podają pozycję zatopienia na 59°50' N/09°28'W.

U 262 Skreślony z listy floty 2 kwietnia 1945 r. w Kilonii po wcześniejszym ciężkim uszkodzeniu podczas bryt. nalotu na Gdynię w nocy z 18 na 19 grudnia 1944 r. Zdobył bryt. w Kilonii. Wrak złomowany w 1947 r.

U 263 Zatopiony 20 stycznia 1944 r. podczas zanurzania lub na minie na Zatoce Biskajskiej koło La Rochelle (46°10'N/01°14'W, BF 6862) Cała załoga zginęła (51 ludzi). U 263 wyruszył na swój ostatni patrol 19 stycznia 1944 r. z La Pallice. 20 stycznia 1944 r. meldował uszkodzenie zbiornika balastowego podczas prób głębokościowych i powrót do La Pallice.

U 264 Samozatopiony 19 lutego 1944 r. (godz. 17.07) po ataku b.g. słupów HMS *Woodpecker* i HMS *Starling* na płn. Atlantyku (48°31'N/22°05'W, BE 1893). Cała załoga uratowana (52 ludzi). U 264 atakował wówczas konwój „ON 224”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 5 lutego 1944 r. z St. Nazaire.

U 265 Zatopiony 3 lutego 1943 r. b.g. bryt. samolotu B 17 N (220 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. od Islandii (56°35'N/22°49'W, AL. 2974). Cała załoga zginęła (46 ludzi). U 265 atakował wówczas konwój „HX 224”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 21 stycznia 1943 r. z Kilonii.

U 266 Zatopiony 15 maja 1943 r. (godz. 18.10) b.g. bryt. samolotu „Halifax” M (58 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płn. zach. od Hiszpanii (45°28'N/10°20'W, BF 7136)¹⁷. Cała załoga zginęła (47 ludzi). U 266 wyruszył na swój ostatni patrol 14 kwietnia 1943 r. z St. Nazaire.

U 267 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'W, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak złomowany. Inne źródła podają datę samozatopienia w dniu 4 maja 1945 r.

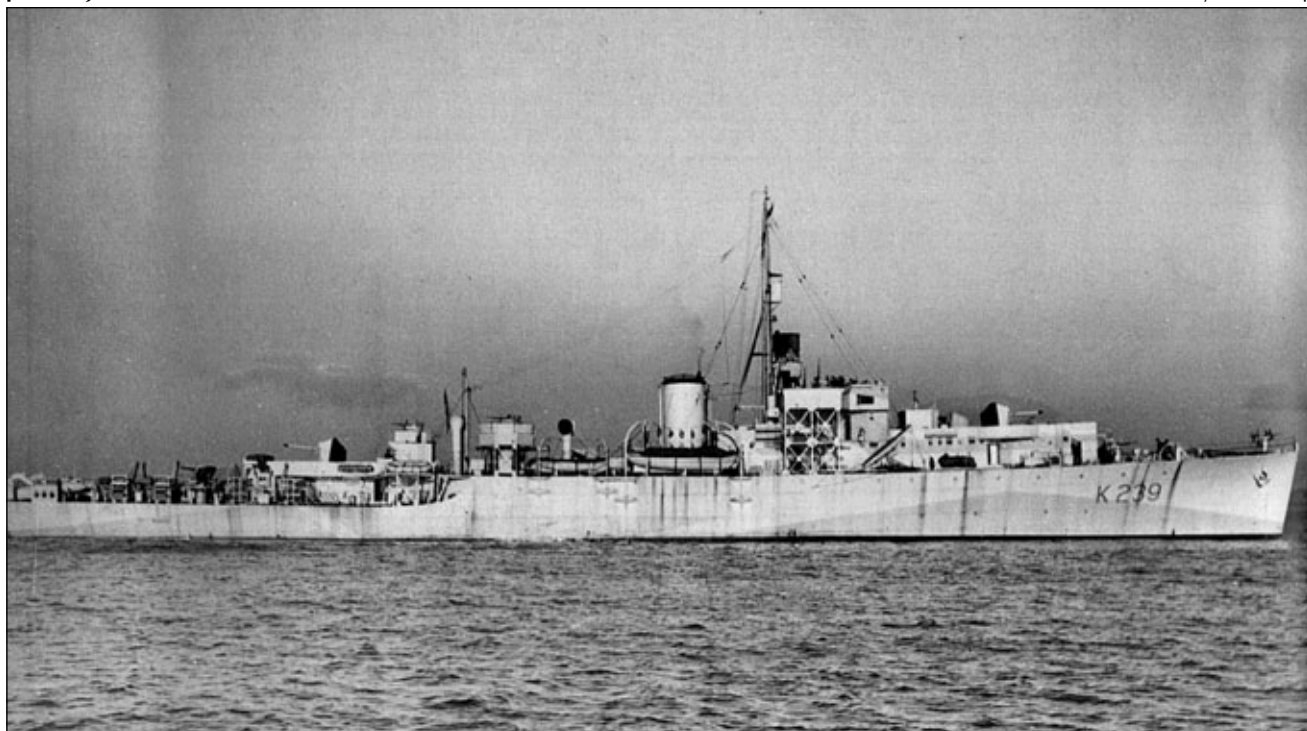
U 268 Zatopiony 19 lutego 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Wellington” B (172 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na zach. od Nantes (47°03'N/05°56'W, BF 5461). Był to Leigh-Light-atak z włączonymi jupiterami oświetlającymi okręt. 4 bomby głębinowe przyczyniły się do natychmiastowego zniszczenia okrętu. Cała załoga zginęła (45 ludzi, w tym ppor Wilhelm Deutsch, który został zmyty z pokładu już 22 stycznia 1943 r.). U 268 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 10 stycznia 1943 r. z Bergen.

U 269 Zatopiony 25 czerwca 1944 r. b.g. niszczyciela esk. HMS *Bickerton* na Kanale La Manche na pld. wsch. od Torquay (50°01'N, 02°59'W, BF 2631).

17. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 266 w dniu 14.05.1943 r. przez bryt. „Liberatora” na pozycji 47°45'N i 26°57'W jest błędna. Samolot ten atakował U 403.

Do walki z U-bootami niezbędne stały się większe jednostki jak korwety. Na fotografii *Test typu River*, liczącego 139 jednostek rozlicznych podwersji.

Fot. zbiory Paul Kemp

Wrak U 276 samozatopiony 3 maja 1945 r. w Neustadt. Zdjęcie wykonano zimą 1947 r.

Fot. zbiory Reimhard Kramer

13 zabitych, 39 uratowanych. *U 269* wyruszył na swój ostatni patrol 18 czerwca 1944 r. z St. Peter Port. Wrak został zlokalizowany w 1951 r. podczas poszukiwań bryt. okrętu podwodnego HMS *Afray*, który zatonał 16 kwietnia 1951 r.

U 270 Samozatopiony 13 sierpnia 1944 r. (godz. 00.10) po uszkodzeniu b.g. australijskiej łodzi latającej „Sunderland” A (461 Dywizjon RAAF) na Zatoce Biskajskiej na zach. od La Rochelle (46°19'N/02°56'W, BF 6734). Cała załoga uratowana (71 ludzi, w tym personel stoczni i specjaliści techniczni). *U 270* odbywał rejs ewakuacyjny z odciętego przez aliantów portu w Lorient (10 sierpnia 1944 r.) do La Pallice.

U 271 Zatopiony 28 stycznia 1944 r. b.g. ameryk. samolotu „Liberator” E (Grupa Lotnicza VB-103) na płn. Atlantyku na zach. od Limerick w Irlandii (53°15'N/15°52'W, AM 7144). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 271* operował w pobliżu konwojów „SC 151” i „ON 221”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 12 stycznia 1944 r. z Brestu.

U 272 Zatopiony 12 listopada 1942 r. wskutek kolizji z *U 634* na Morzu Bałtyckim na płn. od Helu (54°45'N/18°50'E, AO 9576). 29 zginęło, 12 uratowanych (po 9 godzinach z dna, dzięki aparatom tlenowym). W skład załogi wchodziło 5 kadetów mechaników, którzy zastępowali 8 (inni 11) nieobecnych marynarzy (urlopy i choroby). Okręt uczestniczył w rejsie szkoleniowym. Wrak osiadł na głębokości około 36 m. Dotąd nie zlokalizowany.

U 273 Zatopiony 19 maja 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Hudson” M (269 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (59°25'N/24°33'W, AL.

1447). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 273* atakował wówczas konwój „SC 130”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 12 maja 1945 r. z Bergen.

U 274 Zatopiony 23 października 1943 r. b.g. niszczycieli HMS *Duncan* i HMS *Vidette* oraz bryt. samolotu „Liberator” Z (224 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (57°14'N/27°50'W, AK 0313). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 274* atakował wówczas konwój „ON 207”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 13 października 1943 r. z Trondheim.

U 275 Zatopiony 10 marca 1945 r. na bryt. minie (zapora minowa „Brazier E”) na Kanale La Manche na pld. od Newhaven (50°36'N/00°04'E, BF 3261). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 275* wyruszył na swój ostatni patrol 25 lutego 1945 r. z St. Nazaire.

U 276 Poza służbą 29 września 1944 r. w Neustadt. Używany jako elektrowania i warsztat w Neustadt. Uszkodzony 3 maja 1945 r. rakietami 4 bryt. samolotów „Typhoon” (175 Dywizjon RAF) na redzie portu w Neustadt. Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Neustadt (54°23,50'N/11°16,00'E, AO 7818) w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany około 1947 r.

U 277 Zatopiony 1 maja 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Swordfish” C (842 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Fencer* na Morzu Norweskim na pld. zach. od Wyspy Niedźwiedziej (73°24'N/15°32'E, AB 6522). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 277* atakował wówczas konwój „RA 59”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 11 kwietnia 1944 r. z Hammerfest.

U 278 Koniec wojny w Narviku (9 maja 1945 r. powrócił z ostat-

niego rejsu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (24-25 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (31-31 grudnia 1945 r.). Zatopiony 31 grudnia 1945 r. (godz. 23.45) art. niszczycieli ORP *Błyskawica* i HMS *Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (55°44'N/08°21'W).

U 279 Zatopiony 4 października 1943 r. (godz. 16.56) b.g. ameryk. samolotu „Ventura” B (Grupa Lotnicza VB-128) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (60°40'N/26°30'W, AK 3239)¹⁸. Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 279* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 4 września 1943 r. z Kilonii.

U 280 Zatopiony 16 listopada 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” M FL931 (86 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (49°11'N/27°32'W, BD 3813). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 280* atakował wówczas konwój „HX 265”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 12 października 1943 r. z Kilonii.

U 281 Koniec wojny w Kristiansand w pld. Norwegii. Zdobył wojenną. Rejs z Kristiansand do Scapa Flow (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (3-5 czerwca 1945 r.). Zatopiony 30 listopada 1945 r. (godz. 14.04) podczas holowania do rejonu zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°32,50'N/07°38,10'W).

U 282 Zatopiony 29 października 1943 r. b.g. niszczycieli HMS *Vidette* i HMS *Duncan* oraz korwety HMS *Sunflower* na płn. Atlantyku na pld. wsch. od Grenlandii (55°28'N/31°57'W, AK 5621). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 282* operował wówczas przeciwko konwojowi „ON 208”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 16 października 1943 r. z Bergen.

U 283 Zatopiony 11 lutego 1944 r. (godz. 04.10) b.g. kanadyjskiego samolotu „Wellington” D MP578 (407 Dywizjon RCAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Wysp Owczych (60°45'N/12°50'W, AM 1226). Cała załoga zginęła (49 ludzi). „Wellington” eskortował konwoje „HX 277” i „ON 223”. *U 283* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 13 stycznia 1944 r. z Kilonii.

U 284 Samozatopiony 21 grudnia 1943 r. na płn. Atlantyku na pld.

¹⁸. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 279* w dniu 4.10.1943 r. przez bryt. samolot „Liberator” na pozycji 60°51'N/28°26'W jest błędna. Samolot ten zatopił *U 389*.

wsch. od Grenlandii (55°04'N/30°23'W, AK 6454) z powodu awarii generatorów z dnia 17 grudnia 1943 r. Cała załoga uratowana przez *U 629* (49 ludzi). *U 284* wchodził w skład wilczego stada „Coronel”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 28 listopada 1943 r. z Kristiansand.

U 285 Zatopiony 15 kwietnia 1945 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Grindall* i HMS *Keats* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (50°13'N/12°48'W, BE 3375). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 285* wyruszył na swój ostatni patrol 26 marca 1945 r. z Bergen.

U 286 Zatopiony 17 marca 1944 r. na wsch. od Wyspy Rugia po kolizji z *U 1013*. ? zabitych, 26 uratowanych. Podniesiony i wyremontowany. Ponownie zatopiony 29 kwietnia 1945 r. b.g. fregat HMS *Loch Insh*, HMS *Anguilla* i niszczyciela esk. HMS *Cotton* na Morzu Barentsa w rejonie Murmańska (69°29'N/33°37'E, AC 8855). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 286* operował przeciwko konwojowi „RA 66”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 18 kwietnia 1945 r. z Harstadt.

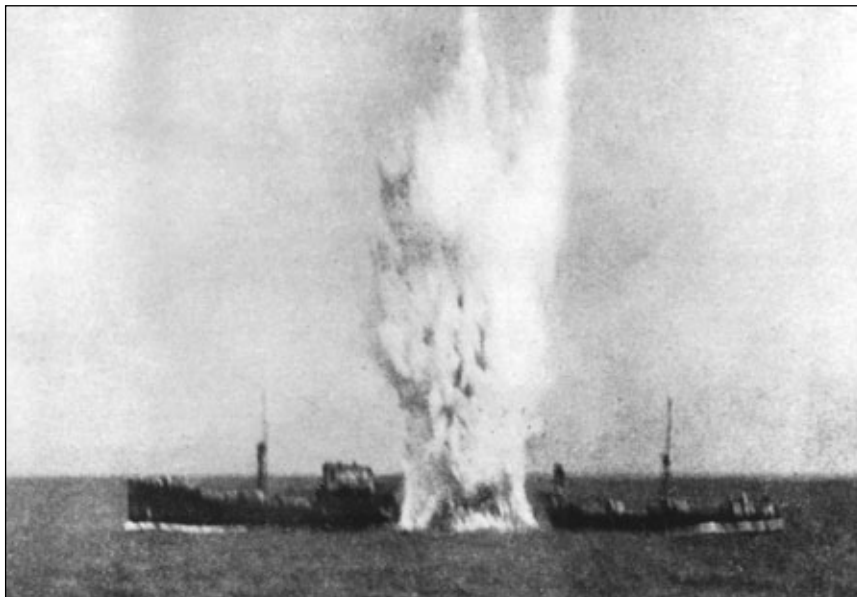
U 287 Samozatopiony (wysadzony) 16 maja 1945 r. na redzie Attenbruch koło Cuxhaven (~53°50'N/08°50'E) w ramach operacji „Regenbogen”. Brak strat w ludziach. Wrak osiadł na głębokości 23 m. Po wojnie złomowany.

U 288 Zatopiony 3 kwietnia 1944 r. b.g. i rakietami samolotów „Swordfish” C (819 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Activity* oraz samolotów „Avenger” G i „Wildcat” Y (846 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Tracker* na Morzu Barentsa na pld. wsch. od Wyspy Niedźwiedziej (73°44'N/27°12'E, AC 4381). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 288* operował przeciwko konwojowi „JW 58”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 23 marca 1944 r. z Narviku.

U 289 Zatopiony 31 maja 1944 r. b.g. niszczyciela HMS *Milne* na Morzu Barentsa na pld. zach. od Wyspy Niedźwiedziej (73°32'N/00°28'E, AB 4388). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 289* wyruszył na swój ostatni patrol 12 maja 1944 r. z Narviku.

U 290 Samozatopiony 5 maja 1945 r. w Zatoce Kupfermühlen koło Flensburga w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 291 Kapitulacja 8 maja 1945 r. w Cuxhaven. Zdobywc wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (24-28? czerwca 1945 r.). Zatopiony 21 grud-

Ciekawe ujęcie momentu trafienia torpedą w śródkręćce frachtowca.

Fot. zbiory Janusz Uklejewski

nia 1945 r. (godz. 08.35) art. niszczyciela HMS *Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (55°50,30'N/09°08'W).

U 292 Zatopiony 27 maja 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” FL984 (59 Dywizjon RAF) na Morzu Norweskim na zach. od Trondheim (62°37'N/00°57'E, AF 7612). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 292* wyruszył na swój ostatni patrol 24 maja 1944 r. z Bergen.

U 293 Kapitulacja 11 maja 1945 r. w Loch Eriboll. Zdobywc wojenna. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (11-12 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (13-14 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1 września 1945?). Zatopiony 13 grudnia 1945 r. (godz. 11.00) przez samoloty RAF-u i art. niszczyciela

HMS *Orwell* w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 294 Koniec wojny w Narviku. Zdobywc wojenna. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (20-21 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (21-21 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (29-29 grudnia 1945 r.). Zatopiony 31 grudnia 1945 r. (godz. 10.15) art. niszczyciela HMS *Offa* i korwety HMS *Zealous* w ramach operacji „Deadlight” (55°44'N/08°40'W).

U 295 Koniec wojny w Narviku (7 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobywc wojenna. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh

Wypisywanie liczby zatopionych tonaży w drodze do portu. Każdy proporzec oznaczał jedno zatopienie.

Fot. zbiory Siegfried Breyer

Wynurający się z próbnego zanurzenia okręt typu VIIC. Fotografię wykonano prawdopodobnie w basenie stoczniovym w Kilonii.

Fot. zbiory Tore Eggan & Przemysław Federowicz

do Lisahally (24-25 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1 września 1945?). Zatopiony 17 grudnia 1945 r. (godz. 10.30) art. niszczyciela ORP *Błyskawica* w ramach operacji „Deadlight” (56°14'N/10°37,5'W).

U 296 Zatopiony około 12 marca 1945 r. prawdopodobnie na bryt. minie (zagrody „T1” lub „T2”) na płn. zach. od wejścia do Kanału Północnego (~55°30'N/07°00'W, ~AM 53)¹⁹. Cała załoga zginęła (42 ludzi). *U 296* wyruszył na swój ostatni patrol 28 lutego 1945 r. z Bergen z zadaniem przeprowadzenia patrolu w rejonie Firth of Clyde.

U 297 Zatopiony 6 grudnia 1944 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Sunderland” (201 eskadra) 16 Mm na zachód od Yesnaby na Orkadach²⁰. Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 297* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 25 listopada 1944 r. z Horten z zadaniem patrolowania rejonu Pentland Firth. 30 grudnia 1944 r. skierowano *U*-boota do nowego obszaru koło Loch Ewe. Nie potwierdził odbioru komunikatu. Wrak został odnaleziony w 2000 r. na głębokości 85 m.

U 298 Koniec wojny w Bergen. Zdobywc wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30-31 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-4 czerwca 1945 r.). Zatopiony 29 listopada 1945 r. (godz. 16.54) art. niszczyciela HMS *Onslow*

i niszczyciela esk. HMS *Cubitt* w ramach operacji „Deadlight” (55°35'N/07°54'W).

U 299 Koniec wojny w Kristiansand (15 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobywc wojenna. Rejs z Kristiansand do Scapa Flow (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (3-5 czerwca 1945 r.). Zatopiony 4 grudnia 1945 r. (godz. 19.49) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°38,40'N/07°54'W).

U 300 Zatopiony 22 lutego 1945 r. przez trałowce HMS *Recruit* i HMS *Pincher* na płn. Atlantyku na zach. od Cadiz (36°29'N/08°20'W, CG 8626). 9 zabitych, 41 uratowanych. *U 300* wyruszył na swój ostatni patrol 21 stycznia 1945 r. ze Stavanger.

U 301 Zatopiony 21 stycznia 1943 r. torpedami okrętu podwodnego HMS *Sahib* (P 212) na Morzu Śródziemnym na zach. od Bonifacio (41°27'N/07°04'E, CJ 4158). 45 zabitych, 1 uratowany. *U 301* wyruszył na swój ostatni patrol 20 stycznia 1943 r. z La Spezia.

U 302 Zatopiony 6 kwietnia 1944 r. b.g. fregaty HMS *Swale* na płn. Atlantyku na płn. zach. od Azorów (45°05'N/35°11'W, BD 7348). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 302* atakował wówczas konwój „SC 156” (zatopił 2 statki). *U*-boot wyruszył na swój ostatni patrol 11 marca 1944 r. z La Pallice.

U 303 Zatopiony 21 maja 1943 r. torpedą okrętu podwodnego HMS *Sickle* na Morzu Śródziemnym na płd. od Tulonu, 6 Mm od przyl. Cebet (42°50'N/06°00'E, CH 3623). 21 zabitych, 28 uratowanych²¹. *U 303* wyszedł 21 maja 1943 r. z Tulonu-Mourillon na rejs próbny.

U 304 Zatopiony 28 maja 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” E (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płd. wsch. od przyl. Farewell (54°50'N/37°20'W, AK 4591). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 304* atakował wówczas konwój „HX 240”. *U*-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 27 kwietnia 1943 r. z Kilonii.

U 305 Zatopiony 17 stycznia 1944 r. (godz. 13.55) b.g. niszczyciela HMS *Wanderer* i fregaty HMS *Glenarm* na płn. Atlantyku na płd. zach. od Irlandii (49°39'N/20°10'W, BE 2445)²². Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 305* operował

19. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 296* w dniu 22.03.1945 r. przez bryt. samolot „Liberator” B na pozycji 55°23'N/06°40'W jest błędna. Prawdopodobnie był to błąd operatora radaru.

20. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 297* przez fregaty HMS *Loch Insh* i HMS *Goodall* w dniu 6.12.1944 r. na pozycji 58°44'N/04°29'W jest błędna. Atakowały one wówczas *U 775*.

21. Inne źródła podają 19 lub 20 zabitych.

22. Inną prawdopodobną przyczynę zatopienia podaje Niestle w *Re-assessment of German U-boat losses in World War II – The loss of U305, U377 and U641* a mianowicie zatopienie *U 305* przez własną torpedę TV w dniu 16 stycznia 1944 na pozycji ~49°N/18°W.

wówczas przeciwko konwojom „OS 65” i „KMS 39”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 8 grudnia 1943 r. z Brestu.

U 306 Zatopiony 31 października 1943 r. b.g. niszczyciela HMS *Whitehall* i korwety HMS *Geranium* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Azorów (46°19'N/20°44'W, BE 4935). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 306* operował przeciwko konwojom „MKS 28” i „SL 138”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 14 października 1943 r. z Brestu.

U 307 Zatopiony 29 kwietnia 1945 r. b.g. i art. fregaty HMS *Loch Insh* na Morzu Barentsa koło Murmańska (69°24'N/33°44'E, AC 8856). 37 zabitych, 14 uratowanych. U-boot wszedł na podwodną minę i musiał wynurzyć się awaryjnie koło jednostek alianckich. *U 307* atakował wówczas konwój „RA 66”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 16 kwietnia 1945 r. z Narviku.

U 308 Zatopiony 4 czerwca 1943 r. torpedami okrętu podwodnego HMS *Truculent* na Morzu Norweskim, 160 Mm na płn. wsch. od Wysp Owczych (64°28'N/03°09'W, AF 4721). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 308* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 29 maja 1943 r. z Kilonii.

U 309 Zatopiony 16 lutego 1945 r. b.g. fregaty HMCS *St. John* na Morzu Północnym na wsch. od Moray Firth

(58°09'N/02°23'W, AN 1821). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 309* poszukiwał wówczas konwoju „WN 74”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 8 lutego 1945 r. z Horten.

U 310 Koniec wojny w Trondheim (7 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu). Zdobył bryt. w maju 1945 r. Niezdolny do rejsu do Wielkiej Brytanii. 29 maja 1945 r. przekazany Norwegii. Złomowany w Norwegii w marcu 1947 r.

U 311 Zatopiony 22 kwietnia 1944 r. b.g. fregat HMCS *Matane* i HMCS *Swansea* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (52°09'N/19°07'W, AL 9493)²³. Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 311* wyruszył na swój ostatni patrol 7 marca 1944 r. z Brestu.

U 312 Koniec wojny w Narviku (8 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (22-23 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1 września 1945 r.). Zatopiony 29 listopada 1945 r. (godz. 16.54) art. niszczyciela HMS *Onslow* podczas operacji „Deadlight” (55°35'N/07°54'W).

U 313 Koniec wojny w Narviku (8 maja 1945 r. powrócił z ostatniego pa-

trołu). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (23-24 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1 Września 1945 r.). Zatopiony 21 grudnia 1945 r. (godz. 15.20) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°40'N/08°24'W).

U 314 Zatopiony 30 stycznia 1944 r. b.g. niszczyciela HMS *Whitehall* i HMS *Meteor* na Morzu Barentsa na pld. wsch. od Wyspy Niedźwiedziej (73°41'N/24°30'E, AC 4285). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 314* atakował wówczas konwój „JW 56B”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 25 stycznia 1944 r. z Hammerfest.

U 315 Skreślony z listy floty 1 maja 1945 r. w Trondheim (był niezdolny do pływania). Zdobył bryt. w maju 1945 r. w Trondheim. Przekazany Norwegii. Złomowany w Norwegii w marcu 1947 r.

U 316 Samozatopiony 2 maja 1945 r. w Travemünde (53°58'N/10°53'E, AO 7793) w ramach operacji „Regenbogen”. Po wojnie wydobyty i złomowany.

23. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 311* w dniu 24.04.1944 r. przez kanadyjską łódź latającą „Sunderland” na pozycji 50°36'N/18°36'W jest błędna. Samolot ten atakował *U 672*.

Korweta *Nasturtium* u ujścia Mersey w 1942 r.

Fot. zbiory Paul Kemp

U 317 Zatopiony 26 czerwca 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” FL 916 (86 Dywizjon RAF) na płn. wsch. od Szetlandów (62°03'N/01°45'E, AF 7683). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 317* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 21 czerwca 1944 r. z Egersundu.

U 318 Kapitulacja 10 maja 1945 r. w Narviku (powrócił wówczas z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (23-24 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1 września 1945 r.). Zatopiony 21 grudnia 1945 r. art. pol. niszczyciela *ORP Piorun* w ramach operacji „Deadlight” (55°47'N/08°30'W).

U 319 Zatopiony 15 lipca 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” E (206 Dywizjon RAF) na Morzu Północnym na pld. zach. od przyl. Lindesnes w Norwegii (57°40,37'N/04°26,23'E, AN 3448). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 319* wyruszył na swój ostatni patrol 5 lipca 1944 r. ze Stavanger. Wrak został odnaleziony w lipcu 1987 r. przez norweskie biuro kontroli morskiej (Oljedirektoratet) na głębokości 70 m.

U 320 Uszkodzony 7 maja 1945 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” X

(210 Dywizjon RAF). Samozatopiony 8 maja 1945 r. (godz. 03.40) już po kapitulacji, na Morzu Północnym na zach. od Bergen (61°32'N/01°53'E, AF 7929). Cała załoga uratowana (50 ludzi).

U 321 Zatopiony 2 kwietnia 1945 r. b.g. polskiego samolotu „Wellington” Y (304 Dywizjon RAF/polski) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (50°00'N/12°57'W, BE 3611). Cała załoga zginęła (41 ludzi). *U 321* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 15 marca 1945 r. z Horten.

U 322 Zatopiony 25 listopada 1944 r. (godz. 03.00) b.g. norweskiej łodzi latającej „Sunderland” G (330 Dywizjon RAF/norweski) oraz fregaty *HMS Ascension* na płn. Atlantyku na zach. od Szetlandów (60°18'N/04°52'W, AN 1147). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 322* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 15 listopada 1944 r. z Horten.

U 323 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Nordenham w ujściu Wezery (53°30'N/08°30'E, AN 9815) w ramach operacji „Regenbogen”. Po wojnie złomowany. Mniej wiarygodne źródła podają datę samozatopienia w dniu 5 maja 1945 r.

U 324 Poza służbą w Bergen. Końiec wojny w Bergen (niezdolny do pływania). Zdobył bryt. w maju 1945 r.

30 maja 1945 r. przekazany Norwegii. Złomowany w Bergen w marcu 1947 r.

U 325 Zatopiony po 7 kwietnia 1945 r. w powodu awarii lub po wejściu na minę na płn. Atlantyku lub na pld. zach. od Wielkiej Brytanii (~50°32'N/05°23'W, ~BF 2244). Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 325* wyruszył na swój ostatni patrol 20 marca 1945 r. z Trondheim. Ostatni meldunek nadał 7 kwietnia 1945 r. z pozycji ~56°00'N i 20°00'W.

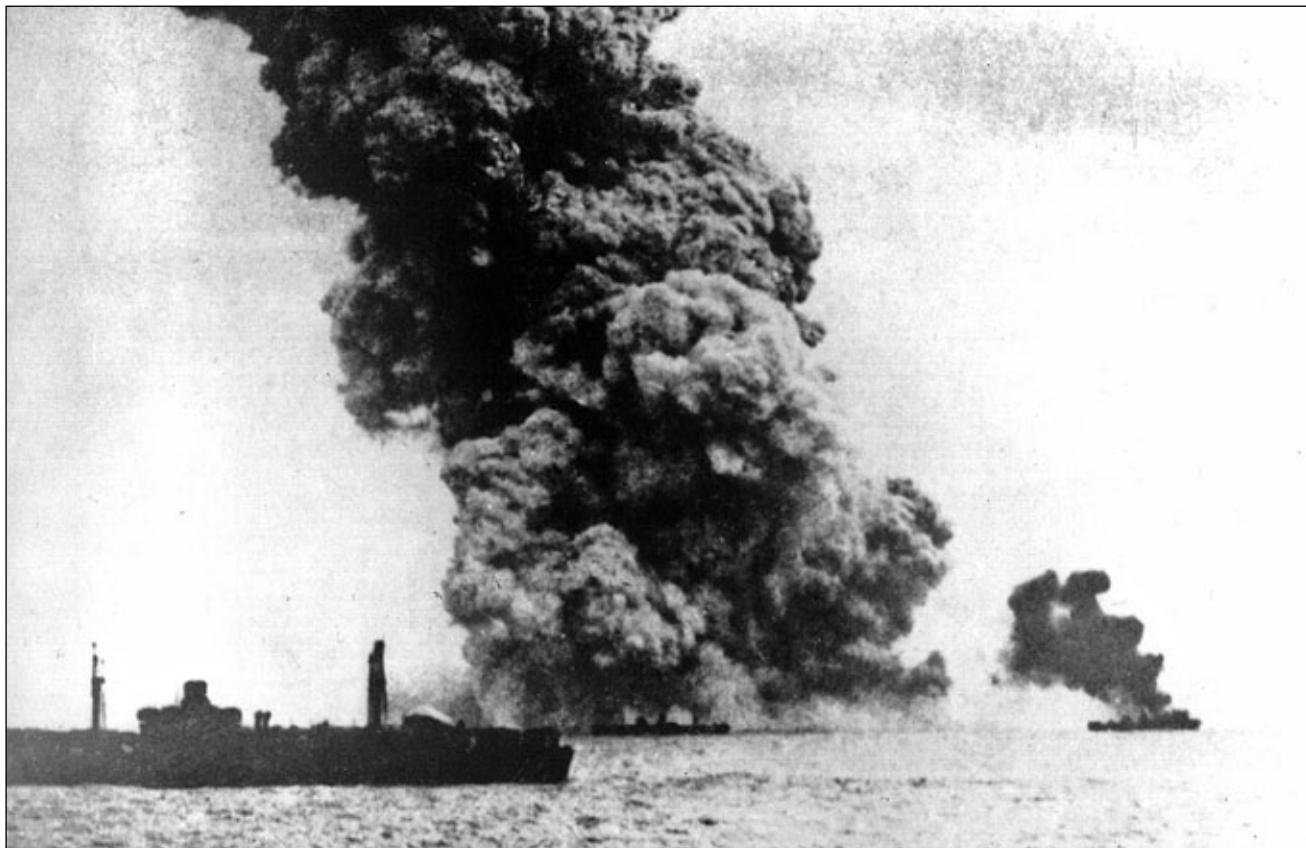
U 326 Zatopiony 25 kwietnia 1945 r. torpedą „Fido” z ameryk. samolotu „Liberator” K (Dywizjon Patrolowo Bombowy VPB-103) na Zatoce Biskajskiej na zach. od Brestu (48°12'N/05°42'W, BF 5132). Cała załoga zginęła (43 ludzi). *U 326* wyruszył na swój ostatni patrol 28 marca 1945 r. z Bergen.

U 327 Zatopiony po 30 stycznia 1945 r. na płn. Atlantyku na płn. zach. od Wielkiej Brytanii. Przyczyna, data i pozycja nieznane²⁴. Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 327* wyruszył na swój ostatni patrol 30 stycznia 1945 r. z Kristiansand z zadaniem przeprowadzenia patrolu na Morzu Irlandzkim. Brak od

24. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 327* w dniu 27.02.1945 r. b.g. fregat *HMS Labuan*, *HMS Loch Fada* i kanonierki *HMS Wild Goose* na pozycji 49°46'N/05°47'W jest błędna. Okręty te zatopiły wówczas *U 1208*.

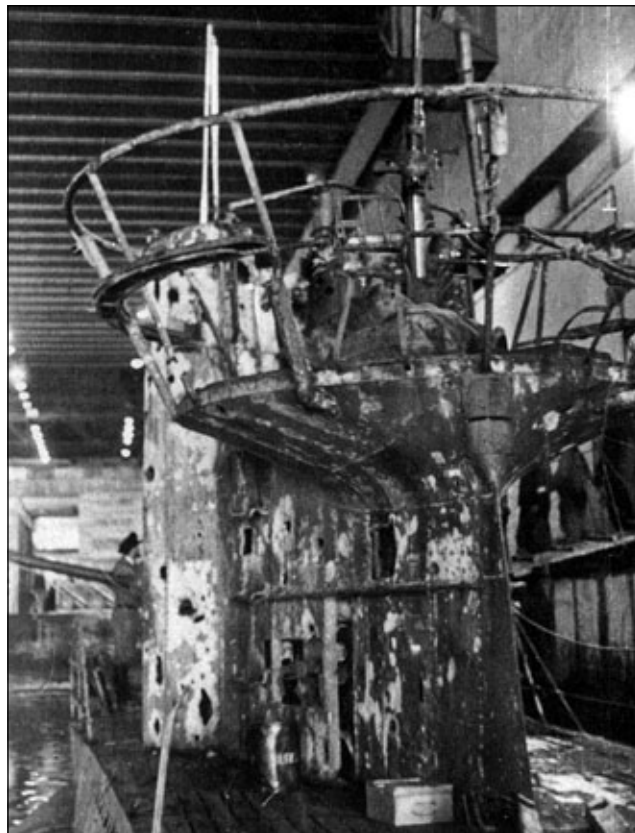
Płonący po storpedowaniu zbiornikowiec, był dla innych atakujących U-bootów drogowskazem do konwoju.

Fot. zbiory Janusz Uklejewski

Uszkodzenia kiosku na U 333 po jego powrocie z patrolu w 1942 r.

Fot. zbiory Siegfried Breyer

niego jakiegokolwiek meldunku. Możliwe, że został zatopiony 3 lutego 1945 r. b.g. fregat HMS *Loch Eck*, HMS *Bayntun* i HMS *Braithwaite* (oficjalnie przyznane zatopienie U 1279).

U 328 Koniec wojny w Bergen. Zdobycz wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30-31 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-4 czerwca 1945 r.). Zatopiony 30 listopada 1945 r. przez samoloty *Avenger* (? Dywizjon FAA) w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 331 Zatopiony 17 listopada 1942 r. b.g. samolotów „Hudson” C, Z, L (500 Dywizjon RAF), 2 „Martlet” (893 Dywizjon FAA) i 1 „Albacore” (820 Dywizjon FAA) z lotniskowca HMS *Formidable* na Morzu Śródziemnym na płn. zach. od Algieru (37°05'N/02°27'E, CH 8356). 32 zabitych, 16 lub 17 uratowanych. U 331 wyruszył na swój ostatni patrol 7 listopada 1942 r. z La Spezia.

U 332 Zatopiony 29 kwietnia 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” D (224 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. od przyl. Finisterre w Hiszpanii (45°08'N/09°33'W, BF 7256)²⁵. Cała załoga zginęła (45 ludzi). U 332 wyruszył na swój ostatni patrol 26 kwietnia z La Pallice.

U 333 Zatopiony 31 lipca 1944 r. b.g. słupa HMS *Starling* i fregaty HMS *Loch Killin* na płn. Atlantyku na zach. od

Wysp Scilly (49°39'N/07°28'W, BF 1664). Cała załoga zginęła (45 ludzi). U 333 wyruszył na swój ostatni patrol 23 lipca 1944 r. z Lorient.

U 334 Zatopiony 14 czerwca 1943 r. b.g. fregaty HMS *Jed* i słupa HMS *Pelican* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (58°16'N/28°20'W, AK 3599). Cała załoga zginęła (47 ludzi). U 334 atakował wówczas konwój „ONS 10”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 5 czerwca 1943 r. z Bergen.

U 335 Zatopiony 3 sierpnia 1942 r. torpedami okrętu podwodnego HMS *Saracen* na Morzu Północnym na płn. wsch. od Wysp Owczych (62°48'N/00°12'W, AF 7294). 43 zabitych, 1 uratowany. U 335 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 30 lipca 1942 r. z Kilonii.

U 336 Zatopiony 5 października 1943 r. rakietami bryt. samolotu „Hudson” F (269 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (62°43'N/27°17'W, AD 8289)²⁶. Cała załoga zginęła (50 ludzi). U 336 wyruszył na swój ostatni patrol 14 września 1943 r. z Brestu.

U 337 Zatopiony po 3 stycznia 1943 r. na płn. Atlantyku (~63°00'N/12°00'W, ~AE 83)²⁷. Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (47 ludzi). U 337 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 24 grudnia 1942 r. z Kilonii z za-

daniem patrolowania rejonu na płn. od Nowej Funlandii. Ostatni meldunek nadał 3 stycznia 1943 r.

U 338 Zatopiony około 20 września 1943 r. na płn. Atlantyku na południowy zach. od Islandii (~57°20'N/30°00'W, ~AK 3777)²⁸. Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (51 ludzi). U 338 wyruszył na swój ostatni patrol 25 sierpnia 1943 r. z St. Nazaire. Ostatni meldunek nadał 20 września 1943 r. (godz. 17.07) z pozycji 57°20'N i 30°00'W. U 338 prowadził wówczas działania przeciwko konwojom „ONS 202” i „ONS 18”.

U 339 Poza służbą 23 lutego 1945 r. w Wilhelmshaven. Samozatopiony 5 maja 1945 r. w Wilhelmshaven w służbie im. Wielkiego Admirała Readera, wejście zachodnie nr IV (53°31'N/08°10'E, AN 9815) w ramach operacji

25. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 332 w dniu 2.05.1943 r. przez australijską łódź latającą „Sunderland” na pozycji 44°48'N /08°58'W jest błędna. Samolot ten zatopił U 465.

26. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 336 w dniu 4.10.1943 r. przez amerykański samolot „Ventura” B na pozycji 60°40'N/26°30'W jest błędna. Samolot ten zatopił U 279.

27. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 337 w dniu 15.01.1943 r. przez bryt. samolot B-17 na pozycji 57°40'N/27°10'W jest błędna. Samolot ten atakował U 632.

28. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 338 w dniu 20.09.1943 r. przez bryt. samolot „Liberator” na pozycji 57°40'N/29°48'W jest błędna. Samolot ten atakował U 386.

Bombowiec Handley Page „Hampden” używany był początkowo jako bombowiec i samolot torpedowy. Część maszyn używano później do lotów patrolowych nad morzem.

Fot. zbiory Seweryn Fleischer

„Regenbogen”. Inne źródła podają datę samozatopienia 3 maja 1945 r. Po wojnie złomowany.

U 340 Zatopiony 2 listopada 1943 r. (godz. 04.30) b.g. słupa HMS *Fleetwood*, niszczycieli HMS *Active* i HMS *Witherington* oraz bryt. samolotu *Wellington* R (179 Dywizjon RAF) w cieśn. Gibraltarskiej na płn. od Tangieru (35°33'N/05°37'W, CG 9836). 1 zabity, 48 uratowanych. *U 340* wyruszył na swój ostatni patrol 17 października 1943 r. z St. Nazaire.

U 341 Zatopiony 19 września 1943 r. b.g. kanadyjskiego samolotu „Liberator” A (10 Dywizjon RCAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (58°34'N/25°30'W, AL. 1558). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 341* atakował wówczas konwój „ONS 18”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 31 sierpnia 1943 r. z La Pallice.

U 342 Zatopiony 17 kwietnia 1944 r. (godz. 10.17) b.g. kanadyjskiej łodzi latającej „Catalina” S (162 Dywizjon RCAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (60°23'N/29°20'W, AK 3157). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 342* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 3 kwietnia 1944 r. z Bergen.

U 343 Zatopiony 10 marca 1944 r. b.g. trawlera przeciwko okrętom podwodnym HMT *Mull* na Morzu Śródziemnym na pld. od Sardynii koło Cagliari (38°07'N/09°41'E, CJ 6729). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 343* wyruszył na swój ostatni patrol 4 marca 1944 r. z Tulonu.

U 344 Zatopiony 22 sierpnia 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Swordfish” X (825 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Vindex* na Morzu Barentsa na płn.

zach. od Wyspy Niedzwiedziej (74°54'N/15°26'E, AB 3852)²⁹. Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 344* atakował wówczas konwój „JW 59”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 3 sierpnia 1944 r. z Zatoki Bogen koło Narviku.

U 345 Skreślony z listy floty 23 grudnia 1943 r. w Kilonii, po uszkodzeniu bombami podczas amerykańskiego nalotu (8.USA-RAF) w dniu 13 grudnia 1943 r. w stoczni Howaldswerke AG w Kilonii. Brak strat. Złomowany do końca 1944 r. w Kilonii.

U 346 Zatopiony 20 września 1943 r. w wyniku awarii podczas zanurzania lub w wyniku sabotażu na Morzu Bałtyckim, 12 Mm na płn. wsch. od Helu (54°37'38"N/18°50'40"E, AO 9836)³⁰. 37 zabitych, 6 uratowanych (fotografowało zanurzanie okrętu z pontonu). Wrak znajduje się na głębokości 47 m. *U 346* odbywał próby głębokościowe po remoncie stoczniowym.

U 347 Zatopiony 17 lipca 1944 r. (godz. 21.48) b.g. bryt. samolotu „Liberator” U (86 Dywizjon RAF) na Morzu Norweskim na zach. od Narviku (68°36'N/08°33'E, AF 2353). Cała załoga zginęła (49 ludzi).

U 348 Zatopiony 30 marca 1945 r. (godz. 15.15) bombami ameryk. samolotów B 17 (8. USAAF) w stoczni Deutsche Werft w Hamburg-Finkenwerder (53°32,5'N/09°51,4'E, AO 0716) w doku, obok schronu U-bootów „Fink II”. 2 zabitych.

U 349 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'E, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. 1 osoba zabita (młynarz Wilhelm Hegenbart pozostał w tonącym okręcie). Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 350 Zatopiony 30 marca 1945 r. (godz. 15.15) bombami ameryk. samolotów B 17 (8. USAAF) w stoczni Deutsche Werft w Hamburg-Finkenwerder (53°32,5'N/09°51,4'E, AO 0716) w doku, obok schronu U-bootów „Fink II”. Brak strat. Złomowany.

U 351 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zalewie Hörup (54°53'N/09°50'E, AO 7473) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 352 Zatopiony 9 maja 1942 r. b.g. i art. kutra straży przybrzeżnej USSCGS *Icarus* na płn. Atlantyku na pld. zach. od przyl. Hatteras (34°21'N/76°35'W, DC 1167). 13 zabitych, 33 uratowanych (później 1 zginął na pokładzie *Icarusa*)³¹. Wrak zlokalizowany 23 maja 1942 r. przez nurków U.S. Navy. Później odnaleziony w 1975 r. *U 352* wyruszył na swój ostatni patrol 7 kwietnia 1942 r. z St. Nazaire.

U 353 Zatopiony 16 października 1942 r. b.g. niszczyciela HMS *Fame* na płn. Atlantyku (53°54'N/29°30'W, AK 6793). 6 zabitych, 39 uratowanych. *U 353* atakował wówczas konwój „SC 104”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 22 września 1942 r. z Kilonii.

U 354 Zatopiony 24 sierpnia 1944 r. b.g. słupów HMS *Mermaid* i HMS *Peacock*, fregaty HMS *Loch Dunvegan* oraz niszczyciela HMS *Keppel* na Morzu Barentsa na płn. wsch. od przyl. Północnego (72°49'N/30°41'E, AC 5483)³². Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 354* atakował wówczas konwój „JW 59”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 21 sierpnia 1944 r. z Narviku.

U 355 Zatopiony po 1 kwietnia 1944 r. w Arktyce (~73°00'N/10°00'W, ~AB 5664)³³. Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 355* wyruszył na swój ostatni patrol 25 marca 1944 r. z Narviku. Ostatni meldunek nadał 1 kwietnia 1944 r. z pozycji 73°03'N i 13°10'W. *U 355* operował wówczas przeciwko konwojowi „JW 58”.

29. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 344* w dniu 24.08.1944 r. przez HMS *Mermaid*, HMS *Peacock*, HMS *Loch Dunvegan* i HMS *Keppel* jest błędna. Okrety te zatopiły *U 354*.

30. Pozycja wg. wskazań nurków. Literatura podaje: Busch, Röhl op.cit. i Gröner op.cit. 54°25'N/19°50'E, Niestle A. op.cit. 54°25'N/18°50'E.

31. Wg. raportu z zatopienia *U 352* z dnia 31.08.1942 r.

32. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 354* przez bryt. samolot „Swordfish” z lot. esk. HMS *Vindex* w dniu 22.08.1944 jest błędna. Samolot ten zatopił *U 344*.

33. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 355* w dniu 1.04.1944 r. przez samolot „Avenger” z lotniskowca HMS *Tracker* i niszczyciel HMS *Beagle* jest błędna. Atak ten został przeprowadzony na *U 673*.

U 356 Zatopiony 27 grudnia 1942 r. b.g. niszczyciela HMCS *St. Laurent* oraz korwet HMCS *Chilliwack*, HMCS *Battleford* i HMCS *Napanee* na płn. Atlantyku na płn. od Azorów (45°30'N/25°40'W, BD 9322). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 356* atakował wówczas konwój „ONS 154”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 5 grudnia 1942 r. z St. Nazaire.

U 357 Zatopiony 26 grudnia 1942 r. b.g. niszczyciela HMS *Hesperus* i HMS *Vanessa* na płn. Atlantyku na płn. zach. od Irlandii (57°10'N/15°40'W, AM 1914). 36 zabitych, 8 uratowanych. *U 357* atakował wówczas konwój „HX 219”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 15 grudnia 1942 r. z Kilonii.

U 358 Zatopiony 1 marca 1944 r. b.g. fregat HMS *Gould*, HMS *Affleck*, HMS *Gore* i HMS *Garliese* na płn. Atlantyku na płn. od Azorów (45°46'N/23°16'W) po 38 godzinnym polowaniu. 50 zabitych, 1 uratowany. *U 358* operował przeciwko konwojowi „SC 153”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 14 lutego 1944 r. z St. Nazaire.

U 359 Zatopiony 26 lipca 1943 r. b.g. ameryk. samolotu „Mariner” P-12 (Dywizjon Patrolowy VP-32) na Morzu Karaibskim na pld. od Santo Domingo (18°06'N/75°00'W, EC 1264)³⁴. Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 359* wyruszył na swój ostatni patrol 29 czerwca 1943 r. z St. Nazaire.

U 360 Zatopiony 2 kwietnia 1944 r. b.g. niszczyciela HMS *Keppel* na Mo-

rze Norweskim na pld. zach. od Wyspy Niedźwiedziej (72°28'N/13°04'E, AB 6734). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 360* operował przeciwko konwojowi „JW 58”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 29 marca 1944 r. z Trondheim.

U 361 Zatopiony 17 lipca 1944 r. (godz. 22.00) b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” Y (210 Dywizjon RAF) na Morzu Norweskim na zach. od Narviku (68°35'N/06°00'E, AF 2255). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 361* wyruszył na swój ostatni patrol 27 czerwca 1944 r. z Narviku.

U 362 Zatopiony 5 września 1944 r. (godz. 08.32) b.g. radzieckiego trałowca *T 116* na Morzu Karskim w rejonie Wyspy Krakovka (75°49'N/89°18'E, XA 7517). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 362* wyruszył na swój ostatni patrol 2 sierpnia 1944 r. z Hammerfest.

U 363 Koniec wojny w Narviku (8 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (23-24 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Merville (31-31 grudnia 1945 r.). Zatopiony 31 grudnia 1945 r. (godz. 23.45) art. niszczycieli ORP *Błyskawica* i HMS *Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (55°45'N/08°18'W).

U 364 Zatopiony po 29 stycznia 1944 r. na Zatoce Biskajskiej (~45°00'N/05°00'W, ~BF 83)³⁵. Przyczyna, data

i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 364* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 28 listopada 1943 r. z Kristiansand-Marviken. Ostatni komunikat nadał 19 stycznia 1944 r. zapowiadając swój powrót do St. Nazaire w dniu 31 stycznia 1944 r.

U 365 Zatopiony 13 grudnia 1944 r. b.g. bryt. samolotów „Swordfish” L i Q (813 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Campania* na Morzu Norweskim na wsch. od Wyspy Jan Mayen (70°43'N/08°07'E, AB 8611). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 365* atakował wówczas konwój „RA 62”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 22 listopada 1944 r. z bazy Kilbotn w Harstad.

U 366 Zatopiony 5 marca 1944 r. rakietami bryt. samolotu „Swordfish” F (816 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Chaser* na Morzu Norweskim na płn. zach. od Hammerfest w Norwegii (72°10'N/14°45'E, AB 6846). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 366* atakował wówczas konwój „RA 57”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 4 marca 1944 r. z Hammerfest.

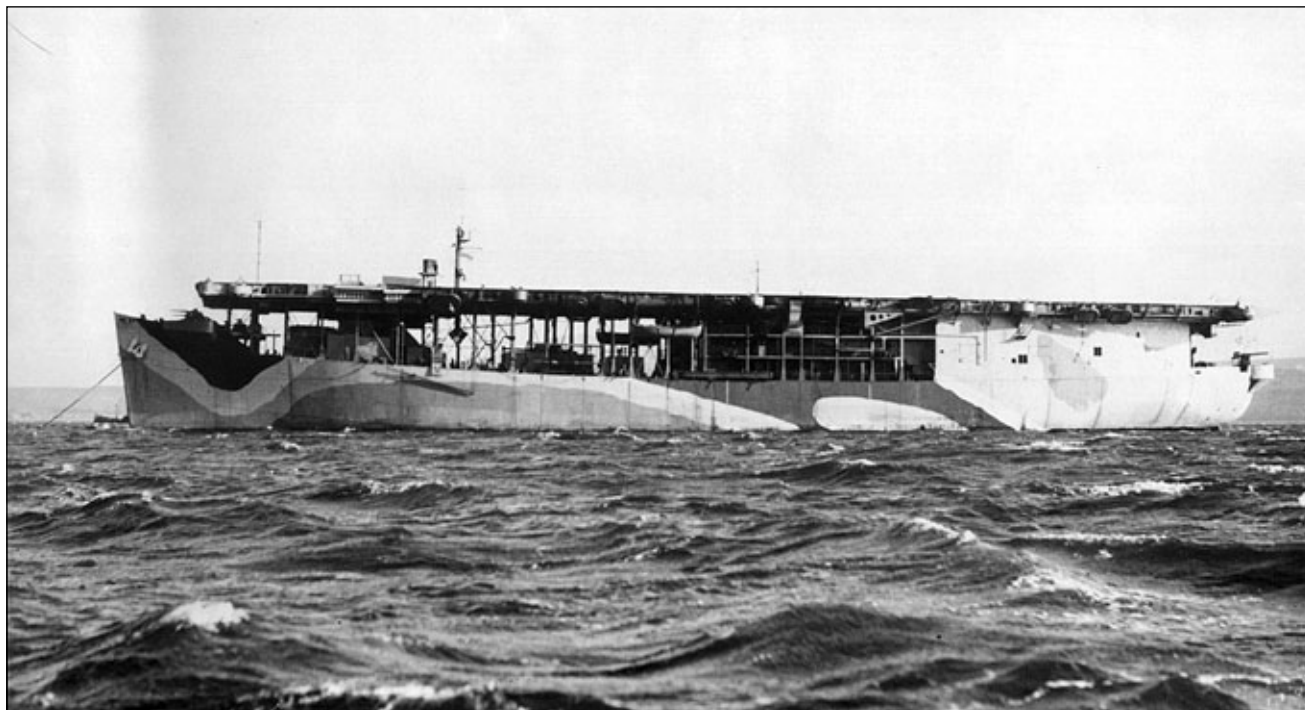
U 367 Zatopiony 16 marca 1945 r. (godz. 23.59) na minie postawionej przez radziecki okręt podwodny *L 21* na Morzu

34. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 359* w dniu 28.07.1943 r. przez ameryk. samolot „Mariner” P-1 jest błędna. Samolot ten atakował w rzeczywistości *U 159*.

35. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 364* w dniu 30.01.1944 r. przez bryt. samolot „Wellington” K na pozycji 45°25'N/05°15'W jest błędna. Samolot ten atakował *U 608*.

Brytyjski lotniskowiec eskortowy *Archer* był typowym przedstawicielem jednostek tej klasy z początkowej fazy jej powstawania.

Fot. zbiory Paul Kemp

Spotkanie na morzu dwóch okrętów typu VII.

Fot. zbiory Przemysław Federowicz

Bałtyckim koło Helu. Cała załoga zginęła (43 ludzi). Prawdopodobnie ten wrak został zlokalizowany na głębokości 67 m 4 Mm na pld. zach. od portu na Helu na pozycji 54°34'00"N/18°52'49,6"E³⁶.

U 368 Koniec wojny w Heligoland. Zdobywc wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (23-27? czerwca 1945 r.). Zatopiony 17 grudnia 1945 r. (godz. 10.30) art. niszczyciela ORP *Błyskawica* w ramach operacji „Deadlight” (56°14'N/10°37,05'W).

U 369 Koniec wojny w Kristiansand. Zdobywc wojenna. Rejs z Kristiansand do Scapa Flow (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow od Loch Ryan (3-5 czerwca 1945 r.). Zatopiony 30 listopada 1945 r. (godz. 11.05) art. niszczyciela HMS *Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (55°31,40'N/07°27,40'W).

U 370 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°47'N/09°50'E, AO 7476) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 371 Zatopiony 4 maja 1944 r. (godz. 04.09) b.g. niszczycieli esk. USS *Pride*, USS *Joseph E. Campbell*, francuskiego niszczyciela esk. *Sénégalais* oraz niszczyciela HMS *Blankney* na Morzu Śródziemnym na pln. od Constantine (37°49'N/05°39'E, CH 9349) po 27 godzinnym polowaniu na niego. 3 zabitych, 49 uratowanych³⁷. U-boot atakował konwój „GUS 38”.

U 372 Zatopiony 4 sierpnia 1942 r. b.g. niszczycieli HMS *Sikh* i HMS *Zulu*, niszczycieli esk. HMS *Croome* i HMS *Tetcott* oraz bryt. samolotu „Wellington” M (221 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym na pld. zach. od Hajfa (32°28'N/34°37'E, CP 5957)³⁸. Cała załoga uratowana (47 ludzi, w tym agent, który miał zostać wysadzony koło Bejrutu). U 372 wyruszył na swój ostatni patrol 27 lipca 1942 r. z Salamis.

U 373 Zatopiony 8 czerwca 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” G (224 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na zach. od Brestu (48°10'N/05°31'W, BF 5136). 4 zabitych, 47 uratowanych. U 373 wyruszył na swój ostatni patrol 7 czerwca 1944 r. z Brestu.

U 374 Zatopiony 12 stycznia 1942 r. torpedami okrętu podwodnego HMS *Unbeaten* na Morzu Śródziemnym na zach. od przyl. Spartivento u brzegów Sycylii (37°50'N/16°00'E, CJ 9869). 42 lub 43 zabitych, 1 uratowany (zmyty z pokładu podczas zanurzania alarmowego). U 374 wyruszył na swój ostatni patrol 18 grudnia 1941 r. z La Spezia.

U 375 Zatopiony 30 lipca 1943 r. b.g. ścigacza okrętów podwodnych USS *PC 624* na Morzu Śródziemnym na pln. zach. od Malty (36°40'N/12°28'E, CN 2299). Cała załoga zginęła (45 lub 46 ludzi). U 375 wyruszył na swój ostatni patrol 10 lipca 1943 r. z Tulonu.

U 376 Zatopiony pomiędzy 6 a 13 kwietnia 1943 r. na Zatoce Biskajskiej. Przyczyna, data i pozycja nieznane³⁹. Cała załoga zginęła (47 ludzi). U 376 wyruszył na swój ostatni patrol 6 kwietnia 1943 r. z La Pallice w ramach operacji „Elster”.

U 377 Zatopiony około 15 stycznia 1944 r. prawdopodobnie własną torpedą TV „Zaunkönig” na pln. Atlantyku na pln. wsch. od Azorów (~45°36'N/

16°40'W, ~BE 5988)⁴⁰. Cała załoga zginęła (52 ludzi). U 377 atakował torpedami TV „Zaunkönig” okręt należący do 21 Task Group. Po ataku przesłał komunikat „SOS...torpediert...sinken” („SOS...jestem storpedowany...tonę”). Okręty 21 Task Group w tym dniu nie atakowały żadnych okrętów podwodnych. U 377 wyruszył na swój ostatni patrol 15 grudnia 1943 r. z Brestu.

U 378 Zatopiony 20 października 1943 r. b.g. amerykań. 2 samolotów „Avenger” i „Wildcat” (Grupa Lotnicza VC-13) z lotniskowca esk. USS *Core* na pln. Atlantyku na pln. od Azorów (47°40'N/28°27'W, BD 6191). Cała załoga zginęła (48 ludzi). U 378 wyruszył na swój ostatni patrol 6 września 1943 r. z La Pallice.

U 379 Zatopiony 9 sierpnia 1942 r. (godz. 00.06) b.g. i staranowaniem przez korwetę HMS *Dianthus* na pln. Atlantyku na pld. wsch. od przyl. Farewall na Grenlandii (57°11'N/30°57'W, AK 0225). 40 zabitych, 5 uratowanych. U 379 atakował wówczas konwój „SC 94”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 25 czerwca 1942 r. z Kilonii.

U 380 Zatopiony 11 marca 1944 r. (godz. 12.00) przez amerykań. samoloty (15. USAAF) w Tulonie (43°07'N/05°55'E, CH 3382). 1 osoba zabita (wraz z dwoma robotnikami stocznioowymi). Podniesiony i złomowany w 1944 r.

U 381 Zatopiony pomiędzy 9 a 21 maja 1943 r. na pln. Atlantyku na pld. od Grenlandii (~55°00'N/34°00'W, ~AK 50). Pozycja, data i przyczyna nieznane. U 381 wyruszył na swój ostatni patrol 31 marca 1943 r. z St. Nazaire. Ostatni meldunek nadał 9 maja 1943 r. z pozycji ~51°30'N/36°00'W⁴¹. Cała załoga zginęła (47 ludzi).

U 382 Poza służbą 30 czerwca 1944 r. w La Pallice. Ponownie w służbie od sierpnia 1944 r. Zatopiony w styczniu

36. Zlokalizowanym wrakiem określanym także jako „U-boot II” może być także U 346. Pozycja U 367 w literaturze to: 54°25'N/18°50'E, AO 9836.

37. Za raportem z przesłuchania uratowanych rozbitków z U 371 z dnia 21.08.1944 r. oraz za Niestle op.cit. Natomiast Busch, Röhl op.cit. podaje 50 uratowanych.

38. Pozycja za Busch, Röhl op.cit. Inne źródła m.in. Niestle op.cit. podają pozycję 32°00'N/34°00'E.

39. Wcześniejsza wersja zatopienia U 376 w dniu 10.04.1943 r. przez bryt. samolot „Wellington” na pozycji 46°48'N/09°00'W jest błędna. Podczas tego ataku został uszkodzony U 465.

40. Inną prawdopodobną przyczynę podaje Niestle w *Re-assessment of German ...* a mianowicie zatopienie U 377 przez HMS *Wanderer* i HMS *Glenarm* w dniu 17 stycznia 1944 na pozycji 49°39'N/20°10'W.

41. Wcześniejsza wersja zatopienia U 381 przez niszczyciel HMS *Duncan* i korwetę HMS *Snowflake* w dniu 19.05.1943 r. jest błędna. Okręty te atakowały U 304 i U 636.

1945 r. przy wejściu IV w Wilhelmshaven bombą podczas bryt. nalotu. Podniesiony i 20 marca 1945 r. skreślony z listy floty. Wrak samozatopiony 5 maja 1945 r. w Wilhelmshaven w wejściu do śluzu im. Admirała Readera (53°31'N/08°10'E, AN 9815). Podniesiony i złomowany.

U 383 Zatopiony 1 sierpnia 1943 r. po ciężkim uszkodzeniu b.g. bryt. łodzi latającej „Sunderland” V (228 Dywizjon RAF) na zach. od Brestu (47°24'N/12°10'W, BE 6388). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 383* wyruszył na swój ostatni patrol 27 lipca 1943 r. z Brestu.

U 384 Zatopiony 19 marca 1943 r. b.g. bryt. samolotu B-17 B FK-208 (206 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (54°18'N/26°15'W, AL. 4718). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 384* atakował wówczas konwój „HX 229”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 6 marca 1943 r. z La Pallice.

U 385 Zatopiony 11 sierpnia 1944 r. b.g. ślupa HMS *Starling* i australijskiej łodzi latającej „Sunderland” P (461 Dywizjon RAAF) na Zatoce Biskajskiej na zach. od La Rochelle (46°16'N/02°45'W, BF 6738). 1 zabity, 42 uratowanych. *U 385* wyruszył na swój ostatni patrol 9 sierpnia 1944 r. z St. Nazaire.

U 386 Zatopiony 19 lutego 1944 r. b.g. fregaty HMS *Spey* na płn. Atlantyku na płn. od Azorów (48°51'N/22°44'W,

BE 1852). 33 zabitych, 16 uratowanych. *U 386* operował wówczas w rejonie przejścia konwojów „ONS 29” i „ON 224”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 26 grudnia 1943 r. z St. Nazaire.

U 387 Zatopiony 9 grudnia 1944 r. b.g. korwety HMS *Bamborough Castle* na Morzu Barentsa w rejonie Murmańska (69°41'N/33°12'E, AC 8827). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 387* wyruszył na swój ostatni patrol 21 listopada 1944 r. z Narviku.

U 388 Zatopiony 20 czerwca 1943 r. b.g. i art. ameryk. łodzi latającej „Catalina” I (Dywizjon Patrolowy VP-84) na płn. Atlantyku na pld. wsch. od przyl. Farewall (57°36'N/31°20'W, AK 2849). Cała załoga zginęła (47 ludzi). „Catalina” ochraniała konwój „ON 189”. *U 388* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 8 czerwca 1943 r. z Kilonii.

U 389 Zatopiony 4 października 1943 r. (godz. 19.12) b.g. bryt. samolotu „Liberator” X (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (60°51'N/28°26'W, AK 3133)⁴². Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 389* wyruszył na swój ostatni patrol 18 września 1943 r. z Trondheim.

U 390 Zatopiony 5 lipca 1944 r. (godz. 15.00) b.g. niszczyciela HMS *Wanderer* i fregaty HMS *Tavy* na Kana-
le La Manche w rejonie Baie de la Seine (49°49,53'N/00°55,49'W, BF 3617). 48 zabitych, 1 uratowany. *U 390* wy-

ruszył na swój ostatni patrol 27 czerwca 1944 r. z Brestu przeciwko siłom inwazyjnym.

U 391 Zatopiony 13 grudnia 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” B (53 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal w Hiszpanii (45°45'N/09°38'W, BF 4876). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 391* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 23 października 1943 r. z Kilonii.

U 392 Zatopiony 16 marca 1944 r. b.g. niszczyciela esk. HMS *Affleck* i niszczyciela HMS *Vanoc* oraz ameryk. łodzi latających „Catalina” P-1, P-7 i P-8 (Dywizjon Patrolowy VP-63) w cieśn. Gibraltarskiej (35°54'N/05°41'W, CG 9595). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 392* wyruszył na swój ostatni patrol 29 lutego 1944 r. z Brestu.

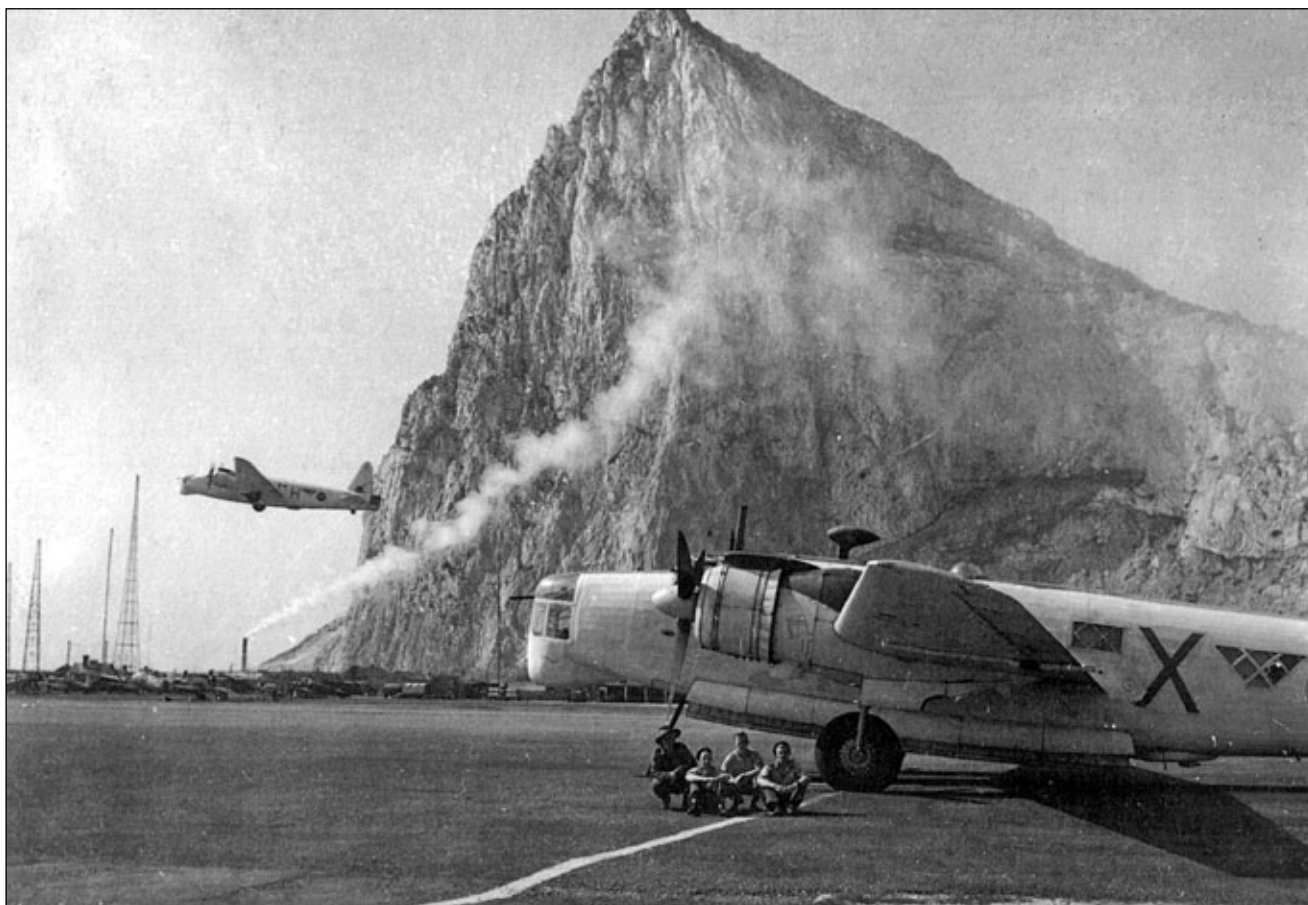
U 393 Uszkodzony 4 maja 1945 r. (godz. 17.40) rakietami i art. ameryk. samolotów (9. USAAF XXIX TAC) w Małym Belcie koło Holnis. 2 zabitych (m.in. dowódca Oblt. Friedrich-Georg Herrle). Samozatopiony (wysadzony) 5 maja 1945 r. (godz. 05.00) na Zatoce Gelting koło Holnis (54°53'N/09°37'E, AO 7471) w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany.

42. Wcześniejsza wersja zatopienia *U 389* w dniu 5.10.1943 r. przez bryt. samolot „Hudson” F na pozycji 62°43'N/27°17'W jest błędna. Samolot ten zatopił w rzeczywistości *U 336*.

Do osłony konwojów przybrzeżnych oraz rejonu Wysp Karaibskich, Amerykanie rozpoczęli budowę dużej serii ścigaczy okrętów podwodnych typu „PC”, na fotografii PC-461.

Fot. zbioru Arthur D. Baker III

Prawdziwym koniem roboczym brytyjskiego lotnictwa w okresie Bitwy o Atlantyk były samoloty Vickers „Wellington”. Na fotografii maszyny wersji Mk X przystosowanej do walki z U-bootami w bazie gibraltarskiej.

Fot. zbiory Seweryn Fleisher

U 394 Zatopiony 2 września 1944 r. rakietami samolotu „Swordfish” V (825 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Vindex*, b.g. niszczycieli HMS *Keppel* i HMS *Whitehall* oraz korwet HMS *Mermaid* i HMS *Peacock* na Morzu Norweskim na płd. wsch. od Wyspy Jan Mayen (69°47'N/04°10'E, AB 8734). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 394* operował wówczas w rejonie przejścia konwoju „RA 59”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 27 lipca 1944 z Hammerfest.

U 396 Zatopiony po 11 kwietnia 1945 r. na płn. Atlantyku na płn. zach. od Wysp Brytyjskich⁴³. Prawdopodobnie z powodu awarii podczas zanurzenia. Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 396* wyruszył na swój ostatni patrol 13 marca 1945 r. z Trondheim. Ostatni meldunek nadał 11 kwietnia 1945 r. z pozycji 57°30'N i 26°00'W podczas powrotu z misji meteorologicznej.

U 397 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'E, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 398 Zatopiony po 17 kwietnia 1945 r. na płn. Atlantyku na płn. od Wielkiej Brytanii. Pozycja, data i przyczyna nieznane. Cała załoga zginęła (43 ludzi).

U 398 wyruszył na swój ostatni patrol 14 kwietnia 1945 r. z Horten. Ostatni meldunek nadał 14 kwietnia 1945 r. tuż po wypłynięciu z bazy. Możliwe jest, że został zatopiony na minie, z powodu awarii lub b.g. samolotu „Liberator” Q (120 Dywizjon RAF) w dniu 29 kwietnia 1945 r. (oficjalne zatopienie *U 1017*).

U 399 Zatopiony 26 marca 1945 r. b.g. niszczyciela esk. HMS *Duckworth* na Kanale La Manche koło Lizard Point (49°56'N/05°22'W, BF 2514). 46 zabitych, 1 uratowany. *U 399* atakował wówczas konwój „BTC 108”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 6 lutego 1945 r.

U 400 Zatopiony 17 grudnia 1944 r. b.g. fregaty HMS *Nyasaland* na płn. Atlantyku na płd. od Cork w Irlandii (51°16'N/08°05'W, AM 8973). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 400* wyruszył na swój ostatni patrol 18 listopada 1944 r. z Kristiansand.

U 401 Zatopiony 3 sierpnia 1941 r. b.g. niszczycieli HMS *Wanderer*, norweskiego HMS *St. Albans* i korwety HMS *Hydrangea* na płn. Atlantyku na płd. zach. od Islandii (50°27'N/19°50'W, BE 2157). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 401* atakował wówczas konwój „SL 81”. U-boot wyruszył na swój pierwszy

i zarazem ostatni patrol bojowy 9 lipca 1941 r. z Trondheim.

U 402 Zatopiony 13 października 1943 r. torpedami „Fido” z 2 samolotów „Avenger” (Grupa Lotnicza VC-9) z lotniskowca esk. USS *Card* na płn. Atlantyku (48°56'N/29°41'W, BD 2938). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 402* wyruszył na swój ostatni patrol 4 września 1943 r. z La Pallice.

U 403 Zatopiony 18 sierpnia 1943 r. b.g. francuskiego samolotu „Wellington” HZ697 (344 Dywizjon RAF/francuski) na środk. Atlantyku koło Dakaru (13°42'N/17°36'W, EK 4952). Cała załoga zginęła (49 ludzi). Dzień wcześniej 17 sierpnia *U 403* został uszkodzony b.g. bryt. samolotu „Hudson” O (200 Dywizjon RAF) koło Dakaru (14°11'N/17°40'W). U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 13 lipca 1943 r. z Brestu.

U 404 Zatopiony 28 lipca 1944 r. b.g. ameryk. samolotów „Liberator” N (4 A/S Dywizjon USAAF) oraz bryt. „Liberator” W (224 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal (45°53'N/09°25'W, BF 4881). Cała załoga

43. Wcześniejsza wersja zatopienia *U 396* w dniu 23.04.1945 r. przez bryt. samolot „Liberator” U na pozycji 59°29'N/05°22'W jest błędna. Prawdopodobnie był to błąd w identyfikacji pilota.

ga zginęła (51 ludzi). *U 404* wyruszył na swój ostatni patrol 24 lipca 1943 r. z St. Nazaire.

U 405 Zatopiony 1 listopada 1943 r. staranowaniem, art. i b.g. niszczyciela esk. USS *Borie* na płn. Atlantyku (49°00'N/31°14'W, BD 2835). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 405* wyruszył na swój ostatni patrol 10 października 1943 r. z St. Nazaire. Niszczyciel należał do eskorty lotniskowca esk. USS *Card*.

U 406 Zatopiony 18 lutego 1944 r. (godz. 14.30) b.g. fregaty HMS *Spey* na płn. Atlantyku (48°32'N/23°36'W, BE 1793). 12 zabitych i 41 uratowanych (w tym 3 specjalistów testujących nowy typ radaru). *U 406* atakował wówczas konwój „ONS 29”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 5 stycznia 1944 r. z St. Nazaire.

U 407 Zatopiony 19 września 1944 r. (godz. 05.00) b.g. niszczycieli ORP *Garland*, HMS *Troubridge* i HMS *Terpischore* na Morzu Śródziemnym na pld. od Milos (36°27'N/24°33'E, CO 3414). 5 zabitych, 48 uratowanych. *U 407* wyruszył na swój ostatni patrol 9 września 1944 r. z Salamis.

U 408 Zatopiony 5 listopada 1942 r. b.g. ameryk. łodzi latającej „Catalina” H (Dywizjon Patrolowy VP-84) na Morzu Norweskim na płn. od Islandii (67°40'N/18°32'W, AE 1655). Cała załoga zginęła

(45 ludzi). *U 408* wyruszył na swój ostatni patrol 31 października 1942 r. z Narviku.

U 409 Zatopiony 12 lipca 1943 r. b.g. i art. niszczyciela HMS *Inconstant* na Morzu Śródziemnym na płn. wsch. od Algieru (37°17'N/03°55'E, CH 9438)⁴⁴. 11 zabitych, 37 uratowanych. *U 409* atakował wówczas konwój „MKF 19A”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 29 czerwca 1943 r. z Tulonu.

U 410 Zatopiony 11 marca 1944 r. (godz. 12.00) bombą lotniczą ameryk. samolotów (15. USAAF) w Tulonie w doku Missiessy (43°07'N/05°55'E, CH 3382). Brak strat. Załoga wraz z dowódcą (53 ludzi) weszła w skład personelu *U 371*. Skreślony z listy floty 22 marca 1944 r. Podniesiony 28 marca 1944 r. Poddany kanibalizmowi. Zdobyty przez Aliantów w Tulonie przy nabrzeżu Noel (boja 11) w 1944 r. Złomowany w 1946 r.

U 411 Zatopiony 13 listopada 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Hudson” D (500 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na zach. od Gibraltaru (36°00'N/09°35'W, CG 8559). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 411* wyruszył na swój ostatni patrol 7 listopada 1942 r. z St. Nazaire.

U 412 Zatopiony 22 października 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Wellington” B HX776 (179 Dywizjon RAF) na

płn. wsch. od Wysp Owczych (63°55'N/00°24'E, AF 4869). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 412* wyruszył na swój pierwszy i ostatni patrol bojowy 17 października 1942 r. z Kilonii.

U 413 Zatopiony 20 sierpnia 1944 r. b.g. niszczycieli HMS *Wensleydale*, HMS *Forester* i HMS *Vidette* na Kanale La Manche na pld. od Brighton (50°21'N/00°01'W, BF 3283). 45 zabitych, 1 uratowany (wydostał się z leżącego na głębokości ok. 27 m okrętu). *U 413* wyruszył na swój ostatni patrol 2 sierpnia 1944 r. z Brestu.

U 414 Zatopiony 25 maja 1943 r. b.g. korwety HMS *Vetch* na Morzu Śródziemnym w rejonie Tenes (36°31'N/00°40'E, CH 8512). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 414* atakował wówczas konwoje „USG 8” i „KMS 14”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 13 maja 1945 r. z La Spezia.

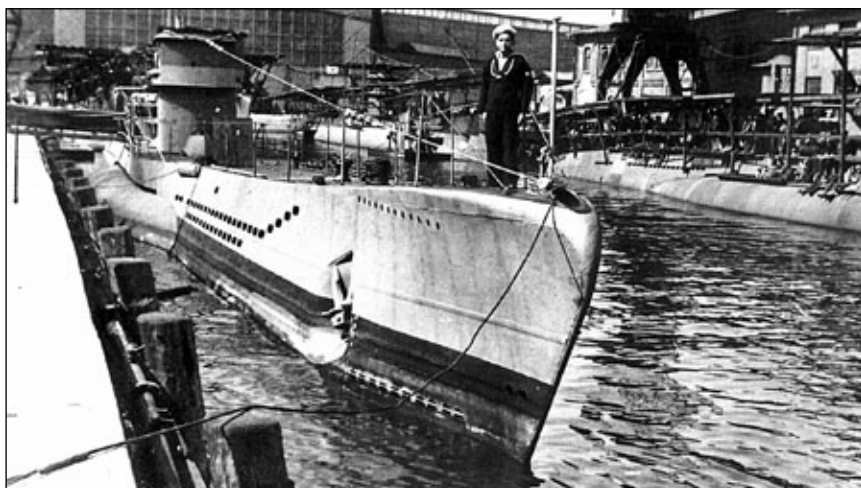
U 415 Zatopiony 14 lipca 1944 r. (godz. 09.15) w Breście (48°22'N/04°30'W, BF 2889) po wejściu na bryt. minę lotniczą (akustyczną) przed wejściem do schronu U-bootów za zaporą przeciwtorpedową (zagroda „Jellyfish 5”). 2 zabitych, 47 uratowanych. Okręt wyruszał właśnie na patrol bojowy. Pod-

44. Pozycja za Busch, Röhl op.cit. Natomiast Niestle op.cit. podaje pozycję 37°12'N/04°00'E.

Korweta *Spey* typu *River* w osłonie konwoju w 1944 roku.

Fot. zbiory Paul Kemp

Zbudowany dla Włoch okręt podwodny S6 (później U 430) w Gdańsku.

Fot. zbioru Achille Rastelli

niesiony 21 lipca 1944 r. i skreślony z listy floty. Od sierpnia 1944 r. poddany kanibalizmowi w doku Clemenceau. Wysadzony w powietrze w sierpniu 1944 r. wewnątrz tegoż doku. Złomowany w 1946 r.

U 416 Zatopiony 30 marca 1943 r. na minie postawionej przez radziecki okręt podwodny L3 na Morzu Bałtyckim na zach. od wyspy Bornholm (54°55'N/14°45'E, AO 8358). U 416 odbywał rejs szkoleniowy. Podniesiony. Poza służbą 8 kwietnia 1943 r. w Szczecinie. Później naprawiony w stoczni Schichau Werft w Królewcu. Od 4 października 1943 r. używany jako jednostka szkolna. Ponownie zatopiony 12 grudnia 1944 r. (godz. 05.52) na Morzu Bałtyckim na płn. zach. od Piławy (54°58'N/19°33'E, AO 9567) po kolizji z niemieckim trałowcem M 203. 36 lub 37 zabitych, 5 uratowanych.

U 417 Zatopiony 11 czerwca 1943 r. b.g. bryt. samolotu B 17 R FA-704 (206 Dywizjon RAF) na płd. wsch. od Islandii (63°20'N/10°30'W, AE 9117). Cała załoga zginęła (46 ludzi). U 417 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 3 czerwca 1943 r. z Kilonii.

U 418 Zatopiony 1 czerwca 1943 r. rakietami bryt. samolotu „Beaufighter” B (236 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal (47°05'N/08°55'W, BF 4561). Cała załoga zginęła (48 ludzi). U 418 wyruszył na swój pierwszy i ostatni patrol bojowy 24 kwietnia 1943 r. z Kilonii.

U 419 Zatopiony 8 października 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” R FL930 (86 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku (56°31'N/27°05'W, AK 0394). 48 zabitych, 1 uratowany (dowódca Oblt. Dietrich Giersberg). U 419 atakował wówczas konwój „SC 143”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostat-

ni patrol bojowy 13 września 1943 r. z Bergen.

U 420 Zatopiony po 20 października 1943 r. na płn. Atlantyku (~48°00'N/21°00'W, ~BE 43)⁴⁵. Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (49 ludzi). U 420 wyruszył na swój ostatni patrol 9 października 1943 r. z Brestu. Ostatni meldunek nadał dnia 20 października 1943 r.

U 421 Zatopiony 29 kwietnia 1944 r. (godz. 11.30) bombami amerykań. samolotów B 17 i B 24 (15. USAAF) w Tulonie przy nabrzeżu Missiessy (43°07'N/05°55'E, CH 3382). Brak strat. Podniesiony i skreślony z listy floty. Załoga i dowódca (48 ludzi) weszli w skład personelu U 596. Poddany kanibalizmowi w doku Missiessy nr II. Złomowany w 1946 r.

U 422 Zatopiony 4 października 1943 r. przez samoloty „Avenger” T-3 i „Wildcat” F-16, F-19 (Grupa Lotnicza VC-9) z lotniskowca esk. USS Card na płn. Atlantyku na płn. od Azorów (43°13'N/28°58'W, BD 9757). Cała załoga zginęła (49 ludzi). Podczas pierwszego ataku samolotów U 422 przebywał wraz z U 264 i U 455 przy mlecznej krowie U 460. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol bojowy 8 września 1943 r. z Bergen.

U 423 Zatopiony 17 czerwca 1944 r. b.g. norweskiej łodzi latającej „Catalina” D (333 Dywizjon RAF/norweski) na płn. wsch. od Wysp Owczych (63°06'N/02°05'E, AF 7364). Cała załoga zginęła (53 ludzi). U 423 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 9 czerwca 1944 r. z Kilonii.

U 424 Zatopiony 11 lutego 1944 r. b.g. słupów HMS Wild Goose i HMS Woodpecker na płn. Atlantyku na płd. zach. od Irlandii (50°00'N/18°14'W, BE 2522). Cała załoga zginęła (50 ludzi).

U 424 wyruszył na swój ostatni patrol 29 stycznia 1944 r. z Brestu.

U 425 Zatopiony 17 lutego 1945 r. (godz. 01.00) b.g. słupa HMS Lark i korwety HMS Alnwick Castle na Morzu Barentsa w rejonie Murmańska (69°39'N/35°50'E, AC 8919). 52 zabitych, 1 uratowany. U 425 wyruszył na swój ostatni patrol 6 lutego 1945 r. z Narviku.

U 426 Zatopiony 8 stycznia 1944 r. b.g. australijskiej łodzi latającej „Sunderland” U (10 Dywizjon RAAF) na Zatoce Biskajskiej na zach. od Nantes (46°47'N/10°42'W, BF 4482). Cała załoga zginęła (51 ludzi). U 426 wyruszył na swój ostatni patrol 3 stycznia 1944 r. z Brestu.

U 427 Koniec wojny w Narviku (2 maja 1945 powrócił z ostatniego patrolu). Zdobywc wojenna. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (23-24 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1 września 1945 r.). Zatopiony 21 grudnia 1945 r. (godz. 15.05) art. niszczycieli ORP Piorun i HMS Onslaught, niszczyciela esk. HMS Zetland i korwety HMS Fowey w ramach operacji „Deadlight” (56°04'N/09°35'W).

U 428 Zbudowany dla włoskiej marynarki wojennej jako S 1. Po wycofaniu się Włoch z wojny przejęty 10 września 1943 r. w Gdyni i wcielony do Kriegsmarine jako U 428. Samozatopiony 4 maja 1945 r. na Kanale Kilońskim w Obereider koło Audorf na 64 km (54°19'N/09°40'E, AO 7718) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1946 r. i złomowany. Inne źródła podają datę zatopienia w dniu 5 maja 1945 r.

U 429 Zbudowany dla włoskiej marynarki wojennej jako S 4. Po wycofaniu się Włoch z wojny, przejęty 10 września 1943 r. w Gdyni i wcielony do Kriegsmarine jako U 429. Zatopiony 30 marca 1945 r. w Wilhelmshaven, Bauhafen (53°31'N/08°08'E, AN 9814) przez amerykań. samoloty (8. USAAF). Brak strat. Po wojnie złomowany.

U 430 Zbudowany dla włoskiej marynarki wojennej jako S 6. Po wycofaniu się Włoch z wojny, przejęty 10 września 1943 r. w Gdyni i wcielony do Kriegsmarine jako U 430. Zatopiony 30 marca 1945 r. przez amerykań. samoloty (8. USAAF) w Bremen na terenie stoczni Deschimag (53°07'N/08°45'E, AN 9858). 2 zabitych, 46 uratowanych. Złomowany po wojnie.

45. Wcześniej podawana wersja zatopienia U 420 w dniu 26.10.1943 r. przez kanadyjski samolot „Liberator” A na pozycji 50°49'N/41°01'W jest błędna. Atak ten został przeprowadzony na U 91.

U 431 Zatopiony 21 października 1943 r. (godz. 01.51) b.g. bryt. samolotu „Wellington” Z (179 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym koło Algieru (37°23'N/03°50'E, CH 9435)⁴⁶. Cała załoga zginęła (52 lub 53 ludzi). *U 431* wyruszył na swój ostatni patrol 26 września 1943 r. z Tulonu.

U 432 Zatopiony 11 marca 1943 r. b.g. i art. francuskiej korwety *Aconit* na płn. Atlantyku (51°35'N, 28°20'W, AK 9861). 26 zabitych, 20 lub 21 uratowanych. *U 432* atakował wówczas konwój „HX 228”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 14 lutego 1943 r. z La Pallice.

U 433 Zatopiony 16 listopada 1941 r. (godz. 21.55) na Morzu Śródziemnym na pld. od Malagi w Hiszpanii (36°13'N/04°42'W, CG 9653) po odniesionych uszkodzeniach zadanych b.g. korwety HMS *Marigold* około 25 Mm na wschód od Gibraltaru. 6 zabitych, 38 uratowanych. *U 433* wyruszył na swój ostatni patrol 8 listopada 1941 r. z St. Nazaire.

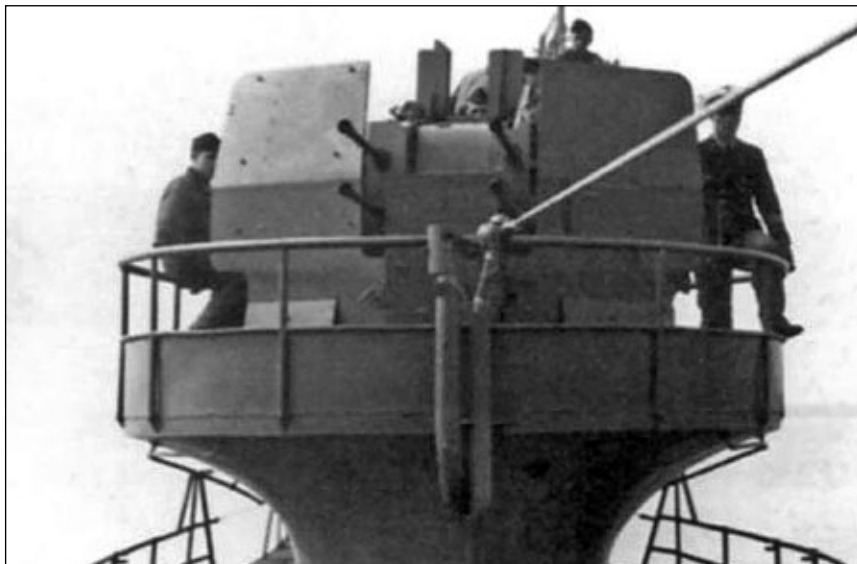
U 434 Zatopiony 18 grudnia 1941 r. (godz. 09.48) b.g. i staranowaniem przez niszczyciele HMS *Blankney* i HMS *Stanley* na płn. Atlantyku na płn. od Madeiry (36°15'N/15°48'W, CF 9651). 2 zabitych, 42 uratowanych. U-boot wchodził w skład grupy „Seeräuber” atakującej konwój „HG 76”. *U 434* wyruszył na swój ostatni patrol 2 listopada 1941 r. z Kristiansand.

U 435 Zatopiony 9 lipca 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Wellington” R (179 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na zach. od Figueira w Portugalii (39°48'N/14°22'W, CG 4153). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 435* wyruszył na swój ostatni patrol 20 maja 1943 r. z Brestu.

U 436 Zatopiony 26 maja 1943 r. b.g. fregaty HMS *Test* i korwety HMS *Hyderabad* na płn. Atlantyku na zach. od przyl. Ortegal (43°49'N/15°56'W, BE 9477). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 436* atakował wówczas konwój „KX 10”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 25 kwietnia 1943 r. z St. Nazaire.

U 437 Skreślony z listy floty 5 października 1944 r. w Bergen (60°24'N/05°19'W, AN 2464) po uszkodzeniu go w dniu 4 października 1944 r. (godz. 09.30) bombami bryt. samolotów (6.R CAF i 8. RAF Group) w Bergen (brak strat). Poddany kanibalizmowi. W maju 1946 r. zdobył bryt. Wrak złomowany w 1946 r.

U 438 Zatopiony 6 maja 1943 r. (godz. 07.51) b.g. słupa HMS *Pelican* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Nowej Fundlandii (52°00'N/45°10'W, AJ 8685). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 438* atakował wówczas konwój „ONS 5”. U-boot

U-Flak (U 441). Dobrze widoczna osłona Vierlinga 20 mm oraz w pół zabudowany reling platformy.
Fot. zbioru Andreas Dwulecki

wyruszył na swój ostatni patrol 29 marca 1943 r. z Brestu.

U 439 Zatopiony 4 maja 1943 r. (godz. 01.12) po kolizji z *U 659* na płn. Atlantyku na zach. od przyl. Ortegal (43°32'N/13°20'W, BE 9837). 40 zabitych, 7 uratowanych (przez bryt. kuter *MTB 670*). *U 439* wyruszył na swój ostatni patrol 27 kwietnia 1943 r. z Brestu.

U 440 Zatopiony 31 maja 1943 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Sunderland” R DD835 (201 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płn. zach. od przyl. Ortegal (45°38'N/13°04'W, BE 6899). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 440* wyruszył na swój ostatni patrol 26 maja 1943 r. z St. Nazaire.

U 441 Przebudowany od kwietnia do maja 1943 r. na *U-Flak 1*. Zatopio-

ny 8 czerwca 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” G (224 Dywizjon RAF) na Kanale La Manche na zach. od Brestu (48°27'N/05°47'W, BF 2795)⁴⁷. Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 441* wyruszył na swój ostatni patrol 6 czerwca 1944 r. z Brestu.

U 442 Zatopiony 12 lutego 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Hudson” F (48 Dywizjon RAF) na Atlantyku na zach. od

46. Pozycja za Busch, Röhl op.cit. Natomiast Niestle op.cit. podaje pozycję 37°23'N/00°35'E. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 431* w dniu 30.10.1943 r. przez okręt podwodny HMS *Ultimatum* jest błędna. Atak ten został przeprowadzony na *U 73*.

47. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 441* b.g. polskiego samolotu „Wellington” w dniu 18.06.1944 r. na pozycji 49°03'N/04°48'W jest błędna. Samolot ten zatopił prawdopodobnie *U 1191*.

Łódź latająca Short „Sunderland” dzięki swojej silnej budowie mogła eskortować przez część trasy konwoje atlantyckie.
Fot. zbioru Seweryn Fleischer

Brytyjskie lotniskowce eskortowe *Biter* i *Avenger* w sztormowej pogodzie na Atlantyku w 1942 roku. Wprowadzenie jednostek tej klasy do walki z U-bootami stało się przełomem w Bitwie o Atlantyk.

Fot. zbiory Paul Kemp

przyl. St. Vincent (37°32'N/11°56'W, CG 4989). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 442* wyruszył na swój ostatni patrol 20 grudnia 1942 r. z St. Nazaire.

U 443 Zatopiony 23 lutego 1943 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Bicester*, HMS *Lamerton* i HMS *Wheatland* na Morzu Śródziemnym koło Algieru (36°55'N/02°25'E, CH 8359). Cała załoga zginęła (48 ludzi). Został wykryty przez lądowy radar w dniu 20 lutego 1943 koło Algieru i po trzech dniach poszukiwań zatopiony. *U 443* wyruszył na swój ostatni patrol 16 lutego 1943 r. z La Spezia.

U 444 Zatopiony 11 marca 1943 r. b.g. i staranowaniem przez niszczyciel HMS *Harvester* i francuską korwetę *Aconit* na płn. Atlantyku (51°14'N/29°18'W, AK 9872). 41 zabitych, 4 uratowanych. U-boot atakował wówczas konwój „HX 228”. *U 444* wyruszył na swój ostatni patrol 1 marca 1943 r. z La Pallice.

U 445 Zatopiony 24 sierpnia 1944 r. b.g. niszczyciela esk. HMS *Louis* na Zatoce Biskajskiej na zach. od St. Nazaire (47°21'N/05°50'W, BF 5431). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 445* wyruszył na swój ostatni patrol 22 sierpnia 1944 r. z Lorient.

U 446 Zatopiony 21 września 1942 r. na Morzu Bałtyckim na Zatoce Gdańskiej na płn. do Krynicy Morskiej (54°27'N/18°55'E, AO 9816) na

bryt. minie lotniczej (zagroda „Privet II”). *U 446* odbywał wówczas rejs szkoleniowy. 23 zabitych, 18 lub 21 uratowanych. Podniesiony 8 listopada 1942 r. i 12 listopada 1942 r. przeholowany do Kilonii. Poza służbą 12 listopada 1942 r. Przeznaczony na hulk testowy. Samozatopiony 3 maja 1945 w Kilonii (54°19'N/10°10'E, AO 7728). Po wojnie wydobyty i złomowany w 1947 r.

U 447 Zatopiony 7 maja 1943 r. b.g. i art. bryt. samolotów „Hudson” X (233 Dywizjon RAF) i *Hudson I* (48 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na zach. od Gibraltaru (35°30'N/11°55'W, CG 7926). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 447* wyruszył na swój ostatni patrol 27 kwietnia 1943 r. z Brestu.

U 448 Zatopiony 14 kwietnia 1944 r. przez fregatę HMCS *Swansea* i ślup HMS *Pelican* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Azorów (46°22'N/19°35'W, BE 5726). 9 zabitych, 42 uratowanych. Okręty należały do eskorty lotniskowca esk. HMS *Biter*. *U 448* wyruszył na swój ostatni patrol 14 lutego 1944 r. z St. Nazaire.

U 449 Zatopiony 24 czerwca 1943 r. b.g. ślupów HMS *Wren*, HMS *Woodpecker*, HMS *Kite* i HMS *Wild Goose* płn. Atlantyku na płn. zach. od przyl. Ortegal w Hiszpanii (45°00'N/11°59'W, BE 9367). Cała załoga zginęła (50 ludzi, w tym Dr. Baumhard, członek załogi *U 119*).

U 449 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 1 czerwca 1943 r. z Kilonii.

U 450 Zatopiony 10 marca 1944 r. (godz. 06.00) b.g. niszczycieli esk. HMS *Blankney*, HMS *Blencathra*, HMS *Brecon* oraz niszczycieli HMS *Exmoor* i USS *Madison* na Morzu Śródziemnym na pld. od Ostia (41°11'N/12°27'E, CJ 5599). Cała załoga uratowana (51 ludzi). *U 450* wyruszył na swój ostatni patrol 14 lutego 1944 r. z Tulonu.

U 451 Zatopiony 21 grudnia 1941 r. b.g. samolotu „Swordfish” A (812 Dywizjon FAA) koło Tangeru przed wejściem do cieś. Gibraltarskiej (35°55'N/06°08'W, CG 9582). 44 zabitych, 1 uratowana (oficer wachtowy W. Köhler pozostawiony na mostku podczas zanurzenia). *U 451* wyruszył na swój ostatni patrol 15 grudnia 1941 r. z Lorient i kierował się na Morze Śródziemne.

U 452 Zatopiony 25 sierpnia 1941 r. b.g. łodzi latającej „Catalina” J (209 Dywizjonu RAF) oraz uzbrojonego trawlera HMT *Vascama* na Morzu Norweskim na pld. wsch. od Islandii (61°30'N/15°30'W, AE 8738). Cała załoga zginęła (42 ludzi). *U 452* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 19 sierpnia 1941 r. z Trondheim.

U 453 Zatopiony 21 maja 1944 r. (godz. 00.30) b.g. niszczycieli HMS *Ter-*

magant i HMS *Tenacious* oraz niszczyciela esk. HMS *Liddlesdale* na Morzu Jońskim na płn. wsch. od przyl. Spartivento (38°13'N/16°36'E, CJ 9924). 1 osoba zabita, 51 lub 52 uratowanych. Niszczyciele ochraniały konwój „HA 43”. *U 453* wyruszył na swój ostatni patrol 30 kwietnia 1944 r. z bazy w Pola.

U 454 Zatopiony 1 sierpnia 1943 r. b.g. australijskiej łodzi latającej „Sunderland” W4020 (10 Dywizjon RAAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal (45°36'N/10°23'W, BF 4797). 32 zabitych, 14 uratowanych. *U 454* wyruszył na swój ostatni patrol 26 lipca 1943 r. z La Pallice.

U 455 Zatopiony po 2 kwietnia 1944 r. na Morzu Śródziemnym prawdopodobnie w rejonie La Spezia (~40°00'N/09°00'E, ~CG 53) lub na nieznaną pozycję na Morzu Liguryjskim. Prawdopodobną przyczyną było wejście na minę lub awaria. Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 455* wyruszył na swój ostatni patrol 22 lutego 1944 r. z Tulonu. Ostatni meldunek nadał 2 kwietnia 1944 r. informując o powrocie do La Spezia z patrolu odbytego koło Algieru. Prawdopodobnie wrak *U 455* został zlokalizowany w październiku 2005 r. 2 Mm od Portofino koło Geniu na głębokości 120 m.

U 456 Zatopiony 12 maja 1943 r. na płn. Atlantyku (~46°39'N/26°54'W, ~BD 6594) podczas wypadku przy zanurzeniu (na widok niszczyciela HMS *Opportunity*) po wcześniejszym uszkodzeniu go torpedą „Fido” przez bryt. samolot „Li-

berator” B FK229 (86 Dywizjon RAF). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 456* atakował wówczas konwój „HX 237”. U-boot został odkryty już poprzedniego dnia przez bryt. samolot „Sunderland” G W6006 (423 Dywizjon RCAF). Wyruszył na swój ostatni patrol 24 kwietnia 1943 r. z Brestu.

U 457 Zatopiony 16 września 1942 r. b.g. niszczyciela HMS *Impulsive* na Morzu Barentsa na płn. wsch. od Murmańska (75°05'N/43°15'E, AC 3837). Cała załoga zginęła (45 ludzi). U-boot atakował wówczas konwój „PQ 18”. *U 457* wyruszył na swój ostatni patrol 10 września 1942 r. z Narviku.

U 458 Zatopiony 22 sierpnia 1943 r. b.g., art. i staranowaniem niszczycieli esk. HMS *Easton* i greckiego HHMS *Pindos* na Morzu Śródziemnym na płd. wsch. od Wyspy Pantelleria (36°25'N/12°39'E, CN 2615). 8 zabitych, 39 uratowanych. *U 458* atakował wówczas konwój „MKF 22”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 14 sierpnia 1943 r. z Tulonu.

U 465 Zatopiony 2 maja 1943 r. (godz. 19.15) b.g. australijskiej łodzi latającej „Sunderland” M (461 Dywizjon RAAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. od przyl. Finisterre w Hiszpanii (44°48'N/08°58'W, BF 7374)⁴⁸. Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 465* wyruszył na swój ostatni patrol 29 kwietnia 1943 r. z St. Nazaire.

U 466 Samozatopiony (wysadzony) 19 sierpnia 1944 r. (godz. 20.30) w Tulonie-St. Mandrier (43°05'N/05°56'E, CH

3385) w wyniku wejścia do portu wojsk francuskich. Wcześniej 5 lipca 1944 r. został poważnie uszkodzony bombami ameryk. samolotów „Liberator” w Tulonie. Następnego dnia został ponownie uszkodzony bombami. Załoga *U 466* została wcielona do personelu *U 3506*. Złomowany w 1946 r.

U 467 Zatopiony 25 maja 1943 r. b.g. i torpedą „Fido” ameryk. łodzi latającej „Catalina” F (Dywizjon Patrolowy VP-84) na płn. Atlantyku na płd. wsch. od Islandii (62°25'N/14°52'W, AE 8518). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 467* wyruszył na swój ostatni patrol 20 maja 1943 r. z Bergen.

U 468 Zatopiony 11 sierpnia 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” D (200 Dywizjon RAF) na środk. Atlantyku, 200 Mm na płd. zach. od Dakaru (12°20'N/20°07'W, EJ 9397). 44 zabitych, 7 uratowanych. *U 468* wyruszył na swój ostatni patrol 7 lipca 1943 r. z La Pallice.

U 469 Zatopiony 25 marca 1943 r. b.g. bryt. samolotu B-17 L FK195 (206 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płd. od Islandii (62°12'N/16°40'W, AE 8454). Cała załoga zginęła (46 lub 47 ludzi). *U 469* atakował wówczas konwój „RU 67”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 16 marca 1943 r. z Kilonii.

U 470 Zatopiony 16 października 1943 r. b.g. bryt. samolotów „Liberator” C FL973 (59 Dywizjon RAF) oraz „Liberator” E i Z (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płd. zach. od Islandii (58°20'N/29°20'W, AK 3584). 46 zabitych, 2 uratowanych. *U 470* operował wówczas przeciwko konwojom „ON 206” i „ONS 20”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 28 września 1943 r. z Bergen.

U 471 Zatopiony 6 sierpnia 1944 r. bombami ameryk. samolotów „Liberator” (15. USAAF) w Tulonie (43°07'N/05°55'E, CH 3382) w doku Missiessy nr I. Brak strat. Dzień wcześniej został poważnie uszkodzony podczas ameryk. nalotu (15.USAAF) w tym samym doku. Załoga *U 471* weszła w skład personelu *U 3012*. Podniesiony 20 maja 1945 r. W 1946 r. wcielony do francuskiej floty jako *Millé*. Skreślony z listy floty 9 lipca 1963 r. Używany jako hulk Q 339. Złomowany.

U 472 Zatopiony 4 marca 1944 r. (godz. 07.30) art. niszczyciela HMS *On-*

Stary i pocziwy przedwojenny samolot torpedowy Fairey „Swordfish” przeżył prawdziwy renesans w Bitwie o Atlantyk jako maszyna pokładowa lotniskowców eskortowych. W nowej roli odniósł znaczące sukcesy przyczyniając się do zatopienia licznych U-bootów.

Fot. zbiory Seweryn Fleischer

48. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 465* w dniu 2.05.1943 r. przez australijską łódź latającą „Sunderland” W na Zat. Biskajskiej (47°06'N/10°58'E) jest błędna. Samolot ten atakował innego U-boota *U 663*.

Francuski okręt podwodny *Millé* (eks-U 471) przekazany Francji w 1946 r.

Fot. zbiory Jarosław Malinowski

slaught i rakietami samolotu „Swordfish” B (816 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Chaser* na Morzu Barentsa na płd. wsch. od Wyspy Niedźwiedziej (73°05'N/26°40'E, AC 4646). 23 zabitych, 29 lub 30 uratowanych. *U 472* atakował wówczas konwój „RA 57”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 24 lutego 1944 r. z Narviku.

U 473 Zatopiony 6 maja 1944 r. (godz. 00.30) b.g. słupów HMS *Starling*, HMS *Wren* i HMS *Wild Goose* na płn. Atlantyku na płd. zach. od Irlandii (49°29'N/21°22'W, BE 1681). 23 zabitych, 30 uratowanych. Okręty należały do eskorty lotniskowca HMS *Tracker*. *U 473* wyruszył na swój ostatni patrol 24 kwietnia 1944 r. z Lorient.

U 475 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Kilonii-Wik, Tirpitzhafen, boja nr 36 (54°19'N/10°10'E, AO 7728) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak złomowany w 1947 r.

U 476 Samozatopiony 25 maja 1944 r. (godz. 01.02) torpedą okrętu podwodnego *U 990* na Morzu Norweskim na płn. zach. od Trondheim (65°08'N/04°53'E, AF 5439) po wcześniejszym uszkodzeniu go b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” V (210 Dywizjon RAF) na płd. zach. od Lofotów w dniu 24 maja 1944 r. 33 zabitych, 21 uratowanych przez *U 990* (3 zabitych w wyniku zatopienia *U 990* kilka godzin później). *U 476* wyruszył na swój ostatni patrol 20 maja 1944 r. z Bergen.

U 477 Zatopiony 3 czerwca 1944 r. b.g. kanadyjskiego samolotu „Canso” T(A) 9816 (162 Dywizjon RCAF) na Morzu Norweskim na zach. od Trondheim (63°59'N/01°37'E, AF 4958). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 477* wyruszył na swój ostatni patrol 28 maja 1944 r. z Kristiansand.

U 478 Zatopiony 30 czerwca 1944 r. b.g. kanadyjskiej łodzi latającej „Catalina” A (162 Dywizjon RCAF) i bryt. samolotu „Liberator” E (86 Dywizjon RAF) na płn. wsch. od Wysp Owczych (63°27'N/00°50'W, AF 7224). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 478* wyruszył na swój ostatni patrol 25 czerwca 1944 r. z Kristiansand.

U 479 Zatopiony po 15 listopada 1944 r. na Morzu Bałtyckim na Zatoce Fińskiej na płn. zach. od Wyspy Odensholm. Prawdopodobną przyczyną była mina⁴⁹. Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 479* wyruszył na swój ostatni patrol 27 października 1944 r. z Gdańska. Ostatni meldunek nadał 15 listopada 1944 r. z rejonu na płn. zach. od Wyspy Odensholm.

U 480 Zatopiony 24 lutego 1945 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Duckworth* i HMS *Rowley* na Kanale La Manche na płd. wsch. od Wyspy Scilly (49°55'N/06°08'W, BF 2426). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 480* atakował wówczas konwój „BTC 78”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 6 stycznia 1945 r. z Trondheim.

U 481 Koniec wojny w Narviku (4 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (20-21 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (21-21 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1945 r.). Zatopiony 30 listopada 1945 r. (godz. 10.08) art. niszczyciela ORP *Błyskawica* w ramach operacji „Deadlight” (56°11'N/10°00'W).

U 482 Zatopiony około 1 grudnia 1944 r. na Kanale Północnym na płn. zach. od Malin Head prawdopodobnie na bryt. zagrodach minowych „A1” lub „A2” (~55°30'N/07°40'W)⁵⁰. Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 482* wyszedł 18 listopada 1944 r. z Bergen z zadaniem patrolowania rejonu Firth of Clyde. Od opuszczenia bazy nie zameldował się.

U 483 Koniec wojny w Trondheim (26 marca 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Trondheim do Scapa Flow (29-31 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Zatopiony 16 grudnia 1945 r. (godz. 12.00)

49. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 479* przez radziecki okręt podwodny *Lembit* jest błędna.

50. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 482* przez HMS *Peacock*, HMS *Starling*, HMS *Hart*, HMS *Amethyst* i HMS *Loch Craggie* w dniu 16.01.1945 r. na Kanale Północnym jest błędna. Prawdopodobnie był to błąd obsługi sonaru lub atak na wrak.

art. i b.g. bryt. samolotów w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 484 Zatopiony 9 września 1944 r. b.g. korwety HMS *Porchester Castle* i fregaty HMS *Helmsdale* na płn. Atlantyku na płn. zach. od Irlandii (55°46'N/11°41'W, AM 4392). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 484* operował wówczas przeciwko konwojowi „ONS 252”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 14 sierpnia 1944 r. z Horten.

U 485 Kapitulacja 12 maja 1945 r. w Gibraltarze. Zdobył wojenną. Rejs z Gibraltaru do Lisahally (22-27 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1 września 1945 r.). Zatopiony 8 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) torpedą okrętu podwodnego HMS *Tantivy* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 486 Zatopiony 12 kwietnia 1945 r. (godz. 07.57) torpedą okrętu podwodnego HMS *Tapir* na Morzu Północnym na płn. zach. od Bergen (60°44'N/04°39'E, AN 2416). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 486* wyruszył na swój ostatni patrol 9 kwietnia 1945 r. z Bergen.

U 551 Zatopiony 23 marca 1941 r. b.g. uzbrojonego trawlera HMT *Visenda* na płn. Atlantyku na pld. wsch. od Irlandii (62°37'N/16°47'W, AE 8413). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 551* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 18 marca 1941 r. z Bergen.

U 552 Skreślony z listy floty w lutym 1945 r. w Wilhelmshaven. Samozaatopiony 5 maja 1945 r. w Wilhelmshaven w służbie im. Admirała Raedera, wejście zachodnie nr IV (53°31'N/08°10'E, AN 9815) w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany.

U 553 Zatopiony po 20 stycznia 1943 r. na płn. Atlantyku (~47°51'N/15°15'E, ~BE 61). Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 553* wyruszył na swój ostatni patrol 16 stycznia 1943 r. z La Pallice. Ostatni meldunek nadał 19 stycznia 1943 r. informujący o problemach z peryskopem. *U 553* ostatni raz był widziany 20 stycznia 1943 r. w kwadracie BE 6113 (godz. 19.00) przez *U 465*.

U 554 Samozaatopiony 5 maja 1945 r. w Wilhelmshaven w wejściu IV w służbie im. Admirała Raedera (53°31'N/08°10'E, AN 9815) w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany.

U 555 Skreślony z listy floty 3 marca 1945 r. w Hamburgu Finkenwerder. Zdobył bryt. w maju 1945 r. Złomowany w 1946 r.

U 556 Zatopiony 27 czerwca 1941 r. b.g. i art. korwet HMS *Nasturtium*, HMS *Celandine* i HMS *Gladious* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (60°24'N/29°00'W). 5 zabitych,

38 uratowanych. *U 556* atakował wówczas konwój „HX 133”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 19 czerwca 1941 r. z Lorient.

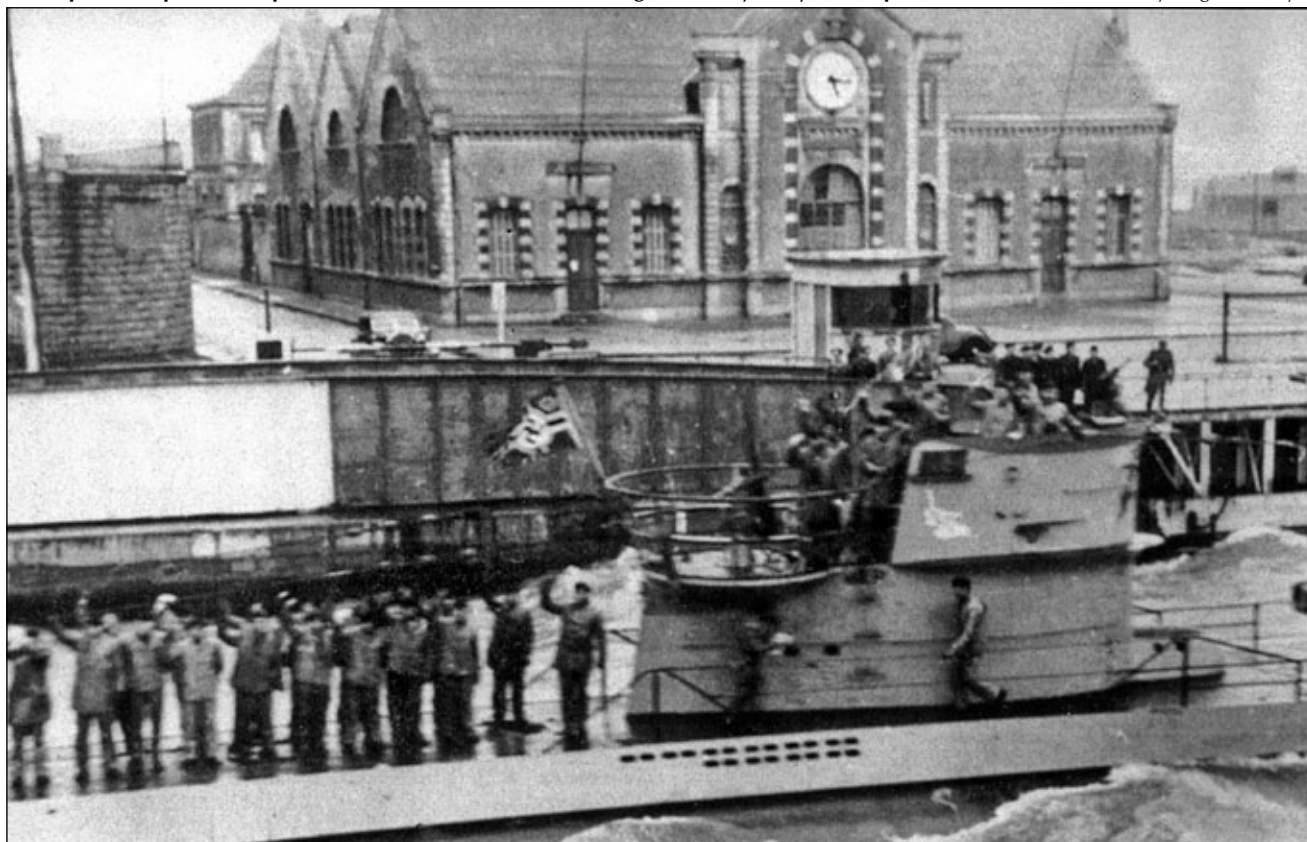
U 557 Zatopiony 16 grudnia 1941 r. (godz. 22.30) w wyniku pomyłki, art. i staranowaniem przez włoski torpedowiec *Orione* na Morzu Śródziemnym, 15 Mm na zach. od Krety (35°33'N/23°14'E, CO 2836). Cała załoga zginęła (43 ludzi). U-boot wracał z patrolu podczas, którego zatopił 15 grudnia 1941 r. krążownik HMS *Galatea*. *U 557* wyruszył na swój ostatni patrol 7 grudnia 1941 r. z Mesyny.

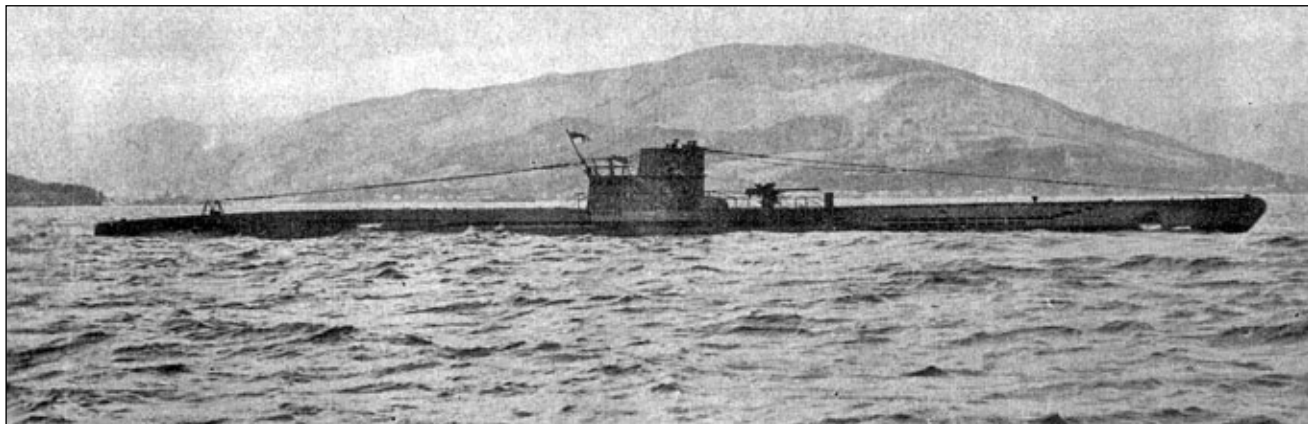
U 558 Zatopiony 20 lipca 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Halifax” DT642 E (58 Dywizjon RAF) i amerykań. „Liberator” F (19 A/S Dywizjon USAAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal w Hiszpanii (45°10'N/09°42'W, BF 7255). 45 zabitych, 5 uratowanych (przez niszczyciel ORP *Orkan*). *U 558* wyruszył na swój ostatni patrol 8 maja 1943 r. z Brestu.

U 559 Zatopiony 30 października 1942 r. b.g. niszczycieli HMS *Hero*, HMS *Pakenham*, HMS *Petard*, HMS *Dulverton* i HMS *Hurworth* oraz bryt. samolotu „Wellington” F (47 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym na płn. wsch. od Port Said (32°30'N/33°00'E, CB 5844). 7 zabitych, 43 uratowanych. *U 559* wy-

U 552 podczas opuszczania portu w St. Nazaire. Dobrze widoczne godło 7 flotylli „Byk ze Scapa Flow”.

Fot. zbiory Siegfried Breyer

Zdobyczy U 570 jako brytyjski HMS *Graph*.
Fot. zbiory Siegfried Breyer

ruszył na swój ostatni patrol 29 września 1942 r. z Mesyny.

U 560 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Kilonii (54°19'N/10°10'E, AO 7728) w ramach operacji „Regenbogen”⁵¹. Wrak złomowany w 1946 r.

U 561 Zatopiony 12 lipca 1943 r. torpedą bryt. kutra torpedowego *MTB 81* na Morzu Śródziemnym w cieśn. Mesyńskiej (38°16'N/15°39'E, CJ 9826). 42 zabitych, 5 uratowanych (jeden zmarł wkrótce na pokładzie włoskiego kutra rybackiego). *U 561* wyruszył na swój ostatni patrol 10 lipca 1943 r. z Tulonu z zadaniem atakowania alianckich sił inwazyjnych w rejonie Sycylii.

U 562 Zatopiony 19 lutego 1943 r. b.g. niszczyciela HMS *Isis* oraz niszczyciela esk. HMS *Hursley* na Morzu Śródziemnym na płn. wsch. od Bengazi (32°57'N/20°54'E, CO 5461) po uszkodzeniu go w dniu 18 lutego 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Wellington” S (38 A/S Dywizjon RAF). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 562* wyruszył na swój ostatni patrol 7 lutego 1943 r. z La Spezia.

U 563 Zatopiony 31 maja 1943 r. b.g. bryt. samolotów „Halifax” R (58 Dywizjon RAF) oraz australijskiej łodzi latającej „Sunderland” E (10 Dywizjon RAAF) i bryt. „Sunderland” X (228 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na pld. zach. od Brestu (46°35'N/10°40'W, BF 4488). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 563* wyruszył na swój ostatni patrol 29 maja 1943 r. z Brestu.

U 564 Zatopiony 14 czerwca 1943 r. (godz. 17.30) b.g. bryt. samolotu „Whitley” G (10 OTU RAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal w Hiszpanii (44°17'N/10°25'W, BF 7466). 28 zabitych, 18 uratowanych. *U 564* został także zbombardowany dzień wcześniej przez łódź latającą „Sunderland” U (228 Dywizjon RAF). U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 9 czerwca 1943 r. z Bordeaux.

Brytyjskie okręt podwodny HMS *Graph* (N46), dawny U 570.

Fot. „Warships”

U 565 Samozatopiony (wysadzony) 30 września 1944 r. w Pireusie – Salaminie (37°57'N/23°34'E, CK 8946) po wcześniejszym uszkodzeniu go w dniach 15 i 25 września 1944 r. bombami amerykań. samolotów (15. USAAF). 5 zabitych. Złomowany.

U 566 Samozatopiony 24 października 1943 r. (godz. 04.30) na płn. Atlantyku na zach. od Leixoes (41°12'N/09°31'W, CG 2586) po uszkodzeniu go b.g. bryt. samolotu „Wellington” A - (179 Dywizjon RAF). Cała załoga uratowana (49 ludzi) przez hiszpański statek *Fina*. Po powrocie do Niemiec weszła w skład personelu *U 1007*. *U 566* wyruszył na swój ostatni patrol 18 października 1943 r. z Brestu.

U 567 Zatopiony 21 grudnia 1941 r. (godz. 22.41) b.g. słupa HMS *Deptford* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Azorów (44°02'N/20°10'W, BE 8472). Zginęła cała załoga (47 ludzi). *U 567* atakował wówczas konwój „HG 76”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 18 grudnia 1941 r. z St. Nazaire.

U 568 Zatopiony 29 maja 1942 r. (po godz. 04.00) b.g. niszczyciela HMS *Hero*

oraz niszczycieli esk. HMS *Eridge* i HMS *Hurworth* na Morzu Śródziemnym na płn. wsch. od Tobruku (32°42'N/24°53'E, CO 6719). Cała załoga uratowana (47 ludzi). Polowanie na *U 569* trwało aż 16 godzin. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 21 maja 1942 r. z La Spezia.

U 569 Samozatopiony 22 maja 1943 r. na płn. Atlantyku (50°40'N/35°21'W, BD 1341) po wcześniejszym uszkodzeniu go przez samoloty „Avenger” T-6 i T-7 (Grupa Lotnicza VC-9) z lotniskowca esk. USS *Bogue* i pojawieniu się w pobliżu niszczyciela HMCS *St. Laurent*. 21 zabitych, 25 uratowanych. *U 569* atakował wówczas konwój „ON 184”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 19 kwietnia 1943 r. z La Pallice.

U 570 Zdobyty 27 sierpnia 1941 r. przez siły brytyjskie na płn. Atlantyku na południe od Islandii (62°15'N/18°35'W, AE 7655) po wcześniejszym uszkodzeniu go b.g. bryt. samolotu

51. Można spotkać się także z wersją zatopienia *U 559* już w listopadzie 1941 r. koło Memel po kolizji i podniesienia go w 1941 r. Najnowsze źródła milczą jednak na ten temat.

„Hudson” S (269 Dywizjon RAF). Cała załoga uratowana (44 ludzi). W akcji brała udział także łódź latająca „Catalina” S (209 Dywizjon RAF), niszczyciele HMS *Burwell* i HMCS *Niagara*, uzbrojone trawlerzy HMT *Kingston Agate*, HMT *Northern Chief*, HMT *Westwater* i HMT *Windermere*. U 570 został przeholowany do portu Thorlakshafn koło Eyrarbakki na Islandii. 19 września 1941 r. wcielony do służby w Royal Navy jako HMS *Graph* (P 715), później jako N 46. Skreślony z listy floty w lutym 1944 r. Osadzony na mieliźnie Wyspy Islay 20 marca 1944 r. Złomowany w 1961 r.

U 571 Zatopiony 28 stycznia 1944 r. b.g. australijskiej łodzi latającej „Sunderland” D (461 Dywizjon RAAF) na płn. Atlantyku na zach. od Irlandii (52°41’N/14°27’W, AM 7514). Cała załoga zginęła (52 zabitych). U 571 operował w pobliżu przejścia konwoju „ON 221”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 8 stycznia 1944 r. z La Pallice.

U 572 Zatopiony 3 sierpnia 1943 r. b.g. amerykańskiego samolotu „Mariner” P-6 (Dywizjon Patrolowy VP-205) na środku Atlantyku na płn. wsch. od Trynidadu (11°35’N/54°05’W, EE 9574). Cała załoga zginęła (47 zabitych). U 572 wyruszył na swój ostatni patrol 2 czerwca 1943 r. z La Pallice.

U 573 Internowany 2 maja 1942 r. w Cartagenie w Hiszpanii, po wcześniejszym uszkodzeniu go w dniu 1 maja 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Hudson” M (233 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym na płn. zach. od Algieru (37°00’N/01°00’W, CH 7364). Cała załoga internowana (44 ludzi). Inne źródła podają 1 zabitego. U 573 został sprzedany Hiszpanii 2 sierpnia 1942 r. za 1,5 miliona marek niemieckich (RM). Wcielony 15 listopada 1947 r. do marynarki hiszpańskiej jako G 7. Od 15 czerwca 1960 r. jako S 1. Skreślony z listy floty 2 maja 1970 r. Złomowany.

U 574 Zatopiony 19 grudnia 1941 r. b.g. art. i staranowaniem przez niszczyciel HMS *Stork* na Atlantyku koło Punta Delgada (38°12’N/17°23’W, CF 6736). 28 zabitych, 16 uratowanych. U 574 wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 8 listopada 1941 r. z Kilonii. U-boot wchodził w skład grupy „Seeräuber”, która atakowała konwój „HG 76”. U 574 zatopił z tego konwoju niszczyciel HMS *Stanley*.

U 575 Zatopiony 13 marca 1944 r. art. fregaty HMCS *Prince Rupert*, niszczyciela USS *Hobson* i niszczyciela esk. USS *Haverfield* oraz rakietami samolotów „Wellington” B (172 Dywizjon RAF), B-17 R (206 Dywizjon RAF), B-17 J (220 Dywizjon RAF) i „Avenger” (Gru-

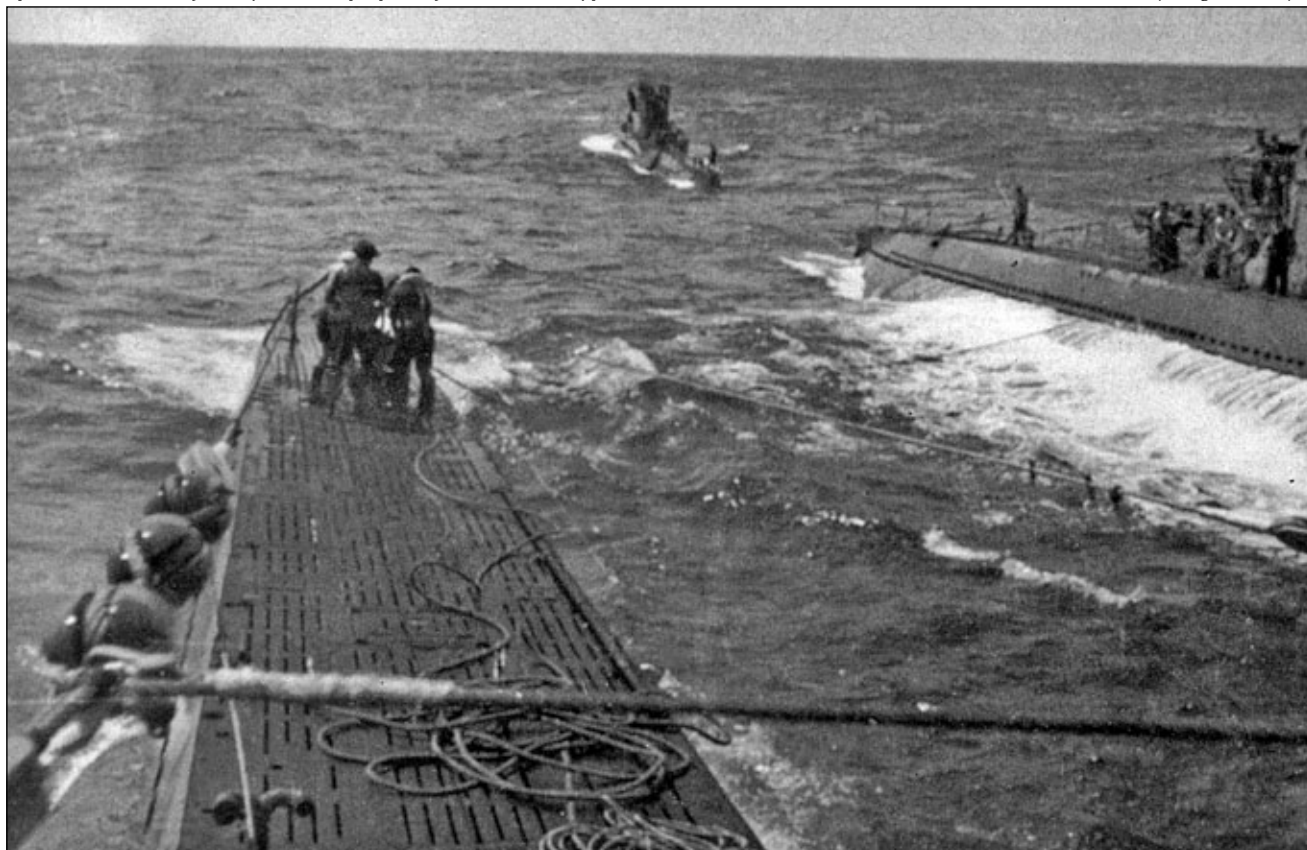
pa Lotnicza VC-95) z lotniskowca esk. USS *Bogue* na płn. Atlantyku na płn. od Azorów (46°18’N/27°34’W, BD 6816). 18 zabitych, 37 uratowanych. Lotniskowiec ten ochraniał konwój „ON 227”. U 575 wyruszył na swój ostatni patrol 29 lutego 1944 r. z St. Nazaire.

U 576 Uszkodzony 13 lipca 1942 r. przez ameryk. samolot. 14 lipca 1942 r. złożył meldunek o niemożności naprawy i powrocie do bazy. Dzień później 15 lipca 1942 r. mimo awarii zaatakował konwój „KS 520”, z którego zatopił 1 i uszkodził 2 kolejne. Po wystrzeleniu torped stracił sterowność i wpłynął w konwój. Został zatopiony b.g. ameryk. 2 wodnosamolotów „Kingfisher” (Grupa Lotnicza VS-9) i art. ameryk. statku M/V *Unicoi* na płn. Atlantyku w rejonie przyl. Hatteras (34°51’N/75°22’W, CA 7997). Cała załoga zginęła (45 zabitych). U 576 wyruszył na swój ostatni patrol 16 czerwca 1943 r. z St. Nazaire.

U 577 Zatopiony 15 stycznia 1942 r. (godz 05.05) b.g. bryt. samolotu „Swordfish” G (815 Dywizjon FAA) na Morzu Śródziemnym na płn. zach. od Mersa Matruh (32°40’N/25°48’E). Cała załoga zginęła (43 zabitych). U 577 wyruszył na swój ostatni patrol 7 stycznia 1942 r. z Mesyny.

U 578 Zatopiony po 6 sierpnia 1942 r. prawdopodobnie na minie lub

Spotkanie „mlecznej krowy” U 459 (po prawej) z u-bootami typu VIIC (m.in. U 571) w dniu 21 kwietnia 1942 r. Fot. zbiory Siegfried Breyer

Spotkanie na Morzu Śródziemnym. Na pierwszym planie jeden z okrętów typu VII. W oddali niemiecki niszczyciel *Hermes* (ZG 3).

Fot. zbioru Pierre Hervieux

w wyniku awarii (~46°00'N/04°00'W, ~BF 5866)⁵². Przyczyna, data i dokładna pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (49 zabitych). *U 578* wyruszył na swój ostatni patrol 6 sierpnia 1942 r. z St. Nazaire.

U 579 Poza służbą 12 października 1941 r. w Gdańsku. Powodem wycofania był pożar w przednim przedziale torpedowym z dnia 29 września 1941 r. na Zatoce Gdańskiej. Wyremontowany w Gdańsku i tam wcielony do służby 27 maja 1942 r. jako okręt szkolny. Zatopiony 5 maja 1945 r. (godz. 16.42) b.g. bryt. samolotu „Liberator” K (547 Dywizjon RAF) w Kattegacie na wsch. od Aarhus (56°10,7'N/11°04'E, AO 7217). 24 zabitych, 25 uratowanych.

U 580 Zatopiony 11 listopada 1941 r. po staranowaniu przez statek cel *Angelburg* na Morzu Bałtyckim, 8 Mm od portu w Kłajpedzie (55°46'N/20°56'E, AO 9383)⁵³. 12 zabitych, 32 uratowanych. Załoga wcielona w skład personelu *U 166*. *U 580* uczestniczył wraz z innymi okrętami w manewrach floty. Wrak osiadł na głębokości 37 m.

U 581 Zatopiony 2 lutego 1942 r. b.g. i staranowaniem przez niszczyciel *HMS Westcott* na środk. Atlantyku na pld. zach. od Azorów (38°24'N/28°30'W, CE 5698). 4 zabitych, 41 lub 42 uratowanych. *U 581* wyruszył na swój ostatni patrol 11 stycznia 1942 r. z St. Nazaire.

U 582 Zatopiony 5 października 1942 r. b.g. ameryk. łodzi latającej „Catalina” J (Dywizjon Patrolowy VP-73) na pln. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (58°52'N/21°42'W, AL 2529). Cała załoga zginęła (46 zabitych). *U 582* wyruszył na swój ostatni patrol 14 września 1942 r. z Brestu.

U 583 Zatopiony 15 listopada 1941 r. (godz. 21.48) po kolizji z *U 153* na pld. od Wyspy Bornholm (55°18'N/16°53,5'E, AO 8436)⁵⁴. Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 583* odbywał nocne szkolenie na poligonie koło Bornholmu.

U 584 Zatopiony 31 października 1943 r. torpedami „Fido” z 3 samolotów „Avenger” T 7, ? i ? (Grupa Lotnicza VC-9)⁵⁵ z lotniskowca esk. USS *Card* na pln. Atlantyku (49°14'N/31°55'W, BD 2587). Cała załoga zginęła (53 ludzi, w tym marynarz Heinz Seil, który został zmyty z pokładu 10 października 1943 r.). *U 584* wyruszył na swój ostatni patrol 2 września 1943 r. z Brestu.

U 585 Zatopiony około 30 marca 1942 r. na niemieckiej minie (prawd. zdryfowała z zapory „Bantos A”) na Morzu Barentsa na pln. od Murmańska (~70°27'N/33°10'E, ~AC 8551). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 585* wyruszył na swój ostatni patrol 28 marca 1942 r. z Kirkenes z zadaniem stawiania min TMB w rejonie Przyl. Rybackiego (zapora minowa „Bantos”).

U 586 Zatopiony 5 lipca 1944 r. (godz. 12.30) bombami ameryk. samolotów „Liberator” (15. USAAF) w Tulonie przy wschodnim nabrzeżu Missiesy (43°07'N/05°55'E, CH 3382). Brak strat. Skreślony z listy floty 12 lipca 1944 r. Złomowany w 1947 r.

U 587 Zatopiony 27 marca 1942 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Grove* i HMS *Aldenham* oraz niszczycieli HMS *Volunteer* i HMS *Leamington* na pln. Atlantyku (47°21'N/21°39'W, BE 4613). Cała załoga zginęła (42 ludzi). U-boot powracał wówczas z wód amerykańskich i zatopiony został podczas śledzenia konwoju „WS 17”. *U 587* wyruszył na swój ostatni patrol 12 lutego 1942 r. z St. Nazaire.

U 588 Zatopiony 31 lipca 1942 r. (godz. 10.00) b.g. korwety HMCS *Weta-skiwin* i niszczyciela HMCS *Skeena* na pln. Atlantyku na pld. wsch. od St. Johns w Nowej Funlandii (49°59'N/36°36'W, BD 1516). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 588* atakował wówczas konwój „ON 115”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 19 lipca 1942 r. z St. Nazaire.

U 589 Zatopiony 14 września 1942 r. b.g. niszczyciela HMS *Onslow* na pld. zach. od Spitzbergenu (75°40'N/20°32'E, AC 1448) po wcześniejszym uszkodzeniu go przez samolot „Swordfish” (825 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Avenger* w dniu 13 września 1942 r. Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 589* atakował wówczas konwój „PQ 18”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 9 września 1942 r. z Narviku.

U 590 Zatopiony 9 lipca 1943 r. b.g. ameryk. łodzi latającej „Catalina” P 1 (Dywizjon Patrolowy VP-94) na środk. Atlantyku w rejonie ujścia Amazonki w Brazylii (03°22'N/48°38'W, EP 8577). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 590* wyruszył na swój ostatni patrol 8 czerwca 1943 r. z St. Nazaire.

U 591 Zatopiony 30 lipca 1943 r. b.g. ameryk. samolotu „Ventura” B 10 (Grupa Lotnicza VB-127) na pld. Atlantyku, 60 Mm od Pernambuco (08°36'S/34°34'W, FJ 6237). 19 zabitych, 28 uratowanych. *U 591* wyruszył na swój ostatni patrol 26 czerwca 1943 r. z St. Nazaire.

U 592 Zatopiony 31 stycznia 1944 r. b.g. słupów HMS *Starling*, HMS *Wild Goose* i HMS *Magpie* na pln. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (50°20'N/17°29'W, BE 2371). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 592* operował wówczas w rejonie przejścia konwojów „SL 147” i „MKS 38”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 10 stycznia 1944 r. z St. Nazaire.

U 593 Zatopiony 13 grudnia 1943 r. b.g. niszczyciela USS *Wainwright* i niszczyciela esk. HMS *Calpe* na Morzu Śródziemnym na pln. od Constantine w Algierii (37°38'N/05°58'E, CH 9386) po 32 godzinnym polowaniu. Cała załoga uratowana (51 ludzi). *U 593* wyruszył na swój ostatni patrol 1 grudnia 1943 r. z Tulonu.

52. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 578* w dniu 10.08.1942 r. przez czeski samolot „Wellington” H na pozycji 45°49'N/07°44'W jest błędna. Samolot ten atakował *U 135*.

53. Pozycja za Busch, Röhl op.cit. Natomiast Niestle op.cit. podaje 55°45'N/20°40'E.

54. za Busch, Röhl op.cit. Natomiast Niestle op.cit. podaje na pld. na pln. od Ustki (Stolpmünde) na pozycji 55°23'N/17°05'E. Inne źródła podają pozycję 55°20'N/17°30'E.

55. Samoloty były pilotowane przez pilotów W.S. Fowler, L.S. Balliett i A. McAuslan.

U 594 Zatopiony 4 czerwca 1943 r. rakietami bryt. samolotu „Hudson” F (48 Dywizjon RAF) na Atlantyku na zach. od Gibraltaru (35°55'N/09°25'W, CG 8591). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 594* wyruszył na swój ostatni patrol 23 maja 1943 r. z St. Nazaire.

U 595 Samozatopiony (osadzony na mieliźnie) 14 listopada 1942 r. po ataku b.g. bryt. samolotów „Hudson” C i D (608 Dywizjon RAF) i „Hudson” F, J, K, W i X (500 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym, 70 Mm płn. wsch. od Oranu, koło przyl. Khamis (36°38'N/00°30'E, CH 8277). Cała załoga aresztowana przez ameryk. wojska lądowe (45 lub 46 ludzi). *U 595* wyruszył na swój ostatni patrol 31 października 1942 r. z Brestu.

U 596 Zatopiony 24 września 1944 r. bombami ameryk. samolotów „Liberator” (15. USAAF) na Morzu Śródziemnym w Pireusie, basen stoczniowy (37°59'N/23°39'E, CK 8946). 1 zabity. Dodatkowo 25 września 1944 r. wysadzony w powietrze. Złomowany.

U 597 Zatopiony 12 października 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” H (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (56°50'N/28°05'W, AK 0345). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 597* atakował wówczas konwój „ONS 136”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 16 września 1942 r. z Brestu.

U 598 Zatopiony 23 lipca 1943 r. b.g. ameryk. samolotów „Liberator” B-12 i ? (Grupa Lotnicza VB-107) na pld. Atlantyku w rejonie Natal w Brazylii (04°05'S/33°23'W, FC 8414). 43 zabitych, 2 uratowanych. *U 598* wyruszył na swój ostatni patrol 26 czerwca 1943 r. z St. Nazaire.

U 599 Zatopiony 24 października 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” G (224 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Azorów (46°07'N/17°40'W, BE 5862). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 599* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 27 sierpnia 1942 r. z Kilonii.

U 600 Zatopiony 25 listopada 1943 r. b.g. fregat HMS *Bazely* i HMS *Blackwood* na płn. Atlantyku na płn. od Punta Delgada (40°31'N/22°07'W, CF 2748). Cała załoga zginęła (54 ludzi). *U 600* operował przeciwko konwojom „MKS 30” i „SL 139”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 7 listopada 1943 r. z Brestu.

U 601 Zatopiony 25 lutego 1944 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” M (210 Dywizjon RAF) na Morzu Norweskim na płn. zach. od Harstadt (70°26'N/12°40'E, AB 9453). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 601* operował wówczas

przeciwko konwojowi „JW 57”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 17 lutego 1944 r. z Narviku.

U 602 Zatopiony po 19 kwietnia 1943 r. prawdopodobnie na minie na Morzu Śródziemnym na płn. od Oranu (~36°30'N/01°00'E, ~CH 8521). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 602* wyruszył na swój ostatni patrol 6 kwietnia 1943 r. z Tulonu. Ostatni meldunek nadał 19 kwietnia 1943 r. (godz. 23.10) z kwadratu CH 8178. Planowany dalszy kurs do bazy. 20 kwietnia powinien osiągnąć kwadrat CH 81, 21 kwietnia CH 84, 22 kwietnia CH 84 i od 23 do 25 kwietnia powinien osiągnąć bazę. Wrak *U 602* został prawdopodobnie odnaleziony w połowie 2005 r. na płn. wsch. od Wyspy Ibiza na głębokości 90 m.

U 603 Zatopiony 1 marca 1944 r. b.g. niszczyciela esk. USS *Bronstein* na płn. Atlantyku, 600 Mm na płn. od Azorów (48°55'N/26°10'W, BD 3918). Cała załoga zginęła (51 ludzi). Niszczyciel należał do eskorty lotniskowca USS *Block Island*. *U 603* wyruszył na swój ostatni patrol 5 lutego 1944 r. z Brestu.

U 604 Samozatopiony 11 sierpnia 1943 r. na pld. Atlantyku na płn. zach. od Ascension (04°30'S/21°20'W, FD 9581) po ciężkim uszkodzeniu go b.g. ameryk. samolotów „Ventura” (Grupa Lotnicza VB-129) w dniu 30 lipca 1943 r. i „Liberator” (Grupa Lotnicza VB-107) w dniu 3 sierpnia 1943 r. 16 zabitych, 31 uratowanych przez *U 172* i *U 185* (po zatopieniu *U 185* w dniu 24 sierpnia 1943 r. zginęło na nim 14 uratowanych wcześniej rozbitków). *U 604* wyruszył na swój ostatni patrol 24 czerwca 1943 r. z Brestu.

U 605 Zatopiony 14 listopada 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Hudson” B (233 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym na płn. od Algieru (36°20'N/01°01'W, CH 7637)⁵⁶. Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 605* wyruszył na swój ostatni patrol 21 października 1942 r. z La Spezia.

U 606 Zatopiony 22 lutego 1943 r. b.g. niszczyciela ORP *Burza* i staranowaniem przez kuter strażnicy przybrzeżnej USCGS *Campbell* na płn. Atlantyku (47°44'N/33°43'W, BD 5148). 36 zabitych, 11 lub 12 uratowanych. U-boot atakował wówczas konwój „ON 166”. *U 606* wyruszył na swój ostatni patrol 4 stycznia 1943 r. z Brestu.

U 607 Zatopiony 13 lipca 1943 r. (godz. 08.00) b.g. bryt. łodzi latającej „Sunderland” N (228 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal (45°02'N/09°14'W, BF 7268). 45 lub 46 zabitych, 7 uratowanych. *U 607* wyruszył na swój ostatni patrol 10 lipca 1943 r. z St. Nazaire.

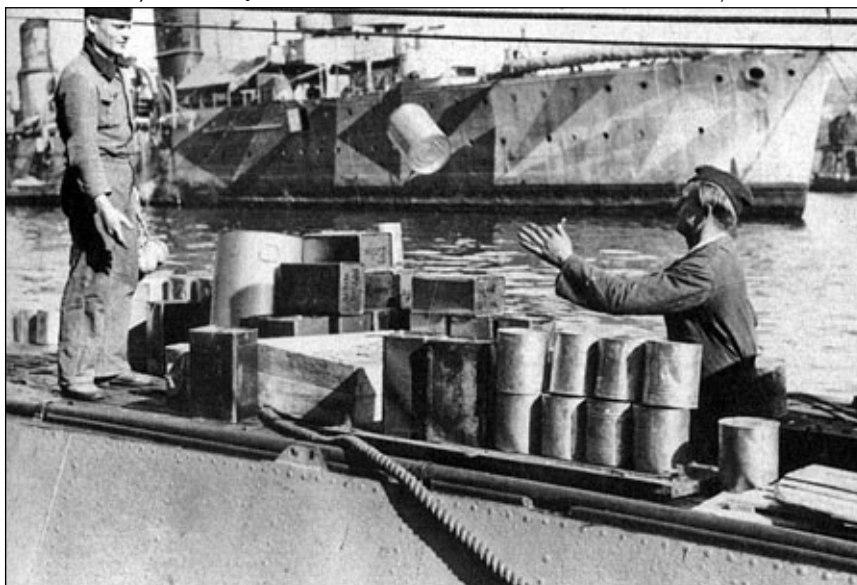
U 608 Zatopiony 10 sierpnia 1944 r. b.g. słupa HMS *Wren* i bryt. samolotu „Liberator” C (53 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od La Rochelle (46°30'N/03°08'W, BF 6489). Cała załoga uratowana (52 ludzi). *U 608* wyruszył na swój ostatni patrol 7 sierpnia 1944 r. z Lorient.

U 609 Zatopiony 7 lutego 1943 r. b.g. francuskiej korwety *Lobelia* na płn. Atlantyku (55°17'N/26°38'W, AK 6639). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 609* atakował wówczas konwój „SC 118”.

⁵⁶ Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 605* w dniu 13.11.1942 r. przez korwety HMS *Lotus* i HMS *Poppy* w rejonie Algieru jest błędna. Korwety atakowały wówczas *U 77*.

Załadunek „żelaznych” racji żywnościowych na pokład *U 617* w La Spezia (marzec 1943 r.). W tle widoczny włoski krążownik *Taranto*.

Fot. zbiory Achille Rastelli

Okręty typu VII operujące na Morzu Śródziemnym wraz z datą pomyślnego przedostania się przez Cieśninę Gibraltarską

<i>U 371</i>	21.09.1941	<i>U 595</i>	07.11.1942
<i>U 97</i>	26.09.1941	<i>U 617</i>	08.11.1942
<i>U 559</i>	26.09.1941	<i>U 755</i>	08.11.1942
<i>U 331</i>	29.09.1941	<i>U 596</i>	09.11.1942
<i>U 75</i>	03.10.1941	<i>U 259</i>	10.11.1942
<i>U 79</i>	04./05.10.1941	<i>U 407</i>	10.11.1942
<i>U 205</i>	11.11.1941	<i>U 380</i>	11.11.1942
<i>U 81</i>	12.11.1941	<i>U 443</i>	05.12.1942
<i>U 433</i>	15.11.1941	<i>U 602</i>	08.12.1942
<i>U 565</i>	16.11.1941	<i>U 301</i>	09.12.1942
<i>U 431</i>	24.11.1941	<i>U 224</i>	10.01.1943
<i>U 95</i>	26.11.1941	<i>U 414</i>	09.04.1943
<i>U 557</i>	26.11.1941	<i>U 303</i>	10.04.1943
<i>U 562</i>	27.11.1941	<i>U 616</i>	05.05.1943
<i>U 652</i>	28.11.1941	<i>U 410</i>	06.05.1943
<i>U 372</i>	09.12.1941	<i>U 409</i>	05.06.1943
<i>U 375</i>	09.12.1941	<i>U 223</i>	26.09.1943
<i>U 453</i>	09.12.1941	<i>U 450</i>	31.10.1943
<i>U 568</i>	10.12.1941	<i>U 340</i>	01.11.1943
<i>U 374</i>	11.12.1941	<i>U 642</i>	03.11.1943
<i>U 74</i>	16.12.1941	<i>U 230</i>	04./05.12.1943
<i>U 77</i>	16.12.1941	<i>U 343</i>	04.01.1944
<i>U 83</i>	18.12.1941	<i>U 952</i>	04.01.1944
<i>U 573</i>	20.12.1941	<i>U 455</i>	22.01.1944
<i>U 133</i>	23.12.1941	<i>U 969</i>	03.02.1944
<i>U 577</i>	23.12.1941	<i>U 586</i>	12.02.1944
<i>U 73</i>	14.01.1942	<i>U 967</i>	14.02.1944
<i>U 561</i>	15.01.1942	<i>U 392</i>	16.03.1944
<i>U 458</i>	09.10.1942	<i>U 421</i>	22.03.1944
<i>U 605</i>	09.10.1942	<i>U 466</i>	22.03.1944
<i>U 660</i>	10.10.1942	<i>U 471</i>	01.04.1944
<i>U 593</i>	11.10.1942	<i>U 960</i>	10. ?/16.05.1944

U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 16 stycznia 1943 r. z St. Nazaire.

U 610 Zatopiony 8 października 1943 r. b.g. kanadyjskiej łodzi latającej „Sunderland” J DD863 (423 Dywizjon RCAF) na płn. Atlantyku (55°45'N/26°23'W, AL 4178). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 610* atakował konwój „SC 143”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 12 września 1943 r. z St. Nazaire.

U 611 Zatopiony 8 grudnia 1942 r. (godz. 11.28) b.g. bryt. samolotu „Liberator” B (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płd. wsch. od przyl. Farewell (57°25'N/35°19'W, AK 1874)⁵⁷. Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 611* atakował wówczas konwój „HX 217”. U-boot wy-

ruszył na swój ostatni patrol 4 listopada 1942 r. z Skjomenfjord.

U 612 Zatopiony 6 sierpnia 1942 r. na Morzu Bałtyckim na Zatoce Gdańskiej w rejonie przyl. Rozewie (Rixhöft) po kolizji z *U 444* (55°03'N/18°05'E, AO 9464). 2 zabitych, 57 uratowanych (w tym 14 kadetów z kursu oficerskiego). Podniesiony w sierpniu 1942 r. Poza służbą w Gdańsku. Wyremontowany w stoczni Schichau w Gdańsku. 31 maja 1943 r. ponownie w służbie jako okręt szkolny w 24 flotylli Ubootów. Samozatopiony 1 maja 1945 r. na wsch. od Warnemünde w bazie Ubootów (54°12,35'N/12°06,20'E, AO 7861) w ramach operacji „Regenbogen”. Podniesiony w lipcu 1945 r. Złomowany.

U 613 Zatopiony 23 lipca 1943 r. b.g. niszczyciela USS *George E. Badger* na środk. Atlantyku na płd. od Azorów (35°32'N/28°36'W, CE 8934). Cała załoga zginęła (48 ludzi). Niszczyciel należał do grupy eskortującej konwój „UGS 12”. *U 613* wyruszył na swój ostatni patrol 10 lipca 1943 r. z La Pallice z zadaniem postawienia min koło Jacksonville.

U 614 Zatopiony 29 lipca 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Wellington” G (172 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płn. zach. od przyl. Finisterre (46°42'N/11°03'W, BF 4473). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 614* wyruszył na swój ostatni patrol 25 lipca 1943 r. z St. Nazaire.

U 615 Samozatopiony 7 sierpnia 1943 r. po odniesieniu uszkodzeń w dniu 6 sierpnia 1943 r. b.g. ameryk. samolotów „Mariner” P-6, P-8 (Dywizjon Patrolowy VP-204), „Mariner” P-2, P-4, P-11 (Dywizjon Patrolowy VP-205) i „Ventura” B-5 (Grupa Lotnicza VB-130) oraz pojawieniu się w pobliżu niszczyciela HMS *Walker* na Morzu Karaibskim na płd. wsch. od Curacao (12°38'N/64°15'W, ED 8291). 4 zabitych, 43 uratowanych. *U 615* wyruszył na swój ostatni patrol 12 czerwca 1943 r. z La Pallice.

U 616 Zatopiony 17 maja 1944 r. (godz. 08.10) b.g. niszczycieli USS *Nields*, USS *Gleaves*, USS *Ellyson*, USS *Macomb*, USS *Hambleton*, USS *Rodman* i USS *Emmons* oraz bryt. samolotu „Wellington” K (36 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym na wsch. od Cartageny (36°46'N/00°52'E, CH 8276). Cała załoga uratowana (53 ludzi). Atak na U-boota trwał aż 3 dni i był najdłuższą tego typu operacją podczas 2 wojny światowej. *U 616* atakował wówczas konwój „GUS 39”. *U 616* wyruszył na swój ostatni patrol 30 kwietnia 1944 r. z Tulonu.

U 617 Samozatopiony (osadzony na mieliźnie) 12 września 1943 r. przez bryt. samoloty „Wellington” J i P (179 Dywizjon RAF), „Hudson” (48 i 233 Dywizjon RAF) i 2 samoloty „Swordfish” (833 i 886 Dywizjon FAA) oraz korwetę HMS *Hyacinth* i trałowiec HMAS *Woollongong* na Morzu Śródziemnym koło Melilla (35°13'N/03°21'W, CH 7765). Cała załoga uratowana (49 ludzi). *U 617* wyruszył na swój ostatni patrol 28 sierpnia 1943 r. z Tulonu.

U 618 Zatopiony 14 sierpnia 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” G (53 Dywizjon RAF) i niszczycieli esk. HMS

⁵⁷ Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 611* w dniu 10.12.1942 r. przez ameryk. łódź latającą „Catalina” na pozycji 58°09'N/22°44'W jest błędna. Atak ten został przeprowadzony na *U 609*.

Odpowiednikiem brytyjskiego typu *River* był widoczny na fotografii amerykański typ *Tacoma*, który zapoczątkował serię 81 jednostek tego typu dla U.S. Navy. Fot. zbiory Arthur D. Baker III

Duckworth i HMS *Essington* na Zatoce Biskajskiej na zach. od St. Nazaire (47°22'N/04°39'W, BF 5523). Cała załoga zginęła (61 ludzi). *U 618* wyruszył na swój ostatni patrol 11 sierpnia 1944 r. z Brestu.

U 619 Zatopiony 5 października 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Hudson” N (269 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (58°41'N/22°58'W, AL 1666). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 619* atakował wówczas konwój „ONS 136”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 10 września 1942 r. z Kilonii.

U 620 Zatopiony 13 lutego 1943 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” J (202 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na zach. od Lizbony w Portugalii (39°18'N/11°17'W, CG 5178). Cała załoga zginęła (46 lub 47 ludzi). *U 620* atakował wówczas konwój „KMS 6”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 19 grudnia 1942 r. z La Pallice.

U 621 W lipcu 1943 r. przebudowany na *U-Flak 3*. Służbę pełnił do września 1944 r. Później ponownie jako konwencjonalny U-boot. Zatopiony 18 sierpnia 1944 r. b.g. niszczycieli HMCS *Ottawa*, HMCS *Kootenay* i HMCS *Chaudiere* na Zatoce Biskajskiej, 90 Mm od La Rochelle (45°52'N/02°36'W, BF 6793). Cała załoga zginęła (56 ludzi, w tym 3 pracowników Kriegsmarinewerft z Wilhelmshaven).

U 621 wyruszył na swój ostatni patrol 13 sierpnia 1944 r. z Brestu.

U 622 Zatopiony 24 lipca 1943 r. (godz. 13.53) przez ameryk. samoloty (8. USAAF) w Trondheim w basenie nr IV przy nabrzeżu Strandveis (63°27'N/10°23'E, AF 9124). Brak strat. Podniesiony. Zdobycz bryt. w maju 1945 r. Złomowany.

U 623 Zatopiony 21 lutego 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” T (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku (48°08'N/29°37'W, BD 5336). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 623* atakował wówczas konwój „ON 166”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 2 lutego 1943 r. z St. Nazaire.

U 624 Zatopiony 7 lutego 1943 r. b.g. bryt. samolotu B 17 J (220 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku (55°42'N/26°17'W, AL 4172). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 624* atakował wówczas konwój „SC 118”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 7 stycznia 1943 r. z St. Nazaire.

U 625 Zatopiony 10 marca 1944 r. (godz. 17.40) b.g. kanadyjskiej łodzi latającej „Sunderland” U EK591 (422 Dywizjon RCAF) na płn. Atlantyku na zach. od Irlandii (52°35'N/20°19'W, AL 9418). Cała załoga zginęła (53 ludzi). „Sunderland” ochraniał konwój „SC 154”. *U 625* wyruszył na swój ostatni patrol 29 lutego 1944 r. z Brestu.

U 626 Zatopiony 15 grudnia 1942 r. b.g. kutra straży przybrzeżnej USCGS *Ingham* na płn. Atlantyku (56°46'N/27°12'W, AK 0359). Cała załoga zginęła (47 ludzi). USCGS *Ingham* należał do eskorty konwoju „ON 152”. *U 626* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 8 grudnia 1942 r. z Bergen.

U 627 Zatopiony 27 października 1942 r. b.g. bryt. samolotu B-17 F FL-457 (206 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. od Islandii (59°14'N/22°49'W, AL 2374). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 627* atakował wówczas konwój „SC 105”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 15 października 1942 r. z Kilonii.

U 628 Zatopiony 3 lipca 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” J (224 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal (44°11'N/08°45'W, BF 7649). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 628* wyruszył na swój ostatni patrol 1 lipca 1943 r. z Brestu.

U 629 Zatopiony 7 czerwca 1944 r. (godz. 05.13) b.g. bryt. samolotu „Liberator” L (53 Dywizjon RAF) na Kanale La Manche na zach. od Brestu (48°34'N/05°23'W, BF 2871)⁵⁸. Cała załoga zgi-

58. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 629* przez bryt. samolot „Liberator” G na pozycji 48°27'N/05°47'W jest błędna. Samolot ten zatopił *U 441*.

Okręt typu VII powraca z rejsu bojowego, po prawej ochraniające go kutry trałowe.

Fot. zbiory Jarosław Malinowski

nęła (51 ludzi). *U 629* wyruszył na swój ostatni patrol 6 czerwca 1944 r. z Brestu.

U 630 Zatopiony 6 maja 1943 r. (godz. 06.06 GMT) b.g. niszczyciela *HMS Vidette* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Nowej Funlandii (52°31'N/44°50'W, AJ 8637)⁵⁹. Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 630* atakował wówczas konwój „ONS 5”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 18 marca 1943 r. z Kilonii.

U 631 Zatopiony 17 października 1943 r. b.g. korwety *HMS Sunflower* na płn. Atlantyku na pld. wsch. od przyl. Fawell (58°14'N/32°29'W, AK 2597). Cała załoga zginęła (54 ludzi). *U 631* operował przeciwko konwojom „ON 206” i „ONS 20”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 18 września 1943 r. z Brestu.

U 632 Zatopiony 6 kwietnia 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” III R FL-930 (86 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (58°02'N/28°42'W, AK 3734). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 632* atakował wówczas konwój „HX 231”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 15 marca 1943 r. z Brestu.

U 633 Zatopiony 10 marca 1943 r. staranowaniem przez bryt. frachtowiec *S/S Scorton* na płn. Atlantyku (58°51'N/19°55'W, AL. 2629)⁶⁰. Cała załoga zginęła (43 ludzi). *U 633* atakował wówczas

konwój „SC 121”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 20 lutego 1943 r. z Kilonii.

U 634 Zatopiony 30 sierpnia 1943 r. b.g. słupa *HMS Stork* i korwety *HMS Stonecrop* na płn. Atlantyku na wsch. od Azorów (40°13'N/19°24'W, CF 2987). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 634* wyruszył na swój ostatni patrol 12 czerwca 1943 r. z Brestu.

U 635 Zatopiony 5 kwietnia 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” N (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (58°20'N/31°52'W, AK 2674)⁶¹. Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 635* atakował wówczas konwój „HX 231”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 16 marca 1943 r. z Kilonii.

U 636 Zatopiony 21 kwietnia 1945 r. b.g. niszczycieli esk. *HMS Bazely*, *HMS Drury* i *HMS Bentinck* na płn. Atlantyku na zach. od Irlandii (55°50'N/10°31'W, AM 5159). Cała załoga zginęła (42 ludzi). *U 636* wyruszył na swój ostatni patrol 1 kwietnia 1945 r. z Trondheim.

U 637 Koniec wojny w Stavanger (28 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobycz wojenna. Rejs ze Stavanger do Scapa Flow (27-30 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (31 maja – 2 czerwca 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch

Ryan (22-23 czerwca 1945 r.). Zatopiony 21 grudnia 1945 r. (godz. 14.02) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°35'N/07°46'W).

U 638 Zatopiony 5 maja 1943 r. (godz. 14.49 GMT) b.g. korwety *HMS Sunflower* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Nowej Funlandii (54°12'N/44°05'W, AJ 6743)⁶². Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 638* atakował wówczas konwój „ONS 5”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 20 kwietnia 1943 r. z La Pallice.

U 639 Zatopiony 28 sierpnia 1943 r. (godz. 10.51) 3 torpedami radzieckiego okrętu podwodnego *S 101* na Morzu Karańskim na płn. od przyl. Żelania na Nowej Ziemi (76°40'N/69°50'E, AT 3229). Cała załoga zginęła (47 ludzi).

59. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 630* przez kanadyjską łódź latającą „Catalina” W w dniu 4.05.1943 r. na pozycji 56°38'N/42°38'W jest błędna. Samolot ten atakował *U 209*.

60. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 633* przez bryt. samolot B 17 J w dniu 7.03.1943 r. na pozycji 57°14'N/26°30'W jest błędna. Samolot ten atakował *U 641*.

61. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 635* przez fregatę *HMS Tay* w dniu 6.04.1943 r. na pozycji 58°25'N/29°22'W jest błędna. Okręt ten w rzeczywistości atakował *U 306*.

62. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 638* przez korwetę *HMS Loosestrife* w dniu 5.05.1943 r. na pozycji 53°06'N/45°02'W jest błędna. Okręt ten zatopił *U 192*.

U 639 wyruszył na swój ostatni patrol 11 sierpnia 1943 r. z Narviku.

U 640 Zatopiony 14 maja 1943 r. (godz. 07.39) b.g. ameryk. łodzi latającej „Catalina” K (Dywizjon Patrolowy VP-84) na płn. Atlantyku na wsch. od przyl. Farewell (60°32'N/31°05'W, AK 2252)⁶³. Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 640* atakował wówczas konwój „ONS 7”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 1 maja 1943 r. z Kilonii.

U 641 Zatopiony 19 stycznia 1944 r. b.g. korwety HMS *Violet* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (50°25'N/18°49'W). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 641* operował wówczas przeciwko konwojom „ON 65” i „KMS 39”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 11 grudnia 1943 r. z St. Nazaire.

U 642 Zatopiony 6 lipca 1944 r. przez ameryk. samoloty „Liberator” (15. USAAF) w Tulonie w doku Missiessy nr II (43°07'N/05°55'E, CH 3382). Brak strat. Dzień wcześniej 5 lipca 1944 r. został ciężko uszkodzony podczas ameryk. nalotu (15. USAAF) w tym samym doku. Skreślony z listy floty 12 lipca 1944 r. Załoga *U 642* weszła w skład personelu *U 3518*. Podniesiony wraz z dukiem 12 kwietnia 1945 r. przez aliantów. Złomowany w 1946 r.

U 643 Zatopiony 8 października 1943 r. b.g. bryt. samolotów „Liberator” Z i T (86 i 120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku (56°14'N/26°55'W, AK 6334). 30 zabitych, 18 uratowanych. Samoloty eskortowały konwój „SC 143”. *U 643* wyruszył na swój ostatni patrol 14 września 1943 r. z Bergen.

U 644 Zatopiony 7 kwietnia 1943 r. 2 torpedami okrętu podwodnego HMS *Tuna* na Morzu Norweskim na płn. zach. od Narviku (69°38'N/05°40'W, AB 7727). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 644* wyruszył na swój ostatni patrol 18 marca 1943 r. z Bergen.

U 645 Zatopiony 24 grudnia 1943 r. b.g. niszczyciela USS *Schenck* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Azorów (45°20'N/21°40'W, BE 7318). Cała załoga zginęła (55 ludzi). *U 645* atakował torpedą T5 „Zaunkönig” tenże niszczyciel, lecz bez sukcesu. USS *Schenck* należał do eskorty lotniskowca USS *Card*. *U 645* wyruszył na swój ostatni patrol 2 grudnia 1943 r. z La Pallice.

U 646 Zatopiony 17 maja 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Hudson” J (269 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na pld. wsch. od Islandii (62°10'N/14°30'W, AE 8549). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 646* wyruszył na swój ostatni patrol 12 maja 1943 r. z Trondheim.

U 647 Zatopiony po 28 lipca 1943 r. na minie lub podczas zanurzania na płn. Atlantyku na płn. od Szetlandów (~59°53'N/02°23'E, ~AN 2814). Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 647* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 22 lipca 1943 r. z Kilonii. Ostatni meldunek nadał 28 lipca 1943 r.

U 648 Zatopiony 23 listopada 1943 r. b.g. fregat HMS *Bazely*, HMS *Blackwood* i HMS *Drury* na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Azorów (42°40'N/20°37'W, CF 2227). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 648* operował przeciwko konwojom „MKS 30” i „SL 139”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 9 października 1943 r. z St. Nazaire.

U 649 Zatopiony 24 lutego 1943 r. (godz. 05.00) po kolizji z *U 232* na Morzu Bałtyckim na płn. od Łeby (55°15'N/17°15'E, AO 9418). 35 zabitych, 11 uratowanych. Wrak nie zlokalizowany.

U 650 Zatopiony po 9 grudnia 1944 r. na płn. Atlantyku na płn. od Wielkiej Brytanii. Pozycja, data i przyczyna nieznane. Cała załoga zginęła (47 ludzi).

⁶³. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 640* w dniu 17.05.1943 r. przez fregatę HMS *Swale* na pozycji 58°54'N/42°33'W jest błędna. Okręt ten zatopił *U 657*.

Wizytacja bazy w St. Nazaire dnia 1 kwietnia 1942 r. przez admirała Dönitza. Po prawej U-boot typu VIIC. W głębi flotylla patrolowców.

Fot. zbiory Siegfried Breyer

Slup *Starling* wchodzący w skład tzw. Grupy Walkera, zatopił lub współzatopił *U 202*, *U 333*, *U 385*, *U 653* i *U 734*. Fot. zbiory Paul Kemp

U 650 wyruszył na swój ostatni patrol 9 grudnia 1944 r. z Brestu.

U 651 Zatopiony 29 czerwca 1941 r. (godz. 07.37) b.g i art. niszczyli HMS *Malcolm*, HMS *Scimitar*, trałowca HMS *Speedwell* i korwet HMS *Arabis* i HMS *Violet* na płn. Atlantyku na pld. od Islandii (59°52'N/18°36'W, AL. 3324). Cała załoga uratowana (45 ludzi). *U 651* atakował wówczas konwój „HS 133”. Podczas z jednego z porannych ataków został staranowany przez brytyjski statek *Anadara* i poważnie uszkodzony. *U 651* wyruszył na swój ostatni patrol 12 czerwca 1941 r. z Bergen.

U 652 Samozatopiony (torpedą okrętu podwodnego *U 81*) 2 czerwca 1942 na Morzu Śródziemnym na Zatoce Sollum (31°55'N/25°13'E, CO 9126), po wcześniejszym ciężkim uszkodzeniu b.g. bryt. samolotu „Swordfish” L (815 Dywizjon FAA). Cała załoga uratowana (46 ludzi). *U 652* wyruszył na swój ostatni patrol 25 maja 1942 r. z bazy w Pola.

U 653 Zatopiony 15 marca 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Swordfish” A (-825 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Vindex* oraz przez słupa HMS *Starling* i HMS *Wild Goose* na płn. Atlantyku (53°46'N/24°35'W, AL 4879). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 653* operował

w rejonie przejścia konwoju „ON 227”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 2 marca 1944 r. z Brestu.

U 654 Zatopiony 22 sierpnia 1942 r. b.g. ameryk. samolotu B-18 „Bolo” (45 Dywizjon Bombowy USAAF) na Morzu Karaibskim na płn. od Colon (12°00'N/79°56'W, EB 8619). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 654* wyruszył na swój ostatni patrol 11 lipca 1942 r. z Lorient.

U 655 Zatopiony 24 marca 1942 r. staranowaniem przez trałowiec HMS *Sharpshooter* na Morzu Barentsa na pld. wsch. od Wyspy Niedźwiedziej (73°00'N/21°00'E, AC 4454). Cała załoga zginęła (45 ludzi). Trałowiec należał do eskorty konwoju „QP 9”. *U 655* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 15 marca 1942 r. z Helgoland.

U 656 Zatopiony 1 marca 1942 r. b.g. ameryk. samolotu „Hudson” (Dywizjon Patrolowy VP-82) na płn. Atlantyku na pld. od przyl. Race (46°15'N/53°15'W, BB 6918). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 656* wyruszył na swój ostatni patrol 4 lutego 1942 r. z Brestu.

U 657 Zatopiony 17 maja 1943 r. (godz. 03.37) b.g. fregaty HMS *Swale* na płn. Atlantyku na wsch. od przyl. Fare-

well (58°54'N/42°33'W, AJ 3114)⁶⁴. Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 657* atakował wówczas konwój „ONS 7”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 4 maja 1943 r. z Trondheim.

U 658 Zatopiony 30 października 1942 r. b.g. kanadyjskiego samolotu „Hudson” Y (145 Dywizjon RCAF) na płn. Atlantyku na wsch. od Nowej Fundlandii (50°32'N/46°32'W, BC 2156). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 658* wyruszył na swój ostatni patrol 6 października 1942 r. z St. Nazaire.

U 659 Zatopiony 4 maja 1943 r. (godz. 01.12) po kolizji z *U 439* (również zatopiony) na płn. Atlantyku na zach. od przyl. Finisterre (43°32'N/13°20'W, BE 9837). 44 zabitych, 3 uratowanych (przez bryt. kutry torpedowe). *U 659* wyruszył na swój ostatni patrol 25 kwietnia 1943 r. z Brestu.

U 660 Samozatopiony 12 listopada 1942 r. na Morzu Śródziemnym koło Oranu (36°07'N/01°00'W, CH 7664) z powodu odniesionych uszkodzeń b.g. korwet HMS *Lotus* i HMS *Starwort*.

64. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 657* przez ameryk. łódź latającą „Catalina” C w dniu 14.05.1943 r. na pozycji 60°10'N/31°52'W jest błędna. Samolot ten rzeczywiście atakował *U 657* i go uszkodził, lecz nie zatopił.

„Karibik Boote” czyli Ubooty karaibskie typu VII, które brały udział w operacjach na wodach Morza Karaibskiego

U 69	VII C
U 84	VII B
U 201	VII C
U 202	VII C
U 203	VII C
U 214	VII D
U 217	VII D
U 218	VII D
U 332	VII C
U 359	VII C
U 406	VII C
U 415	VII C
U 466	VII C
U 553	VII C
U 558	VII C
U 564	VII C
U 572	VII C
U 575	VII C
U 590	VII C
U 598	VII C
U 600	VII C
U 615	VII C
U 634	VII C
U 653	VII C
U 654	VII C
U 658	VII C
U 662	VII C
U 732	VII C
U 751	VII C
U 753	VII C
U 755	VII C
U 759	VII C

2 zabitych, 45 uratowanych. *U 660* atakował wówczas konwój „TE 3”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 12 listopada 1942 r. z La Spezia.

U 661 Zatopiony 15 października 1942 r. b.g., art. i staranowaniem przez niszczyciel *HMS Viscount* na płn. Atlantyku (53°42'N/35°56'W, AK 4997). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 661* atakował wówczas konwój „SC 104”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 5 września 1942 r. z Kilonii.

U 662 Zatopiony 21 lipca 1943 r. b.g. ameryk. łodzi latającej „Catalina” P-4 (Dywizjon Patrolowy VP-94) na pld.

Atlantyku w rejonie ujścia Amazonki (03°56'N/48°46'W, EB 8439). 44 zabitych, 3 uratowanych. *U 662* wyruszył na swój ostatni patrol 26 czerwca 1943 r. z St.Nazaire.

U 663 Zatopiony 8 maja 1943 r. (godz. 12.28) prawdopodobnie w wyniku awarii na Zatoce Biskajskiej na pld. zach. od Brestu (~46°50'N/09°35'W, ~BF 4549) po wcześniejszym uszkodzeniu go b.g. australijskiej łodzi latającej „Sunderland” W (10 Dywizjon RAAF) w dniu 7 maja 1943⁶⁵. Cała załoga zginęła (49 ludzi). Po uszkodzeniu go przez samolot, rozpoczął powrót do Brestu, który miał osiągnąć 8 maja 1943 r. *U 663* wyruszył na swój ostatni patrol 10 marca 1943 r. z Brestu.

U 664 Zatopiony 9 sierpnia 1943 r. b.g. bryt. 2 samolotów „Avenger” i 1 „Wildcat” (Grupa Lotnicza VC-1) z lotniskowca esk. USS *Card* na płn. Atlantyku na zach. od Azorów (40°12'N/37°29'W, CD 3887). 7 zabitych, 44 uratowanych. *U 664* wyruszył na swój ostatni patrol 21 lipca 1943 r. z Brestu.

U 665 Zatopiony 22 marca 1943 r. b.g. bryt. samolotu „Whitley” Q (10 OTU RAF) na płn. Atlantyku na zach. od Irlandii (48°04'N/10°26'W, BF 4137)⁶⁶. Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 665* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 20 lutego 1943 r. z Kilonii.

U 666 Zatopiony po 10 lutego 1944 r. na płn. Atlantyku na zach. od Irlandii (~55°00'N/19°00'W, ~AL 64). Przyczyna, data i pozycja nieznane⁶⁷. Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 666* wyruszył na swój ostatni patrol 25 grudnia 1943 r. z Lorient. Ostatni meldunek nadał 10 lutego 1944 r. z pozycji (55°20'N/19°30'W).

U 667 Zatopiony po 25 sierpnia 1944 r. prawdopodobnie na bryt. minie lotniczej (zagroda „Cinnamon”) na Zatoce Biskajskiej na zach. od La Rochel-

le (46°06,28'N/01°36,06,5'W, BF 6853). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 667* wyruszył na swój ostatni patrol 22 lipca 1944 r. z St. Nazaire. W ostatnim komunikacie z dnia 25 sierpnia 1944 r. informował o planowanym powrocie z patrolu i przybyciu do La Pallice następnego dnia.

U 668 Koniec wojny w Narviku (17 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (24-25 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (31-31 grudnia 1945 r.). Zatopiony 1 stycznia 1946 r. (godz. 06.45) art. niszczyciela *HMS Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (56°03'N/09°24'W).

U 669 Zatopiony po 29 sierpnia 1943 r. prawdopodobnie na minie na Zatoce Biskajskiej. Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (52 ludzi)⁶⁸. *U 669* wyruszył na swój ostatni patrol 29 sierpnia 1943 r. z St. Nazaire (operacja „Kiebitz”).

U 670 Zatopiony 20 sierpnia 1943 r. (godz. 23.30) po kolizji z okrętem celem 26 flotylli Ubootów *Bolkoburg* na Morzu Bałtyckim na Zatoce Gdańskiej (54°50'N/19°15'E, AO 9582). 21 zabitych, 22 uratowanych. Wrak leży na głę-

65. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 663* przez bryt. samolot „Halifax” S w dniu 7.05.1943 r. na pozycji 46°33'N/11°12'W jest błędna. Samolot ten atakował *U 214*.

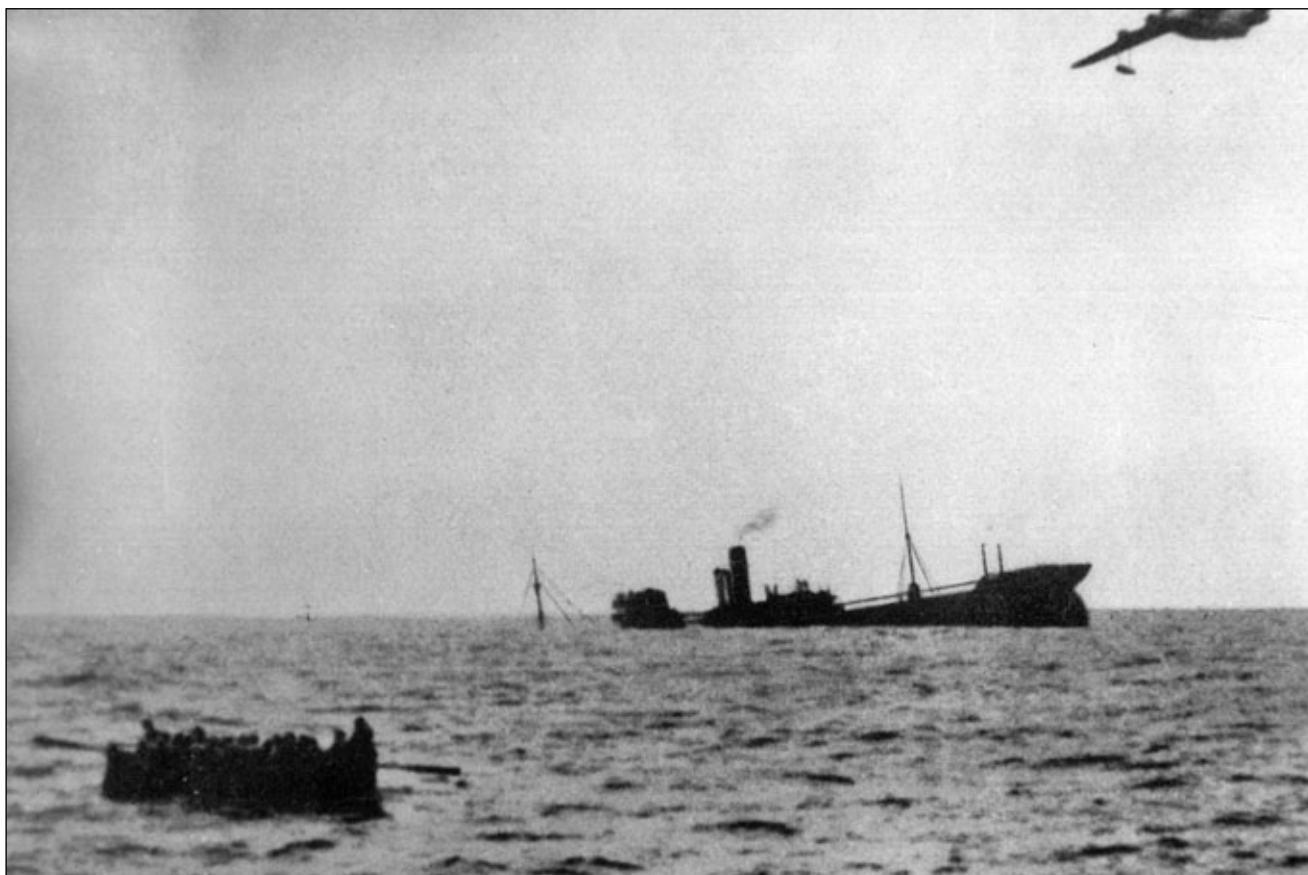
66. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 665* w dniu 22.03.1943 r. przez bryt. samolot „Wellington” G na pozycji 46°47'N/09°58'W jest błędna. Samolot ten atakował *U 448*.

67. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 666* w dniu 10.02.1944 r. przez samolot z lotniskowca esk. *HMS Fencer* na pozycji 53°56'N/17°16'W jest błędna. Prawdopodobnie był to błąd identyfikacji pilota.

68. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 669* w dniu 7.09.1943 r. przez samolot „Wellington” W na pozycji 45°36'N/10°13'W jest błędna. Samolot ten atakował w rzeczywistości *U 584*.

Bardzo interesujące i zarazem zagadkowa fotografia okrętu VIIC wykonane w północnej Norwegii na przełomie lat 1943/44. Okręt znajduje się w pół zanurzeniu, z pełną wachtą na mostku. Zwraca uwagę kamuflaż złożony z siatek maskujących. Fot. zbiory Siegfried Breyer

Ciekawe ujęcie akcji ratowniczej po storpedowaniu frachtowca. W prawym górnym rogu widoczny fragment łodzi latającej Short „Sunderland”.

Fot. zbiory Janusz Uklejewski

bokości około 110 m. Wrak nie zlokalizowany.

U 671 Zatopiony 4 sierpnia 1944 r. (godz. 02.30) b.g. niszczycieli esk. HMS *Stayner* i HMS *Wensleydale* na Kanale La Manche na płd. od Brighton (50°23'N/00°06'E, BF 3291). 47 zabitych, 5 uratowanych. *U 671* wyruszył na swój ostatni patrol 26 lipca 1944 r. z Boulogne.

U 672 Samozatopiony 18 lipca 1944 r. na Kanale La Manche na płn. od Guernsey (50°03'N/02°30'W, BF 2633) po uszkodzeniu go b.g. niszczyciela esk. HMS *Balfour*. Cała załoga uratowana (52 ludzi). *U 672* wyruszył na swój ostatni patrol 6 lipca 1944 r. z St.Nazaire.

U 673 Zatopiony (osadzony na mieliźnie w rejonie Smaaskjær) 24 października 1944 r. (godz. 01.15) po kolizji z *U 382* na Morzu Północnym, na płn. od Stavanger, przy wejściu do Felsafjord (59°17'N/05°57'E, AN 0274). Podniesiony 9 listopada 1944 r. i przeholowany do Stavanger. Poza służbą. Używany jako hulk. Zdobycz bryt. w maju 1945 r. w Stavanger. Złomowany w 1946 r.

U 674 Zatopiony 2 maja 1944 r. (godz. 06.25) b.g. bryt. samolotu „Swordfish” B (842 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Fencer* na Morzu Norweskim na zach. od Tromsø (70°32'N/04°37'E, AB 8438). Cała załoga zginęła (49 ludzi).

U 674 atakował wówczas konwój „RA 59”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 17 kwietnia 1944 r. z Narviku.

U 675 Zatopiony 24 maja 1944 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Sunderland” R (4 OTU/C RAF) na Morzu Norweskim na zach. od Aalesundu (62°27'N/03°04'E, AF 8418). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 675* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 18 maja 1944 r. z Kristiansand.

U 676 Zatopiony po 12 lutego 1945 r. na Morzu Bałtyckim na Zatoce Fińskiej prawdopodobnie na minie. Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (57 ludzi). *U 676* wyruszył na swój ostatni patrol 20 stycznia 1945 r. z Gdańska. W ostatnim komunikacie z dnia 12 lutego 1945 r. meldował o uszkodzeniu kadłuba przez łód na Zatoce Fińskiej.

U 677 Uszkodzony 5 maja 1945 r. podczas bryt. nalotu w Hamburg-Finkenwerder w stoczni Howaldtswerke AG. Zatopiony 9 kwietnia 1945 r. bombami bryt. samolotów „Lancaster” (RAF Bomber Command) w stoczni Howaldtswerke AG w Hamburg-Finkenwerder (53°32,6'N/09°51,3'E, AO 0716). Przewrócił się w schronie U-bootów „Fink II” w boksie nr V wraz z *U 982*. Brak strat. Złomowany.

U 678 Zatopiony 6 lipca 1944 r. (godz. 11.59) b.g. niszczycieli HMCS *Ottawa* i HMCS *Kootenay* oraz korewety HMS *Statice* na Kanale La Manche, 20 Mm na płd. zach. od Brighton (50°32'N/00°23'W, BF 3254). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 678* atakował wówczas konwój przybrzeżny. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 8 czerwca 1944 r. z Kristiansand-Marviken.

U 679 Zatopiony 9 stycznia 1945 r. (godz. 18.24) b.g. radzieckiego ścigacza okrętów podwodnych *MO 124* na Morzu Bałtyckim na Zatoce Fińskiej, 4 Mm na płn. wsch. od latarni Pakri (59°28'N/24°05'E, AO 3547). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 679* wyruszył na swój ostatni patrol 30 grudnia 1944 r. z Lipawy.

U 680 Koniec wojny w Fredericia. Zdobycz wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (24-28? czerwca 1945 r.). Zatopiony 28 grudnia 1945 r. (godz. 20.15) art. niszczyciela HMS *Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (55°24'N/06°29'W).

U 681 Zatopiony 11 marca 1945 r. (godz. 09.30) b.g. ameryk. samolotu „Liberator” N (Dywizjon Patrolowo Bombowy VPB-103) na Kanale La Manche na zach. od Wysp Scilly (49°53'N/06°31'W,

BF 2419) po wcześniejszym wejściu na skały Bishop Rock (Wyspa Scilly) w dniu 10 marca 1945 r. 11 zabitych, 38 uratowanych. *U 681* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 14 lutego 1945 r. z Horten.

U 682 Zatopiony 11 marca 1945 r. (godz. 01.15) w stoczni Howaldtswerke AG w Hamburgu (53°32'N/09°57'E, AO 0716) podczas ameryk. nalotu (8. USAAF). Brak strat. *U 682* był w trakcie remontu ciężkich uszkodzeń odniesionych 28 grudnia 1944 r. w Horten podczas nalotu. Podniesiony na przełomie lipca i sierpnia 1945 r. i złomowany w Hamburg-Blankenese.

U 683 Zatopiony po 20 lutym 1945 r. na płn. Atlantyku na płd. zach. od Irlandii lub na Kanale La Manch. Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (49 ludzi)⁶⁹. *U 683* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 25 stycznia 1945 r. z Horten. Ostatni meldunek nadał 20 lutego 1945 r. z pozycji 55°00'N/12°30'W.

U 701 Zatopiony 7 lipca 1942 r. b.g. ameryk. samolotu „Hudson” 9-29 (396 Dywizjon Bombowy USAAF) na środk. Atlantyku na wsch. od przyl. Hatteras u wybrzeża Stanów Zjednoczonych (34°50'N/74°55'W, CA 8778). 39 zabitych, 7 uratowanych (dopiero 10 lipca 1942 r.). Wrak został odnaleziony w 1989 r. przez nurków amatorów.

U 701 wyruszył na swój ostatni patrol 20 maja 1942 r. z Lorient.

U 702 Zatopiony około 3 kwietnia 1942 r. na Morzu Północnym koło Bergen (59°55,8'N/02°23,3'E, AN 2811) na dryfującej minie. Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 702* wyruszył na swój ostatni patrol 29 marca 1942 r. z Heligoland. Ostatni meldunek miał miejsce 31 marca 1942 r. z rejonu Helgolandu. U-boot płynął z Niemiec do Norwegii. Wrak odnaleziony podczas badań pól roponośnych w 1987 r. Oględziny wraku wskazały minę jako prawdopodobną przyczynę zatopienia *U 702*.

U 703 Zatopiony po 16 września 1944 r. na płn. wsch. od Islandii. Pozycja, data i przyczyna nieznane. Cała załoga zginęła (54 ludzi). *U 703* wypłynął z Narviku 14 września 1944 r. w rejon wsch. wybrzeża Grenlandii z zadaniem stawiania pływających boi meteorologicznych.

U 704 Poza służbą 24 marca 1945 r. w Bremen-Vagesack. Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Bremen-Vagesack (53°10'N/08°38'E, AN 9857) w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany w 1947 r.

U 705 Zatopiony 3 września 1942 r. b.g. bryt. samolotu „Whitley” P (77 Dywizjon Bombowy RAF) na Zatoce Biskajskiej na zach. od Brestu (46°42'N/11°07'W, BF 4473). Cała załoga zginęła

(45 ludzi)⁷⁰. U-boot wracał wówczas z przerwanego patrolu, podczas którego doznał strat (ranni) w trakcie ataku na konwój „ON 122”. *U 705* wyruszył na swój ostatni patrol 1 sierpnia 1942 r. z Kilonii.

U 706 Zatopiony 2 sierpnia 1943 r. (godz. 06.30) b.g. ameryk. samolotu „Liberator” T (4 A/S Dywizjon USAAF) i „Hampden” A (415 Dywizjon RCAF) na Zatoce Biskajskiej na płn. zach. od przyl. Ortegal w Hiszpanii (46°15'N/10°25'W, BF 4737). 42 zabitych, 4 uratowanych. *U 706* wyruszył na swój ostatni patrol 29 lipca 1943 r. z La Pallice.

U 707 Zatopiony 9 listopada 1943 r. b.g. bryt. samolotu B-17 J (220 Dywizjon RAF) na Atlantyku na wsch. od Azorów (40°31'N/20°17'W, CF 2867). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 707* atakował wówczas konwój „MKS 29A”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 19 października 1943 r. z La Pallice.

U 708 Samozatopiony 5 maja 1945 r. w Wilhelmshaven w służbie im.

69. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 683* w dniu 12.03.1945 r. przez fregatę HMS *Loch Ruthven* i kanonierkę HMS *Wild Goose* na pozycji 49°52'N/05°52'W jest błędna. Okrety prawdopodobnie zaatakowały wrak *U 247*.

70. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 705* przez samolot „Whitley” V w dniu 3.09.1942 r. (47°55'N/10°04'W) jest błędna. Samolot ten w rzeczywistości atakował *U 660*.

Consolidated B-24 „Libetator” amerykańskiej produkcji był jednym z najbardziej wszechstronnych samolotów II wojny światowej. Bardzo dobrze sprawdził się również w roli maszyny patrolowej o dużym zasięgu, mającej na swoim koncie wiele zatopień U-bootów.

Fot. zbiory Seweryn Fleischer

Admirała Readera, wejście zachodnie nr IV (53°31'N/08°10'E, AN 9815) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1947 r. i złomowany.

U 709 Zatopiony 1 marca 1944 r. (godz. 03.22) b.g. niszczycieli esk. USS *Thomas*, USS *Bostwick* i USS *Bronstein* na Atlantyku, 600 Mm na płn. Atlantyku na płn. od Azorów (49°10'N/26°00'W, BD 3913). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 709* wyruszył na swój ostatni patrol 25 stycznia 1944 r. z Lorient.

U 710 Zatopiony 24 kwietnia 1943 r. b.g. bryt. samolotu B-17 D FL-451 (206 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płd. od Islandii (61°25'N/19°48'W, AE 7863). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 710* atakował wówczas konwój „ONS 5”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 15 kwietnia 1943 r. z Kilonii.

U 711 Zatopiony 4 maja 1945 r. b.g. bryt. samolotów „Avenger” i „Wildcat” (846, 853 i 882 Dywizjon FAA) z lotniskowców esk. HMS *Searcher*, HMS *Trumpeter* i HMS *Queen* w bazie Ubootów Kilbotn w Harstadt (68°43,7'N/16°34,6'E, AG 1118)⁷¹. 32 zabitych, 11 uratowanych⁷². *U 711* zatonął wraz z bazą zaopatrzeniową Ubootów *Black Watch*. Wrak znajduje się na głębokości 45 m.

U 712 Koniec wojny w Kristiansand. Zdobywc wojenna. Rejs z Kristiansand do Scapa Flow (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (3-5 czerwca 1945 r.). Przekazany Wielkiej Brytanii w sierpniu 1945 r. Rejs z Loch Ryan do Lisahally (30-31 grudnia 1945 r.). Przekształcony na okręt testowy. 31 grudnia 1945 r. wprowadzony na ląd w Lisahally. Złomowany w czerwcu 1950 r. przez Messrs T.W. Ward Ltd z Hayle.

U 713 Zatopiony 24 lutego 1944 r. b.g. niszczyciela HMS *Keppel* na Morzu Norweskim na płn. zach. od Narviku (69°27'N/04°53'E, AB 8766). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 713* atakował wówczas konwój „JW 57”. *U 713* wyruszył na swój ostatni patrol 5 lutego 1944 r. z Narviku.

U 714 Zatopiony 14 marca 1945 r. b.g. południowoafrykańskiej fregaty HMSAS *Natal* i niszczyciela HMS *Wivern* na Morzu Północnym koło Firth of Forth (55°57'N/01°57'W, AN 5154). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 714* wyruszył na swój ostatni patrol 3 marca 1945 r. z Horten.

U 715 Zatopiony 13 czerwca 1944 r. (godz. 10.30) b.g. kanadyjskiego samolotu „Canso” T A9816 (162 Dywizjon

RCAF) na płn. wsch. od Wysp Owczych (62°55'N/02°59'W, AF 7182). 36 zabitych, 16 uratowanych. *U 715* wyruszył na swój ostatni patrol 8 czerwca 1944 r. ze Stavanger.

U 716 Koniec wojny w Narviku (28 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobywc wojenna. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (22-23 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1 września 1945 r.?). Zatopiony 11 grudnia 1945 r. (godz. 12.15) rakietami samolotów „Mosquito” (248 Dywizjon RAF) w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 717 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Wasserleben we Flensburg Förde (54°49'N/09°27'E, AN 9493) w ramach operacji „Regenbogen”, po wcześniejszym uszkodzeniu go przez bryt. lotnictwo w dniu 4 maja 1945 r. Złomowany.

U 718 Zatopiony 18 listopada 1943 r. (godz. 04.40) po kolizji z *U 476* na Mo-

71. Pozycja ustalona za przez nurków. Potwierdza ją także Busch, Röhl op.cit.

72. Za Busch, Röhl op.cit. natomiast Niestle op.cit. podaje liczbę 40 zabitych i 12 uratowanych.

Amerykański niszczyciel eskortowy *Cannon*. Jednostki tego typu były budowane w rozlicznych podtypach dla U.S. Navy i Royal Navy.

Fot. zbiory Arthur D. Baker III

Pożegnanie okrętów wypływających w morze.

Fot. zbiory Jarosław Malinowski

rze Bałtyckim, 20 Mm na płn. wsch. od Wyspy Bornholm (55°21'N/15°24'E, AO 8336). 43 zabitych, 7 uratowanych.

U 719 Zatopiony 26 czerwca 1944 r. b.g. niszczyciela HMS *Bulldog* na płn. Atlantyku na płn. zach. od Irlandii (56°33'N/11°02'E, AM 2986). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 719* wyruszył na swój ostatni patrol 19 maja 1944 z Arendal.

U 720 Koniec wojny w Heligoland. Zdobywc wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (24-28 czerwca 1945 r.). Zatopiony 21 grudnia 1945 r. (godz. 15.05) art. niszczycieli ORP *Piorun* i HMS *Onslaught*, niszczyciela esk. HMS *Zetland* i korwety HMS *Fowey* w ramach operacji „Deadlight” (56°04'N/09°35'W).

U 721 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Morzu Bałtyckim na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'W, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 722 Zatopiony 27 marca 1945 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Fitzroy*, HMS *Redmill* i HMS *Byron* na płn. Atlantyku na wysokości Hybrydów (57°09'N/06°55'W, AM 3935). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 722* wyruszył na swój ostatni patrol 21 lutego 1945 r. z Trondheim.

U 731 Zatopiony 15 maja 1944 r. b.g. korwety HMS *Kilmarnock*, trawlera

przeciwko okrętom podwodnym HMT *Blackfly* oraz ameryk. łodzi latającej „Catalina” P-1 i P-14 (Dywizjon Patrołowy VP-63) w cieśn. Gibraltarskiej koło Tangieru (35°54'N/05°45'W, CG 9592). Cała załoga zginęła (54 ludzi). *U 731* wyruszył na swój ostatni patrol 18 kwietnia 1944 r. z Lorient.

U 732 Zatopiony 31 października 1943 r. (godz. 22.30) b.g. trawlera przeciwko okrętom podwodnym HMT *Imperialist* i niszczyciela HMS *Douglas* w cieśn. Gibraltarskiej koło Tangieru (35°54'N/05°52'W, CG 9591). 31 zabitych, 19 lub 18 uratowanych. *U 732* wyruszył na swój ostatni patrol 17 października 1943 r. z Brestu.

U 733 Zatopiony 8 kwietnia 1943 r. na kanale portowym w Gdyni po kolizji z patrolowcem V 313. Brak strat. Podniesiony 16 kwietnia 1943 r. Poza służbą od 12 maja 1943 r. Naprawiony w stoczni Schichau w Królewcu. 15 grudnia 1943 r. ponownie wcielony do służby jako okręt szkolny 21 flotylli U-bootów. Uszkodzony 4 maja 1945 r. przez ameryk. samoloty (9. USAAF XXIX TAC) na wodach Flensburger Förde. Brak strat. Samozatopiony 5 maja 1945 r. na wodach Flensburger Förde (54°48'N/09°49'E, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 734 Zatopiony 9 lutego 1944 r. b.g. słupów HMS *Wild Goose* i HMS *Starling* na płn. Atlantyku na płd. zach. od Irlandii (49°43'N/16°23'W, BE 2661). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 734* operował wówczas w rejonie przejścia konwojów „SL 147” i „MKS 38”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 31 stycznia 1944 r. z Lorient.

U 735 Zatopiony 28 grudnia 1944 r. (godz. 19.21) bombami bryt. samolotów „Lancaster” (5 Grupa RAF Bomber Command) w Oslofjordzie na redzie Horten (59°28,2' N/10°29,3'E, AO 1658). 39 zabitych, 11 uratowanych. 15 września 1999 r. wrak został zlokalizowany przez norweski okręt KNM *Tyr* na głębokości 195 m. *U 735* kotwiczył wraz z *U 682* na redzie Horten (odbywał rejs szkoleniowy).

U 736 Zatopiony 6 sierpnia 1944 r. b.g. fregaty HMS *Loch Killin* na Zatoce Biskajskiej na zach. od St. Nazaire (47°19'N/04°16'W, BF 5532). 28 zabitych, 19 uratowanych. *U 736* wyruszył na swój ostatni patrol 5 lipca 1944 r. z Lorient.

U 737 Zatopiony 19 grudnia 1944 r. (godz. 00.05) po kolizji z bazą minową *MRS 25* w Westfjordzie koło Narviku (68°09'N/15°39'E, AF 3397). 31 zabitych, 20 uratowanych. *U 737* wyruszył na swój ostatni patrol 7 grudnia 1944 r. z Trondheim.

U 738 Zatopiony 14 lutego 1944 r. (godz. 18.00) po kolizji z parowcem S/S *Erna* na Morzu Bałtyckim, na Zatoce Gdańskiej, 2 Mm od portu w Gdyni (54°31'N/18°33'E, AO 9811). 22 zabitych, 24 uratowanych. Podniesiony 3 marca 1944 r. Poza służbę. Od listopada 1944 r. używany jako hulk szkoleniowy (bez załogi) w 3. ULD w Neustadt. Po wojnie złomowany.

U 739 Kapitulacja 13 maja 1945 r. w Emden. Zdobycz wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (20 czerwca – 4? lipca 1945 r.). Zatopiony 16 grudnia 1945 r. (godz. 12.00) torpedą okrętu podwodnego HMS *Tantivy* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 740 Zatopiony po 6 czerwca 1944 r. na Kanale La Manche lub na Zatoce Biskajskiej (~48°00'N/05°00'W). Pozycja, data i przyczyna nieznane⁷³. Cała załoga zginęła (51 ludzi). **U 740** wyruszył na swój ostatni patrol bojowy 6 czerwca 1944 r. z Brestu przeciwko siłom inwazyjnym na płd. od Plymouth. Po opuszczeniu bazy nie wysłał żadnego meldunku. Mógł zostać zatopiony przez samolot „Liberator” L (53 Dywizjon RAF) w dniu 7 czerwca 1944 r. (48°34'N/05°23'W) lub przez samolot „Liberator” G (224 Dywizjon RAF) w dniu 8 czerwca 1944 r. (48°27'N/05°47'W).

U 741 Zatopiony 15 sierpnia 1944 r. b.g. korwety HMS *Orchis* na Kanale La Manche, 35 Mm na płd. wsch. od St. Catherine Point (50°02'N/00°36'W, BF 3613). 48 zabitych, 1 uratowany. **U 741** atakował wówczas konwój „FTC 68”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 3 sierpnia 1944 r. z Le Havre.

U 742 Zatopiony 18 lipca 1944 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” Z (210 Dywizjon RAF) na Morzu Norweskim na zach. od Narviku (68°24'N/09°51'E, AF 3148). Cała załoga zginęła (52 ludzi). **U 742** wyruszył na swój ostatni patrol 3 lipca 1944 r. z Skjomenfjord.

U 743 Zatopiony po 21 sierpnia 1944 r. prawdopodobnie na minie lub w wyniku awarii na Oceanie Arktycznym lub płn. Atlantyku (~62°00'N/10°00'E, ~AE 9473)⁷⁴. Pozycja, data i przyczyna nieznane. Cała załoga zginęła (50 ludzi). **U 743** wyruszył na swój ostatni patrol 21 sierpnia 1944 r. z Brestu z zadaniem patrołowania płn. Atlantyku w rejonie Kanału Północnego.

U 744 Zatopiony 6 marca 1944 r. (godz. 18.30) torpedą niszczyciela HMS *Icarus* (podczas nieudanej próby holowania do portu) po wcześniejszym zdobyciu go przez niszczyciele HMS *Icarus*, HMCS *Chaudiere* i HMCS *Gati-*

neau, fregatę HMCS *St. Catherines*, korwety HMCS *Fennel*, HMCS *Chilliwack* i HMS *Kenilworth Castle* na płn. Atlantyku (52°01'N/22°37'W, AL 8486). 12 zabitych, 40 uratowanych. **U 744** atakował wówczas konwój „HX 280”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 24 lutego 1944 r. z Brestu.

U 745 Zatopiony po 30 stycznia 1945 r. prawdopodobnie na minie (zagroździe „Nashorn”?) na Zatoce Fińskiej na Zatoce Narwa (~59°45'N/27°00'E, ~AO 36). Brak w tym czasie doniesień o radzieckich atakach na niemieckie okręty podwodne. Cała załoga zginęła (48 ludzi). **U 745** wyruszył na swój ostatni patrol bojowy 23 grudnia 1944 r. z Gdańska. U-boot był ostatni raz widziany przez **U 475** w dniu 30 stycznia 1945 r. w rejonie Zatoki Narwa na Zatoce Fińskiej, kiedy płynął do bazy. Ciało dowódcy Kptłt. Wilhelma von Trothy zostało wyrzucone na brzeg na płd. od Föglö na Wyspach Alandzkich.

U 746 Zbudowany dla włoskiej marynarki wojennej jako S 2. Skonfiskowany 10 września 1943 r. w Gdyni. Uszkodzony 4 maja 1945 r. rakietami i art. ameryk. samolotów (9. USAAF XXIX TAC) w Małym Bęlcie. Brak strat. Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'E, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 747 Zbudowany dla włoskiej marynarki wojennej jako S 3. Po wycofaniu się Włoch z wojny skonfiskowany 10 września 1943 r. w Gdyni i wcielony do Kriegsmarine. Uszkodzony (spadającym betonem stropu) w dniach 1 i 9 kwietnia 1945 r. bombami amerykań. samolotów (8. USAAF) w Hamburg-Finkenwerder w schronie U-bootów „Fink II”. Samozatopiony (wysadzony) 3 maja 1945 r. w Hamburg-Finkenwerder, stocznia Deutsche Werft, w schronie Ubootów „Fink II”, boks nr 3 (53°32,6'N/09°51,3'E, AO 0716). Większa część załogi została wcześniej wcielona do wojsk lądowych. Złomowany

U 748 Zbudowany dla włoskiej marynarki wojennej jako S 5. Po wycofaniu się Włoch z wojny przejęty 10 września 1943 r. w Gdyni i wcielony do Kriegsmarine. Samozatopiony 3 maja 1945 r. na Kanale Kilońskim koło Rendsburga na 71 km (54°21'N/09°46'E, AO 7718) w ramach operacji „Regenbogen”. Podniesiony w czerwcu 1945 r. Złomowany. Inne źródła podają datę zatopienia 5 maja 1945 r.

U 749 Zbudowany dla włoskiej marynarki wojennej jako S 7. Po wycofaniu się Włoch z wojny przejęty

10 września 1943 r. w Gdyni i wcielony do Kriegsmarine. Zatopiony 4 kwietnia 1945 r. przez amerykań. samoloty (8. USAAF) w Kilonii w stoczni Germaniawerft, nabrzeże wyposażeniowe, boja nr 11 (54°18'N/10°08'E, AO 7727). Brak strat (inne źródła 2 zabitych). Złomowany.

U 750 Wcielony do włoskiej marynarki wojennej jako S 9. Po wycofaniu się Włoch z wojny przejęty 10 września 1943 r. w Gdyni i wcielony do Kriegsmarine. Samozatopiony 5 maja 1945 r. na wodach Flensburger Förde (54°50'N/09°30'E, AO 7471). Złomowany.

U 751 Zatopiony 17 lipca 1942 r. b.g. bryt. samolotów „Whitley” H (502 Dywizjon RAF) i *Lancaster* F (61 Dywizjon Bombowy RAF) na płn. Atlantyku na płn. zach. od przyl. Ortegal w Hiszpanii (45°14'N/12°22'W, BE 9351). Cała załoga zginęła (48 ludzi). U-boot początkowo został zaatakowany przez samolot „Whitley”, po czym zanurzył się i wbrew zaleceniom wynurzył się w tym samym miejscu, gdzie został zaatakowany przez samolot „Lancaster”, który dokonał jego ostatecznego zatopienia. **U 751** wyruszył na swój ostatni patrol 14 lipca 1942 r. z St. Nazaire.

U 752 Zatopiony 23 maja 1943 r. rakietami bryt. samolotów „Swordfish” G (819 Dywizjon FAA) i *Martlet* B (892 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Archer* na płn. Atlantyku (51°40'N/29°49'W, AK 9738). 29 lub 30 zabitych, 17 uratowanych. **U 752** atakował wówczas konwój „HX 239”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 22 kwietnia 1943 r. z St. Nazaire.

U 753 Zatopiony 13 maja 1943 r. b.g. korwety HMCS *Drumheller*, fregaty HMS *Lagan* oraz kanadyjskiej łodzi latającej „Sunderland” G (423 Dywizjon RCAF) na płn. Atlantyku (48°37'N/22°39'W, BE 1859). Cała załoga zginęła (47 ludzi). **U 753** atakował wówczas konwój „HX 237”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 5 maja 1943 r. z La Pallice.

U 754 Zatopiony 31 lipca 1942 r. b.g. kanadyjskiego samolotu „Hudson” 625 (113 Dywizjon RCAF) na płn. Atlantyku na płn. wsch. od Bostonu (43°02'N/64°52'W, BB 7784). Cała załoga zginęła (43 ludzi). **U 754** wyruszył na swój ostatni patrol 19 czerwca 1942 r. z Brestu.

73. Wcześniej podawana wersja zatopienia **U 740** w dniu 9.06.1944 r. (49°09'N/08°37'W) przez bryt. samolot „Liberator” F jest błędna. Prawdopodobnie był to błąd identyfikacji obiektu przez pilota.

74. Wcześniej podawana wersja zatopienia **U 743** przez korwetę HMS *Porchester Castle* i fregatę HMS *Durver* (55°45'N/11°41'W) w dniu 9 września 1944 r. jest błędna. Okręty te zatopiły **U 484**.

U 755 Zatopiony 28 maja 1943 r. rakietami i art. bryt. samolotu „Hudson” M (608 Dywizjon RAF) na Morzu Śródziemnym na płn. zach. od Majoriki (39°58'N/01°41'E, CH 5239). 40 zabitych, 9 uratowanych. *U 755* wyruszył na swój ostatni patrol 18 maja 1943 r. z Tulu.

U 756 Zatopiony 1 września 1942 r. b.g. korwety HMCS *Morden* na płn. Atlantyku na pld. wschód od przyl. Farewell (57°41'N/31°30'W, AK 2847)⁷⁵. Cała załoga zginęła (43 ludzi). U-boot atakował wówczas konwój „SC 97”. *U 756* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 15 sierpnia 1942 r. z Kilonii.

U 757 Zatopiony 8 stycznia 1944 r. b.g. fregaty HMS *Bayntun* i korwety HMCS *Camrose* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (50°33'N/18°03'W, BE 2256). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 757* operował przeciwko konwojom „OS 64” i „KMS 38”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 29 grudnia 1943 r. z St. Nazaire.

U 758 Skreślony z listy floty 16 marca 1945 r. w Kilonii z powodu odniesionych uszkodzeń podczas ameryk. nalotu (8. USAAF) w dniu 11 marca 1945 r. (godz. 12.00). W maju 1945 r. zdobył bryt. Wrak złomowany w latach 1946 – 1947.

U 759 Zatopiony 15 lipca 1943 r. b.g. ameryk. samolotu „Mariner” P-10 (Dywizjon Patrolowy VP-32) na Morzu Karaibskim na pld. od Haiti (15°58'N/73°44'W, EC 2778). Cała załoga zginęła (47 ludzi)⁷⁶. *U 759* wyruszył na swój ostatni patrol 7 czerwca 1943 r. z Lorient.

U 760 Internowany 8 września 1943 r. w El Ferrol w Hiszpanii po wcześniejszym uszkodzeniu b.g. bryt. samolotu „Wellington” C (179 Dywizjon RAF) w dniu 6 września, 150 Mm od przyl. Finisterre (43°18'N/09°22'W). Uszkodzony okręt wszedł 8 września do hiszp. portu Vigo. Przebazowany do El Ferrol, gdzie został rozbity i doczekał końca wojny. *U 760* powracał z patrolu odbytego na wodach amerykańskich do La Pallice (1 zabity podczas ataku samolotu „Liberator” z VB-103 w dniu 12 sierpnia 1943 r.). Po wojnie rejs z Vigo do Loch Ryan (23-27 lipca 1945 r.). Zatopiony 13 grudnia 1945 r. (godz. 10.00) rakietami samolotów „Beaufighter” (254 Dywizjon RAF) w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 761 Samozatopiony 24 lutego 1944 r. w cieśn. Gibraltarskiej w rejonie Tangieru (35°55'N/05°45'W, CG 9592) po wcześniejszym uszkodzeniu go b.g. bryt. łodzi latającej „Catalina” G (202 Dywizjon RAF) i ameryk. „Catali-

na” P-14 i P-15 (Grupa Lotnicza VP-63) oraz na skutek pojawienia się na horyzoncie niszczycieli HMS *Anthony* i HMS *Wishart*. 9 zabitych, 43 uratowanych⁷⁷.

U 762 Zatopiony 8 lutego 1944 r. b.g. słupów HMS *Woodpecker* i HMS *Wild Goose* na płn. Atlantyku (49°02'N/16°58'W, BE 2924). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 762* operował wówczas w rejonie przejścia konwojów „SL 147” i „MKS 38”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 28 grudnia 1943 r. z Brestu.

U 763 Samozatopiony (wysadzony) 29 stycznia 1945 r. w Królewcu w stoczni Schichau Werft (54°42'N/20°32'E, AO 9684). Okręt był niezdolny do poruszania się po wcześniejszym uszkodzeniu go przez radzieckie lotnictwo.

U 764 Kapitulacja 14 maja 1945 r. w Loch Eriboll (26 kwietnia 1945 r. wyruszył na ostatni patrol z Bergen). Zdobył wojenna. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (15-15 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (16-17 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (2-2 stycznia 1946 r.). Zatopiony 3 stycznia 1946 r. (godz. 10.30) art. niszczyciela ORP *Piorun* w ramach operacji „Deadlight” (56°06'N/09°00'W).

U 765 Zatopiony 6 maja 1944 r. b.g. samolotu „Swordfish” V (825 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Vindex* oraz niszczycieli esk. HMS *Bickerton*, HMS *Bligh* i HMS *Aylmer* na płn. Atlantyku (52°30'N/28°28'W, AK 9537). 37 zabitych, 11 uratowanych. *U 765* wyruszył na swój ostatni patrol 3 kwietnia 1944 r. z Bergen.

U 766 Skreślony z listy floty 24 sierpnia 1944 r. w La Pallice (46°10'N/01°14'E, BF 6862) po wykryciu poważnego uszkodzenia kadłuba sztywnego. Załoga *U 766* (50 ludzi) weszła w skład personelu *U 382*. Przeniesiony na ląd celem remontu. W maju 1945 r. zdobył francuska. W 1947 r. wcielony do służby jako francuski *Laubie* z niemiecką załogą (jeńcy wojenni). Skreślony z listy floty 11 marca 1963 r. Wykorzystywany dalej jako hulk *Q 335*. Złomowany.

U 767 Zatopiony 18 czerwca 1944 r. (godz. 16.43) b.g. niszczycieli HMS *Fame*, HMS *Inconstant* i HMS *Have-lock* na Kanale La Manche na pld. zach. od Wyspy Guernsey (49°03'N/03°13'W, BF 2925). 49 zabitych, 1 uratowany. *U 767* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 22 maja 1944 r. z Kristiansand-Marviken. Wrak został zlokalizowany w lipcu 2002. Znajduje się na głębokości 75 m.

U 768 Zatopiony 20 listopada 1943 r. na Morzu Bałtyckim na Zatoce

Gdańskiej po kolizji z *U 745* (54°30'N/19°15'E, AO 9822). Cała załoga uratowana (44 ludzi przez *U 745*). *U 768* płynął w nocy z Piławy do Gdyni. Wrak leży na głębokości około 70 m. Wrak nie zlokalizowany.

U 771 Zatopiony 11 listopada 1944 r. (godz. 07.35) torpedą okrętu podwodnego HMS *Venturer* na Morzu Norweskim w Andfjordzie koło Harstad (69°17'N/16°28'E, AB 9892). Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 771* wyruszył na swój ostatni patrol 14 października 1944 r. z Hammerfest przeciwko konwojowi „JW 61”.

U 772 Zatopiony 30 grudnia 1944 r. b.g. kanadyjskiego samolotu „Wellington” L (407 Dywizjon RCAF) na Kanale La Manche na pld. od Weymouth (50°05'N/02°31'W, BF 2633). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 772* atakował wówczas konwój przybrzeżny „TBC 1”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 19 listopada 1944 r. z Trondheim.

U 773 Koniec wojny w Trondheim, Lofjord (14 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenna. Rejs z Trondheim do Scapa Flow (29-31 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Zatopiony 8 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) torpedą okrętu podwodnego HMS *Tantivy* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 774 Zatopiony 8 kwietnia 1945 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Calder* i HMS *Bentinck* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (49°58'N/11°51'W, BE 3634). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 774* wyruszył na swój ostatni patrol 14 marca 1945 r. z Bergen.

U 775 Koniec wojny w Trondheim (30 marca 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenna. Rejs z Trondheim do Scapa Flow (29-31 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Zatopiony 8 grudnia 1945 r. (godz. 20.35) art. niszczyciela HMS *Onslow* w ramach operacji „Deadlight” (55°40'N/08°25'W).

U 776 Kapitulacja 15 maja 1945 r. na morzu (godz. 12.35) na pozycji 49°03,05'N/05°25'W (BF 2814). 16 maja 1945 r. w Portland-Weymouth. Zdobył wojenna. W czerwcu 1945 r. przeba-

75. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 756* w dniu 1.09.1942 r. przez ameryk. łódź latającą „Catalina” B na pozycji 58°08'N/27°33'W jest błędna. Samolot ten w rzeczywistości atakował *U 91*.

76. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 759* w dniu 26.07.1943 r. przez samolot „Mariner” P-12 na pozycji 18°06'N/75°00'W jest błędna. Samolot ten w rzeczywistości zatopił *U 359*.

77. Za Busch, Röhl op.cit. Natomiast Niestle op.cit. podaje 48 uratowanych.

zowany do Londynu. Przemianowany na HMS *N 65*. Przebazowany do Southampton, Dover, Chatham, Harwich, Great Yarmouth, Grimsby, Middlesbor, Blyth, Newcastle, Sunderland, Leith, Rosyth, Dundee, Aberdeen, Invergor-don, Kirkwall, Hull i ostatecznie do Loch Ryan. Zatopiony 3 grudnia 1945 r. (godz. 18.55) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°08,04’N/05°30,01’W).

U 777 Zatopiony 15 października 1944 r. (godz. 20.02) przez bryt. samoloty (3, 4, 6 Dywizjon RCAF oraz 8 i 100 RAF Bomber Command) w Wilhelmshaven, Bauhafen, boja nr B5 (53°51’N/08°08’E, AN 9674). Brak strat. Podniesiony. Skreślony z listy floty 22 listopada 1944 r. Wrak samozatopiony 5 maja 1945 r. przy zachodnim wejściu służby Readera (53°31’N/08°10’E, AN 9815) w ramach operacji „Regenbogen”.

U 778 Koniec wojny w Bergen (26 marca 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (6-8 czerwca 1945 r.). Zatopiony 4 grudnia 1945 r. (godz. 12.28) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°32,5’N/07°30’W). Wrak leży na głębokości 63 m.

U 779 Koniec wojny w Cuxhaven. Zdobył wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (24-28? czerwca 1945 r.). Zatopiony 17 grudnia 1945 r. (godz. 10.36) art. niszczyciela HMS *Onslow* i niszczyciela esk. HMS *Cubitt* w ramach operacji „Deadlight” (55°50’N/10°05’W).

U 821 Zatopiony 10 czerwca 1944 r. (godz. 11.45) b.g. i art. bryt. samolotów „Liberator” K (206 Dywizjon RAF) i „Mosquito” S, T, V, W (248 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej koło Brestu (48°31’N/05°11’W, BF 2872). 50 zabitych, 1 uratowany. Wrak zatonął około 700 m od brzegu. *U 821* wyruszył na swój ostatni patrol 6 czerwca 1944 r. z Bergen.

U 822 Samozatopiony 5 maja 1945 r. w Wesermünde, Fischereihafen (53°32’N/08°35’W, AN 9824). Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 825 Kapitulacja 10 maja 1945 r. w Portland (1 kwietnia 1945 r. wyruszył na patrol bojowy z Bergen). Zdobył wojenna. Rejs do Loch Eriboll (10?-13 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (13-14 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (15-16 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Merville (3-3 stycznia 1946 r.). Zatopiony 3 stycznia 1946 r.

(godz. 16.40) art. niszczyciela ORP *Błyskawica* w ramach operacji „Deadlight” (55°31’N/07°30’W).

U 826 Kapitulacja 11 maja 1945 r. w Loch Eriboll (9 marca 1945 r. wyruszył na patrol bojowy z Horten). Zdobył wojenna. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (11-12 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (13-14 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1 września 1945 r.?). Zatopiony 1 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) art. niszczyciela ORP *Piorun* i HMS *Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (56°10’N/10°05’W).

U 827 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na wodach Flensburger Förde. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 828 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na zach. od Wesermünde przy wejściu do portu (53°32’N/08°35’E, AN 9824). Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 901 Skapitulował 15 maja 1945 r. wpływając do Stavanger. Powracał z patrolu bojowego (wypłynął ze Stavanger 14 kwietnia 1945 r.). Zdobył wojenna. Rejs ze Stavanger do Scapa Flow (27-30 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (31 maja – 2 czerwca 1945 r.). Rejs z Lisahally do Merville (5-5 stycznia 1946 r.). Zatopiony 6 stycznia 1946 r. art. niszczyciela HMS *Onslaught* i korwety HMS *Zealous* w ramach operacji „Deadlight” (55°50’N/08°30’W).

U 903 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Kilonii (54°21’N/10°09’E, AO 7727) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1947 r. i złomowany. Inne źródła (m.in. Niestlé A. op.cit.) podają miejsce zatopienia *U 903* na Zatoce Gelting (55°48’N/09°49’E) w dniu 5 maja 1945 r.

U 904 Samozatopiony 5 maja 1945 r. w Eckenförde w bazie U-bootów (54°28’N/09°51’E, AO 7716) w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany. Inne źródła podają datę zatopienia 4 maja 1945 r.

U 905 Zatopiony 27 marca 1945 r. b.g. niszczyciela esk. HMS *Comm* na płn. Atlantyku na Kanale Minch (58°34’N/05°46’W, AM 3658)⁷⁸. Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 905* wyruszył na swój ostatni patrol 13 marca 1945 r. z Trondheim.

U 907 Koniec wojny w Bergen (5 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (6-8 czerwca 1945 r.). Zatopiony 7 grudnia 1945 r. (godz. 22.35) podczas holowania na miejsce zatopienia w ra-

mach operacji „Deadlight” (55°17’N/05°59’W).

U 921 Zatopiony po 24 września 1944 r. na Morzu Norweskim na płn. zach. od Narviku (~73°00’N/14°00’E. ~AB 65). Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (51 ludzi)⁷⁹. *U 921* wyruszył na swój ostatni patrol 5 września 1944 r. z Narviku. W ostatnim meldunku z dnia 24 września 1944 r. (74°45’N/13°50’E) przekazał wiadomość o zakończeniu patrolu i powrocie do Narviku.

U 922 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Kilonii (54°21’N/10°09’E, AO 7727) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak złomowany w 1947 r.

U 923 Zatopiony 9 lutego 1945 r. na bryt. minie lotniczej (zagroda minowa „Forgetmenot”) na Zatoce Kilońskiej, 1,5 Mm od latarni morskiej w Kilonii (54°31,10’N/10°18,18’E, AO 7722). Cała załoga zginęła (48 ludzi, plus żona kapitana). *U 923* płynął z Travemünde do Kilonii. Wrak został podniesiony w listopadzie/grudniu 1952 r. Złomowany od stycznia 1953 r. w Kieler Ölhafen. We wraku znaleziono brytyjskie bomby lotnicze z napędem raketowym SAP 60 LB 8,6 cm oraz brak zniszczeń spowodowanych wybuchem miny morskiej. Podważa to oficjalną teorię zatopienia *U 923* na minie i wskazuje jako przyczynę zatopienia alianckie samoloty.

U 924 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Kilonii (54°21’N/10°09’E, AO 7727) w ramach operacji „Regenbogen”. Załoga *U 924* w czasie zatopienia była w drodze do Berlina, gdzie miała walczyć jako piechota. Wrak podniesiony w 1947 r. i złomowany.

U 925 Zatopiony po 24 sierpnia 1944 r. prawdopodobnie na minie na płn. Atlantyku w rejonie pomiędzy Islandią a Wyspami Owczymi. Pozycja, data i przyczyna nieznane. Całą załogę zginęła (51 ludzi). Opuścił Kristiansand 24 sierpnia 1944 r. z zadaniem stawiania pływających boi meteorologicznych na wsch. płn. Atlantyku.

U 926 Skreślony z listy floty 5 maja 1945 r. w Bergen po uszkodzeniu kadłuba sztywnego podczas prób głębokościowych. Zdobył bryt. w maju 1945 r. w Bergen. Przekazany Norwegii w paź-

78. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 905* w dniu 20.03.1945 r. (59°42’N/04°55’W) przez bryt. samolot „Liberator” B jest błędna. Prawdopodobnie był to błąd identyfikacji obiektu przez pilota.

79. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 921* w dniu 30.09.1944 r. przez bryt. samolot „Swordfish” F z lotniskowca esk. HMS *Campania* (72°32’N/12°55’E) jest błędna. Samolot ten w rzeczywistości zaatakował *U 636* i *U 968*.

dzienniku 1948 r. W służbie od 10 stycznia 1949 r. jako KNM *Kya*. Skreślony z listy floty w marcu 1964 r. Złomowany.

U 927 Zatopiony 24 lutego 1945 r. b.g. bryt. samolotu „Warwick” K (179 Dywizjon RAF) na Kanale La Manche na pld. wsch. od Falmouth (49°54'N/04°45'W, BF 2526). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 927* wyruszył na swój ostatni patrol 31 stycznia 1945 r. z Kristiansand.

U 928 Koniec wojny w Bergen. Zdobywc wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30-31 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (1-2 czerwca 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (22-23 czerwca 1945 r.). Zatopiony 16 grudnia 1945 r. (godz. 12.00) art. niszczyciela HMS *Onslaught* po wcześniejszym uszkodzeniu U-boota przez samoloty w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 929 Samozatopiony 1 maja 1945 r. na torze wodnym na pln. od Warnemünde (54°15'N i 12°04'E, AO 7861) w ramach operacji „Regenbogen”. Podniesiony w 1956 r. i złomowany.

U 930 Koniec wojny w Bergen. Zdobywc wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30-31 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (1-2 czerwca 1945 r.). Rejs z Lisahally do Merville (29-29 grudnia 1945 r.). Zatopiony 29 grudnia 1945 r. (godz. 23.25) art. niszczyciela HMS *Onslow* w ramach operacji „Deadlight” (55°22'N/07°35'W).

U 951 Zatopiony 7 lipca 1943 r. b.g. ameryk. samolotu „Liberator” K (1 A/S Dywizjon USAAF) na pln. Atlantyku na pln. zach. od przyl. St. Vincent (37°40'N/15°30'W, CF 6986). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 951* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 13 maja 1943 r. z Kilonii.

U 952 Zatopiony 6 sierpnia 1944 r. bombami ameryk. samolotów „Liberator” (15. USAAF) w Tulonie w doku Missiessy nr III (43°07'N/05°55'E, CH 3382). Brak strat. Dzień wcześniej został poważnie uszkodzony podczas ameryk. nalotu (15.USAAF) w tym samym doku. Załoga *U 952* weszła w skład personelu *U 2528*. Skreślony z listy floty 12 lipca 1944 r. Złomowany w 1946 r.

U 953 Koniec wojny w Trondheim (9 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobywc wojenna. Rejs z Trondheim do Scapa Flow (29-31 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Przekazany Wielkiej Brytanii w sierpniu 1945 r. Rejs z Loch Ryan do Lisahally (30?-31? grudnia 1945 r.). Przekształco-

ny na okręt testowy. 31 grudnia 1945 r. przeniesiony na ląd w Lisahally. Złomowany w czerwcu 1949 r. przez Clayton & Davies z Dunston.

U 954 Zatopiony 19 maja 1943 r. (godz. 14.08) b.g. fregaty HMS *Jed* i kanonierki HMS *Sennen* na pln. Atlantyku na pld. wsch. od przyl. Farewell na Grenlandii (54°54'N/34°19'W, AK 5468)⁸⁰. Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 954* atakował wówczas konwój „SC 130”. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 8 kwietnia 1943 r. z Kilonii.

U 955 Zatopiony 7 czerwca 1944 r. b.g. bryt. łodzi latającej „Sunderland” S (201 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na pln. od przyl. Ortegal w Hiszpanii (45°13'N/08°30'W, BF 7352). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 955* wyruszył na swój ostatni patrol 16 kwietnia 1944 r. z Bergen.

U 956 Kapitulacja 13 maja 1945 r. w Loch Eriboll (wyruszył na swój ostatni patrol 2 kwietnia 1945 r. z Trondheim). Zdobywc wojenna. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (13-14 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (15-16 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1-1? września 1945 r.). Zatopiony 17 grudnia 1945 r. (godz. 10.33) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 957 Skreślony z listy floty 21 października 1944 r. w Narviku, po wcześniejszej kolizji z górą lodową (uszkodzenie dziobowych wyrzutni torpedowych) w dniu 19 października 1944 r. w rejonie Lofotów (68°00'N/15°00'E). *U 957* odbywał wówczas rejs z Trondheim do Narviku (17-21 października 1944 r.). Poddany kanibalizmowi na Zatoce Bogen koło Narviku. Zdobyty przez alian-tów. Złomowany w Norwegii (?).

U 958 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Kilonii (54°21'N/10°10'E, AO 7728) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1947 r. i złomowany.

U 959 Zatopiony 2 maja 1944 r. (godz. 16.45) b.g. samolotu „Swordfish” K (842 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Fencer* na Morzu Norweskim na pld. wsch. od Wyspy Jan Mayen (69°20'N/00°20'W, AB 7948). Cała załoga zginęła (53 ludzi). *U 959* atakował wówczas konwój „RA 59”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 22 kwietnia 1944 r. z Narviku.

U 960 Zatopiony 19 maja 1944 r. b.g. ameryk. samolotów „Wellington” M i U (36 Dywizjon RAF) i bryt. „Ventura” V (500 Dywizjon RAF) oraz niszczycie-

li USS *Niblack* i USS *Ludlow* na Morzu Śródziemnym na pln. zach. od Algieru (37°20'N/01°35'E, CH 8236). 31 zabitych, 20 uratowanych. *U 960* wyruszył na swój ostatni patrol 27 kwietnia 1944 r. z La Pallice (operacja „Monstrous 2”).

U 961 Zatopiony 29 marca 1944 r. b.g. słupa HMS *Starling* na Morzu Norweskim na wsch. od Islandii (64°31'N/03°19'W, AF 4479). Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 961* wyruszył na swój ostatni patrol 23 marca 1944 r. z Kristiansand-Marviken. Słup należał do eskorty konwoju „JW 58”.

U 962 Zatopiony 8 kwietnia 1944 r. b.g. fregat HMS *Crane* i HMS *Cygnat* na pln. Atlantyku na pln. zach. od przyl. Finisterre (45°43'N/19°57'W, BE 5784). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 962* wyruszył na swój ostatni patrol 14 lutego 1944 r. z St. Nazaire.

U 963 Samozatopiony (wyrzucony na brzeg) po kapitulacji 20 maja 1945 r. (godz. 10.00) na wybrzeżu portugalskim koło przyl. Nazare na pld. od Figuera da Foz (39°36'N/09°05'W, CG 5347). Cała załoga internowana (48 ludzi). *U 963* wyruszył na swój ostatni patrol 23 kwietnia 1945 r. z Trondheim.

U 964 Zatopiony 16 października 1943 r. (godz. 19.30) b.g. bryt. samolotu „Liberator” Y FK241 (86 Dywizjon RAF) na pln. Atlantyku na pld. zach. od Islandii (57°27'N/28°17'W, AK 3874). 47 zabitych, 3 uratowanych. *U 964* operował wówczas przeciwko konwojom „ON 206” i „ON 20”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 5 października 1943 r. z Bergen.

U 965 Zatopiony 30 marca 1945 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Rupert* i HMS *Conn* na pln. Atlantyku na Kanale Minch (58°35'N/05°31'W, AM 3659)⁸¹. Cała załoga zginęła (51 ludzi). *U 965* wyruszył na swój ostatni patrol 5 marca 1945 r. z Trondheim.

U 966 Zatopiony 10 listopada 1943 r. (godz. 08.00) przez bryt. samoloty „Wellington” B (612 Dywizjon RAF), ameryk. „Liberator” E (Dywizjon Patrolowy VP-103), ameryk. „Liberator” E (Dywizjon Patrolowy VP-110) oraz czeski „Liberator” D (311 Dywizjon RAF/czeski) na Zatoce Biskajskiej na pld. wsch. od Punta Estaca, 2 Mm od wybrzeża (43°46,8'N/07°38'W, BF 8712). 8 zabitych, 42 uratowanych (zostali internowa-

80. Wcześniejsza wersja zatopienia *U 954* przez bryt. samolot „Liberator” T na pozycji 55°09'N/35°18'W jest błędna. Atak ten został przeprowadzony na *U 731*.

81. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 965* przez fregatę HMS *Conn* w dniu 27.03.1945 r. na pozycji 58°34'N/05°46'W jest błędna. Fregata ta zatopiła na tej pozycji *U 905*.

ni). *U 966* wyruszył na swój ostatni patrol 5 października 1943 r. z Trondheim.

U 967 Samozatopiony (wysadzony) 19 sierpnia 1944 r. (godz. 20.30) w Tulonie-St. Mandrier (43°05'N/05°56'E, CH 3385) z powodu wejścia do portu wojsk francuskich, po wcześniejszym uszkodzeniu bombami ameryk. samolotów (8. USAAF) w dniach 5, 6 i 11 lipca 1944 r. w Tulonie (2 zabitych). Brak strat. Podniesiony w 1945 r. Złomowany.

U 968 Koniec wojny w Narviku. Zdobywc wojenna. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (20-21 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (21-21 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1?-1? września 1945 r.). Zatopiony 29 listopada 1945 r. (godz. 02.55) podczas holowania przez HMS *Prosperous* do rejonu zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°24,10'N/06°22,45'E).

U 969 Poważnie uszkodzony 5 sierpnia 1944 r. podczas ameryk. nalotu (15. USAAF) w Tulonie w doku Castignneau nr II (43°07'N/05°55'E, CH 3382). Zatopiony 6 sierpnia 1944 r. bombami ameryk. samolotów „Liberator” (15.USAAF) w tym samym doku. Brak strat. Załoga *U 969* została wcielona w skład personelu *U 2546*. Złomowany w 1947 r.

U 970 Zatopiony 8 czerwca 1944 r. (godz. 01.35) b.g. bryt. łodzi latającej „Sunderland” R (228 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej na zach. od Bordeaux (45°15'N/04°10'W, BF 9141). 38 zabitych, 14 uratowanych (przez łódź latającą *Do 24* w dniu 9 czerwca 1944 r.). *U 970* wyruszył na swój ostatni patrol 6 czerwca 1944 r. z La Pallice.

U 971 Zatopiony 24 czerwca 1944 r. (godz. 19.17) b.g. czeskiego samolotu „Liberator” O (311 Dywizjon RAF/czeski) i niszczycieli HMS *Eskimo* oraz HMCS *Haida* na Kanale La Manche na płd. od Lands End (49°01'N/05°35'W, BF 2736). 1 osoba zabita, 51 lub 52 uratowanych. *U 971* wyruszył na swój ostatni patrol 8 czerwca 1944 r. z Kristiansand-Marviken.

U 972 Zatopiony po 15 grudnia 1943 r. na płn. Atlantyku (~60°30'N/20°00'W, ~AL 2253). Przyczyna, data i pozycja nieznane. Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 972* wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol bojowy 30 listopada 1943 r. z Kilonii. Ostatni meldunek nadał dnia 15 grudnia 1943 r. z pozycji 60°30'N/20°00'W.

U 973 Zatopiony 6 marca 1944 r. rakietami bryt. samolotu „Swordfish” X (816 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Chaser* na Morzu Norweskim na

płn. zach. od Narviku (70°04'N/05°48'E, AB 8576). 51 zabitych, 2 uratowanych. *U 973* atakował wówczas konwój „RA 57”. *U 973* wyruszył na swój ostatni patrol 1 marca 1944 r. z Trondheim.

U 974 Zatopiony 19 kwietnia 1944 r. (godz. 07.10) torpedą norweskiego okrętu podwodnego KNM *Ula* na Morzu Północnym koło Stavanger, Skudesnesfjord w Karmsund (59°08'N/05°24'E, AN 2997). 42 zabitych, 8 uratowanych (przez trałowiec *M 407*). *U 974* wyruszył na swój ostatni patrol 18 kwietnia 1944 r. z Kristiansand-Marviken. Wrak został zlokalizowany w 1996 r. na głębokości 190 m.

U 975 Koniec wojny w Horten. Zdobywc wojenna. Rejs z Horten do Scapa Flow (27-30 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs z Lisahally do Merville (9-9 lutego 1946 r.). Zatopiony 10 lutego 1946 r. (godz. 15.00) art. i b.g. fregaty HMS *Loch Arkaig* w ramach operacji „Deadlight” (55°42'N/09°01'W).

U 976 Zatopiony 25 marca 1944 r. (godz. 09.46) art. bryt. samolotów „Mosquito” L i I (618 Dywizjon RAF)⁸² na Zatoce Biskajskiej na płd. zach. od St. Nazaire (46°50'N/02°41,5'W, BF 6468). 4 zabitych, 49 uratowanych. *U 976* wyruszył na swój ostatni patrol 20 marca 1944 r. z St. Nazaire.

U 977 Internowany 17 sierpnia 1945 r. w Mar del Plata w Argentynie. Okręt opuścił 2 maja 1945 r. Kristiansand w Norwegii kierując się na patrol bojowy na wodach Kanału La Manche. Po zawieszeniu broni przez Niemcy *U 977* po 66 dniach podwodnego rejsu zawiął do Mar del Plata. Przekazany USA w dniu 28 sierpnia 1945 r. Przebazowany do Bostonu. Zatopiony 13 listopada 1946 r. podczas testów torpedą okrętu podwodnego USS *Atule* na płn. Atlantyku koło przyl. Cod (38°01'S/57°32'W).

U 978 Koniec wojny w Trondheim, Lofjord (20 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobywc wojenna. Rejs z Trondheim do Scapa Flow (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Zatopiony 11 grudnia 1945 r. (godz. 12.15) torpedą okrętu podwodnego HMS *Tantivy* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 979 Samozatopiony (wysadzony) po kapitulacji 24 maja 1945 r. (godz. 01.00) na Morzu Północnym na płd. zach. od Wyspy Amrum, koło Wittdünn w Niemczech (54°36,24'N/08°21,46'E, AN 9479) po wcześniejszym wejściu na mieliznę. Wrak znajduje się tam do dziś.

U 979 wyruszył na swój ostatni patrol 29 marca 1945 r. z Bergen. W dniu kapitulacji patrolował rejon Reykjaviku (Islandia).

U 980 Zatopiony 11 czerwca 1944 r. (godz. 15.30) b.g. kanadyjskiej łodzi latającej „Catalina” B (162 Dywizjon RCAF) na Morzu Północnym na płn. zach. od Bergen (63°07'N/00°26'E, AF 7266). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 980* wyruszył na swój ostatni patrol 3 czerwca 1944 r. z Bergen.

U 981 Zatopiony 12 sierpnia 1944 r. (godz. 06.43) b.g. bryt. samolotu „Halifax” F (502 Dywizjon RAF) na Zatoce Biskajskiej koło La Rochelle (46°09'N/01°35'W, BF 6853) po wcześniejszym wejściu na bryt. minę (zagroda „Cinnamon”). 12 zabitych, 40 uratowanych. *U 981* wyruszył na swój ostatni patrol 7 sierpnia 1944 r. z Lorient.

U 982 Zatopiony 9 kwietnia 1945 r. (godz. 14.00) bombami bryt. samolotów „Lancaster” (RAF Bomber Command) w Hamburg-Finkenwerder w schronie U-bootów „Fink II”, boks nr 5 (53°32,6'N/09°51,3'E, AO 0716) wraz z *U 677*. 1 zabity lub ich brak. Złomowany.

U 983 Zatopiony 8 września 1943 r. po kolizji z *U 988* na Morzu Bałtyckim na płn. wsch. od Łeby (54°56'N/17°14'E, AO 9448). 5 zabitych, 38 uratowanych. Wrak leży na głębokości około 30 m. Wrak nie zlokalizowany.

U 984 Zatopiony 20 sierpnia 1944 r. b.g. niszczycieli HMCS *Ottawa*, HMCS *Kootenay* i HMCS *Chaudiere* na Zatoce Biskajskiej na zach. od Brestu (48°16'N/05°33'W, BF 5133). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 984* wyruszył na swój ostatni patrol 26 lipca 1944 r. z Brestu.

U 985 Uszkodzony 23 października 1944 r. na niemieckiej minie w rejonie Lister (58°08'N/06°22'E, AN 3513). Brak strat. Przecholowany przez *UJ 1706* do Strandfjord. 23 października 1944 r. przecholowany przez *UJ 1101* i holownik *Argentina* do Flekkefjord. 25 października 1944 r. przecholowany przez *UJ 1702* i holowniki *Boknafjord* i *Argentina* do Kristiansand-Marviken. Tam 15 listopada 1944 r. skreślony z listy floty. Podany kanibalizmowi. Przecholowany celem złomowania do Oslo. Zdobywc bryt. w maju 1945 r. Złomowany.

U 986 Zatopiony 17 kwietnia 1944 r. b.g. trałowca USS *Swift* i ścigacza okrętów podwodnych USS *PC-619* na płn. Atlantyku na płd. zach. od Irlandii (50°09'N/12°51'W, BE 3377). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 986* atakował

82. Samoloty „Mosquito” L i I były eskortowane przez 4 inne „Mosquito” z 248 Dywizjonu RAF.

U 977 (VIIC) i U 530 (IXC/40) w Bostonie (18 stycznia 1946). Oba okręty zostały internowane w Argentynie, a później przekazane USA.

Fot. zbiory Siegfried Breyer

wówczas mały, przybrzeżny konwój. U-boot wyruszył na swój pierwszy i zarazem ostatni patrol 8 lutego 1944 r. z Kilonii.

U 987 Zatopiony 15 czerwca 1944 r. (godz. 09.15) torpedami okrętu podwodnego HMS *Satyr* na Morzu Norweskim na zach. od Narviku (68°01'N/05°08'W, AF 2511). Cała załoga zginęła (53 ludzi). *U 987* wyruszył na swój ostatni patrol 28 maja 1944 r. ze Stavanger.

U 988 Zatopiony 30 czerwca 1944 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” L (244 Dywizjon RAF) i niszczycieli esk. HMS *Essington*, HMS *Cooke*, HMS *Duckworth* i HMS *Domett* na Kanale La Manche na zach. od Guernsey (49°37'N/03°41'W, BF 2645). Cała załoga zginęła (50 ludzi). *U 988* wyruszył na swój ostatni patrol 22 maja 1944 r. z Kristiansand-Marviken.

U 989 Zatopiony 14 lutego 1944 r. b.g. niszczycieli esk. HMS *Bayntun* i HMS *Braithwaite* oraz fregat HMS *Loch Eck* i HMS *Loch Dunvegan* na Morzu Norweskim na płn. Wysp Owczych (61°36'N/01°35'W, AF 7814). Cała załoga zginęła (47 ludzi). *U 989* wyruszył na swój ostatni patrol 7 lutego 1945 r. z Horten.

U 990 Zatopiony 25 maja 1945 r. (godz. 07.35) b.g. bryt. samolotu „Liberator” S FL984 (59 Dywizjon RAF) na Morzu Norweskim na zach. od Bodø (65°05'N/07°28'W, AF 5641). 20 zabitych (plus 3 z załogi *U 476* zatopionego kilka godzin wcześniej), 33 uratowanych (plus 18 z załogi *U 476*). *U 990* wyruszył

na swój ostatni patrol 22 maja 1944 r. z Bergen.

U 991 Koniec wojny w Bergen (4 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (5-7 czerwca 1945 r.). Zatopiony 11 grudnia 1945 r. (godz. 12.15) torpedą okrętu podwodnego HMS *Tantivy* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 992 Koniec wojny w Narviku (9 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (22-23 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1?-1? września 1945 r.). Zatopiony 16 grudnia 1945 r. (godz. 12.00) torpedą okrętu podwodnego HMS *Tantivy* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 993 Zatopiony 4 października 1944 r. (godz. 09.30) podczas bryt. nalotu (93 samolotów „Halifax”, 47 „Lancaster” i 12 „Mosquito” z 6. RCAF i 8. RAF Group) wraz z pływającym dokiem (8500 t) w stoczni Laksevaag w Bergen (60°24'N/05°19'W, AN 2464). 2 zabitych. *U 993* przechodził remont po powrocie z patrolu bojowego. Podniesiony i skreślony z listy floty. Zdobył bryt. w maju 1945 r. Złomowany.

U 994 Koniec wojny w Trondheim. Zdobył wojenną. Rejs z Trondheim

do Scapa Flow (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Zatopiony 5 grudnia 1945 r. (godz. 07.03) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/08°30'W).

U 995 Poza służbą 8 maja 1945 r. w Trondheim (niezdolny do pływania). Zdobył bryt. w maju 1945 r. W październiku 1948 r. przekazany Norwegii. Od 1 grudnia 1952 r. w służbie jako KNM *Kaura*. Skreślony z listy floty 15 grudnia 1962 r. Zwrocony Niemcom 18 października 1965 r. Od 2 października 1971 r. jako okręt muzeum w Laboe koło Kilonii.

U 997 Koniec wojny Narviku (30 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (20-21 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (21-21 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (22?-23 czerwca 1945 r.). Zatopiony 11 grudnia 1945 r. (godz. 12.15) rakietami samolotów „Mosquito” (248 Dywizjon RAF) w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 998 Ciężko uszkodzony 16 czerwca 1944 r. b.g. norweskiego samolotu „Mosquito” H (333 Dywizjon RAF/norweski) na płn. od Szetlandów. Zadokowany w Bergen (60°24'N/05°19'E, AN 2464). Skreślony z listy floty 27 czerwca 1944 r. w Bergen. Poddany kanibalizmowi. Większa część załogi weszła w skład

personelu *U 333*. Częściowo złomowany 61 do końca wojny. Po wojnie złomowanie dokończono.

U 999 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na wodach Flensburger Förde (54°50'N/09°30'E, AO 7471) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 1000 Ciężko uszkodzony 31 sierpnia 1944 r. (godz. 08.53) na bryt. minie lotniczej (zagroda „Tangerine”) na Morzu Bałtyckim w rejonie Piławy. Poza służbą 29 września 1944 r. w Królewcu. Od 1 października 1944 r. poddany kanibalizmowi w stoczni F.Schichau w Królewcu. Używany jako hulk w Królewcu. Przeholowany 15 grudnia 1944 r. do Świnoujścia. Porzucony 4 maja 1945 w Świnoujściu. Zdobył radziecka 5 maja 1945 r. Po wojnie znajdował się w rejonie Wypły Karsibór. Dalsze losy nieznane. Prawdopodobnie złomowany przy wyspie Mielin po wojnie.

U 1001 Zatopiony 8 kwietnia 1945 r. b.g. fregat *HMS Fitzroy* i *HMS Byron* na płn. Atlantyku na pld. zach. od Lands End (49°19'N/10°23'W, BF 1494). Cała załoga zginęła (46 osób). *U 1001* wyruszył na swój ostatni patrol 11 marca 1945 r. z Kristiansand.

U 1002 Koniec wojny w Bergen (9 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (1-2 czerwca 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (22-23 czerwca 1945 r.). Zatopiony 13 grudnia 1945 r. (godz. 10.45) torpedą okrętu podwodnego *HMS Tantivy* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 1003 Samozatopiony 23 marca 1945 r. na Kanale Północnym 8-10 Mm na płn. od latarni Inistrahull (55°25'N/06°53'W, AM 6411) po kolizji z fregatą *HMCS New Glasgow* w dniu 20 marca 1945 r. 17 zabitych i 31 uratowanych. *U 1003* wyruszył na swój ostatni patrol 19 lutego 1945 r. z Bergen.

U 1004 Koniec wojny w Bergen (20 marca 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (6-8 czerwca 1945 r.). Zatopiony 1 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) art. niszczycieli *ORP Piorun* i *HMS Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 1005 Skapitulował 14 maja 1945 r. wpływając do Bergen (3 maja 1945 r. wyruszył na ostatni patrol bojowy z Bergen). Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerw-

Wrak *U 1007* samozatopionego 2 maja 1945 r. koło Lubeki na rzece Trave.

Fot. zbiory Reinhard Kramer

ca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (6-8 czerwca 1945 r.). Zatopiony 5 grudnia 1945 r. (godz. 00.15) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°33'N/08°27'W).

U 1006 Zatopiony 16 października 1944 r. b.g. i art. fregaty *HMCS Annan* na Morzu Norweskim na pld. zach. od Wysp Owczych (60°59'N/04°49'W, AE 9989). 6 zabitych, 44 uratowanych. *U 1006* wyruszył na swój ostatni patrol 9 października 1944 r. z Bergen.

U 1007 Samozatopiony 2 maja 1945 r. na kanale żeglutowym koło Lubeki na rzece Trave (53°54,42'N/10°50,90'E, AO 7793) po wcześniejszym uszkodzeniu w tym samym dniu rakietami 4 bryt. samolotów „Typhoon” (245 Dywizjon RAF) w pobliżu stoczni Flender-Werke AG. 2 zabitych, 47 uratowanych. Wydobyty w maju 1946 r. Złomowany w czerwcu 1946 r..

U 1008 Uszkodzony 5 maja 1945 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” Z (86 Dywizjon RAF). Brak strat. Samozatopiony 6 maja 1945 r. (godz. 22.30) w Kattegacie na płn. od Wyspy Hjem koło Aarhus (56°14,2'N/10°51,2'E, AO 7136)⁸³. Cała załoga uratowana (44 ludzi).

U 1009 Kapitulacja 10 maja 1945 r. w Loch Eriboll (poddanie się *HMS Byron*). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (10-10 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (13-14 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Loch Ryan (1?-1? września 1945 r.). Zatopiony 16 grudnia 1945 r. (godz. 09.28) art. niszczyciela *HMS Onslow* w ramach operacji „Deadlight” (55°31,5'N/07°24'W).

U 1010 Kapitulacja 14 maja 1945 r. w Loch Eriboll. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (14-15 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (15-16 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (3-3 stycznia 1946 r.). Rejs z Moville do Lisahally (3-3 stycznia 1946 r.). Rejs z Lisahally do Moville (7-7 stycznia 1946 r.). Zatopiony 7 stycznia 1946 r. (godz. 19.00) art. niszczyciela *ORP Garland* w ramach operacji „Deadlight” (55°37,09'N/07°49,05'W).

U 1013 Zatopiony 17 marca 1944 r. (godz. 20.40) po kolizji z *U 286* na Morzu Bałtyckim na wsch. od Wyspy Rugia (55°36'N/13°58'E, AO 7396)⁸⁴. 25 zabitych, 26 uratowanych. *U 1013* odbywał rejs szkoleniowy. Wrak spoczął na głębokości 20 m. Podniesiony w lipcu 1944 r. Wycofany ze służby. Dalsze losy nieznane. Prawdopodobnie poddany kanibalizmowi.

U 1014 Zatopiony 4 lutego 1945 r. b.g. fregat *HMS Loch Scavaig*, *HMS Nyasaland*, *HMS Papua* i *HMS Loch Shin* na Kanale Północnym, na wsch. od Malin Head (55°17'N/06°44'W, AM 6418). Cała załoga zginęła (48 ludzi).

U 1015 Zatopiony 19 maja 1944 r. po kolizji z *U 1014* na Morzu Bałtyckim na Zatoce Gdańskiej na zach. od Piławy (55°09,6'N/19°11,6'E, AO 9552)⁸⁵. 36 zabitych, 16 uratowanych.

U 1016 Samozatopiony 9 maja 1945 r. na Zatoce Lubeckiej (54°11,50'N/11°20,50'E, AO 7846) w ramach operacji „Regenbogen”.

U 1017 Zatopiony 29 kwietnia 1945 r. b.g. bryt. samolotu „Liberator” VIII Q (120 Dywizjon RAF) na płn. Atlantyku na płn. zach. od Irlandii (56°04'N/11°06'W). 34 zabitych, ? uratowanych. Zobacz także losy *U 398*. *U 1017* wyruszył na swój ostatni patrol 14 kwietnia 1945 r. z Trondheim.

U 1018 Zatopiony 27 lutego 1945 r. b.g. fregaty *HMS Loch Fada* na Kanale La Manche na pld. od Penzance (49°56,48'N/05°20'W, BF 2514). 51 zabitych, 2 uratowanych. *U 1018* atakował wówczas konwój „BTC 81”. U-boot wyruszył na swój ostatni patrol 21 stycznia 1945 r. z Horten.

U 1019 Koniec wojny w Trondheim (9 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Trondheim do Scapa Flow

83. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 1008* w dniu 6.05.1945 r. przez bryt. samolot „Liberator” na pozycji 57°52'N/10°49'E jest błędna. Samolot ten zatopił innego U-boota *U 3523*.

84. Pozycja za Busch, Röhl op.cit. Natomiast Niestle op.cit. podaje pozycję 54°21'N/13°58'E.

85. Pozycja za Busch, Röhl op.cit. Natomiast Niestle op.cit. podaje pozycję 54°25'N/19°50'E.

(29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Zatopiony 7 grudnia 1945 r. (godz. 16.33) art. niszczycieli ORP *Piorun* i HMS *Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (55°27’N/07°56’W).

U 1020 Zatopiony po 31 grudnia 1944 r. na Morzu Północnym, prawdopodobnie w rejonie Moray Firth (~58°30’N/02°00’W, ~AN 16). 31 grudnia atakował bezskutecznie bryt. niszczyciel *Zephyr*. Przyczyna, data i pozycja nieznanne. Prawdopodobną przyczyną była mina. Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 1020* wyruszył na swój ostatni patrol 22 listopada 1944 r. z Horten. Miał za zadanie patrolować rejon Moray Firth i obszar na pld. od Szkocji.

U 1021 Zatopiony około 14 marca 1945 r. prawdopodobnie na minie na pld. Atlantyku na pld. od Kanału Brytolskiego (~50°34’N/05°07’W, ~BF 22)⁸⁶. Cała załoga zginęła (43 ludzi). *U 1021* wyruszył na swój ostatni patrol 20 lutego 1945 r. z Bergen. Miał za zadanie patrolować obszar na pld. od Landsend. W tym rejonie 14 marca 1945 r. z pokładu bryt. statku *Rolfsberg* widziano silną, podwodną eksplozję na polu minowym (zagrody minowe „A1” i „ZME 25”).

U 1022 Koniec wojny w Bergen (1 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu). Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (1-2 czerwca 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (29-29 grudnia 1945 r.). Zatopiony 29 grudnia 1945 r. (godz. 23.50) art. niszczyciela ORP *Piorun* w ramach operacji „Deadlight” (55°40’N/08°15’W).

U 1023 Kapitulacja 10 maja 1945 r. w Portland-Weymouth. Przemianowany na HMS *N 83*. Rejs do Plymouth, Brixham, Falmouth, Bristol, Cardiff, Swansea, Holyhead, Liverpool, Birkenhead, Manchester, Fleetwood, Belfast, Rothesay, Glasgow, Greenock i Oban. 14 sierpnia 1945 r. przybył do Loch Ryan. Rejs z Loch Ryan do Lisahally (31? października – 1 listopada 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (7 stycznia 1946 r.). Zatopiony 8 stycznia 1946 r. (godz. 00.20) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°49’N/08°24’W).

U 1024 Zdobyty 12 kwietnia 1945 r. przez fregaty HMS *Loch Glendhu* i HMS *Loch More* na Morzu Irlandzkim na pld. od Isle of Man (53°43,5’N/04°57,5’W, AM 6887). 9 zabitych, 37 uratowanych. Zatonął 13 kwietnia 1945 r. podczas holowania przez HMS *Loch More* w gęstej mgie. *U 1024* wyruszył na swój ostatni

patrol 3 marca 1945 r. z Kristiansand-Marviken.

U 1025 Poza służbą 30 kwietnia 1945 r. z powodu wadliwych akumulatorów. Samozatopiony 5 maja 1945 r. na wodach Flensburger Förde w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak złomowany po wojnie.

U 1051 Zatopiony 26 stycznia 1945 r. b.g. i staranowaniem fregat HMS *Aylmer*, HMS *Calder*, HMS *Bentinck*, HMS *Manners* na Morzu Irlandzkim na pld. od Wyspy Isle of Man (53°39’N/05°23’W, AM 9211). Cała załoga zginęła (47 ludzi). Atak okrętów 4 Grupy Eskortowej nastąpił po storpedowaniu przez *U 1051* fregaty HMS *Manners*. *U 1051* wyruszył na swój ostatni patrol 28 grudnia 1944 r. z Horten.

U 1052 Koniec wojny w Bergen. Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-4 czerwca 1945 r.). Zatopiony 9 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) rakietami i art. samolotów „Firefly” (816 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Nairana* w ramach operacji „Deadlight” (55°50’N/10°05’W).

U 1053 Zatopiony 15 lutego 1945 r. w wyniku awarii podczas prób głębokościowych (sabotaż ?) na Morzu Północnym w Byfjordzie na pld. zach. od Bergen (60°24,3’N/05°13,6’E, AN 2456). Cała załoga zginęła (45 ludzi). Wrak znajduje się na głębokości 340 m. Na pokładzie znajdowali się specjaliści od testów zanurzeniowych oraz inżynierowie projektujący rakiety!

U 1054 Uszkodzony 18 sierpnia 1944 r. podczas kolizji ze statkiem szpitalnym *Peter Wessel* na Morzu Bałtyckim koło Helu (boja nr I). Skreślony z listy floty 15 września 1944 r. w Kilonii. Załoga *U 1054* weszła w skład personelu *U 637*. Zdobył bryt. w maju 1945 r. w Kilonii. Złomowany.

U 1055 Zatopiony po 23 kwietnia 1945 r. pld. Atlantyku lub na Kanaale La Manche (~50°00’N/11°00’W, ~BF 14). Pozycja, data i przyczyna nieznanne⁸⁷. Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 1055* wyruszył na swój ostatni patrol 5 kwietnia 1945 r. z Bergen. Ostatni meldunek nadał dnia 23 kwietnia 1945 r. (~52°00’N/11°00’W), kiedy kierował się na wody Kanału La Manche.

U 1056 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48’N/09°49’W, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 1057 Koniec wojny w Bergen. Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Sca-

pa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (5-7 czerwca 1945 r.). Przekształcony na okręt testowy HMS *N 22*. Przekazany 5 listopada 1945 r. ZSRR. Rejs z Loch Ryan do Londonderry (31 października – 1 listopada 1945 r.). Rejs przez Peterhead, Kopenhagę do Lipawy (4 grudnia 1945 r.) w ramach operacji „Cabal”. Od 13 grudnia 1946 r. w służbie jako *N 22* we Flocie Bałtyckiej ZSRR⁸⁸. Od 9 czerwca 1949 r. jako *S 81*. Od 30 grudnia 1955 r. w rezerwie. W służbie jako testowy hulk dla prób z bronią atomową we Flocie Północnej ZSRR. Skreślony z listy floty 16 października 1957 r. Złomowany.

U 1058 Kapitulacja 10 maja 1945 r. w Loch Eriboll. Zdobył wojenną. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (11-11 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (13-14 maja 1945 r.). Przekształcony na okręt testowy HMS *N 23*. Przekazany 5 listopada 1945 r. ZSRR. Rejs z Lisahally, przez Kopenhagę do Lipawy (24 listopada – 4 grudnia 1945 r.) w ramach operacji „Cabal”. Od 13 grudnia 1945 r. jako radziecki *N 23* we Flocie Bałtyckiej ZSRR. Od 9 czerwca 1949 r. jako *S 82*. Od 29 grudnia 1955 r. w rezerwie. Od 18 stycznia 1956 r. jako pływająca stacja torpedowa *PZS 32*. Skreślony z listy floty 25 marca 1958 r. Złomowany.

U 1059 Zatopiony 19 marca 1944 r. b.g. ameryk. 2 samolotów „Avenger” i „Wildcat” (Grupa Lotnicza VC-6) z lotniskowca esk. USS *Block Island* na środk. Atlantyku, 750 Mm na pld. zach. od przyl. Verde na Wyspach Zielonego Przylądka (13°10’N/33°44’W, EH 7323). 47 zabitych, 8 uratowanych. *U 1059* wyruszył na swój ostatni patrol 12 lutego 1944 r. z Bergen.

U 1060 Zatopiony 27 października 1944 r. na Morzu Norweskim na pld. od Brønnöysund (65°24’N/11°59,5’E, AF 6278) po wcześniejszych uszkodzeniach przez rakiety i art. samolotów „Firefly” (1771 Dywizjon FAA) z lotniskowca HMS *Implacable* oraz 2 bryt. samolotów „Halifax” D i T (502 Dywizjon RAF) i 2 czeskich „Liberator” H i Y (311 Dywizjon RAF/czeski). 12 zabitych, 43 uratowanych. *U 1060* wyruszył na swój ostatni patrol 26 października 1944 r. z Bodø.

86. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 1021* przez fregaty HMS *Rupert* i HMS *Conn* w dniu 30.03.1945 r. na pozycji 58°19’N/05°31’W jest błędna. Okręty te w rzeczywistości zatopiły *U 965*.

87. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 1055* przez łódź latającą „Catalina” R w dniu 30.04.1945 r. na pozycji 48°00’N/06°30’W jest błędna. „Catalina” ta w rzeczywistości zatopiła *U 1107*.

88. Bieżącej *Zdobył i reparał floty ZSRR* podaje datę 15.12.1946 r.

Pod koniec wojny do osłony konwojów używano masowo lotniskowców eskortowych. Tutaj widoczny brytyjski *Ruler* amerykańskiej budowy.

Fot. zbiory Leo van Ginderen

U 1061 Uszkodzony 27 października 1944 r. przez samoloty w rejonie Bergen. Od 1 listopada 1944 r. jako jednostka szkolna w 5 flotylli. Koniec wojny w Bergen (4 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu). Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-4 czerwca 1945 r.). Zatopiony 1 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) art. niszczycieli ORP *Piorun* i HMS *Onslaught* podczas operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W, AM 5139).

U 1062 Zatopiony 30 września 1944 r. b.g. niszczyciela esk. USS *Fessenden* na środk. Atlantyku na pld. zach. od przyl. Verden (11°36'N/34°44'W, EH 7582). Cała załoga zginęła (55 ludzi). *U 1062* powracał z rejsu zaopatrzeniowego z Penang (wyruszył 15 lipca 1944 r.) do Niemiec.

U 1063 Zatopiony 15 kwietnia 1945 r. b.g. fregaty HMS *Loch Kilin* na Kanale La Manche na zach. od Lands End (50°08,54'N/03°53,24'W, BF 2377). 29 zabitych i 19 uratowanych. *U 1063* wyruszył na swój ostatni patrol 11 marca 1945 r. z Horten. Wrak znajduje się na głębokości 58 m.

U 1064 Koniec wojny w Trondheim (9 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Trondheim do Scapa Flow

(29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Przemianowany na bryt. okręt testowy HMS *N 24*. Rejs z Loch Ryan do Londonderry (31? października – 1 listopada 1945 r.). Przekazany 5 listopada 1945 r. ZSRR. Rejs z Londonderry, przez Kopenhagę do Lipawy (24 listopada – 4 grudnia 1945 r.) w ramach operacji „Cabal”. Od 13 lutego 1946 r. radziecki *N 24* we Flocie Bałtyckiej ZSRR. Od 9 czerwca 1949 r. jako *S 83*. Od 29 grudnia 1955 r. w rezerwie. Od 18 stycznia 1956 r. jako pływająca stacja torpedowa *PZS 33*. Od 1 czerwca 1957 r. jako jednostka szkoleniowa *UTS 49*. Skreślony z listy floty 12 marca 1974 r. Złomowany.

U 1065 Zatopiony 9 kwietnia 1945 r. (godz. 17.25) rakietami i art. bryt. samolotów „Mosquito” H, D, K, A, I, G, Z (143 Dywizjon RAF) i „Mosquito” P, W, N (235 Dywizjon RAF) na Morzu Bałtyckim na pld. zach. od Göteborga w Szwecji (57°58'N/11°15'E, AO 4439). Cała załoga zginęła (45 ludzi). *U 1065* przebywał wówczas na swoim pierwszym patrolu bojowym, wypływając 4 kwietnia 1945 r. z Kilonii.

U 1101 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'E, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 1102 Zatopiony 24 marca 1944 r. na redzie portu w Piławie z powodu wypadku przy zanurzaniu. 1 osoba zabita. Podniesiony 12 maja 1944 r. i w tym samym dniu skreślony z listy floty. Wyremontowany w Gdańsku. Od 15 sierpnia 1945 r. w służbie jako jednostka szkolna w UAS. Kapitulacja 13 maja 1945 r. w Zatoce Hohwacht. Zdobył wojenną. Przebazowany do Kilonii, później do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (23-27? czerwca 1945 r.). Zatopiony 21 grudnia 1945 r. (godz. 15.05) art. niszczycieli ORP *Piorun*, HMS *Onslaught* i niszczyciela esk. HMS *Zetland* oraz korwety HMS *Fowey* w ramach operacji „Deadlight” (56°04'N/09°35'W).

U 1103 Kapitulacja 8 maja 1945 r. w Cuxhaven. Zdobył wojenną. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (23-27? czerwca 1945 r.). Zatopiony 30 grudnia 1945 r. (godz. 10.10) art. niszczyciela HMS *Onslaught* w ramach operacji „Deadlight” (56°03'N/10°05'W).

U 1104 Koniec wojny w Bergen (22 marca 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobył wojenną. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-4 czerwca 1945 r.). Zatopiony 15 grudnia 1945 r. (godz. 16.25) ładunkami wybuchowymi.

wymi w ramach operacji „Deadlight” (55°35'N/07°57'W).

U 1105 Kapitulacja 10 maja 1945 r. w Loch Eriboll. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (11-11 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (13-14 maja 1945 r.). Przemianowany na okręt testowy HMS *N 16* (miał jako nieliczną warstwę pochłaniającą fale „Alberich”). Przekazany USA w celu testów. Rejs z Portsmouth w Anglii do New Hampshire w USA (19 grudnia 1945 r. – 2 stycznia 1946 r.). Skreślony z listy floty 11 lutego 1946 r. Zatopiony 18 listopada 1948 r. na Zatoce Chesapeake podczas prób z materiałami wybuchowymi. Wydobyty w sierpniu 1949 r. podczas testów z udziałem grup ratowniczych. Ostatecznie zatopiony 21 października 1949 r. podczas prób z nowymi b.g. „MK 6” na Rzece Potomac koło latarni Piney Point. Wrak został odnaleziony 29 czerwca 1985 r. (38°08,09'N/76°33,09'W).

U 1106 Zatopiony 29 marca 1945 r. b.g. bryt. samolot „Liberator” O (224 Dywizjon RAF) na płu. Atlantyku na płu. wsch. od Wysp Owczych (61°46'N/02°16'W, AF 7731). Cała załoga zginęła (46 ludzi). *U 1106* wyruszył na swój ostatni patrol 21 marca 1945 r. z Horten.

U 1107 Zatopiony 30 kwietnia 1945 r. b.g. ameryk. łodzi latającej „Catalina” R (Dywizjon Patrolowy VP-63) na Zatoce Biskajskiej na zach. od Brestu, koło Quessant (48°00'N/06°30'W, BF 5119)⁸⁹. 37 zabitych, ? uratowanych. *U 1107* wyruszył na swój ostatni patrol 29 marca 1945 r. z Horten.

U 1108 Koniec wojny w Horten. Zdobyć wojenna. Rejs z Horten do Scapa Flow (27-30 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). W sierpniu 1945 r. przekazany Wielkiej Brytanii. Przekształcony na okręt testowy. Złomowany od 12 maja 1949 r. przez Massr. T.W. Ward Ltd. z Briton Ferry w Walii.

U 1109 Kapitulacja 12 maja 1945 r. w Loch Eriboll. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (12-13 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (13-14 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (5 stycznia 1946 r.). Zatopiony 6 stycznia 1946 r. (godz. 11.00) torpedą okrętu podwodnego HMS *Templar* w ramach operacji „Deadlight” (55°49'N/08°31'W).

U 1110 Kapitulacja 14 maja 1945 r. w porcie List na Wyspie Sylt. Zdobyć wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (24-28? czerwca 1945 r.). Zatopiony 21 grudnia 1945 r. (godz. 16.08) art. niszczyciela HMS *Onslow* w ramach operacji „Deadlight” (55°45'N/08°19'W).

U 1131 Ciężko uszkodzony 30 marca 1945 r. (godz. 15.15) bombami ameryk. samolotów B 17 (8. USAAF) w stoczni Deutsche Werft w Hamburg-Finkenwerder, Rüschkanal wewnątrz doku na pld. wsch. od schronu „Fink II” (53°33,5'N/09°51,3'W). Brak strat. Dodatkowo całkowicie zniszczony bombami bryt. samolotów w dniach 1 i 9 kwietnia 1945 r. (53°33,5'N/09°51,3'W, AO 0716). Złomowany.

U 1132 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Küpfermühlen koło Flensburga (54°50'N/09°29'W, AN 9493) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak złomowany.

U 1161 Zbudowany dla włoskiej marynarki wojennej jako S 8. Po wycofaniu się Włoch z wojny, przejęty 10 września 1943 r. w Gdyni. Służył jako jednostka szkolna i testowa w 5, 18 i 24 flotylli. Na jego pokładzie testowano m.in. nowe urządzenia hydrolokacyjne. Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Küpfermühlen koło Flensburga (54°50'N/09°29'E, AN 9493) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r. Inne źródła podają datę samozatopienia w dniu 4 maja 1945 r. (godz. 22.00).

U 1162 Budowany dla włoskiej marynarki wojennej, gdzie miał służyć jako S 10. Ukończony już po kapitulacji Włoch i wcielony do Kriegsmarine. Służył jako jednostka szkolna i testowa w 5, 18 i 24 flotylli. Na jego pokładzie testowano m.in. nowe urządzenia hydrolokacyjne. Samozatopiony (otwarcie zaworów) 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'E, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak złomowany.

U 1163 Koniec wojny w Kristiansand w Norwegii (9 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobyć wojenna. Rejs z Kristiansand do Scapa Flow (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (3-5 czerwca 1945 r.). Zatopiony 11 grudnia 1945 r. (godz. 12.16) b.g. samolotów „Liberator” (224 Dywizjon RAF), „Sunderland” (201 Dywizjon RAF) oraz „Warwick” (179 Dywizjon RAF) w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 1164 Zatopiony 24 lipca 1944 r. podczas bryt. nalotu (RAF Bomber Command) przy nabrzeżu stoczni Deutsche Werke Kiel AG w Kilonii (54°19'N/10°10'E, AO 7728). Brak strat. *U 1164* przechodził remont z powodu wejścia 21 maja 1944 r. na minę na pozycji 55°59'N/11°01'E. Podniesiony. Skreślony z listy floty 5 sierpnia 1944 r.

Załoga *U 1164* weszła w skład personelu okrętu *U 3516*. Wrak złomowany do końca wojny.

U 1165 Koniec wojny w Narviku (5 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobyć wojenna. Rejs z Narviku do Loch Eriboll (16-19 maja 1945 r.). Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (21-22 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (22-23 maja 1945 r.). Rejs z Lisahally do Moville (29-29 grudnia 1945 r.). Zatopiony 31 grudnia 1945 r. (godz. 10.15) art. niszczyciela HMS *Offa* i niszczyciela esk. HMS *Zealous* w ramach operacji „Deadlight” (55°44'N/08°40'W).

U 1166 Skreślony z listy floty 28 sierpnia 1944 r. w Kilonii, po eksplozji torpedy w dniu 28 lipca 1944 r. w Eckernförde. Załoga *U 1166* weszła w skład personelu *U 3520*. Używany jako pływająca elektrownia i hulk. Samozatopiony (wysadzony) 4 maja 1945 r. w suchym doku nr II w Deutsche Werke Kiel AG w Kilonii. Złomowany.

U 1167 Zatopiony 30 marca 1945 r. (godz. 15.15) bombami ameryk. samolotów B 17 (8. USAAF) w stoczni Deutsche Werke Kiel AG wewnątrz pontonowego doku, na pld. wsch. od schronu „Fink II” w Hamburg-Finkenwerder (53°32,5'N/09°51,3'W, AO 0716). 1 osoba zabita. Złomowany.

U 1168 Samozatopiony (osadzony na mieliźnie) 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting koło Holnis (54°53'N/09°37,5'E, AO 7471) w ramach operacji „Regenbogen”. Złomowany. Inne źródła podają datę samozatopienia 4 maja 1945 r.

U 1169 Zatopiony 29 marca 1945 r. b.g. fregaty HMS *Duckworth* na Kanale La Manche koło Lands End (49°58'N/05°25'W, BF 2514)⁹⁰. Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 1169* wyruszył na swój ostatni patrol 20 lutego 1945 r. z Kristiansand.

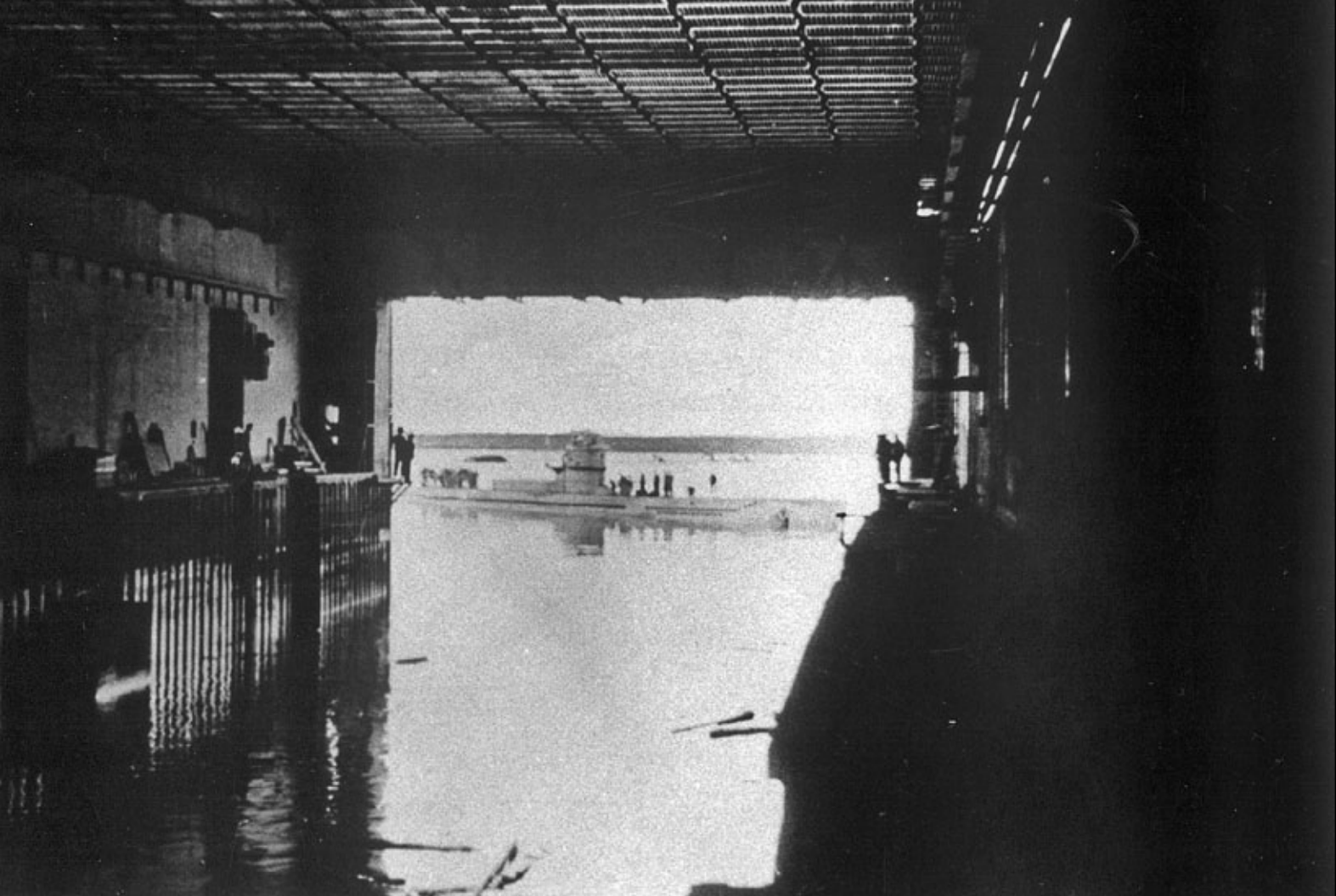
U 1170 Samozatopiony 2 maja 1945 r. na północ od Timmendorfer Strand, na płu. zach. od Travemünde (54°00,50'N/10°49,50'E, AO 7768) w ramach operacji „Regenbogen”⁹¹. Po wojnie wydobyty i złomowany.

U 1171 Koniec wojny w Stavanger (23 kwietnia 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobyć wojenna. Rejs ze Stavanger do Scapa Flow

89. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 1107* w dniu 25.04.1945 r. b.g. ameryk. samolotu „Liberator” K na Zat. Biskajskiej jest błędna. W wyniku tegoż ataku zatonął *U 326*.

90. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 1169* w dniu 5.04.1945 r. na pozycji 52°03'N i 05°53'W na minie jest błędna. W rzeczywistości na minie zatonął *U 242*.

91. Za Müller, Kramer *op.cit.* i Busch, Röhl *op.cit.* Natomiast Niestle *op.cit.* podaje pozycję 53°59'N/10°56'E, Gröner *op.cit.* 53°58'N/10°53'E

W celu ochrony U-bootów przed narastającymi nalotami lotnictwa alianckiego, Niemcy podjęli szeroki program budowy specjalnych schronów, szczególnie w portach francuskich i norweskich.

Fot. Centralne Archiwum Wojskowe

(27-30 maja 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Lisahally (1-2 czerwca 1945 r.). W sierpniu 1945 r. przekazany Wielkiej Brytanii. Przekształcony na okręt testowy HMS *N 19*. Przeniesiony na ląd 3 lutego 1946 r. w Lisahally. Złomowany od kwietnia 1949 r. przez Thomas Young & Co w Sunderland.

U 1172 Zatopiony 27 stycznia 1945 r. b.g. fregat HMS *Tyler*, HMS *Keats* i HMS *Bligh* na Kanale Św. Jerzego (52°24'N/05°42'W, AM 9462). Cała załoga zginęła (52 ludzi). *U 1172* wyruszył na swój ostatni patrol 22 grudnia 1944 r. z Horten. Fregaty należały do 5 Grupy Eskortowej ochraniającej konwój „HX 332”.

U 1191 Zatopiony po 12 czerwca 1944 r. na płn. Atlantyku na pld. zach. od Irlandii (~49°03'N i 04°48'W, ~BF 2825). Pozycja, data i przyczyna nieznana⁹². Prawdopodobną przyczyną było wejście na minę, awaria lub atak polskiego samolotu „Wellington” A (304 Dywizjon RAF/polski) w dniu 18 czerwca 1944 r. Cała załoga zginęła (50 osób). *U 1191* wyruszył na swój ostatni patrol 22 maja 1944 ze Stavanger. Ostatni meldunek nadał dnia 12 czerwca 1944 r. z pozycji 53°15'N i 16°45'W, kiedy kierował się na wody Kanału La Manche.

U 1192 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Kilonii (54°19'N/10°10'E, AO 7727) w ramach operacji „Regenbogen”. Po wojnie podniesiony i złomowany.

U 1193 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'E, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 1194 Kapitulacja 9 maja 1945 r. w Cuxhaven. Zdobył wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (24-28? czerwca 1945 r.). Zatopiony 22 grudnia 1945 r. (godz. 04.00) art. niszczyciela HMS *Onslow* podczas operacji „Deadlight” (55°59'N/09°55'E).

U 1195 Zatopiony 6 kwietnia 1945 r. b.g. niszczyciela HMS *Watchman* na Kanale La Manche na pld. od Spithead (50°33,17'N/00°56,09'W, BF 3244). 32 zabitych, 18 uratowanych. *U 1195* atakował wówczas konwój „VWP 16”. *U 1195* wyruszył na swój ostatni patrol 25 marca 1945 r. z Bergen. W kwietniu 1945 r. odbyły się próby podniesienia *U 1195* przez Brytyjczyków, lecz nie uwieńczone sukcesem.

U 1196 Samozatopiony 3 maja 1945 r. na redzie portu w Travemünde

(53°59'N/10°56'E, AO 7793). Po wojnie wrak został wydobyty i złomowany. *U 1196* został wycofany ze służby w sierpniu 1944 r. z powodu wybuchu własnej torpedy.

U 1197 Uszkodzony 30 marca 1945 r. przez ameryk. samoloty (8. USAAF) w stoczni Deschimag w Bremen. Skreślony z listy floty 25 kwietnia 1945 r. w Wesermünde. Używany jako pływająca elektrownia w Wesermünde. Zdobyty przez bryt. 7 maja 1945 r. w Brake koło Wesermünde. Końcowe losy nieznane. Możliwe, że został zatopiony w lutym 1946 r. na Morzu Północnym przez okręty ameryk. (wypełniony amunicją chemiczną?) lub złomowany w 1946 r.

U 1198 Kapitulacja 8 maja 1945 r. w Cuxhaven. Zdobył wojenna. Przebazowany do Wilhelmshaven. Rejs z Wilhelmshaven do Loch Ryan (24-28? czerwca 1945 r.). Zatopiony 17 grudnia 1945 r. (godz. 10.30) art. niszczyciela

92. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 1191* przez fregaty HMS *Affleck* i HMS *Balfour* w dniu 25.06.1944 r. na pozycji 50°03'N/02°59'W jest błędna. Prawdopodobnie fregaty atakowały wrak *U 269*, który zatonął na tej samej pozycji w tym samym dniu.

la ORP *Błyskawica* w ramach operacji „Deadlight” (56°14'N/10°37,05'W).

U 1199 Zatopiony 21 stycznia 1945 r. b.g. niszczyciela HMS *Icarus* i korwety HMS *Mignonette* na Kanale La Manche koło Wyp. Scilly (49°57'N/05°42'W, BF 2435). 48 zabitych, 1 uratowany (wydostał się z leżącego na dnie na głębokości 73 m okrętu!). *U 1199* atakował wówczas konwój „TBC 43”. *U 1199* wyruszył na swój ostatni patrol 1 stycznia 1945 r. z Bergen.

U 1200 Zatopiony 11 listopada 1944 r. b.g. korwet HMS *Pevensey Castle*, HMS *Lancaster Castle*, HMS *Porchester Castle* i HMS *Kenilworth Castle* na płn. Atlantyku na pld. od Irlandii (50°24'N/09°10'W, BF 1258). Cała załoga zginęła (53 osób). *U 1200* wyruszył na swój ostatni patrol 19 października 1944 r. z Bergen.

U 1201 Zniszczony 11 marca 1945 r. bombą ameryk. samolotów (8. USAF), w doku nr V stoczni Howaldswerke AG. Samozatopiony (m.in. ogniem Panzerfaust-ów) 3 maja 1945 r. w Hamburg-Finkenwerder. Większa część załogi została wcielona do wojsk lądowych. Złomowany po wojnie.

U 1202 Skreślony z listy floty 10 maja 1945 r. w Bergen. Zdobyty bryt. w maju 1945 r. Przekazany Norwegii w październiku 1948 r. Od 1 lipca 1951 r. jako KNM *Kinn*. Skreślony z listy floty 1 czerwca 1961 r. Przecholowany w 1963 r. do Hamburga, gdzie złomowany.

U 1203 Koniec wojny w Trondheim, Lofjord (30 marca 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobyty wojenna. Rejs z Trondheim do Scapa Flow (29 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-3 czerwca 1945 r.). Zatopiony 8 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) torpedami 2 bryt. samolotów „Barracuda” (816 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Nairana* w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 1204 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'W, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 1205 Samozatopiony 3 maja 1945 r. w Kilonii (54°21'N/10°09'W, AO 7727) w ramach operacji „Regenbogen”. Podniesiony i złomowany.

U 1206 Zatopiony 14 kwietnia 1945 r. z powodu wypadku podczas zanurzenia na Morzu Północnym koło Peterhead w Szkocji (57°24,16' N/01°36,93'W, AN 1895). 4 zabitych, 46 uratowanych. Wrak z został zlokalizowany w poło-

wie lat 70-tych podczas badań pól ropo- nośnych na głębokości 70 m. *U 1206* wyruszył na swój ostatni patrol 6 kwietnia 1945 r. z Kristiansand.

U 1207 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na Zatoce Gelting (54°48'N/09°49'W, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Podniesiony i złomowany.

U 1208 Zatopiony 27 lutego 1945 r. b.g. fregat HMS *Labuan*, HMS *Loch Fada* oraz korwety HMS *Wild Goose* w zach. wejściu do Kanału La Manche, 40 Mm na pld. zach. od Point Lizard (49°46'N/05°47'W, BF 2462)⁹³. Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 1208* wyruszył na swój ostatni patrol 15 stycznia 1945 r. z Kristiansand.

U 1209 Samozatopiony 18 grudnia 1944 r. na Kanale La Manche koło Wyp. Scilly (49°57'N, 05°47'W, BF 2435) z powodu uszkodzeń wynikłych po wejściu na skały Wolf Rock. 9 zabitych, 44 uratowanych (przez dozorców HMS *RML 542*). *U 1209* wyruszył na swój ostatni patrol 26 listopada 1944 r. z Farsundu w pld. Norwegii.

U 1210 Samozatopiony 3 maja 1945 r. na Zatoce Eckernförde (54°28'N/09°51'E, AO 7716) po ciężkim uszkodzeniu (1 osoba zabita) przez ameryk. samoloty (9. USAF/XXIX TAC) w tym samym dniu (godz. 06.00). Brak strat. Po wojnie złomowany (?).

U 1271 Koniec wojny w Bergen. Zdobyty wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (5-7 czerwca 1945 r.). Zatopiony 8 grudnia 1945 r. (godz. 09.04) podczas holowania na miejsce zatopienia w ramach operacji „Deadlight” (55°28,50'N/07°20,40'W).

U 1272 Koniec wojny w Bergen (10 maja 1945 r. powrócił z ostatniego patrolu bojowego). Zdobyty wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (30 maja – 1 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (2-4 czerwca 1945 r.). Zatopiony 8 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) torpedami 2 bryt. samolotów „Barracuda” (816 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Nairana* w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 1273 Zatopiony 17 lutego 1945 r. (godz. 08.30) na bryt. minie lotniczej (zagroda „Onions IV”) w Oslofjorcie przed wejściem do portu w Horten (59°24'N/10°28'E, AO 1658). 43 zabitych, 8 uratowanych. *U 1273* wychodził wówczas na patrol bojowy z bazy w Horten wraz z *U 190*.

U 1274 Zatopiony 16 kwietnia 1945 r. b.g. niszczyciela HMS *Viceroy* na Morzu Północnym na płn. od Newcastle

(55°36'N/01°24'W, AN 5194). Cała załoga zginęła (44 ludzi). *U 1274* atakował wówczas konwój „FS 1784”. *U 1274* wyruszył na swój ostatni patrol 1 kwietnia 1945 r. z Horten.

U 1275 Samozatopiony (wysadzony) 3 maja 1945 r. w stoczni Deutsche Werke Kiel AG w Kilonii, boja nr 5 (54°21'N/10°09'W, AO 7727) w ramach operacji „Regenbogen”. *U 1275* był w trakcie przebudowy mostka. Złomowany.

U 1276 Zatopiony 20 lutego 1945 r. b.g. słupa HMS *Amethyst* na płn. Atlantyku na pld. od Waterford (51°48'N/07°07'W, AM 8933)⁹⁴. Cała załoga zginęła (49 ludzi). *U 1276* wyruszył na swój ostatni patrol 28 stycznia 1945 r. z Bergen.

U 1277 Samozatopiony 3 czerwca 1945 r. na płn. Atlantyku, na płn. zach. od Porto w Portugalii (41°09'N/08°41'W, CG 2687) w ramach operacji „Regenbogen”. Cała załoga internowana w Lizbonie (47 ludzi).

U 1278 Zatopiony 17 lutego 1945 r. b.g. fregat HMS *Bayntun* i HMS *Loch Eck* na Morzu Północnym na płn. zach. od Bergen (61°32'N/01°36'E, AF 7928). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 1278* znajdował się wówczas na patrolu na zach. od Hiszpanii (wyruszył 11 lutego 1945 r. z Horten).

U 1279 Zatopiony 3 lutego 1945 r. prawdopodobnie (patrz losy U 327) b.g. fregat HMS *Bayntun*, HMS *Braithwaite* i HMS *Loch Eck* na Morzu Północnym na płn. zach. od Bergen (61°21'N/02°00'E, AF 7964). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 1279* wyszedł 29 stycznia 1945 r. z Horten z zadaniem patrolowania rejonu Gibraltaru. Od wyjścia z bazy nie wysłał żadnego komunikatu.

U 1301 Koniec wojny w Bergen. Zdobyty wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (5-7 czerwca 1945 r.). Zatopiony 16 grudnia 1945 r. (godz. 12.00) b.g. i art. bryt. samolotów w ramach operacji „Deadlight” (56°10'N/10°05'W).

U 1302 Zatopiony 7 marca 1945 r. b.g. fregat HMCS *La Hulloise*, HMCS *Strathadam*, HMCS *Thetford Mines* na Kanale Św. Jerzego (52°19'N/05°23'W, AM 9544). Cała załoga zginęła (48 ludzi). *U 1302* atakował wówczas konwój „SC 167”. *U 1302* wyszedł na swój ostatni patrol 3 lutego 1945 r. z Horten.

93. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 1208* przez słup HMS *Amethyst* w dniu 20.02.1945 r. na pozycji 51°48'N/07°07'W jest błędna. Słup ten w rzeczywistości zatopił *U 1276*.

94. Wcześniej podawana wersja zatopienia *U 1276* w dniu 3.04.1945 r. przez bryt. samolot „Liberator” na pozycji 61°42'N/00°24'W jest błędna. Prawdopodobnie był to błąd w identyfikacji pilota.

W roku 1944 Brytyjczycy zaczęli wcielać do służby fregaty typu *Loch* będącego ulepszeniem typu *River*. Na fotografii *Loch Gorm*.

Fot. zbiory Steve Johnson

U 1303 Samozatopiony 5 maja 1945 r. (godz. 22.00)⁹⁵ w Zatoce Kupfermühlen koło Flensburga (54°50'N/09°29'E, AN 9493) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 1304 Samozatopiony 5 maja 1945 r.⁹⁶ w Zatoce Kupfermühlen koło Flensburga (54°49'N/09°26'E, AN 9493) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany do 1953 r.

U 1305 Kapitulacja 10 maja 1945 r. w Loch Eriboll. Rejs z Loch Eriboll do Loch Alsh (10-10 maja 1945 r.). Rejs z Loch Alsh do Lisahally (13-14 maja 1945 r.). Przemianowany na HMS *N 25*. 5 listopada 1945 r. przekazany ZSRR. Rejs z Lisahally, przez Kopenhagę do Lipawy (24 listopada – 4 grudnia 1945 r.) w ramach operacji „Cabal”. Od 13 lutego 1946 r. jako *N 25* we Flocie Bałtyckiej ZSRR. Od 9 czerwca 1949 r. jako *S 84*. W rezerwie od 30 grudnia 1955 r. Używany jako okręt doświadczalny. W październiku 1957 r. używany do testów z bronią atomową na Morzu Barentsa koło Nowej Ziemi. Skreślony z listy floty 1 marca 1958 r. Złomowany.

U 1306 Samozatopiony 5 maja 1945 r. na wodach Flensburger Förde

(54°48'N/09°49'E, AO 7472) w ramach operacji „Regenbogen”. Wrak podniesiony w 1948 r. i złomowany.

U 1307 Koniec wojny w Bergen. Zdobycz wojenna. Rejs z Bergen do Scapa Flow (2-4 czerwca 1945 r.). Rejs ze Scapa Flow do Loch Ryan (5-7 czerwca 1945 r.). Zatopiony 9 grudnia 1945 r. (godz. 09.00) rakietami i art. bryt. samolotów „Firefly” (816 Dywizjon FAA) z lotniskowca esk. HMS *Nairana* w ramach operacji „Deadlight” (55°50'N/10°05'W).

U 1308 Samozatopiony 1 maja 1945 r. na redzie Warnemünde, tzw. „Ankerplatz R” (54°22,48'N/12°04,24'E, AO 7837) w ramach operacji „Regenbogen”. Podniesiony w kwietniu 1953 r. Złomowany w na pochylni stoczni Volkswerft w Stralsundzie.

Losy nieukończonych okrętów typu VII

U 329 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Zdobyty przez bryt. w maju 1945 r. na pochylni nr V stoczni Flender-Werke AG w Lubece. Złomowany.

U 330 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca

1944 r. Złomowany w 1944 r. na pochylni nr II stoczni Flender-Werke AG w Lubece.

U 395 Nieukończony. Zniszczony 29 lipca 1943 r.⁹⁷ bombą ameryk. samolotów (8. USAAF) w stoczni Howaldts- werke AG w Kilonii (tuż po wodowaniu – 16.07.1943). Podniesiony. Ukończenie remontu i oddanie do służby planowano na I kwartał 1944 r. Prace wstrzymane w czerwcu 1944 r. z powodu braku przydziału materiałów. Zamówienie ostatecznie anulowane 22 lipca 1944 r. Samozatopiony 4 maja 1945 r. w Kiel-Dietrichsdorf przy nabrzeżu stocznio- wym nr III. Złomowany.

U 474 Nieukończony. Zatopio- ny 14 maja 1943 r. bombą ameryk. sa- molotów (8. USAAF) w stoczni Deu- tsche Werke Kiel AG w Kilonii. *U 474* znajdował się trakcie prac wykoń- czeniowych. Podniesiony w maju 1943 r. i wyremontowany na pochylni nr III stoczni Deutsche Werke Kiel AG w Kiel. Planowane ukończenie w marcu 1944 r. Ponownie uszkodzony przez lotnictwo. Dalsze prace przerwano. Prace wzno-

95. Gröner *op.cit.* podaje datę 4.05.1945 r.

96. Gröner *op.cit.* podaje datę 4.05.1945 r.

97. za Busch, Röhl *op.cit.* Inne źródła podają datę 29.07.1943 r.

wiono 11 października 1944 r. (okręt ponownie wodowany). Do końca wojny okręt nie został ukończony (ukończenie 95%). Samozatopiony 3 maja 1945 r. na terenie stoczni Deutsche Werke Kiel AG Kiel AG Kiel AG w Kilonii przy koi nr 4.

U 684 Nieukończony. Po zwodowaniu w kwietniu 1944 r. dalsza budowa wstrzymana. Zlecenie anulowane 23 września 1944 r. (zwodowany). Samozatopiony 3 maja 1945 r. na terenie stoczni Howaldswerke AG w Hamburgu przy wejściu do zachodniego boku schronu U-bootów „Elbe II” (53°32’N/09°57’E). Po wojnie złomowany.

U 685 Nieukończony. Po zwodowaniu w kwietniu 1944 r. dalsza budowa wstrzymana. Zlecenie anulowane 23 września 1944 r. (zwodowany). Samozatopiony 3 maja 1945 r. na terenie stoczni Howaldswerke AG w Hamburgu w basenie przy schronie U-bootów „Elbe II” – wejście „Bunker West” (53°32’N/09°57’E). Po wojnie złomowany.

U 686 Nieukończony. Budowa wstrzymana wiosną 1944 r. Zlecenie anulowane 23 września 1944 r. Nie zwodowany. Zdobyty przez bryt. 3 maja 1945 r. na pochylni III stoczni Howaldswerke AG w Hamburgu. Złomowany.

U 687 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Zdobyty przez bryt. 3 maja 1945 r. na pochylni nr I stoczni Howaldswerke AG w Hamburgu. Złomowany.

U 688 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Zdobyty przez bryt. 3 maja 1945 r. na pochylni nr I stoczni Howaldswerke AG w Hamburgu. Złomowany.

U 689 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Okręt nie zwodowany. Zdobyty przez bryt. 3 maja 1945 r. na pochylni stoczni Howaldswerke AG w Hamburgu. Złomowany.

U 690 – U 692 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono do stoczni silniki SSW/GU 343/38-8 oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 693 – U 698 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki SSW/GU 343/38-8 oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 723 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września

1943 r.) i ostatecznie anulowana 22 lipca 1944 r. Konstrukcja uszkodzona 18 czerwca 1944 r. podczas amerykań. nalotu (8. USAAF) na pochylni nr III stoczni H.C. Stülcken & Sohn-Werft w Hamburgu. Nie zwodowany. Złomowany na przełomie sierpnia i września 1944 r. na pochylni nr III stoczni H.C. Stülcken & Sohn-Werft.

U 724 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września 1943 r.) i ostatecznie anulowana 22 lipca 1944 r. Konstrukcja uszkodzona 18 czerwca 1944 r. podczas amerykań. nalotu (8. USAAF) na pochylni nr III stoczni H.C. Stülcken & Sohn-Werft w Hamburgu. Nie zwodowany. Złomowany na przełomie września i października 1944 r. na pochylni nr II stoczni H.C. Stülcken & Sohn-Werft.

U 727 – U 730 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki GL/RP 137/c oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 769 Zniszczony 27 stycznia 1943 r. podczas bryt. nalotu na pochylni stoczni Kriegsmarinewerft w Wilhelmshaven. **U 769** znajdował się w początkowym stadium budowy. Otrzymał nowy numer budowy 166. Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z dnia 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Konstrukcja rozebrana i w częściach przetransportowana do stoczni Oderwerke AG w Szczecinie. Wykorzystana przy budowie **U 821**.

U 770 Zniszczony 27 stycznia 1943 r. podczas bryt. nalotu na pochylni stoczni Kriegsmarinewerft w Wilhelmshafen. **U 770** znajdował się w początkowym stadium budowy. Otrzymał nowy numer budowy 167. Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z dnia 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Konstrukcja rozebrana i w częściach przetransportowana do stoczni Neptun Werft w Rostoku. Wykorzystana przy budowie **U 921**.

U 780 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 (decyzja z dnia 30 września 1943). Anulowana 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Konstrukcja złomowana na początku 1945 r. na pochylni nr I stoczni Kriegsmarinewerft w Wilhelmshaven.

U 781 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 (decyzja z dnia 30 września 1943). Anulowana 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Konstrukcja złomowana na początku 1945 r. na pochylni nr I stoczni Kriegsmarinewerft w Wilhelmshaven.

U 782 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 (decyzja z dnia 30 września

1943). Anulowana 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Konstrukcja złomowana do końca 1943 r. na pochylni nr I stoczni Kriegsmarinewerft w Wilhelmshaven.

U 823 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. z powodu braku robotników. Nie zwodowany. Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Konstrukcja rozebrana w kwietniu 1944 r. na pochylni nr I stoczni Oderwerke AG w Szczecinie.

U 824 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. z powodu braku robotników. Nie zwodowany. Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Złomowany do końca wojny.

U 829 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września 1943 r.) i ostatecznie anulowana 22 lipca 1944 r. Złomowany w lutym 1944 r. na pochylni nr IV w stoczni F. Schichau w Gdańsku.

U 830 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z 30 września 1943 r.) i ostatecznie anulowana 22 lipca 1944 r. Złomowany w lutym 1944 r. na pochylni nr IV w stoczni F. Schichau w Gdańsku.

U 831 – U 840 Zamówione 25 sierpnia 1941 r. w stoczni Oderwerke AG Stettin (nr bud. 847-850). Przekazane stoczni F. Schichau z Gdańska w dniu 6 sierpnia 1942 r. Losy budowy w stoczni gdańskiej są nieznane. Prawd. rozpoczęte fragmenty kadłubów zostały złomowane lub wykorzystane do innych celów.

U 902 Nieukończony (zwodowany 24 grudnia 1943 r.). Zatopiony 11 kwietnia 1944 r. 2 bombami amerykań. samolotów (8. USAAF) w stoczni Vulcan Stettiner Maschinenbau AG w Szczecinie (53°26,9’N/14°35’E). Konstrukcja całkowicie zniszczona. Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Podniesiony w 1944 r. Porzucony w Szczecinie. Inne źródła podają, że został przeholowany do Świnoujścia i tam samozatopiony 25 kwietnia 1945 r. na Kanale Piastowskim (Kaiserfahrt) co jest mniej realne z powodu dużego zniszczenia jednostki i braku opłacalności ewakuacji takiego okrętu. Po wojnie wraz z **U 108** przeholowany do Świnoujścia. Osadzony na mieliźnie Starej Świny koło Karsiborza przy burcie **U 108**.

U 906 Zwodowany 1 kwietnia 1944. Nieukończony. Uszkodzony 18 czerwca 1944 r. podczas amerykań. nalotu (8. USAAF) w stoczni HC Stülcken w Hamburgu. **U 906** był w trakcie prac wykończeniowych. Remont i ukończenie planowano na grudzień 1944 r. Zatopiony 31 grudnia 1944 r. podczas ame-

Powojenne zdjęcie wraków *U 902* i *U 108* w rejonie wyspy Karsibór koło Świnoujścia.

Fot. zbiory Reinhard Kramer

ryk. nalotu (8. USAAF) w stoczni HC Stülcken w Hamburgu. Złomowany.

U 908 Nie zwodowany. Zniszczony 18 czerwca 1944 r. podczas amerykańskiego nalotu (8. USAAF) na pochylni nr III stoczni HC Stülcken w Hamburgu. Konstrukcja całkowicie zniszczona. Budowa anulowana 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. W maju 1945 r. zdobyty bryt. na pochylni nr III stoczni HC Stülcken. Złomowany.

U 909 – U 912 Budowa prawdy, nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki SSW/GU 343/38-8 dla tych okrętów).

U 931 Nieukończony. Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. Kontynuowana od 2 grudnia 1943 r. Ponownie wstrzymana wiosną 1944 r. Zlecenie anulowane 23 września 1944 r. Stopień zaawansowania 40% (nie zwodowany). Złomowany w październiku 1944 r. na pochylni nr I stoczni Neptun Werft AG w Rostocku.

U 932 Nieukończony. Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. Kontynuowana od 2 grudnia 1943 r. Ponownie wstrzymana wiosną 1944 r. Zlecenie anulowane 23 września 1944 r. Stopień zaawansowania 35% (nie zwodowany). Złomowany w październiku 1944 r. na pochylni nr I stoczni Neptun Werft AG w Rostocku.

U 996 Nieukończony. Zatopiony 25 lipca 1943 r. bombą amerykańskiego samolotu (8. USAAF) w stoczni Blohm&Voss

w Hamburgu. *U 996* był w trakcie prac wykończeniowych. Podniesiony w sierpniu 1943 r. Konstrukcja całkowicie zniszczona. Zlecenie naprawy przekazano 21 listopada 1943 r. stoczni F. Schichau z Królewca. Naprawa nie została przeprowadzona. 22 lipca 1944 r. budowa anulowana. Złomowany.

U 1011 Nieukończony. Uszkodzony 25 lipca 1943 r. bombą amerykańskiego samolotu (8. USAAF) na pochylni nr III stoczni Blohm&Voss w Hamburgu. Pro wizorycznie wodowany w marcu 1944 r. Naprawę i dalszą budowę wstrzymano w marcu 1944 r. Budowa ostatecznie anulowana 22 lipca 1944 r. Zdobyt bryt. 3 maja 1945 r. Złomowany.

U 1012 Nieukończony. Uszkodzony 25 lipca 1943 r. bombą amerykańskiego samolotu (8. USAAF) na pochylni nr III stoczni Blohm&Voss w Hamburgu. Pro wizorycznie wodowany w marcu 1944 r. Naprawę i dalszą budowę wstrzymano w marcu 1944 r. Budowa ostatecznie anulowana 22 lipca 1944 r. Zdobyt bryt. 3 maja 1945 r. Złomowany.

U 1026 Nieukończony. Przewidywane oddanie (przekazanie) do służby w lipcu 1944 r. Zwodowany. Budowa anulowana 23 września 1944 r. 23 września 1944 r. dalsza budowa przekazana stoczni Flensburger Schiffbaugesellschaft. 30 września 1944 r. przeholowany do Flensburga (razem z *U 1025*). Nieukończony. Samozatopiony 5 maja 1945 r. w Zatoce Kupfermühlen koło Flensburga w ramach operacji „Regenbogen”.

U 1027 Nieukończony. Budowa anulowana 23 września 1944 r. (zwodowany). Przekazana 19 października 1944 r. stoczni Flensburger Schiffbaugesellschaft. Jednakże 24 stycznia 1945 r. przeholowany do stoczni Germaniawerft w Kilonii. Nieukończony. Stopień zaawansowania 80%. Samozatopiony 3 maja 1945 r. w stoczni Germaniawerft w Kilonii (Platz 14).

U 1028 Nieukończony. Budowa anulowana w dniu 23 września 1944 r. (zwodowany). Przekazana 19 października 1944 r. stoczni Flensburger Schiffbaugesellschaft. Jednakże 24 stycznia 1945 r. przeholowany do stoczni Deutsche Werke Kiel AG w Kilonii. Stopień zaawansowania 80%. Zdobyt w Arsenalfhafen w Kilonii.

U 1029 Nieukończony. Budowa anulowana 23 września 1944 r. Stopień zaawansowania 75% (zwodowany). Budowa przekazana 19 października 1944 r. stoczni Flensburger Schiffbaugesellschaft. Jednakże 24 stycznia 1945 r. przeholowany do stoczni Deutsche Werke Kiel AG w Kilonii. Zdobyt w maju 1945 r. w Arsenalfhafen w Kilonii.

U 1030 Nieukończony. Budowa anulowana 23 września 1944 r. Stopień zaawansowania 75% (zwodowany). Budowa przekazana 19 października 1944 r. stoczni Flensburger Schiffbaugesellschaft. Jednakże 24 stycznia 1945 r. przeholowany do stoczni Germaniawerft w Kilonii. Samozatopiony 3 maja 1945 r. w stoczni Germaniawerft w Kilonii.

U 1031 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z dnia 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Stopień ukończenia około 70%. 1 listopada 1944 r. budowa formalnie przekazana stoczni Flensburger Schiffsbau. Nie kontynuowana. Koniec wojny w Kilonii, boja nr 9. W sierpniu 1947 r. złomowany.

U 1032 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z dnia 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. 1 listopada 1944 r. budowa formalnie przekazana stoczni Flensburger Schiffbaugesellschaft. Nie kontynuowana. Koniec wojny w Kilonii, boja nr 9. W sierpniu 1947 r. Złomowany.

U 1033 – U 1042 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki BBC/GG UB 720/8 dla tych okrętów).

U 1043 – U 1050 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki BBC/GG UB 720/8 dla tych okrętów).

U 1066 – U 1068 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki AEG/GU 460/8-276 dla tych okrętów).

U 1111 – U 1114 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki SSW/GU 343/38-8 dla tych okrętów).

U 1133 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z dnia 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Kadłub zdobyty w maju 1945 r. przez bryt. na pochylni nr IV stoczni Howaldswerke w Kilonii. Złomowany.

U 1134 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z dnia 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Kadłub zdobyty w maju 1945 r. przez bryt. na pochylni nr IV stoczni Howaldswerke w Kilonii. Złomowany.

U 1135 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z dnia 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Kadłub zdobyty w maju 1945 r. przez bryt. na pochylni nr VI stoczni Howaldswerke w Kilonii. Złomowany.

U 1136 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. (decyzja z dnia 30 września 1943 r.). Zlecenie anulowane 22 lipca 1944 r. Nie zwodowany. Kadłub zdoby-

ty w maju 1945 r. przez bryt. na pochylni nr VI stoczni Howaldswerke w Kilonii. Złomowany.

U 1137 – U 1140 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki GL/RP 137/c oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 1141 – U 1146 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki GL/RP 137/c oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 1173 Nieukończony. Budowa wstrzymana w 1944 r. po zwodowaniu w dniu 18.12.1943. Budowa wstrzymana w 1944 r. po wodowaniu. Zlecenie anulowane 23 września 1944 r. Stopień zaawansowania budowy 50%. Wznowienie budowy planowane na listopad 1944 r. Kontynuowanie budowy nie rozpoczęte. 30 marca 1945 r. zdobycz radziecka w Gdańsku. Dalsze losy nieznane.

U 1174 Nieukończony. Zwodowany. Budowa wstrzymana w 1944 r. Anulowana 23 września 1944 r. Wznowienie budowy planowane na listopad 1944 r. Kontynuowanie budowy nie rozpoczęte. 30 marca 1945 r. zdobycz radziecka w Gdańsku. Dalsze losy nieznane.

U 1175 Nieukończony. Zwodowany. Budowa wstrzymana w 1944 r. Anulowana 23 września 1944 r. 30 marca 1945 r. zdobycz radziecka w Gdańsku. Dalsze losy nieznane.

U 1176 Nieukończony. Zwodowany. Budowa wstrzymana w 1944 r. Anulowana 23 września 1944 r. 30 marca 1945 r. zdobycz radziecka w Gdańsku. Dalsze losy nieznane.

U 1177 – U 1179 Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. i anulowana 22 czerwca 1944 r. (nie zwodowane). Po wodowaniu kadłuby wykorzystane do budowy pontonów, służących do transportu sekcji okrętów typu XXI dla stoczni Schichau Danzig i Danziger Werft. Prawd. zdobycz radziecka w Gdańsku.

U 1180 – U 1182 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki SSW/GU 343/38-8 dla tych okrętów).

U 1183 – U 1188 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki SSW/GU 343/38-8 dla tych okrętów).

U 1189 – U 1190 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. do-

starczono już do stoczni silniki SSW/GU 343/38-8 dla tych okrętów).

U 1280 Nieukończony. Budowa anulowana 23 września 1944 r. Nie zwodowany. Stopień zaawansowania budowy 60%. Zdobyty w maju 1945 r. przez bryt. na pochylni nr II stoczni Bremer Vulkan-Vegesacker Werft. Złomowany.

U 1281 Nieukończony. Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. i ostatecznie anulowana 23 września 1944 r. Stopień zaawansowania budowy 50%. Zdobyty w maju 1945 r. przez bryt. na pochylni nr VI stoczni Bremer Vulkan-Vegesacker Werft. Złomowany.

U 1282 Nieukończony. Budowa wstrzymana 6 listopada 1943 r. i ostatecznie anulowana 23 września 1944 r. Stopień zaawansowania budowy 50%. Zdobyty w maju 1945 r. przez bryt. na pochylni VI stoczni Bremer Vulkan-Vegesacker Werft. Złomowany.

U 1283 – U 1285 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki AEG/GU 460/8-276 dla tych okrętów).

U 1309 – U 1312 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki AEG/GU 460/8-276 dla tych okrętów).

U 1331 – U 1334 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki GL RP 137/c oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 1335 – U 1338 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki GL RP 137/c oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 1401 – U 1404 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki GL RP 137/c oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 1417 – U 1422 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki GL RP 137/c oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

U 1435 – U 1439 Budowa prawd. nie rozpoczęta. Anulowana na etapie kompletowania materiałów (m.in. dostarczono już do stoczni silniki GL RP 137/c oraz akumulatory AFA 9160 Amp/h w ilości 62 + 62 dla tych okrętów).

Jedynym zachowanym w Niemczech okrętem typu VII jest U 995. Obecnie jest on eksponatem muzealnym w Laboe koło Kilonii.

Fot. Leo van Ginderen

Bibliografia

1. Blair, C. *Hitlera Wojna Ubootów* tom 1,2 Warszawa 1996
2. Biereżnoj, C.C. *Zdobycze i reparacje floty ZSRR* Jakuck 1994
3. Breyer, S., Koop G. *Die Deutsche Kriegsmarine 1935-45* Friedberg 1994
4. Busch, R., Röhl J. *Der Ubootkrieg 1939 – 1945, Kommandanten* Band 1 Hamburg-Berlin-Bonn 1996
5. Busch, R., Röhl J. *Der Ubootkrieg 1939 – 1945, Bau* Band 2 Hamburg-Berlin-Bonn 1997
6. Busch, R., Röhl J. *Der Ubootkrieg 1939 – 1945, Erfolge* Band 3 Hamburg-Berlin-Bonn 1997
7. Busch, R., Röhl J. *Der Ubootkrieg 1939 – 1945, Verluste* Band 4 Hamburg-Berlin-Bonn 1999
8. Campbell, J. *Naval Weapon of World War Two* Londyn 1985
9. Dwulecki Andreas *Versuche, Erprobungen und Experimente bei der deutschen U-Boot-Waffe* rękopis
10. Gröner, E. *Kriegsschiffe 1815-1945* Band 3 Hamburg 1985
11. Fechter, H., Hümmelchen G. *Seekriegsatlas 1940-1943* München 1972
12. Herzog, B. *60 Jahre deutsche Uboote 1906-1966* München 1968
13. Herzog, B. *Deutsche Uboote 1906-1966* Bonn 1993
14. Hessler, G. *The U-boat war in the Atlantic 1939-1945* Londyn 1992
15. Hirschmann, W. *Another place, another time – Wartime Album* Londyn 2004
16. Högel, G. *Embleme Wappen Mallings deutscher U - Boote 1939 – 1945* Hamburg 2001
17. Kemp, P. *U-boot verluste in beiden Weltkriegen* München 1998
18. Köhl, F. *Vom Original zum Modell. typ XXI* Koblenz 1988
19. Mallmann-Showell, JAK. *Das Buch der deutschen Kriegsmarine 1935-45* Stuttgart 1995
20. Miller, D. *U-boats. history, development and equipment 1914-1945* Londyn 2000
21. Morozow, M., Farafonow, A. *Germanskije podwodnyje lodki VII serii „Specwypust”* nr 2 Moskwa 2003
22. Möller, E., Brack, W. *The Encyclopedia of U-boats from 1904 to the Present Day* Londyn 2005
23. Müller, W., Kramer, R. *Gesunken und verschollen* Hamburg 1993
24. Niestle, A. *German U-Boat Losses during World War II, Details of Destruction* Annapolis 1998
25. Niestle, A., Köhl F. *Vom Original zum Modell. Uboottyp VIIC* Bonn 1997
26. Niestle, A. *Re-assessment of German U-boat losses in World War II – The loss of U305, U377 and U641*
27. Nowarra, H.J. *German U-boat type VII. Grey wolves at sea* Pennsylvania 1992
28. Paterson, L. *Second U-boat flotilla* 2002
29. Rossetto, M. *I sommergibili classe S „Storia Militare”* 11/1994
30. Rössler, E. *Geschichte des deutschen Ubootbaus* tom 1 i 2 Augsburg 1996
31. Rössler, E. *U-boot typ XXI* Bonn 2001
32. Rohwer, J. *Uboote. Eine Chronik in Bildern* Oldenburg 1962
33. Rohwer, J., Hümmelchen G. *Chronology of the War at Sea 1939-1945* London 1992
34. Tarrant V.E. *Ostatni rok Kriegsmarine maj 1944 – maj 1945* Warszawa 2001
35. Trenkle, F. *Die deutschen Funkstörverfahren bis 1945* Frankfurt 1982
36. Westwood, D. *Anatomy of the ship – the type VII U-boat* Londyn 2003
37. Wiper, S. *Kriegsmarine type VII U-Boats „Warship Pictorial”* nr 27 (2004)
38. Wittwer, Ch. *Die Niederlage der deutschen Uboote im Zufuhrkrieg „Schiff und Zeit”* 42
39. Wynn, K. *U-Boat Operations of the Second World War* tom 1,2 Annapolis 1997
40. Sieche, E. *The German type VII Submarine „Warship”* 15 London 1980
41. Sieche, E. *The type XXI submarine część 1,2 „Warship”* 17 i 18/1981
42. Stern, R.C. *U-boats type VII* Londyn 2002
43. Serwis internetowe uboat.net, ubootwaffe.pl
44. Raporty z zatopień Ubootów sporządzonych przez Naval Department Office of the Chief of Naval Operations. Washington 1943-44
45. Informacje z archiwum Andreasa Dwuleckiego.

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
1.	U 27	KP Hans Ibbeken
2.	U 28	KM Wilhelm Ambrosius
3.	U 29	KM Heinz Fischer
4.	U 30	KM Hans Cohausz
5.	U 31	KM Rolf Dau
6.	U 32	KM Werner Lott
7.	U 33	KM Ottoheinrich Junker
8.	U 34	KP Ernst Sobe
9.	U 35	KM Hermann Michahelles
10.	U 36	KP Klaus Ewert
11.	U 45	KM Alexander Gelhaar
12.	U 46	KM Herbert Sohler
13.	U 47	KM Günther Prien
14.	U 48	KM Herbert Schulze
15.	U 49	KM Kurt von Gossler
16.	U 50	KM Max-Hermann Bauer
17.	U 51	KM Ernst-Günther Heinicke
18.	U 52	KM Wolfgang Barten
19.	U 53	KM Dietrich Knorr
20.	U 54	KM Georg-Heinz Michel
21.	U 55	KM Werner Heidel
22.	U 69	KM Jost Metzler
23.	U 70	KM Joachim Matz
24.	U 71	KM Walter Flachsenberg
25.	U 72	KP Hans-Werner Neumann
26.	U 73	Km Helmut Rosenbaum
27.	U 74	KM Eitel-Friedrich Kentrat
28.	U 75	KM Helmuth Ringelmann
29.	U 76	PM Friedrich von Hippel
30.	U 77	PM Heinrich Schonder
31.	U 78	KM Adolf Dumrese
32.	U 79	KM Wolfgang Kaufmann
33.	U 80	PM Georg Staats
34.	U 81	PM Friedrich Guggenberger
35.	U 82	PM Siegfried Rollmann
36.	U 83	PM Hans-Werner Kraus
37.	U 84	PM Horst Uphoff
38.	U 85	PM Eberhard Greger
39.	U 86	PM Walter Schug
40.	U 87	PM Joachim Berger
41.	U 88	KM Heino Bohmann
42.	U 89	KM Dietrich Lohmann
43.	U 90	PM Hans-Jürgen Oldörp
44.	U 91	PM Heinz Walkerling
45.	U 92	PM Adolf Oelrich
46.	U 93	KM Claus Korth

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
47.	U 94	KM Herbert Kuppisch
48.	U 95	KM Gerd Schreiber
49.	U 96	KM Heinrich Lehmann-Willenbrock
50.	U 97	KM Udo Heilmann
51.	U 98	KM Robert Gysae
52.	U 99	KM Otto Kretschmer
53.	U 100	KM Joachim Schepke
54.	U 101	KM Fritz Frauenheim
55.	U 102	KM Harro von Kloth-Heydenfeldt
56.	U 132	KM Ernst Vogelsang
57.	U 133	KM Hermann Hesse
58.	U 134	KM Rudolf Schendel
59.	U 135	PM Friedrich-Hermann Praetorius
60.	U 136	KM Heinrich Zimmermann
61.	U 201	PM Adalbert Schnee
62.	U 202	KM HansHeinz Linder
63.	U 203	KM Rolf Mützelburg
64.	U 204	PM Walter Kell
65.	U 205	KM FranzGeorg Reschke
66.	U 206	KM Herbert Opitz
67.	U 207	PM Fritz Meyer
68.	U 208	PM Alfred Schlieper
69.	U 209	KM Heinrich Brodda
70.	U 210	PM Richard Lemcke
71.	U 211	PM Karl Hause
72.	U 212	PM Helmut Vogler
73.	U 213	PM Amelung von Varendorff
74.	U 214	PM Günther Reeder
75.	U 215	KM Fritz Hoeckner
76.	U 216	PM Karl-Otto Schultz
77.	U 217	PM Kurt Reichenbach Klinke
78.	U 218	PM Richard Becker
79.	U 221	PM Hans-Hartwig Trojer
80.	U 222	PM Ralf von Jessen
81.	U 223	PM Karl-Jürg Wächter
82.	U 224	PM Hans-Carl Kosbadt
83.	U 225	PM Wolfgang Leimkühler
84.	U 226	KM Rolf Borchers
85.	U 227	PM Jürgen Kuntze
86.	U 228	PM Erwin Christophersen
87.	U 229	PM Robert Schetelig
88.	U 230	KM Paul Siegmann
89.	U 231	KM Wolfgang Wenzel
90.	U 232	KM Hans-Werner Kraus
91.	U 235	PM Goske von Möllendorf
92.	U 236	PM Reimer Ziesmer

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
93.	<i>U 237</i>	PM Hubert Nordheimer
94.	<i>U 238</i>	PM Horst Hepp
95.	<i>U 239</i>	PM Ulrich Vöge
96.	<i>U 240</i>	PM Günther Link
97.	<i>U 241</i>	PM Arno Werr
98.	<i>U 242</i>	PM Karl-Wilhelm Pancke
99.	<i>U 243</i>	PM Hans Märtens
100.	<i>U 244</i>	PM Ruprecht Fischer
101.	<i>U 245</i>	KM Friedrich Schumann-Hindenberg
102.	<i>U 246</i>	KM Ernst Raabe
103.	<i>U 247</i>	PM Gerhard Matschulat
104.	<i>U 248</i>	PM Bernhard Emde
105.	<i>U 249</i>	PM Rudolf Lindschau
106.	<i>U 250</i>	KM Werner-Karl Schmidt
107.	<i>U 251</i>	KM Heinrich Timm
108.	<i>U 252</i>	KM Günter Schiebusch
109.	<i>U 253</i>	PM Adolf Friedrichs
110.	<i>U 254</i>	KM Hans Gilardone
111.	<i>U 255</i>	KM Reinhard Reche
112.	<i>U 256</i>	PM Odo Loewe
113.	<i>U 257</i>	PM Heinz Rahe
114.	<i>U 258</i>	PM Wilhelm von Mässenhausen
115.	<i>U 259</i>	PM Klaus Köpke
116.	<i>U 260</i>	PM Hubertus Purkhold
117.	<i>U 261</i>	PM Hans Lange
118.	<i>U 262</i>	KM Günter Schiebusch
119.	<i>U 263</i>	PM Kurt Nölke
120.	<i>U 264</i>	PM Hartwig Looks
121.	<i>U 265</i>	PM Leonard Auffhammer
122.	<i>U 266</i>	PM Hannes Leinemann
123.	<i>U 267</i>	PM Otto Tinschert
124.	<i>U 268</i>	PM Ernst Haydemann
125.	<i>U 269</i>	PM Karl-Heinz Harlfinger
126.	<i>U 270</i>	PM Paul-Friedrich Otto
127.	<i>U 271</i>	KM Curt Barleben
128.	<i>U 272</i>	PM Horst Hepp
129.	<i>U 273</i>	PM Hans-Adolf Engel
130.	<i>U 274</i>	PM Günther Jordan
131.	<i>U 275</i>	PM Helmut Bork
132.	<i>U 276</i>	PM Jürgen Thimme
133.	<i>U 277</i>	PM Robert Lübsen
134.	<i>U 278</i>	PM Joachim Franze
135.	<i>U 279</i>	PM Otto Finke
136.	<i>U 280</i>	PM Walter Hungershausen
137.	<i>U 281</i>	PM Heinz von Davidson
138.	<i>U 282</i>	PM Rudolf Müller

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
139.	<i>U 283</i>	PM Heinz-Günther Scholz
140.	<i>U 284</i>	PM Günther Scholz
141.	<i>U 285</i>	PM Walter Otto
142.	<i>U 286</i>	PM Willi Dietrich
143.	<i>U 287</i>	PM Heinrich Meyer
144.	<i>U 288</i>	PM Willy Meyer
145.	<i>U 289</i>	KM Alexander Hellwig
146.	<i>U 290</i>	PM Hartmut Strenger
147.	<i>U 291</i>	PM Hans Keerl
148.	<i>U 292</i>	PM Werner Schmidt
149.	<i>U 293</i>	PM Leonhard Klingspor
150.	<i>U 294</i>	PM Heinz Schütt
151.	<i>U 295</i>	PM Günther Wieboldt
152.	<i>U 296</i>	PM Karl-Heinz Rasch
153.	<i>U 297</i>	PM Wolfgang Aldegarmann
154.	<i>U 298</i>	PM Otto Hohmann
155.	<i>U 299</i>	PM Helmut Heinrich
156.	<i>U 300</i>	PM Fritz Hein
157.	<i>U 301</i>	PM Willy-Roderich Körner
158.	<i>U 302</i>	PM Herbert Sickel
159.	<i>U 303</i>	KM Karl-Franz Heine
160.	<i>U 304</i>	PM Heinz Koch
161.	<i>U 305</i>	PM Rudolf Bahr
162.	<i>U 306</i>	PM Claus von Trotha
163.	<i>U 307</i>	PM Friedrich-Georg Herrle
164.	<i>U 308</i>	PM Karl Mühlentpfordt
165.	<i>U 309</i>	PM Hans Gert Mahrholz
166.	<i>U 310</i>	PM Klaus Friedland
167.	<i>U 311</i>	PM Joachim Zander
168.	<i>U 312</i>	PM Kurt-Heinz Nicolay
169.	<i>U 313</i>	PM Friedhelm Schweiger
170.	<i>U 314</i>	KM Georg-Wilhelm Basse
171.	<i>U 315</i>	PM Herbert Zoller
172.	<i>U 316</i>	PM Hermann Stuckmann
173.	<i>U 317</i>	PM Peter Rahlf
174.	<i>U 318</i>	PM Josef Will
175.	<i>U 319</i>	PM Johannes Clemens
176.	<i>U 320</i>	PM Siegfried Breinlinger
177.	<i>U 321</i>	KM Ulrich Drews
178.	<i>U 322</i>	PM Gerhard Wysk
179.	<i>U 323</i>	PM Max Bokelberg
180.	<i>U 324</i>	PM Ernst Edelhoff
181.	<i>U 325</i>	PM Erwn Dohrn
182.	<i>U 326</i>	PM Peter Matthes
183.	<i>U 327</i>	PM Hans Lemcke
184.	<i>U 328</i>	PM Peter Lawrence

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
185.	<i>U 331</i>	PM Hans-Dietrich Frhr. v. Tiesenhausen
186.	<i>U 332</i>	KM Johannes Liebe
187.	<i>U 333</i>	KM Peter-Erich Cremer
188.	<i>U 334</i>	PM Hilmar Siemon
189.	<i>U 335</i>	KM Hans-Hermann Pelkner
190.	<i>U 336</i>	PM Hans Hunger
191.	<i>U 337</i>	PM Kurt Ruwiedel
192.	<i>U 338</i>	PM Manfred Kinzel
193.	<i>U 339</i>	PM Georg-Wilhelm Basse
194.	<i>U 340</i>	PM Hans-Joachim Klaus
195.	<i>U 341</i>	PM Dietrich Epp
196.	<i>U 342</i>	PM Albert Hossenfelder
197.	<i>U 343</i>	PM Wolfgang Rahn
198.	<i>U 344</i>	PM Ulrich Pietsch
199.	<i>U 345</i>	PM Ulrich Knackfuß
200.	<i>U 346</i>	PM Arno Leisten
201.	<i>U 347</i>	PM Johann de Buhr
202.	<i>U 348</i>	PM Hans-Norbert Schunck
203.	<i>U 349</i>	PM Ernst Lottner
204.	<i>U 350</i>	PM Erich Niester
205.	<i>U 351</i>	PM Karl Hause
206.	<i>U 352</i>	KM Hellmut Rathke
207.	<i>U 353</i>	PM Wolfgang Römer
208.	<i>U 354</i>	KM Karl-Heinz Herbschleb
209.	<i>U 355</i>	KM Günther La Baume
210.	<i>U 356</i>	PM Georg Wallas
211.	<i>U 357</i>	PM Adolf Kellner
212.	<i>U 358</i>	PM Rolf Manke
213.	<i>U 359</i>	PM Heinz Förster
214.	<i>U 360</i>	PM Klaus-Jürgen Bühring
215.	<i>U 361</i>	PM Hans Seidel
216.	<i>U 362</i>	PM Ludwig Franz
217.	<i>U 363</i>	PM Wolf-Werner Wilzer
218.	<i>U 364</i>	PM Paul-Heinrich Sass
219.	<i>U 365</i>	PM Heimar Wedemeyer
220.	<i>U 366</i>	PM Bruno Langenberg
221.	<i>U 367</i>	PM Ulrich Hammer
222.	<i>U 368</i>	PM Wolfgang Scheiper gen. Schäfer
223.	<i>U 369</i>	PM Ludwig Schaafhausen
224.	<i>U 370</i>	PM Karl Nielsen
225.	<i>U 371</i>	KM Heinrich Driver
226.	<i>U 372</i>	KM Heinz-Joachim Neumann
227.	<i>U 373</i>	PM Paul Loeser
228.	<i>U 374</i>	PM Unno von Fischel
229.	<i>U 375</i>	KM Jürgen Könenkamp
230.	<i>U 376</i>	PM Friedrich-Karl Marks

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
231.	<i>U 377</i>	KM Otto Köhler
232.	<i>U 378</i>	KM Alfred Hoschatt
233.	<i>U 379</i>	KM Paul-Hugo Kettner
234.	<i>U 380</i>	KM Josef Röther
235.	<i>U 381</i>	PM Wilhelm-Heinrich Graf von Pückler und Limpurg
236.	<i>U 382</i>	PM Herbert Juli
237.	<i>U 383</i>	PM Horst Kremser
238.	<i>U 384</i>	PM Hans-Achim von Rosenberg-Gruszczynski
239.	<i>U 385</i>	PM Hans-Guido Valentiner
240.	<i>U 386</i>	PM Hans-Albrecht Kandler
241.	<i>U 387</i>	KM Rudolf Büchler
242.	<i>U 388</i>	PM Peter Sues
243.	<i>U 389</i>	PM Siegfried Heilmann
244.	<i>U 390</i>	PM Heinz Geißler
255.	<i>U 391</i>	PM Gert Düttgen
256.	<i>U 392</i>	PM Henning Schümann
257.	<i>U 393</i>	PM Alfred Rademacher
258.	<i>U 394</i>	KM Wolfgang Borger
259.	<i>U 396</i>	PM Ernst-Günther Unterhorst
260.	<i>U 397</i>	PM Fritz Kallipke
261.	<i>U 398</i>	KP Johann Reckhoff
262.	<i>U 399</i>	PM Kurt van Meeteren
263.	<i>U 400</i>	KM Horst Creutz
264.	<i>U 401</i>	KM Gero Zimmermann
265.	<i>U 402</i>	KM Siegfried Frhr v. Forstner
266.	<i>U 403</i>	PM Heinz-Ehlert Clausen
267.	<i>U 404</i>	KM Otto von Bülow
268.	<i>U 405</i>	KP Rolf-Heinrich Hopmann
269.	<i>U 406</i>	PM Horst Dieterichs
270.	<i>U 407</i>	PM Ernst-Ulrich Brüller
271.	<i>U 408</i>	KM Reinhard von Hymmen
272.	<i>U 409</i>	PM Hanns-Ferdinand Massmann
273.	<i>U 410</i>	KP Kurt Sturm
274.	<i>U 411</i>	PM Gerhard Litterscheid
275.	<i>U 412</i>	PM Walter Jahrmärker
276.	<i>U 413</i>	PM Gustav Poel
277.	<i>U 414</i>	PM Walter Huth
278.	<i>U 415</i>	PM Kurt Neide
279.	<i>U 416</i>	PM Christian Reich
280.	<i>U 417</i>	PM Wolfgang Schreiner
281.	<i>U 418</i>	PM Gerhard Lange
282.	<i>U 419</i>	PM Dietrich Giersberg
283.	<i>U 420</i>	PM Hans-Jürgen Reese
284.	<i>U 421</i>	PM Hans Kolbus

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
285.	<i>U 422</i>	PM Wolfgang Poeschel
286.	<i>U 423</i>	PM Joachim Methner
287.	<i>U 424</i>	PM Günther Lüders
288.	<i>U 425</i>	PM Heinz Bentzien
289.	<i>U 426</i>	PM Christian Reich
290.	<i>U 427</i>	PM Karl-Gabriel Graf von Gudenus
291.	<i>U 428</i>	PM Helmut-Walter Münster
292.	<i>U 429</i>	PM Ernst-August Racky
293.	<i>U 430</i>	PM Otto-Heinrich Nachtigall
294.	<i>U 431</i>	KM Wilhelm Dommies
295.	<i>U 432</i>	PM Heinz-Otto Schultze
296.	<i>U 433</i>	PM Hans Ey
297.	<i>U 434</i>	KM Wolfgang Heyda
298.	<i>U 435</i>	KM Siegfried Strelow
299.	<i>U 436</i>	KM Günther Seibicke
300.	<i>U 437</i>	KM Werner-Karl Schulz
301.	<i>U 438</i>	KM Rudolf Franzius
302.	<i>U 439</i>	PM Wolfgang Sporn
303.	<i>U 440</i>	PM Hans Geißler
304.	<i>U 441</i>	KM Klaus Hartmann
305.	<i>U 442</i>	KP Hans-Joachim Hesse
306.	<i>U 443</i>	PM Konstantin von Puttkamer
307.	<i>U 444</i>	PM Albrecht Langfeld
308.	<i>U 445</i>	PM Heiz-Konrad Fenn
309.	<i>U 446</i>	PM Hellmut-Bert Richard
310.	<i>U 447</i>	PM Friedrich-Wilhelm Bothe
311.	<i>U 448</i>	PM Helmut Dauter
312.	<i>U 449</i>	PM Hermann Otto
313.	<i>U 450</i>	PM Kurt Böhme
314.	<i>U 451</i>	KM Eberhard Hoffmann
315.	<i>U 452</i>	KM Jürgen March
316.	<i>U 453</i>	KM Gert Hetschko
317.	<i>U 454</i>	KM Burkhard Hackländer
318.	<i>U 455</i>	KM Hans-Heinrich Gießler
319.	<i>U 456</i>	PM Max-Martin Teichert
320.	<i>U 457</i>	KP Karl Brandenburg
321.	<i>U 458</i>	PM Kurt Diggins
322.	<i>U 465</i>	KM Heinz Wolf
323.	<i>U 466</i>	PM Gerhard Thäter
324.	<i>U 467</i>	PM Heinz Kummer
325.	<i>U 468</i>	PM Clemens Schamong
326.	<i>U 469</i>	PM Emil Clausen
327.	<i>U 470</i>	PM Günter-Paul Grave
328.	<i>U 471</i>	PM Friedrich Kloeveborn
329.	<i>U 472</i>	PM Wolfgang-Friedrich Frh. V. Forstner
330.	<i>U 473</i>	KM Heinz Sternberg

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
331.	<i>U 475</i>	PM Otto Stoeffler
332.	<i>U 476</i>	PM Otto Niethmann
333.	<i>U 477</i>	PM Karl-Joachim Jenssen
334.	<i>U 478</i>	PM Rudolf Rademacher
335.	<i>U 479</i>	PM Friedrich-Wilhelm Sons
336.	<i>U 480</i>	PM Hans-Joachim Förster
337.	<i>U 481</i>	PM Ewald Pick
338.	<i>U 482</i>	KM Hartmut Graf von Matuschka Frh. V. Topolczan u. Spaetgen
339.	<i>U 483</i>	KM Hans-Joachim von Morstein
340.	<i>U 484</i>	KP Wolf-Axel Schaefer
341.	<i>U 485</i>	PM Friedrich Lutz
342.	<i>U 486</i>	PM Gerhard Meyer
343.	<i>U 551</i>	KM Karl Schrott
344.	<i>U 552</i>	PM Erich Topp
345.	<i>U 553</i>	KM Karl Thurmann
346.	<i>U 554</i>	KM Dietrich Lohmann
347.	<i>U 555</i>	KM Hans-Joachim Horrer
348.	<i>U 556</i>	KM Herbert Wohlfarth
349.	<i>U 557</i>	PM Ottokar Paulshen
350.	<i>U 558</i>	PM Günther Krech
351.	<i>U 559</i>	PM Hans Heidtmann
352.	<i>U 560</i>	PM Hans-Jürgen Zetsche
353.	<i>U 561</i>	KM Robert Bartels
354.	<i>U 562</i>	PM Herwig Collmann
355.	<i>U 563</i>	PM Klaus Bargsten
356.	<i>U 564</i>	PM Reinhard Suhren
357.	<i>U 565</i>	PM Johann Jebesen
358.	<i>U 566</i>	KM Dietrich Borchert
359.	<i>U 567</i>	KM Theodor Fahr
360.	<i>U 568</i>	KM Joachim Preuß
361.	<i>U 569</i>	PM Hans-Peter Hinsch
362.	<i>U 570</i>	KM Hans-Joachim Rahmlow
363.	<i>U 571</i>	KM Helmut Möhlmann
364.	<i>U 572</i>	PM Heinz Hirsacker
365.	<i>U 573</i>	KM Heinrich Heinsohn
366.	<i>U 574</i>	PM Dietrich Gengelbach
367.	<i>U 575</i>	KM Günther Heydemann
368.	<i>U 576</i>	KM Hans-Dieter Heinicke
369.	<i>U 577</i>	KM Herbert Schauenburg
370.	<i>U 578</i>	KP August Rehwinkel
371.	<i>U 579</i>	KM Dietrich Lohmann
372.	<i>U 580</i>	PM Hans-Günther Kuhlmann
373.	<i>U 581</i>	KM Werner Pfeifer
374.	<i>U 582</i>	KM Werner Schulte
375.	<i>U 583</i>	PM Heinrich Ratsch

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
376.	<i>U 584</i>	PM Joachim Deecke
377.	<i>U 585</i>	KM Bernhard Lohse
378.	<i>U 586</i>	PM Dietrich von der Esch
379.	<i>U 587</i>	KM Ulrich Borchert
380.	<i>U 588</i>	KM Viktor Vogel
381.	<i>U 589</i>	KM Hans-Joachim Horrer
382.	<i>U 590</i>	KM Heinrich Müller-Edzard
383.	<i>U 591</i>	PM Hans-Jürgen Zetzsche
384.	<i>U 592</i>	KM Carl Borm
385.	<i>U 593</i>	KM Gerd Kelbling
386.	<i>U 594</i>	KM Dietrich Hoffmann
387.	<i>U 595</i>	PM Jürgrn Quaet-Faslem
388.	<i>U 596</i>	KM Gunter Jahn
389.	<i>U 597</i>	KM Eberhard Bopst
390.	<i>U 598</i>	PM Gottfried Holtorf
391.	<i>U 599</i>	KM Wolfgang Breithaupt
392.	<i>U 600</i>	KM Bernhard Zurmhülen
393.	<i>U 601</i>	PM Peter-Ottmar Grau
394.	<i>U 602</i>	PM Philipp Schüler
395.	<i>U 603</i>	KM Kurt Kölzer
396.	<i>U 604</i>	KM Horst Höltring
397.	<i>U 605</i>	PM Herbert-Viktor Schütze
398.	<i>U 606</i>	PM Hans Klatt
399.	<i>U 607</i>	KM Ernst Mengersen
400.	<i>U 608</i>	PM Rolf Struckmeier
401.	<i>U 609</i>	PM Klaus Rudloff
402.	<i>U 610</i>	PM Walter Frhr. v. Freyberg-Allmendingen
403.	<i>U 611</i>	KM Nikolaus von Jacobs
404.	<i>U 612</i>	PM Paul Siegmann
405.	<i>U 613</i>	KM Helmut Köppe
406.	<i>U 614</i>	PM Wolfgang Sträter
407.	<i>U 615</i>	PM Ralph Kapitzky
408.	<i>U 616</i>	PM Johann Soindlegger
409.	<i>U 617</i>	KM Albrecht Brandi
410.	<i>U 618</i>	PM Kurt Baberg
411.	<i>U 619</i>	PM Kurt Makowski
412.	<i>U 620</i>	PM Heinz Stein
413.	<i>U 621</i>	KM Horst Schünemann
414.	<i>U 622</i>	PM Horst-Thilo Queck
415.	<i>U 623</i>	PM Hermann Schröder
416.	<i>U 624</i>	PM Ulrich Graf v. Soden und Frauenheim
417.	<i>U 625</i>	PM Hans Benker
418.	<i>U 626</i>	PM Hans-Botho Bade
419.	<i>U 627</i>	KM Robert Kindelbacher
420.	<i>U 628</i>	PM Heinz Hasenschar
421.	<i>U 629</i>	PM Hans-Helmuth Bugs

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
422.	<i>U 630</i>	PM Werner Winkler
423.	<i>U 631</i>	PM Jürgen Krüger
424.	<i>U 632</i>	PM Hans Karpf
425.	<i>U 633</i>	PM Bernhard Müller
426.	<i>U 634</i>	PM Hans-Günther Brosin
427.	<i>U 635</i>	PM Heinz Eckelmann
428.	<i>U 636</i>	PM Hans Hildebrandt
429.	<i>U 637</i>	KM Max Dietrich
430.	<i>U 638</i>	PM Oskar Staudinger
431.	<i>U 639</i>	PM Walter Wichmann
432.	<i>U 640</i>	PM Karl-Heinz Nagel
433.	<i>U 641</i>	PM Horst Rendtel
434.	<i>U 642</i>	KM Herbert Brünning
435.	<i>U 643</i>	PM Hans-Harald Speidel
436.	<i>U 644</i>	PM Kurt Jensen
437.	<i>U 645</i>	PM Otto Ferro
438.	<i>U 646</i>	PM Heinrich Wulff
439.	<i>U 647</i>	KM Willi Hertin
440.	<i>U 648</i>	PM Peter-Arthur Stahl
441.	<i>U 649</i>	PM Raimund Tiesler
442.	<i>U 650</i>	PM Ernst von Wietzendorff
443.	<i>U 651</i>	KM Peter Lohmeyer
444.	<i>U 652</i>	PM Georg-Werner Fraatz
445.	<i>U 653</i>	KM Gerhard Feiler
446.	<i>U 654</i>	KP Hans-Joachim Hesse
447.	<i>U 655</i>	KM Adolf Dumrese
448.	<i>U 656</i>	KM Ernst Kröning
449.	<i>U 657</i>	PM Hans-Jürgen Radke
450.	<i>U 658</i>	KM Hans Senkel
451.	<i>U 659</i>	PM Hans Stock
452.	<i>U 660</i>	PM GötzBaur
453.	<i>U 661</i>	PM Erich von Lilienfeld
454.	<i>U 662</i>	KM Wolfgang Hermann
455.	<i>U 663</i>	KM Heinrich Schmid
456.	<i>U 664</i>	PM Adolf Graef
457.	<i>U 665</i>	PM Hans-Jürgen Haupt
458.	<i>U 666</i>	PM Herbert Engel
459.	<i>U 667</i>	PM Heinrich Schroeteler
460.	<i>U 668</i>	PM Wolfgang von Eickstedt
461.	<i>U 669</i>	PM Kurt Köhl
462.	<i>U 670</i>	PM Guido Hyronimus
463.	<i>U 671</i>	PM August-Wilhelm Hewicker
464.	<i>U 672</i>	PM Ulf Lawaetz
465.	<i>U 673</i>	PM Gerhard Haelbich
466.	<i>U 674</i>	PM Harald Muhs
467.	<i>U 675</i>	PM Karl-Heinz Sammler

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
468.	<i>U 676</i>	PM Werner Sass
469.	<i>U 677</i>	PM Paul Weber
470.	<i>U 678</i>	PM Paul Weber
471.	<i>U 679</i>	PM Friedrich Breckwoldt
472.	<i>U 680</i>	PM Max Ulber
473.	<i>U 681</i>	PM Helmut Bach
474.	<i>U 682</i>	PM Sven Thienemann
475.	<i>U 683</i>	Pm Günter Keller
476.	<i>U 701</i>	KM Horst Degen
477.	<i>U 702</i>	KM Wolf-Rüdiger von Rabenau
478.	<i>U 703</i>	PM Heinz Bielfeld
479.	<i>U 704</i>	PM Horst Kessler
480.	<i>U 705</i>	PM Karl-Hürst Horn
481.	<i>U 706</i>	KM Alexander von Zitewitz
482.	<i>U 707</i>	PM Günther Gretscher
483.	<i>U 708</i>	PM Werner Heintze
484.	<i>U 709</i>	PM Karl-Otto Weber
485.	<i>U 710</i>	PM Dietrich von Carlowitz
486.	<i>U 711</i>	PM Hans-Günther Lange
487.	<i>U 712</i>	PM Walter Pietschmann
488.	<i>U 713</i>	PM Henri Gosejakob
489.	<i>U 714</i>	PM Hans-Joachim Schwebcke
490.	<i>U 715</i>	PM Helmut Röttger
491.	<i>U 716</i>	PM Hans Dunkelberg
492.	<i>U 717</i>	PM Siegfried von Rothkirch und Panthen
493.	<i>U 718</i>	PM Helmut Wieduwilt
495.	<i>U 719</i>	PM Klaus-Dietrich Steffens
496.	<i>U 720</i>	PM Wolf-Harald Schüler
497.	<i>U 721</i>	PM Otto Wollschläger
498.	<i>U 722</i>	PM Hans-Heinrich Reimers
499.	<i>U 731</i>	PM Werner Techand
500.	<i>U 732</i>	PM Claus-Peter Carlsen
501.	<i>U 733</i>	PM Wilhelm von Trotha
502.	<i>U 734</i>	PM Hans-Jörg Blauert
503.	<i>U 735</i>	PM Hans-Joachim Börner
504.	<i>U 736</i>	PM Reinhard Reff
505.	<i>U 737</i>	PM Wolfgang Poeschel
506.	<i>U 738</i>	PM Erich-Michael Hoffmann
507.	<i>U 739</i>	PM Ernst Mangold
508.	<i>U 740</i>	PM Günther Stark
509.	<i>U 741</i>	PM Gerhard Palmgren
510.	<i>U 742</i>	PM Heinz Schwassmann
511.	<i>U 743</i>	PM Helmut Kandzior
512.	<i>U 744</i>	PM Heinz Blischke
513.	<i>U 745</i>	PM Wilhelm von Trotha
514.	<i>U 746</i>	PM Herbert Kaschke

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
515.	<i>U 747</i>	PM Erich Jewinski
516.	<i>U 748</i>	PM Götz Roth
517.	<i>U 749</i>	PM Ruprecht Fischler Graf von Treuberg
518.	<i>U 750</i>	PM Georg von Bittner
519.	<i>U 751</i>	KM Gerhard Bigalk
520.	<i>U 752</i>	KM Karl-Ernst Schroeter
521.	<i>U 753</i>	KP Alfred Mannhardt von Manstein
522.	<i>U 754</i>	KM Johannes Oestermann
523.	<i>U 755</i>	PM Walter Göing
524.	<i>U 756</i>	PM Klaus Harney
525.	<i>U 757</i>	PM Friedlich Deetz
526.	<i>U 758</i>	KM Helmut Manseck
527.	<i>U 759</i>	PM Rudolf Friedrich
528.	<i>U 760</i>	PM Otto-Ulrich Blum
529.	<i>U 761</i>	PM Horst Geider
530.	<i>U 762</i>	PM Wolfgang Hille
531.	<i>U 763</i>	PM Ernst Cordes
532.	<i>U 764</i>	PM Hans-Kurt von Bremen
533.	<i>U 765</i>	PM Werner Wendt
534.	<i>U 766</i>	PM Hans-Dietrich Wilke
535.	<i>U 767</i>	PM Walter Dankleff
536.	<i>U 768</i>	PM Johann Buttjer
537.	<i>U 771</i>	PM Helmut Block
538.	<i>U 772</i>	PM Ewald Rademacher
539.	<i>U 773</i>	PM Richard Lange
540.	<i>U 774</i>	PM Johann Buttjer
541.	<i>U 775</i>	PM Erich Taschenmacher
542.	<i>U 776</i>	PM Erich-Lothar Martin
543.	<i>U 777</i>	PM Günther Ruperti
544.	<i>U 778</i>	Ralf Jürs
545.	<i>U 779</i>	PM Johann Stegmann
546.	<i>U 821</i>	PM Ludwig Fabricius
547.	<i>U 822</i>	PM Josef Elsinghorst
548.	<i>U 825</i>	PM Gerhard Stoelker
549.	<i>U 826</i>	PM Olaf Lübcke
550.	<i>U 827</i>	KL Wilhelm Hunck
551.	<i>U 828</i>	PM Alfred John
552.	<i>U 901</i>	PM Hans Schrenk
553.	<i>U 903</i>	PM Hans Hellmann
554.	<i>U 904</i>	PM Detlev Fritz
555.	<i>U 905</i>	PM Heinz Brüllau
556.	<i>U 907</i>	PM Servais Cabolet
557.	<i>U 921</i>	PM Wolfgang Leu
558.	<i>U 922</i>	PM Ulrich-Philipp Graf von und zu Arco-Zinneberg
559.	<i>U 923</i>	PM Heinz Frömmer

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
560.	<i>U 924</i>	PM Hans-Jürg Schild
561.	<i>U 925</i>	PM Helmuth Knoke
562.	<i>U 926</i>	PM Eberhard von Wenden
563.	<i>U 927</i>	KM Wilhelm Hunck
564.	<i>U 928</i>	PM Helmut Stähler
565.	<i>U 929</i>	PM Werner Schulz
566.	<i>U 930</i>	PM Kurt Mohr
567.	<i>U 951</i>	PM Kurt Pressel
568.	<i>U 952</i>	PM Oskar Curio
569.	<i>U 953</i>	PM Karl-Heinz Marbach
570.	<i>U 954</i>	KM Odo Loewe
571.	<i>U 955</i>	PM Hans-Heinrich Baden
572.	<i>U 956</i>	PM Hans-Dieter Mohs
573.	<i>U 957</i>	PM Franz Saar
574.	<i>U 958</i>	PM Gerhard Groth
575.	<i>U 959</i>	PM Martin Duppel
576.	<i>U 960</i>	PM Günther Heinrich
577.	<i>U 961</i>	PM Klaus Fischer
578.	<i>U 962</i>	PM Ernst Liesberg
579.	<i>U 963</i>	PM Karl Boddenberg
580.	<i>U 964</i>	PM Hartmuth Schimmelpfennig
581.	<i>U 965</i>	PM Klaus Ohling
582.	<i>U 966</i>	PM Eckehrd Wolf
583.	<i>U 967</i>	PM Herbert Loeder
584.	<i>U 968</i>	PM Otto Westphalen
585.	<i>U 969</i>	PM Max Dobbert
586.	<i>U 970</i>	PM Hans-Heinrich Ketels
587.	<i>U 971</i>	PM Walter Zeplien
588.	<i>U 972</i>	PM Klaus-Dietrich König
589.	<i>U 973</i>	PM Klaus Paepenmöller
590.	<i>U 974</i>	PM Joachim Zaubitzer
591.	<i>U 975</i>	PM HansJoachim Ebersbach
592.	<i>U 976</i>	PM Reimund Tiesler
593.	<i>U 977</i>	PM Hans Leilich
594.	<i>U 978</i>	PM Günther Pulst
595.	<i>U 979</i>	PM Jochannes Meermeier
596.	<i>U 980</i>	PM Hermann Dahms
597.	<i>U 981</i>	PM Walter Sitek
598.	<i>U 982</i>	PM Edmund Grochowiak
599.	<i>U 983</i>	PM Hans-Heinrich Reimers
600.	<i>U 984</i>	PM Heinz Sieder
601.	<i>U 985</i>	KM Horst Kessler
602.	<i>U 986</i>	PM Karl-Ernst Kaiser
603.	<i>U 987</i>	PM Hilmar-Karl Schreyer
604.	<i>U 988</i>	PM Erich Dobberstein
605.	<i>U 989</i>	PM Hardo Rodler von Roithberg

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
606.	<i>U 990</i>	PM Hubert Nordheimer
607.	<i>U 991</i>	PM Diethelm Balke
608.	<i>U 992</i>	PM Hans Falke
609.	<i>U 993</i>	PM Kurt Hilbig
610.	<i>U 994</i>	PM Wolf Ackermann
611.	<i>U 995</i>	PM Walter Köhntopp
612.	<i>U 997</i>	PM Hans Lehmann
613.	<i>U 998</i>	KM Hans Fiedler
614.	<i>U 999</i>	Hermann Hansen
615.	<i>U 1000</i>	PM Willi Müller
616.	<i>U 1001</i>	PM Ernst-Ulrich Blaudow
617.	<i>U 1002</i>	PM Albrecht Schubart
618.	<i>U 1003</i>	PM Werner Strübing
619.	<i>U 1004</i>	PM Hartmuth Schimmelpfennig
620.	<i>U 1005</i>	PM Joachim Methner
621.	<i>U 1006</i>	PM Horst Voigt
622.	<i>U 1007</i>	KM Hans Hornkohl
623.	<i>U 1008</i>	PM Diether Todenhagen
624.	<i>U 1009</i>	PM Klaus Hilgendorf
625.	<i>U 1010</i>	PM Otto Bitter
626.	<i>U 1013</i>	PM Gerhard Link
627.	<i>U 1014</i>	PM Wolfgang Glaser
628.	<i>U 1015</i>	PM Hans-Heinz Boos
629.	<i>U 1016</i>	PM Walter Ehrhardt
630.	<i>U 1017</i>	KM Viktor Graf v. Reventlow-Criminil
631.	<i>U 1018</i>	KM Ulrich Faber
632.	<i>U 1019</i>	PM Hans Rinck
633.	<i>U 1020</i>	PM Otto-emil Eberlein
634.	<i>U 1021</i>	PM William Holpert
635.	<i>U 1022</i>	PM Hans-Joachim Ernst
636.	<i>U 1023</i>	PM Wolfgang Strenger
637.	<i>U 1024</i>	KM Hans-Joachim Gutteck
638.	<i>U 1025</i>	PM Ewald Pick
639.	<i>U 1051</i>	PM Heinrich von Holleben
640.	<i>U 1052</i>	PM Friedrich Weidner
641.	<i>U 1053</i>	PM Helmut Lange
642.	<i>U 1054</i>	PM Wolfgang Riekeberg
643.	<i>U 1055</i>	PM Rudolf Meyer
644.	<i>U 1056</i>	PM Rudolf Schwarz
645.	<i>U 1057</i>	PM Günther Lüth
646.	<i>U 1058</i>	PM Hermann Bruder
647.	<i>U 1059</i>	PM Herbert Brüninghaus
648.	<i>U 1060</i>	PM Herbert Brammer
649.	<i>U 1061</i>	PM Otto Hinrichs
650.	<i>U 1062</i>	PM Karl Albrecht
651.	<i>U 1063</i>	KM Karl-Heinz Stephan

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
652.	<i>U 1064</i>	KP Hermann Schneidewind
653.	<i>U 1065</i>	PM Johannes Panitz
654.	<i>U 1101</i>	PM Rudolf Dübler
655.	<i>U 1102</i>	PM Bernhard Schwarting
656.	<i>U 1103</i>	KM Hans Bungards
657.	<i>U 1104</i>	PM Rüdiger Perleberg
658.	<i>U 1105</i>	PM Hans-Joachim Schwarz
659.	<i>U 1106</i>	PM Erwin Bartke
660.	<i>U 1107</i>	PM Fritz Parduhn
661.	<i>U 1108</i>	PM Wolf Wigand
662.	<i>U 1109</i>	PM Rudolf Härtwig
663.	<i>U 1110</i>	PM Joachim-Werner Bach
664.	<i>U 1131</i>	PM Günther Fiebig
665.	<i>U 1132</i>	PM Walter-Bruno Koch
666.	<i>U 1161</i>	PM Karl-Heinz Raabe
667.	<i>U 1162</i>	PM Dieter Sachse
668.	<i>U 1163</i>	PM Ernst-Ludwig Balduhn
669.	<i>U 1164</i>	KM Fokko Schlömer
670.	<i>U 1165</i>	PM Hans Homann
671.	<i>U 1166</i>	PM Herbert Wagner
672.	<i>U 1167</i>	KM Hans Roeder-Pesch
673.	<i>U 1168</i>	PM Martin Grasse
674.	<i>U 1169</i>	PM Heinz Goldbeck
675.	<i>U 1170</i>	PM Friedrich Justi
676.	<i>U 1171</i>	PM Otto-Heinrich Nachtigall
677.	<i>U 1172</i>	PM Jürgen Kuhlmann
678.	<i>U 1191</i>	PM Peter Grau
679.	<i>U 1192</i>	PM Herbert Zeissler
680.	<i>U 1193</i>	PM Joachim Guse
681.	<i>U 1194</i>	PM Gerhard Nolte
682.	<i>U 1195</i>	PM Karl-Heinz Schröter
683.	<i>U 1196</i>	PM Wilhelm Brand

Nr	Uboot Nr	Stopień wojskowy, nazwisko dowódcy
684.	<i>U 1197</i>	PM Heinz Baum
685.	<i>U 1198</i>	PM Gerhard Peters
686.	<i>U 1199</i>	KM Rolf Nollmann
687.	<i>U 1200</i>	PM Hinrich Mangels
688.	<i>U 1201</i>	PM Ebershard Ebert
689.	<i>U 1202</i>	KM Rolf Thomsen
690.	<i>U 1203</i>	PM Erich Steinbrinck
691.	<i>U 1204</i>	PM Heinrich Mäueler
692.	<i>U 1205</i>	PM Hermann Zander
693.	<i>U 1206</i>	PM Günther Fritze
694.	<i>U 1207</i>	PM Kurt Lindemann
695.	<i>U 1208</i>	KP Georg Hagene
696.	<i>U 1209</i>	PM Edward Hülsenbeck
697.	<i>U 1210</i>	PM Paul Gabert
698.	<i>U 1271</i>	PM Erwin Knipping
699.	<i>U 1272</i>	PM Bernhard Meentzen
700.	<i>U 1273</i>	PM Karl-Heinz Voswinkel
701.	<i>U 1274</i>	PM Fedor Kuscher
702.	<i>U 1275</i>	PM Hellmut Niss
703.	<i>U 1276</i>	PM Karl-Heinz Wendt
704.	<i>U 1277</i>	PM Peter-Ehrenreich Stever
705.	<i>U 1278</i>	PM Erich Müller-Bethke
706.	<i>U 1279</i>	PM Hans Falke
707.	<i>U 1301</i>	PM Karl-Heinrich Feufel
708.	<i>U 1302</i>	Wolfgang Herwartz
709.	<i>U 1303</i>	PM Heinz Baum
710.	<i>U 1304</i>	PM Walter Süß
711.	<i>U 1305</i>	PM Helmut Christiansen
712.	<i>U 1306</i>	PM Ulrich Kiessling
713.	<i>U 1307</i>	PM Hans Buscher
714.	<i>U 1308</i>	PM Heinrich Besold

**Geneza, opis konstrukcji i budowa okrętów typu VII
została opisana w I części niniejszej monografii.**